COLECȚIA ROMANUL ISTORIC

August Strindberg

* vrăjitoarea
* răzbunarea
* insula fericiților

COLECŢIA ROMANULUI ISTORIC

AUGUST STRINDBERG

VRĂJITOAREA
RĂZBUNAREA
INSULA FERICIŢILOR

Versiunea digitală 1.0 – octombrie 2023

Realizată după volumul apărut la Editura Univers, Bucureşti, 1979

Titlul lucrării în original: August Strindberg – KLEINE HISTORISCHE ROMANE – *Tschandala. Die Hexe. Insel der Seligen*, Georg Müller München und Leipzig, 1918

Traducere şi prefaţă: Nora Iuga
Coperta colecţiei: Vasile Olac

VRĂJITOAREA (1887)

I

Tatăl Theklei Degener era gardian; făcea parte din corpul care asigura atât paza internă a Stockholmului, cât şi transportul de deţinuţi şi serviciul închisorii. Din păcate funcţia aceasta nu era prea bine văzută. Uniforma, aceeaşi de pe vremea războiului de treizeci de ani, stârnea batjocura haimanalelor şi le adusese gardienilor porecla de „sticleţi”; poreclă transmisă din generaţie în generaţie şi pe care o foloseau acum chiar şi cei din lumea bună. Aparţinând unei categorii sociale umile, având un grad care nu-i permitea avansarea, se simţea de două ori stigmatizat.

Orice imbold la o comportare exemplară îi era anihilat, de vreme ce nu întrevedea nicio posibilitate de a-şi depăşi condiţia; totodată contactul permanent cu infractori de toate soiurile îi altera concepţia despre viaţă. Deveni sceptic, ursuz, apatic şi începu să bea.

Mama fusese slujnică şi această căsătorie îi oferise perspectivele unui trai sigur, dar în acelaşi timp o viaţă plină de suferinţe. Gardianul, care lipsea nopţile, fiind de servici, venea acasă doar după-amiaza, pentru câteva minute, să-şi bea berea fiartă amestecată cu rachiu; în acest răstimp Thekla era mereu trimisă cu câte-un comision în oraş. Din cauza acestor condiţii căsnicia nu era prea solidă, dar nici certurile nu aveau când să izbucnească.

Casa se afla pe strada Schwarzmönch, peste drum de biserica germană, între poduri, în partea cea mai întunecată a oraşului vechi. Era o clădire înnegrită cu geamuri mici afumate, care nu lăsau să treacă lumina. Imobilul avea un aspect straniu, dizgraţios şi era greu de înţeles ce-l determinase pe proprietar să angajeze o portăreasă.

Totuşi motive existau. Fiind foarte populată, casa avea nevoie de o pază severă; în al doilea rând chiriaşii erau de asemenea calitate, încât era nevoie de o portăreasă care să le impună. În catul de sus se afla un han pentru marinarii finlandezi; în partea dinspre curte un cămătar şi deasupra un bordel.

Munca nu era aici deloc uşoară. Poarta trebuia deschisă în medie cam din nouă în nouă minute pe tot parcursul celor douăzeci şi patru de ore ale unei zile şi nu avea voie să rămână descuiată niciodată. Viaţa portăresei semăna cu cea a unui

deţinut, ba mai rău, cu a unui criminal care este silit prin tortură să-şi recunoască vina.

În anumite închisori se mai folosea procedeul prin care, întrerupând cu zgomote repetate din oră în oră somnul unui deţinut, aflat în perioada anchetei, se obţinea capitularea vinovatului.

Din douăzeci şi patru de ore nu exista nici un singur minut în care portăreasa să fi putut avea siguranţa că nu va suna cineva. Când îi venea fata trebuia să tragă de funia clopotului; când stătea la plită trebuia deodată să lase tot şi să fugă, constatând la întoarcere că laptele a dat în foc; când se întindea în pat şi în jurul ei se aşternea liniştea – ochii i se închideau şi cu nervii toropiţi se lăsa în voia odihnei –, clopotul suna şi trebuia din nou să-şi încordeze muşchii ca să tragă de funie. Această funie devenise pentru ea un nou organ, care îi crescuse în prelungirea braţului drept. Întreaga ei viaţă, întreaga ei existenţă devenise o parte componentă a unui sistem de sonerie. Îşi pierduse orice voinţă, orice iniţiativă; toată activitatea ei îşi primea impulsul din afară, de la o frânghie, trasă de un străin oarecare, de la un clopot care semnaliza voinţa acelui străin, voinţă pe care trebuia s-o execute braţul ei drept. În primul an, când era însărcinată cu fetiţa, se îmbolnăvise de nervi, apoi se obişnui şi nu mai simţi nici mulţumire, nici resentiment. Constata doar că trăieşte şi ştia că viaţa ei era în strânsă legătură cu funia de care trăgea.

Dacă obosea să tragă de funie nu mai primea nici mâncare, nici băutură; şi dacă se sătura de odaia strâmtă cu vizorul spre poartă, atunci avea libertatea să aleagă strada.

În această încăpere mică se născu Thekla, în timp ce poarta continua să se trântească, clopotul să sune, marinarii să se înjunghie. Fusese un copil foarte dificil, urla câte o jumătate de oră până obosea, căzând apoi într-o linişte şi o epuizare totală asemenea morţii. Părea că se născuse cu o aversiune hotărâtă împotriva porţii şi a clopotului. În primii cinci ani nu se putuse obişnui; mai târziu, când în sfârşit se mai deprinse, sunetul acela o urmărea şi când lipsea de acasă.

Fie că se afla în clasă sau la slujbă, la tatăl ei, auzea clinchetul clopotului, scrâşnetul zăvorului, şi trântitul porţii. Mama credea că o putea linişti cu putină bere încălzită cu un strop de rachiu, aşa cum îşi făcea şi ei, dar degeaba.

Când Thekla împlini patru ani, fu lăsată să se joace pe-afară. Curtea era ca un coş larg de fabrică; de o parte se înşirau căsuţe mici, cu un aspect dubios, de cealaltă parte, lângă zid, se afla o ladă mare de gunoi, din care se scurgea permanent o zeamă scârboasă maronie. Vara roia un nor de muşte în jurul tulumbei; şobolani mari, roşcaţi, ţâşneau din spărturile beciului după vreun morcov, o coajă de cartof sau o bucată de cârpă – uneori se mai aventura şi câte o vrabie, până acolo, tentată de vreo zdreanţă pentru cuib. Thekla se juca de obicei lângă rigola de piatră, unde se deşertau găleţile cu lături; păianjeni cu picioare lungi se plimbau în voie pe peretele murdar.

Oamenii se purtau prietenos şi oricine intra sau ieşea pe poartă avea un zâmbet sau o vorbă bună pentru ea, pentru că era fata portăresei, căreia îi ştiau toţi de frică. Cele mai drăguţe erau fetele care locuiau la catul de sus, dinspre curte. Acestea îi dădeau marţipan şi o invitau în camerele lor cu perdele frumoase şi cu miros de apă de trandafiri.

Mamei nu-i plăceau aceste vizite, totuşi era o uşurare să scape pentru câteva clipe de grija copilului, mai ales că se afla în aceeaşi casă.

Thekla nu cunoştea strada; mama nu era niciodată liberă să poată ieşi cu ea în oraş. Nu văzuse niciodată soarele, totuşi când stătea uneori în curte, cu capul dat pe spate, privind dincolo de streaşina acoperişului, vedea acolo sus mai multă lumină şi un albastru intens. Dar când venea iarna şi în curte se forma o pârtie de gheaţă până la poartă, rămânea încuiată toată ziua în odaia strâmtă şi atât de întunecoasă, încât lumina trebuia să ardă de dimineaţa până seara. Aici mirosea tot timpul a lapte dat în foc, a slănină prăjită, şi a bere fiartă. Geamul dinspre stradă era căptuşit cu hârtie. Thekla o rupsese puţin, făcându-şi o gaură mică prin care putea să privească afară. De cealaltă parte a străzii nu vedea decât colţul unei clădiri mari, înnegrite, cu ferestre înalte şi ascuţite.

Întrebându-şi odată mama, cine locuia acolo, află că era casa Domnului. Îşi imagină atunci că Domnul era un bărbat foarte mare, de vreme ce avea nevoie de un acoperiş şi de ferestre atât de înalte. Singura ei bucurie era venirea tatei. Acesta era un bărbat înalt, blond şi palid, îmbrăcat în haine frumoase şi neobişnuite. Nasturii de la tunică erau auriţi şi purtau pe ei chipul unui bătrân pe care-l numeau Erik cel Sfânt; pe stofa de

culoare închisă a vestonului, centura şi diagonala din piele albă lăcuită luceau parcă mai intens şi sabia părea atât de mândră când stătea sprijinită de colţul şifonierului. Dar cel mai grozav din toate era coiful de fier, aşezat pe masă lângă cana de bere, strălucind de atâta aur şi culoare; iar panaşul care îi împodobea creştetul arăta întocmai ca o pisică neagră zburlită.

Părinţii vorbeau de obicei în şoaptă, totuşi uneori Thekla le auzea cuvintele căzând răstit, scurt şi tăios şi se speria. Primul tăcea tatăl, scotea dintr-un portmoneu nişte arginţi pe care-i dădea mamei, apoi se ridica şi pleca.

Fata îi vedea pe locatarii casei salutându-l plini de respect, ceea ce îi întărea convingerea că tatăl ei era un bărbat puternic şi stimat. Această impresie, adăugată la autoritatea de care i se bucura mama, o făcu foarte curând să nu se considere printre oamenii de categorie modestă.

Crescu fără surori, fără prieteni de joacă; nu avusese pe nimeni cu care să se fi putut compara, pe nimeni care să-i fi putut modela firea. Când împlini şapte ani fu înscrisă la şcoala de fete a comunităţii germane, deoarece tatăl ei se trăgea dintr-o veche familie prusacă. În prima zi de şcoală, mama se învoi de la slujbă şi-şi conduse fata sus, în sala mare. Thekla se auzi strigată la catalog şi mama fu întrebată care era funcţia tatălui. La răspunsul ei, că soţul îi era gardian, un zâmbet uşor trecu pe faţa învăţătorului, dar copiii şi părinţii prezenţi acolo râseră atât de vizibil, încât Thekla observă. Pe stradă, fetiţa îşi întrebă mama de ce s-a râs, dar aceasta nu-i putu da niciun răspuns. Curând însă avea să afle, tot la şcoală, cauza acelei veselii generale. Astfel descoperi că făcea parte din clasa de jos, din care părinţii se străduiau s-o ridice prin educaţie, iar învăţătorii, dimpotrivă, îi înăbuşeau orice dorinţă de ascensiune, predicându-i să se mulţumească cu locul pe care Dumnezeu l-a hotărât fiecăruia pe pământ. Observă curând că cei din familiile bune aveau obrajii şi mâinile albe şi mai târziu învăţă de la alte fete să bea oţet de vin şi să-şi spele mâinile cu apă caldă ca să şi le albească.

Cu timpul deveni debilă, nu mai putea dormi, era sensibilă la orice, şi sfârşi prin a nu se mai simţi bine nicăieri. Grija exagerată a mamei o făcu să se considere neajutorată şi infirmă, aşteptând mereu sprijin de la alţii, deoarece propria ei fiinţă devenea din ce în ce mai fragilă.

II

Aşa arătase copilăria ei până la confirmare.

Cu acest prilej i se predică preceptul creştin, după care toţi oamenii ar fi egali; şi-ntr-adevăr, când văzu adunaţi în aceeaşi încăpere copii din toate clasele sociale, ascultând aceeaşi învăţătură, de parcă viaţa ar fi fost aceeaşi pentru toată lumea, încolţi în sufletul ei o nădejde fierbinte. Preotul, care era un om cucernic, părea a împărtăşi şi el credinţa că toţi copiii sunt ai aceluiaşi părinte şi că acesta nu făcea nicio deosebire între cei săraci şi cei bogaţi.

Seara după examen, îi convocă pe toţi în capelă spre a le da ultima învăţătură pentru viaţă şi a-şi lua rămas bun de la ei. Apoi urmau să primească împărtăşania, şi să-şi croiască singuri drumul în viaţă ocrotiţi doar de Dumnezeu. Se făcuse foarte cald în încăperea mică şi întunecoasă, pe pereţii căreia priveau din rame negre chipuri severe; teracota era încinsă şi vechea lampă de aramă arunca o rază subţire pe feţele palide. Părul de un alb strălucitor al bătrânului dascăl părea un izvor de lumină. Le zugrăvea copiilor cu vocea lui tremurătoare toată gravitatea înfricoşătoare a existenţei; le atrăgea atenţia asupra primejdiilor; îi ruga să-l creadă, deoarece el cunoştea viaţa; îi implora să-şi clădească speranţa pe o mulţumire trainică, adevărată, nu pe nisipuri mişcătoare ca fericirile iluzorii, pe care ni le dăruieşte de obicei lumea. În acel moment toţi îl credeau. Fiul colonelului simţea că ceea ce spunea bătrânul despre cei sus-puşi, care pot să cadă foarte jos şi să sfârşească în mizerie, era adevărat; fata giuvaiergiului îl credea atunci, când le vorbea despre fetele unor bogătaşi care şi-au încheiat viaţa cerşind. Dar în această minunată oră de pe urmă, în această încăpere care îi adăpostea de lume, copii încă în faţa lui Dumnezeu, erau chemaţi să uite că acolo, afară, în viaţa sălbatecă, oamenii se preţuiau după alte criterii, josnice şi nedemne. A doua zi, când aveau să mănânce împreună la masa graţiei divine şi a iubirii, trebuiau să uite că unii dintre ei nu vor mai putea sta niciodată la aceeaşi masă şi poate vor ajunge să-i servească pe ceilalţi, dar clipa în care vor bea o singură dată din acelaşi pahar băutura înfrăţirii, aşa cum a băut şi a mâncat Mântuitorul cu cel mai de pe urmă semen, aveau s-o păstreze mereu neîntinată în suflet.

— Copii – încheie bătrânul –, înaintea lui Dumnezeu cel veşnic, arătaţi-i acum, prietenului vostru adevărat, că în acest ceas, dezbrăcaţi de toate gândurile şi sentimentele lumeşti, sunteţi gata să vă recunoaşteţi ca fraţi şi surori ai marii comuniuni umane, cum şi-a imaginat Mântuitorul nostru odinioară omenirea, când el însuşi a coborât printre cei umili, deşi locul său era printre Mai-marii Sinagogei; deschideţi-vă inimile fără spaimă şi fără ruşine şi lăsaţi-mă să mai privesc o clipă această mirifică privelişte atât de scumpă sufletului meu: copiii oamenilor aici pe pământ asemenea îngerilor.

Coborî de pe scaun şi zăvorî uşa, în timp ce copiii aşteptau cu emoţie ceea ce avea să se întâmple.

— Acum, continuă dascălul, după ce îşi reluă locul, acum am înlăturat lumea, cu plăcerile, păcatele şi nedreptăţile ei, acum suntem singuri în faţa Fiului Omului, cel venit să dărâme ceea ce era sus şi să ridice ceea ce era strivit. Să ne înălţăm inimile în rugăciune şi când vă veţi simţi conştiinţa cutremurată, zguduită, umilită, îmbrăţişaţi-vă unii pe alţii fără minciună şi prefăcătorie, aşa cum ar trebui să se îmbrăţişeze copiii oamenilor; lasă-mă să te văd, tinere bogat, tu care ştii că te aşteaptă în stradă puterea şi slava – trăsura ta princiară –, cum îţi deschizi braţele să-l cuprinzi pe fratele tău care trudeşte din greu; lasă-mă să te văd pe tine, fiică de neam mare, aruncându-te la pieptul viitoarei tale slujnice; şi tu, fiule umilit al unui om sărman, uită-ţi pentru o clipă ura împotriva celor fericiţi, încălzeşte-ţi inima îngheţată lângă cea a fratelui tău pe care-l pizmuieşti, vindecă-ţi rana, pe care încerci să ţi-o ascunzi în braţele celui pe care-l urăşti. Iubiţi-vă unii pe alţii, cum v-am iubit eu, dăruiţi-vă sărutul frăţesc, acum în această clipă, înainte de-a deschide uşa în pragul căreia vă aşteaptă lumea cu duşmăniile, invidiile şi răutăţile ei; pentru că atunci – dar, Doamne, de ce? – inimile şi drumurile voastre se vor despărţi. De aceea, tineri şi tinere, acum, acum! Amin!

Băieţii şi fetele, care ascultaseră predica despărţiţi în două grupuri, privindu-se unii pe alţii la început cu sfială, se aruncau acum în extaz, cu ochii împăienjeniţi de lacrimi, unii în braţele celorlalţi, sărutându-se printre sughiţuri.

Ca prin minune, căzuseră toate îngrădirile sociale, ale originii, ale averii, ale neamului, şi aceşti copii timizi, care tremuraseră de neobişnuitul întâmplării cu câteva clipe înainte, se priveau acum deschis şi plini de iubire. Nimeni nu mai observa obrazul

vulgar, mâinile îngheţate, hainele sărăcăcioase; expresia înfometată, sălbăticită se netezise şi ţinuta orgolioasă se frânse, accentele de superioritate amuţiseră.

De la locul său învăţătorul privea furtuna pe care o dezlănţuise, şi tremurând el însuşi în faţa acestei imense forţe spirituale, profund tulburat de priveliştea visului împlinit, întinse braţele cu un gest de alinare şi porunci valului să se liniştească.

— Pace vouă, atât putu să rostească, în timp ce lacrimi de bucurie şi adoraţie i se prelingeau pe obraji.

Ca treziţi din somn, încă ameţiţi, copiii îşi reluară locurile. Suspinele se mai auzeau din când în când, cum li se întâmplă copiilor după ce au plâns mult, şi cu ochii plecaţi, parcă ruşinându-se de ceva necuviincios, se aşezară în bănci şi nu mai îndrăzniră să se privească unii pe alţii.

În aceeaşi clipă cineva apăsă clanţa uşii care scoase un scârţâit strident. Învăţătorul privi semnificativ spre uşă; vru să spună ceva, dar se mulţumi doar să zâmbească şi merse să-i deschidă servitorului care veni să pună lemne pe foc.

Era greu să reintri în atmosferă, trecerea fusese prea bruscă. Câţiva copii zâmbiră.

— Da, acum zâmbim, spuse pastorul, de fapt râdem de copilăriile noastre când lumea vine şi deschide uşa. Vom mai râde de multe ori de slăbiciunile, visele, speranţele noastre, dar cine ştie dacă n-ar trebui de fapt să plângem. Cine ştie?

Căldura crescu în încăpere, pe geamurile reci se prelingea aburul în dâre de apă; lampa fila. Copiii păreau obosiţi, unii căscau. Servitorul dădea semne de nerăbdare scormonind cu cleştele în jeratic. O epuizare generală îi cuprinse pe toţi şi pastorul încheie îndată ceremonia cu o rugăciune scurtă: „Nimeni nu poate primi împărăţia lui Dumnezeu dacă nu devine din nou copil”.

Când îşi îmbrăcară paltoanele în hol nu îndrăzniră să se privească şi imaginea acelui spectacol cutremurător le apăru din nou, făcându-i să nu poată vorbi despre el.

Întâmplarea aceasta o impresionă pe Thekla atât de puternic, încât străbătu curtea bisericii în drum spre casă ca-n transă. Întunericul se lăsase peste înserarea de april şi adia un vânt cald din sud, care legăna crengile golaşe ale teiului printre care licărul stelelor era ca beteala pe pomul de Crăciun. Mergea cu grijă ţinându-şi manşonul cu ambele mâini în dreptul pieptului,

ca şi când ar fi purtat o pictură minunată, încă neuscată, şi se temea să n-o şteargă. Ridica mâinile vrând parcă să privească un tablou, le apropia, le depărta, căutând un unghi favorabil să-l poată desluşi mai bine; închide ochii şi-i apare din mijlocul mulţimii un tânăr cu păr negru venind spre ea cu braţele întinse; ea îl cuprinde, îşi lipeşte obrazul de-al său şi nu-i mai vede decât părul şi doi ochi negri strălucinaţi care o pătrund, în gura ei respiră altă gură şi pe buze simte o apăsare uşoară ca de mătase. Îl îmbrăţişează şi simte cum mâinile ei reci, tremurătoare se încălzesc la atingerea pulovărului de lână, obrazul ei atinge pânza albă apretată de olandă, albă ca vestmântul Mântuitorului şi pe mijlocul pieptului său străluceşte o picătură rubinie de sânge, pe care o simte rece şi tare sub tâmplă încât îi vine să strige, dar durerea este dulce; se apasă atunci mai mult de piatra cea roşie să-şi sporească durerea. Deodată aude vocea pastorului: Pace Vouă! braţele recad, se clatină ca trezită dintr-un somn, vede flacăra roşie a lămpii pâlpâind pe chipul brun şi frumos al tânărului, ca Sfântul Duh peste creştetul tinerilor din Emmaus, vede feţele întunecate, severe, care-i privesc din tablouri şi atunci intră servitorul şi închide uşa sobei. Se opreşte la ieşirea din curtea bisericii şi cheamă din nou chipul acela, îşi desface paltonul şi-şi miroase corsajul rochiei din care urcă o mireasmă de flori de câmp, îşi apleacă capul să-şi sărute curba moale a pieptului, dar gâtul întâmpină împotrivirea gulerului. Şi iată: o buruiană albă îi creşte în partea stângă a trupului, cu şase clopoţei pe o tulpină galbenă între două frunze de un verde închis; se strecoară printre sânii ei tineri în sus şi se-ntinde către gura ei aşteptând să fie sărutată. Îşi simte pieptul umplându-se de parcă ar vrea să-i ţâşnească lapte din sfârcuri şi picioarele îi tremură atât de tare, încât trebuie să se ţină de grilajul porţii. Din piaţă se aude larmă mare. Un clopot sună neîncetat, fără contenire; câinii latră, băieţii strigă şi apoi se porneşte un uruit de-a lungul străzii înguste, un uruit înfundat ca atunci când se bate arama; zgomotul creşte şi se-apropie imens, roşu ca para focului luminând emblemele, ornamentele, pietrele, geamurile, se apropie de ea şi acum apar patru cai negri, scoţând flăcări pe ochi şi pe nări, înhămaţi la o trăsură roşie ca sângele mânată de bărbaţi purtând coifuri de aur; pe capră se-ncolăcesc şerpi negri,

în timp ce clopotul bate înainte, cornul sună şi dâra de foc aleargă odată cu trăsura.

— Ce faci aici? întrebă mama, care venise s-o ia pe Thekla, când o văzu în curtea bisericii, albă ca varul, cu mâinile înţepenite de zăbrelele grilajului de fier.

— I-ai văzut, mamă? întrebă fata.

— Bineînţeles că am văzut pompierii, răspunse bătrâna, ard colibele ruşilor. Dar ce ai, Thekla? Nu cumva eşti bolnavă?

— Ba da, cred...

— Hai acasă.

Mama îşi conduse fata peste drum în odaia aceea mizeră de portăreasă.

Thekla nu dormi în noaptea aceea, stătu multă vreme trează gândindu-se la cuvintele pastorului şi la ceremonialul ciudat la care participase. Toţi oamenii erau fraţi şi egali în faţa lui Dumnezeu, ce minunat; dar de ce nu şi în faţa oamenilor? De ce nu măcar în biserică, în faţa preotului, unde bogaţii îşi ţineau locurile cele mai bune sub cheie, iar săracii şedeau în gang. La aceasta nu găsea răspuns. De ce a încuiat pastorul uşa când se sărutaseră băieţii cu fetele? Poate nu era drept să se sărute, de vreme ce niciun ochi străin nu avea voie să vadă aceasta? Probabil că nu era cinstit, dacă ea simţea că nu-i poate povesti mamei.

De câteva ori în timpul nopţii simţi totuşi o poftă nebună să-i spună totul, să aibă voie să rostească totul tare: m-a sărutat băiatul acela cu păr negru; totuşi păstră secretul pentru sine, de teamă că dacă ar începe să vorbească toată plăcerea ar dispărea într-o clipă. Acest lucru era taina lor şi a pastorului, o taină desigur, de aceea uşa fusese încuiată. Şi îngropă totul în inima ei.

Confirmarea avu loc într-o zi însorită de aprilie când păsările, abia sosite de peste mări, începuseră să-şi clădească cuibul în ferestruicile din turnul bisericii.

Clopotele sunau limpede în aerul proaspăt de primăvară, când Thekla, în rochie albă şi cu capul descoperit se îndrepta împreună cu părinţii ei spre biserică.

Tatăl era în mare ţinută şi purta un panaş roşu la coiful de oţel, iar mama îşi îmbrăcase rochia neagră decoltată, garnisită cu blană de vulpe. Biserica veche, înnegrită de vreme, îi părea

Theklei luminoasă, de aceea intră pe sub portalul de piatră cum ai merge într-o vizită la Dumnezeu, unde toţi oamenii erau fraţi.

Soarele străluceşte pe coroana de alamă fixată de plafon, pe sculptura suflată în aur a altarului, pe tuburile orgii ce sclipesc ca argintul. Oamenii sunt toţi în haine de sărbătoare şi femeile poartă costume de primăvară în culori vii. Sus în altar stă tineretul care aşteaptă prima împărtăşanie: băieţii îmbrăcaţi în negru şi fetele în alb; şi unii şi alţii palizi, emoţionaţi, ameţiţi de aerul primăverii şi de instinctele trezite, speriaţi la gândul intrării în viaţă şi de drepturile majoratului cucerite de curând, tremurând uşor pentru apariţia în public şi-n acelaşi timp curioşi de misterul care urma să aibă loc.

Orga intonează primele acorduri, preotul vorbeşte, tânărul brun priveşte intens în ochii Theklei, până când, obosită să i se opună, aceasta îşi lasă privirile în voie într-ale lui; are sentimentul că stau demult aici singuri şi-şi spun poveşti, despre şcoală, de serile de Crăciun, despre toate lucrurile de care au auzit, despre tot ce au gândit ziua şi au visat noaptea. Iar când predica se sfârşeşte, e ca şi cum amândoi s-ar cunoaşte de foarte multă vreme. Îi ştie pe de rost fruntea, părul, puful negru care-i încadrează bărbia delicată; îi cunoaşte nodul de la cravata albă, fină, broderia de mărgele care-i împodobeşte cămaşa, pantofii de lac şi simte în nări parfumul de flori de câmp.

Clipa în care vor păşi în faţa altarului este aproape. Thekla nu se mai gândeşte la mister, ci la cina iubirii cu fraţii aceleiaşi comunităţi parohiale.

Locul ei este lângă o fată cu bucle negre, îmbrăcată în mătase albă care o dă la o parte pentru că a îngenuncheat pe trena ei. Dar vinul purpuriu din cupa de aur este băutura sărbătorească a bucuriei şi a inimii fremătătoare, şi pişcotul, pâinea bogatului; şi cei ce oficiază ceremonialul îmbrăcaţi în catifea roşie brodată cu fir le oferă tuturor pe farfurii argintate pâinea şi vinul Sfântului Lazăr, care nu astâmpără nici foamea, nici setea, ci dimpotrivă, le răscolesc mai rău. La sărbătoarea bucuriei, copiii cântă cântecul trist al litaniei, ca-ntr-un cor al flămânzilor, orga intonează o melodie tânguitoare, un vaier dureros de parcă toate nenorocirile şi mizeria lumii ar fi invocate să se abată asupra acestor copii care au aşteptat o oră plină de frumuseţe şi bucurie.

Serbarea luă sfârşit. Părinţii îşi îmbrăţişară copiii şi aceştia se despărţiră veseli, respirând uşuraţi că totul se terminase.

III

Confirmarea avu un efect puternic asupra Theklei, fapt care avea să se răsfrângă şi asupra viitorului ei. Nimic nu putea fi mai nepotrivit, înainte de contactul brutal cu viaţa aspră care o aştepta. Diferenţele de clasă nu puteau fi şterse doar cu o uşoară cizelare, chiar dacă fizionomia însăşi se modifica. Calfa de ieri devenea maistrul de mâine; slujnica se transforma, prin calitatea ei de soţie, în stăpâna casei. Frumoasele învăţături despre fraternitatea omenirii, aşa cum erau ele înţelese de cei mărunţi, nu puteau fi niciodată împărtăşite de cei mari, după cum părinţii nu se vor putea simţi niciodată de aceeaşi vârstă cu copiii lor pentru că le sunt superiori acestora prin vârstă şi experienţă. Dar pentru cei slabi, simplul fapt că li se îngăduia să creadă, era totuşi o consolare – şi Thekla voia din tot sufletul să creadă că aceste fete cu pielea albă, îmbrăcate în rochii de mătase luminoasă erau surorile ei; totodată însă îi venea foarte greu să le considere pe nenorocitele acelea decăzute, care locuiau în aceeaşi curte cu ea, egalele ei, deşi Isus o primise şi pe Maria Magdalena în rândul surorilor sale.

Îi ducea tatălui zilnic la prânz mâncarea la cazarmă. Această obligaţie era pentru ea o adevărată corvoadă, pentru că sufertaşul vechi şi înnegrit atrăgea atenţia tuturor şi ea observase că numai servitorii făceau asemenea servicii.

După ceremonia care a încununat sfârşitul copilăriei şi trecerea în altă vârstă, a început să-şi dea seama că serviciul pe care-l făcea era umilitor; de aceea căuta acum uliţele înguste, ascunse, prin care putea ajunge la cazarmă. Mergea anume pe străzi întunecate şi murdare cu oameni săraci şi prost îmbrăcaţi care nu o priveau cu dispreţ.

Cel mai greu îi venea să treacă prin zona porţii care se afla în faţa cazărmii, lângă primărie.

Atunci ar fi vrut s-o înghită pământul. Îşi trăgea gluga cât mai mult peste obraz, să se facă nevăzută ca în poveşti; îşi lăsa pleoapele în jos privind numai pietrele rotunde pe care trebuia să calce.

Ori de câte ori ieşea din străzile acelea întunecate în spaţiul larg al pieţii o năpădea sudoarea şi spaima ca şi când ar fi trebuit să treacă un lac imens înot sau un podeţ peste o prăpastie.

Dar când îşi pleca pleoapele mergea iar cu paşii ei normali printre cai, hamali şi trăsuri, fără să se lovească de nimeni. Şi totuşi aceste momente erau pentru ea atât de cumplite încât până şi duminica simţea, la acea oră, cum o cuprinde frica aşa din senin, cu toate că duminica nu trebuia să se ducă cu mâncarea.

În încăperea în care îl găsea de obicei pe tatăl său, plutonierul o lua de obicei de bărbie şi o întreba cum îi mai merge. Aşa făcea de ani în şir, dar acum, într-o zi, când acesta întinse mâna să facă gestul obişnuit, tatăl îl apostrofă aspru.

— Lasă mângâierile!

— Dar, e Thekla noastră...

— O fi, mormăi tatăl, dar nu-mi place. N-ai observat că poartă deja fustă lungă?

Thekla ştia acum că nu mai era copil şi perspectivele unui post de slujnică începură s-o neliniştească.

Într-o zi, după ce trecu repede pe uliţa Peter-Apollo, care scurta cu câţiva paşi drumul prin piaţă, ţinând ochii în jos ca de obicei şi crezând cu adevărat că în felul acesta nu putea fi văzută, o luă pe strada Själagård. Tocmai se spărsese gheaţa şi bucăţile mari, neregulate se clătinau sub picioarele ei. Balansându-se, încerca să sară peste marginile alunecoase, vrând în acelaşi timp să ocolească capetele cailor care îşi întindeau boturile moi şi calde după paltonul ei. Auzea glasurile birjarilor ca prin vis şi în momentul în care vru să pună piciorul pe trotuar se lovi de un junker, căruia cu ochii plecaţi cum era, şi ezitând să-şi ridice privirile spre chipul lui, nu-i văzu decât cizmele din piele de căprioară.

Ciocnirea fusese atât de puternică, încât oalele se loviră între ele cu zgomot şi o porţie bună de supă de mazăre se vărsă pe caldarâm. De ruşine Thekla începu să plângă; simţi atunci o mână înmănuşată cuprinzându-i braţul ca s-o sprijine, şi auzi o voce cu inflexiuni calde: Pardon! Îşi ridică privirea şi-l recunoscu pe tânărul din biserică; acesta îşi scoase pălăria în semn de salut şi-şi văzu de drum.

Zguduită de plâns ajunse la tatăl său care încercă s-o liniştească cum putu, spunându-i printre altele că tot ar fi vrut să ia de astă dată masa la cârciumă.

Când ajunse acasă, gândurile i se învălmăşeau de parcă ar fi fost cuprinsă de febră. Se aşeză pe un scaun şi rămase aşa cu

privirea fixă, neputând să scoată niciun cuvânt. Deşi era foarte flămândă, nu mâncă nimic. Simţea o voluptate inexplicabilă să-şi chinuiască trupul, şi în momentul acela îşi ura viaţa atât de tare, ca pe o forţă vrăjmaşă care sălăşluia în ea şi pe care voia s-o strivească, abţinându-se de la mâncare. Rămase aşa pe scaunul acela până către seară. Mama o tot întreba, ce-i cu ea, dar renunţă în cele din urmă, neprimind niciun răspuns. Seara Thekla mâncă cu poftă şi merse la culcare.

Dimineaţa următoare avu dureri de cap şi zăcu în pat până la zece.

— Azi n-ai de gând să te scoli? o întrebă mama, care voia să deretice prin casă.

— Nu ştiu dacă sunt în stare, răspunse Thekla.

— Dar ce-i cu tine? Arăţi de parcă ai avea friguri, spuse mama.

— Friguri? repetă Thekla. Nici nu ştiu, cum sunt alea – dar ce simţi când eşti bolnav de friguri? Ai frisoane?

— Nu, nu neapărat, răspunse mama, poţi avea febră doar la o anumită oră în fiecare zi.

Thekla rămase liniştită încă o jumătate de oră în pat privind la ceasul din perete. Acele se mişcau încet către 11. Deodată îşi ţinu respiraţia până i se ridică sângele în obraji, şi-şi trase pătura peste bărbie; respiră adânc şi repede până i se acceleră pulsul. Apoi o strigă pe maică-sa cu o voce stinsă:

— Mamă, şopti ea, ia vezi dacă am friguri.

Mama îi puse mâna pe frunte şi spuse că ardea.

Thekla zăcea în pat privind cum mama ei pregătea mâncarea. Aceasta suflă în jar să înteţească focul şi tăie pe din două un peşte sărat pe care îl lăsase de cu seară în apă să se desăreze. Turnă ulei într-o tigaie şi puse peştele în ea. Curând în odaia îngustă se răspândi mirosul înecăcios de peşte prăjit. Thekla simţi o greaţă puternică şi-şi acoperi nasul cu pătura. Cuptorul se încinse şi revărsându-şi dogoarea asupra patului, aşternutul deveni fierbinte. Cu obrazul întors spre foc fata asculta sfârâitul peştelui în tigaie.

Mama luă sufertaşul şi bombănind uşor scoase din el vasele sparte.

— Mă duc chiar acum să cumpăr un castron nou de supă; tu ai grijă de clopot şi mai uită-te din când în când la foc. Mă-ntorc imediat.

Îşi azvârli şalul pe umeri şi plecă.

Când rămase singura Thekla se ridică din pat şi se întinse din toate încheieturile. Merse la fereastră şi privi, prin colţul rupt al hârtiei, afară. Soarele strălucea, ciorile croncăneau în cimitir; vântul mătura norii alburii pe cer.

Simţea că trebuie să iasă din odaia aceea înăbuşitoare, din aşternutul cald, al cărui miros de fulgi stătuţi o îneca. O chema ceva inexplicabil afară, în locuri însorite, unde adia briza mării şi copaci de un verde răscolitor vegheau odihna oamenilor; când dădu însă cu ochii de sufertaşul care aştepta pe masă – ştia că fără această umilitoare îndatorire nu putea ieşi –, căzu pradă unei furii oarbe, se aruncă din nou pe pat, afundându-se în arcurile hodorogite, nemaidorind decât să se piardă, să se înăbuşe, să nu mai vadă niciodată lumina zilei.

Dar iată clopotul sună şi o readuce la realitate. Trage de funie, uşa scârţâie din ţâţâni; mama s-a întors.

S-a făcut ora douăsprezece şi varza fierbe pe plită lângă peştele sărat. Mama se uită la ceas.

— Ei Thekla, crezi că te poţi duce azi cu mâncarea la taică-tu?

— Nu, cum îţi închipui mamă, nu vezi că ard ca un cuptor. Ia pune mâna!

Mama îi pune palma pe frunte şi simte că are febră.

— Trebuie s-o trimit pe Maren, dar distracţia asta o să mă coste.

Maren apare în uşă şi Thekla se încolăceşte toată sub pătură, în timp ce sufertaşul este umplut. Abia după ce bătrâna iese pe uşă şi închide cu zgomot poarta în urma slujnicei, fata se linişteşte şi aţipeşte vreme de o oră.

Când se trezeşte simte în nări un miros pătrunzător de coriandru, care alungă izul de peşte, şi când mama o întreabă cum se simte îi răspunde că-i este ceva mai bine.

— Da, da, astea sunt frigurile, spune bătrâna, dar acum trebuie să fii prudentă. Ar fi bine să faci totuşi un mic efort să ieşi, ca să-ţi pui sângele în mişcare.

Thekla se preface că n-are chef, dar până la urmă cedează rugăminţilor mamei, şi se îmbrăcă.

În fusta ei de primăvară, cu şorţul de o culoare pastelată şi cu broboada cea nouă pe cap, este gata de plimbare.

Soarele e încă sus pe cer şi străzile sunt înţesate de oameni. Coboară zglobie drumul în pantă şi iese în piaţa inundată de

lumină, fără să i se facă frică de nimeni, fără să-şi lase ochii în jos. Aerul îi face bine; ieşiţi din iarnă, oamenii au chipuri vesele, şi oraşul este atât de frumos, paşii îi sunt uşori când nu trebuie să ducă sufertaşul, şi privirile trecătorilor par prietenoase.

Întoarsă acasă, declară că se simte bine, dar cine poate şti cum o să-i fie mâine, dacă are friguri...

Dimineaţa următoare, Thekla se simte din nou rău şi rămâne în pat până după-amiază, când după un somn scurt iese să-şi facă plimbarea.

Nu mai există nicio îndoială că are friguri şi chiar doctorul a confirmat diagnosticul: deci sunt obligaţi să renunţe la ajutorul Theklei în gospodărie.

IV

Thekla, această fată neînsemnată, care nu se remarca prin nimic, deveni în curând, datorită unor împrejurări nefavorabile survenite în viaţa de familie şi în educaţia ei, o fiinţă slabă; printr-un fin simţ de observaţie îşi dădu seama curând că poziţia umilitoare şi fără perspective a tatălui reprezintă o piedică în drumul ei; predicile de la biserică, despre o presupusă egalitate între oameni, îi aprinseseră speranţa unei posibile ascensiuni, ca să descopere în sfârşit că statutul ei de slugă îi închidea orice posibilitate. Nu avea forţa necesară să-şi înlăture obstacolele şi nu era în stare să-şi renege părinţii. Instinctul şi împrejurările o împinseră la o stratagemă dezonorantă: născocirea frigurilor spre a putea trândăvi în voie.

Eliberată de muncă, avea acum destul timp să-şi cultive aptitudinile, să-şi educe şi să-şi desăvârşească voinţa.

Drumurile zilnice îi furnizară un bagaj uriaş de cunoştinţe despre oameni, pe care le folosea cu o incredibilă abilitate. Învăţă să vadă cum se salutau doamnele distinse, cum ţineau evantaiul, cum îşi mişcau picioarele când păşeau; observă curând că acestea nu mergeau ca oamenii săraci; căută să înveţe cum se purta o pălărie cu boruri mari, cât de sus se putea ridica fusta, cât de adânc se înclina capul la salut. Deprinse repede toate aceste semne pe care le inventează clasele suspuse spre a se recunoaşte şi spre a-i ţine la distanţă pe cei din pătura de jos, care ar îndrăzni să li se apropie, toate aceste trucuri mărunte, la ordinea zilei, ce trebuie reînnoite mereu, ca nu cumva inamicul, învăţându-le, să le aplice în defavoarea celor cărora le aparţin.

Îşi însuşise uşor lecţia şi putea s-o aplice oricând, mai dificil era să ţină pasul cu moda celor bogaţi, schimbătoare de la o zi la alta.

Azi puteai să fii îmbrăcată modern, având aerul celor din lumea mare, ca peste trei luni să te pomeneşti pe neaşteptate că porţi nişte vechituri, şi că arăţi ca o servitoare. Iată-te din nou redusă la ceea ce erai de fapt – înainte chiar de-aţi da seama – şi acestei lupte disperate îi era foarte greu de făcut faţă. Descoperise de curând marele magazin de lux al lui Markus Lüdeke din cartierul negustorilor. Dotată cu o intuiţie neobişnuită, descoperi curând secretul care se ascundea în

croiala taliei, în căderea unui pliu sau în fronseurile fustei şi seara stătea până târziu, descusând un tiv, descâlcind nişte cute sau tighelindu-le. Culorile nu mai aveau pentru ea nicio taină; ştia acum să le evite pe cele stridente, care atrăgeau atenţia privitorului asupra calităţii stofei. Imitarea coafurii era mai puţin costisitoare, de când se renunţase la pretenţioasele cocuri de bucle. Cel mai greu era să-ţi însuşeşti mimica unei feţe distinse, expresia liniştită şi sigură care exprimă o poziţie independentă. Era destul să întâlnească pe stradă o privire iscoditoare că deodată se pierdea ca un răufăcător, având sentimentul că poartă haine de furat.

Mama observă transformarea puternică a Theklei, dar aceasta avea calitatea de a găsi explicaţii la orice, aşa încât renunţă curând s-o mai cerceteze, privind chiar cu oarecare satisfacţie evoluţia fetei, ţinuta ei cu mult mai distinsă decât îndrăznise ea vreodată să-şi imagineze. Tatăl se arătă puţin îngrijorat; trăind destinul apăsător al clasei sale încercă s-o prevină:

— Te-ai uitat cu atenţie la Thekla? o întrebă, într-o după-masă, pe nevastă-sa la un pahar de bere.

— Da, se emancipează, răspunse mama.

— Asta n-ar fi nimic, dar începe să deprindă maniere distinse. Astea te duc de râpă.

— De ce? Crezi că nu veghez destul asupra ei? îi reproşă mama, vădit jignită.

— Vezi tu, dacă ar exista şansa unei căsătorii deosebite, dar din păcate aşa ceva nu există. Şi atunci, zic eu, e mai bine să rămâi credincios rangului tău.

— De unde ştii tu pe cine o să ia ea? Ce, nu s-au văzut nenumărate fete mai sărace ca ea, devenind soţiile unor junkeri respectabili?

Atât reuşi să audă Thekla; de ajuns ca să-şi adune gândurile şi să-şi reaprindă elanurile pentru noi încercări.

Zilele următoare, vindecată definitiv după ce îşi convinsese mama că nu era potrivit ca o fată elegantă să ducă un coş cu mâncare, expunându-se astfel vulgarităţii vizitiilor şi slugilor care căscau gura pe stradă, Thekla făcu parcă dinadins drumul ei obişnuit de la ora prânzului, traversând piaţa în dreptul primăriei.

Exact în locul unde căzuse în ziua aceea groaznică după care zăcuse bolnavă la pat, îl întâlni din nou pe tânărul junker.

Acesta o salută scurt, indiferent şi-şi văzu de drum.

Thekla o coti puţin mai departe pe strada Själagård, traversă şi se-ntoarse pe partea cealaltă până într-un punct de unde-l zări dispărând în strada Kinhesta.

A doua zi merse la aceeaşi oră pe strada Själagård şi rămase uimită când îl întâlni din nou pe tânărul junker. Acesta, de asemenea vădit emoţionat, salută încurcat, roşind uşor.

Ziua următoare îi ieşi iar în cale. Îl zări de departe, recunoscându-l după pălăria al cărei bor lăsat pe frunte îi umbrea ochii dându-i un aer visător. Îi prinsese privirile de la distanţă şi le ţinu hotărâtă în ale ei până când o salută. De data aceasta tânărul îşi scoase pălăria cu o expresie de regret, amintindu-şi parcă de ziua aceea în care o îmbrăţişase şi o sărutase pe această fată căreia poate nu va putea să-i vorbească niciodată.

Peste o zi, întâlnindu-l în acelaşi loc, Thekla se gândi la sărutul de atunci şi simţi că păleşte; în acelaşi timp zări pe chipul lui o expresie de nelinişte şi avu chiar impresia că tânărul făcu o mişcare bruscă vrând să vină spre ea.

Şase zile încheiate Thekla nu se mai arătă. De la distanţă îi recunoscu pălăria de fetru moale, apoi ochii îi prinseră privirile, dar în aceeaşi clipă între ei trecu un car; printre scândurile înguste îi zări ochii strălucitori de bucurie ca la o revedere îndelung aşteptară.

Vara veni grea şi fierbinte şi Thekla nu-şi mai întâlni prietenul, deoarece acesta locuia acum undeva în afara oraşului. Un gol se instalase în viaţa ei, avea senzaţia că se făcuse întuneric în jurul ei de când soarele îi luase unica bucurie.

În clipele de singurătate se ducea în curtea bisericii; acolo, pe o bancă, îşi cerceta sufletul, încerca să-şi pună ordine în gânduri, să-şi formeze o părere despre ea însăşi. Ce voia de fapt de la acest tânăr? Presupunând că acesta i-ar fi vorbit, că i-ar fi venit în casă, când era singură şi ar fi întrebat-o: Uite, sunt aici, ce vrei de la mine, citesc în ochii tăi că vrei ceva de la mine. Ce i-ar fi putut răspunde şi de fapt ce aştepta de la el? Nu ar fi fost în stare să-i spună nimic, pentru că ascundea un secret atât da mare, încât ar fi preferat să moară decât să i-l spună. Ce dorea de la omul acesta? Nimic! Nu simţea nevoia să-l sărute, nu ar fi putut să-l îmbrăţişeze şi nici să-l roage să o lase să aibe grijă de el, să-i închine lui viaţa ei. Ce voia atunci de la el? Ar fi vrut ca el

să dorească să vină la ea şi s-o roage să-l lase să-i sărute ochii şi s-o îmbrăţişeze atât de duios şi de pur ca atunci în biserică; s-o implore să-i îngăduie să trăiască, să muncească, să se sacrifice pentru ea. Ce voia ea de la el? Voia ca el s-o roage să-i acorde favoarea de a-i dărui ceva! Oare ea era cea care dorea ceva de la el? O, nu. Să doreşti, să cerşeşti! Nu, nu, nu! El trebuia să vină să ceară să i se îngăduie să dăruiască...

Deodată gândurile i se opriră din vârtejul acesta ameţitor, şi căindu-se de dorinţele ei răutăcioase care se îmbulzeau rânjind complice ca nişte jandarmi care o surprinseseră asupra faptului, se ridică spre a se dezmorţi. Simţind nevoia să plece de lângă acea bancă, de lângă acel copac, care poate auzise ce-şi spuseră cei doi; cu privirea fixă, ca şi cum ar fi încercat să nu se gândească la nimic, o porni pe străzi şi ieşi în strada Själagård. Fiecare firmă, fiecare fereastră îi erau cunoscute; aici atârnau indicatoarele solare ale ceasornicului, care arătau ora la care venea el; aici era firma fierarului, unde şi-a ridicat pălăria întâia dată, şi aici atelierul dogarului, vizavi de cârciumă, unde o salutase pentru ultima oară.

Thekla merge ţintă înainte ca şi cum ar aştepta să-l zărească; priveşte spre dreapta şi simte o dorinţă arzătoare să-l vadă; îl cheamă să vină chiar acum, vrea ca el să vină, îi cere să vină, trebuie să vină, altfel se va prăbuşi la pământ şi va muri. Şi iată – ochii lui umbriţi de borul pălăriei; o priveşte cercetând-o cu răceală, atât de străin; trăsăturile lui se schimbă, pe obraz îi creşte o barbă bogată şi ea fixează chipul unui junker necunoscut care ar vrea s-o salute, dar ezită neavând siguranţa dacă o cunoaşte sau nu.

Thekla se întoarce acasă fericită că l-a putut revedea pentru o clipă în gând; apoi vine din nou ziua următoare să-l cheme prin „vrăji”, cum numeşte ea acest fel de a şi-l aduce.

Vara aceea fierbinte se scurgea pentru Thekla într-o totală lâncezeală, şi-n capul ei se zbăteau proiecte conştiente şi inconştiente din care nu încerca să ducă nimic la îndeplinire. Ferindu-se de grija bănuitoare a mamei care începuse să-şi dea seama că acest fel de viaţă nu putea fi bun pentru fiica sa, aceasta îşi punea toată dibăcia în joc, şi o îmbrobodea pe maică-sa în aşa hal, încât bătrâna ceda de fiecare dată.

— Te pricepi să mă duci de nas, îi spunea.

Tatăl devenea din ce în ce mai orb pe măsură ce începea să-i admire mai mult calităţile.

— E ceva de capul fetei noastre, spunea zâmbind, ca şi cum în faţa acestui gând ar fi trebuit să se încline.

Thekla obţinea din ce în ce mai uşor bani din economiile părinţilor pentru toalete. Şi când mama o întreba dacă n-ar fi fost mai bine să înveţe ceva util cu aceşti bani, fata răspundea:

— De ce să învăţ? N-am să trăiesc mult.

Mama se neliniştea şi credea că aşa va fi; de-aceea făcea tot ce-şi dorea fata ca să nu-i scurteze zilele.

În fiecare duminică mergea la biserică. La scurtă vreme după confirmare atmosfera i se păru mai străină, nu mai putea să stea în cor ca în copilărie şi simţea că se schimbase ceva esenţial când asculta predica. Nu făcea parte dintre persoanele importante care atrăgeau atenţia asupra lor; în timpul slujbei trebuia să stea pe culoar în timp ce cei de familie bună îşi ocupau scaunele rezervate. Acum însă, vara, când elita oraşului era plecată la băi, fiind puţină lume în biserică, Thekla putea să ocupe un scaun din cele râvnite.

Era ca şi când ar fi trăit în altă lume în acele ore pe care le petrecea la biserică citind iniţialele aristocraţilor pe inscripţiile de pe scaune şi privind blazoanele nobiliare. Erau şi perne cu nume brodate, şi preşuri din blană care răspândeau un parfum stătut de mosc; erau cărţi de rugăciuni cu peceţi de argint şi sub pupitrul de închinăciune găsi o sticluţă din agat.

Când era lume puţină în biserică şi preotul se adresa din obişnuinţă spre scaunele nobililor, Thekla avea impresia că vorbeşte doar pentru ea. Încuviinţa din cap că-l aude şi că-l înţelege. Doar ea şi el cunoşteau tainele Domnului pe care cei de acolo din spate nu aveau să le pătrundă niciodată.

Atât de departe se cufunda în fabulaţia acestei lumi închipuite încât încerca un fel de compasiune pentru cei timizi care nu se puteau încumeta spre culmile pe care ea avusese curajul să le atingă.

Vara se sfârşi şi Thekla salută prima ploaie de toamnă cu o bucurie lăuntrică. În curtea bisericii pluteau frunze îngălbenite deasupra monumentelor funerare şi vremea se făcu prea rece ca să mai poţi sta afară. În curând avea să se întoarcă, se gândi ea – şi într-adevăr, tânărul se întoarse.

Îl revede după trei luni, dar chipul lui este schimbat. Nu numai că este bronzat şi puternic, dar are o nouă expresie. Pare mai fericit. Mai fericit după acestei trei luni cumplite. Deci ea nu-i lipsise, el n-a fost nefericit. A văzut soarele şi marea, dar ochii lui au privit şi alţi ochi şi acum reflectă expresia acelor ochi. Fără îndoială că avea o altă iubită.

Întoarsă acasă, Thekla căzu la pat. După opt zile se ridică de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat, puternică şi hotărâtă.

În fiecare zi la ora ştiută mergea în strada Själagård ca şi cum ar fi mers la serviciu. O iarnă întreagă făcu acelaşi lucru până când sosi primăvara.

V

O dimineaţă de rusalii strălucea peste Graumönchsholm, unde acostau bărcile proaspăt vopsite. Oameni în haine de sărbătoare coborau de pe coline spre a face o călătorie de agrement pe Mälar. Tineri cu trandafiri la pălărie, târgoveţi cu merinde în coşuri, băieţi de prăvălie cu fluiere, femei cu scufii verzi de culoarea penelor de papagal brodate cu perle, fete în rochii roşii, copii cu mingi şi cercuri, cai împodobiţi cu crengi înflorite, ţărani scoţieni, tovarăşi de breaslă, şi ortaci cu drapele fluturânde, se agitau într-o mulţime pestriţă pe debarcader. Parâmele scrâşneau, vaporenii strigau, clopotele vapoarelor sunau, vâslele plesneau apa. La biserica Graumönch bătea ora nouă, şi toate clopotele bisericilor din oraş şi din suburbii urmau acestui dangăt. Un iz de sudoare stătută, o mireasmă ameţitoare de liliac şi oţetar plutea peste masa vie şi mişcătoare, care ieşise din ateliere întunecate, din magazine igrasioase, bucătării afumate, odăi năduşite de copii, ieşise să respire aerul sărat al mării şi acum se înghesuia să urce în iachturile împodobite cu steaguri şi ghirlande de crengi verzi.

Cea mai impunătoare era galera „Leul cel crunt”, vopsită în albastru şi roşu-cinabru, a cărei frânghie de legătură dintre cele două catarge era ornată cu fanioane colorate. Duneta decorată cu crengi de mesteacăn forma o boltă. Aproape toate locurile erau ocupate de membrii breslelor care închiriaseră iachtul cu ocazia sărbătoririi patronului lor. Domni cu diagonale de mătase albe şi roşii, cu insignele breslei prinse în piept se agitau încoace şi încolo, îngrijindu-se de locurile soţiilor lor. Când puntea debarcaderului fu trasă, muzicanţii începură să cânte. Galera porni urmată de alte zece ambarcaţiuni în vacarmul acela de muzici amestecate.

Thekla, ameţită de zgomot şi de mulţime, stă pe covertă alături de mama ei, în timp ce tatăl ei se află jos în cală împreună cu meşterii vârstnici spre a da unele indicaţii. După ce a studiat cu atenţie pantofii şi fustele tinerelor, fata a constatat că societatea în care se află îi este cu desăvârşire indiferentă.

Obrazul ei e palid şi lumina care se filtrează printre crengile de mesteacăn reflectă un verde slab pe chipul ei, ceea ce îi dă o nobleţe suferindă.

Ochii ei mari, negri, cu pupilele dilatate, se odihnesc pe o garoafă roşie. Fata pare că nu prea are ce căuta între aceşti oameni străini: se lăsase înduplecată să meargă doar ca să nu rămână singură acasă, şi pentru că i se promisese o rochie nouă.

Mama stă alături înspăimântată, când se vede, aşa, deodată, afară din vizuina ei, şi lumina stridentă a zilei o supără.

Galera se îndrepta cu viteză în largul fiordului şi prin frunziş se distingeau maluri verzi cu case albe, debarcadere mici cu steaguri, sere şi alei de plopi, gherete roşii şi pâlcuri de mesteceni, câmpuri verzi de secară şi pajişti de culoarea canarului.

Valurile mărunte plesneau pereţii navei şi un cer de cicoare plana peste apă şi uscat.

Thekla urmărea peisajul derulându-se prin faţa ochilor ei, simţea aerul marin răcorindu-i blând tâmplele, se lăsa legănată de muzică, plutind într-o atmosferă armonioasă care-i dădea un aer împăcat şi mulţumit. Atunci auzi deodată o voce necunoscută ce i se adresa. Privi în direcţia de unde venise glasul. Tânărul stătea în faţa ei. O eşarfă galbenă, lată, îi împodobea pieptul; îi dărui o cocardă.

— Nu se poate. Dumneavoastră, strigă el minunându-se. Ce curios că s-a întâmplat să ne întâlnim din nou; de multe ori m-am gândit să mă opresc pe stradă, dar nu am îndrăznit. Îmi permiteţi să mă recomand mamei dumneavoastră?

Cu o înclinare cuviincioasă se prezentă:

— Mă numesc Robert Clement! Domnişoara Thekla şi cu mine am fost confirmaţi împreună la biserica Sankt Gertrud. Luaţi vă rog o cocardă.

Thekla nu mai îndrăzni să scoată o vorbă şi mama se pierdu de tot.

Domnul Clement îşi împărţi insignele şi se întoarse la cele două doamne.

— Poate v-ar face plăcere, stimată domnişoară, să urcaţi pe punte şi să admiraţi priveliştea. Tocmai acum avem în faţă Turnul Bockholmsund.

Thekla se uită la mama sa, care îi zâmbi cu îngăduinţă, afişând o uşoară somnolenţă, din cauza aerului sărat.

Domnul Clement mergea înainte şi Thekla îl urma.

Găsea că avea un vocabular ales, dar vocea nu-i era aşa cum şi-o imaginase. Totuşi se consolă deoarece pomenise de faptul că fuseseră confirmaţi împreună. Această aluzie la sentimente şi amintiri comune era ca un şal cald pe care el i-l punea pe umeri, conducând-o departe de vacarmul vocilor din jur; între ei se stabili astfel o complicitate duioasă.

— Nădăjduiesc că nu am fost îndrăzneţ? rosti el, când urcau din nou pe covertă.

— Cum puteţi spune asta? răspunse Thekla. Doar am fost confirmaţi împreună.

Descoperise imediat puterea miraculoasă a cuvântului „confirmaţi” şi simţi din nou ce efect deosebit avea asupra lor când îl rosteau. Tânărul deveni mai apropiat, dar deosebit de politicos. După ce îi oferi un scaun îi arătă peisajul.

— Aţi mai călătorit vreodată pe Mälar? întrebă el.

— Nu, niciodată, răspunse Thekla, ceea ce păru să-l bucure pe domnul Clement.

— Vedeţi acest lac, continuă el, este mai mare ca Bodensee şi are o mie trei sute de insule; închipuiţi-vă, domnişoară, o mie trei sute!

— O, exclamă Thekla, surprinsă de cunoştinţele domnului Clement.

— Şi acesta este Bockholmsund. Nu sunt adorabile, aceste mici insuliţe rotunde, care plutesc pe apă verzi în întregime? Vedeţi, domnişoară Thekla, aceştia sunt arinii; cresc jos chiar pe marginea lacului unde începe stufărişul. Nu este minunat?!

Thekla găsi totul foarte frumos, dar ar fi dorit să-i vorbească despre altceva, despre ea sau despre viaţa lui. Dar el era complet acaparat de natură sau poate se agăţa de aceasta tocmai spre a nu fi ispitit să vorbească despre altceva? Ea primea vorbele lui de parcă el i-ar fi dăruit toate aceste privelişti cu propriile lui mâini, tot acest verde pe care nu-l ştiuse până atunci. Expresiile pe care le folosea erau căutate, se concentra să găsească cuvinte tulburătoare, ca şi cum ar fi vrut să abată atenţia ei în altă direcţie, el însuşi ascunzându-se; în aceste momente părea că vrea să dea drumul întregului entuziasm, temându-se totuşi ca ea să nu bănuiască cumva care era de fapt adevăratul obiect al înflăcărării sale.

Thekla era cucerită şi se extazia în faţa unui turn de biserică, a unei mori de apă, a unui iacht de lemn şi deodată exaltarea

celor doi vibra la unison doar cu mici deosebiri de accente sonore.

Erau într-o armonie perfectă şi era de ajuns ca unul să atingă o coardă că melodia se şi împlinea pe buzele şi în ochii celuilalt.

După ce tinerii îşi susţinură duetul o bucată de vreme, domnul Clement deveni neliniştit şi amuţi deodată. Încercă zadarnic să găsească alte subiecte de discuţie şi atunci întrebă dacă nu ar fi cazul s-o cheme pe mama. Curând se întoarse cu bătrâna aducând cu el sirop şi portocale glasate.

Tonul discuţiei îşi găsi din nou climatul favorabil şi armonii noi parcă se năşteau vibrând mai amplu, când mama stătea lângă ei ca un auditor binevoitor zâmbindu-le cu admiraţie.

El vorbi de grota leilor şi de actriţele pariziene, de războiul danez şi de noile sticlării, despre ultimul duel, de comisia de reducţie şi tot ce spunea trezea în sufletul Theklei o linişte plină de speranţe. Nu prea înţelegea şi nici nu ştia ce să răspundă, discursul lui nu o tulbura, ci mai curând vorbele erau acelea care atingându-i timpanul o fascinau ca o muzică minunată.

În sfârşit se făcu ora prânzului şi galera intră în golful Kaggeholm spre a acosta la conacul unde urma să aibă loc serbarea. Domnul Clement se despărţi de oaspeţii săi şi le ceru permisiunea de a-i căuta mai târziu, întrucât pentru moment era reţinut de anumite obligaţii organizatorice. Între timp îl cunoscuse şi pe tatăl Theklei, jos, în cala vasului.

Sirenele galerei dădură semnalul de salut şi de pe ţărmul înalt, străjuit de un templu, le răspunse o rachetă, urmată de o salvă de împuşcături. Muzica intonă un marş festiv, fură legate odgoanele şi, în uralele ţăranilor, vaporul acostă în faţa punţii care ducea la conac.

Călătorii debarcară şi porniră cu drapelele desfăcute într-acolo. Stăpânul domeniului fu salutat în acordurile fanfarei, iar decanul de vârstă al meşterilor îi adresă mulţumiri pentru căldura cu care şi-a întâmpinat oaspeţii, punându-le la dispoziţie parcul pentru ziua aceea.

Domnul conte mulţumi din balcon cu un zâmbet binevoitor, care o indispuse pe Thekla, deoarece trăda o uşoară notă de sfidare.

De acolo drumul ducea spre o colină ce se afla chiar pe ţărm unde era amplasat blazonul breslei şi unde capelanul ţinu o slujbă scurtă.

Sub bolţile înfrunzite ale teilor aşteptau mesele împodobite cu vreo cincizeci de tacâmuri şi pahare cu vin, care răsfrângeau străluciri argintii.

Thekla nu văzuse niciodată ceva mai măreţ, şi pentru o clipă uită de vecinătatea castelului şi a contelui.

Domnul Clement luase loc lângă tatăl ei, iar gardianul se simţea sincer atras de acest tânăr.

Cuvintele sunau lovindu-se de porţelanul farfuriilor, paharele scoteau un clinchet cristalin, zgomotul nu contenea o clipă, fie că se închinau paharele pentru cine ştie ce, fie că răsunau fanfarele sau vreo salvă rătăcită, Thekla simţea cum vinul i se suia odată cu sângele înfierbântat la creier într-o plăcută toropeală.

Domnul Clement căuta să se facă plăcut vecinilor săi, cărora se străduia să le ofere o companie agreabilă, dar simţind ochii Theklei stăruind asupra lui se simţi irezistibil atras să i se adreseze numai ei, să vorbească doar pentru ea, deoarece – deşi din cauza zgomotului aceasta nu distingea prea bine vorbele lui – el observa cum îl asculta, simţind totodată că fiecare cuvânt rostit de buzele sale găseau rezonanţă în fiinţa ei.

Prânzul era pe sfârşite; mesenii se ridicară să facă o plimbare prin parc. Domnul Clement o însoţea pe Thekla. Străbătură plaja, pe sub rămurişul tuns al arinilor; se adânciră în aleile lungi şi drepte ale parcului; se odihniră într-o cârciumioară împrejmuită de tufe înmiresmate de caprifoi, şi ajunseră în sfârşit, la o colină, unde se afla templul.

Bătrânii se aşezară pe o bancă şi-i lăsară pe tineri să urce singuri.

— Ce ciudat, mărturisi domnul Clement, încălzit de vin şi încurajat de faptul că erau singuri, dar îmi pare că suntem cunoştinţe vechi.

Pentru prima oară atinse acest subiect, renunţând să vorbească despre altceva.

Vocea Theklei avea alt timbru când îi răspunse:

— Dar chiar suntem cunoştinţe vechi!

Aluzia ei la prima lor întâlnire din biserică era acum clară; focul aprins atunci de sărutul acela de copii, reizbucni puternic, prinzându-i în dogoarea lui.

— A fost o seară vrăjită, spuse domnul Clement visător, pe care n-o voi uita niciodată.

— Nu credeţi, domnule Clement, spuse Thekla, simţind că focul trebuie înăbuşit, nu credeţi că sufletele sunt surori?

— Cred, răspunse tânărul cu o expresie transfigurată, că există suflete predestinate; aşa cum suntem noi. Când vă vorbesc simt că mă înţelegeţi deplin, că nu aveţi niciun gând care să mi se opună, pentru că dacă ar fi aşa mi-aţi fi potrivnică şi atunci legătura invizibilă s-ar rupe, n-ar mai exista simpatie şi aş simţi asta.

— Da, răspunse Thekla, privind nisipul aleii, fiecare cuvânt pe care îl rostiţi parcă ar fi gândul meu. Nu este ciudat?

Domnul Clement găsi acest lucru de-a dreptul miraculos şi continuă să prelungească emoţia acestui miracol, vraja acestei întâmplări inexplicabile, care le învăluia gândurile şi simţurile într-o ameţeală mistică, făcându-i să se mişte degajaţi sub acest văl subţire care-i ocrotea. Vorbeau uşor ca şi când ar fi purtat măşti, se jucau de-a baba oarba, fără să se descopere – ce sublim.

Chemările părinţilor îi aduseră din nou la realitate şi fanfarele ce se auzeau din depărtare anunţau începerea dansului.

— Dansaţi, domnişoară? întrebă domnul Clement.

— Da, dar foarte prost, spuse Thekla.

— Dar mi-aţi promis primul menuet.

— Bineînţeles, cu plăcere, altfel aş rămâne aici înţepenită în scaun.

— Ce vorbă e asta? Imposibil!

— Imposibil. De ce? O fată urâtă nu-şi găseşte partener.

— Urâtă? Chiar credeţi cu adevărat că sunteţi urâtă?

— O ştiu prea bine.

— O, glumiţi, domnişoară Thekla.

— N-aţi observat ce nas urât am?

— Nu, zău nu.

— Atunci sunteţi primul care nu-l găsiţi urât.

Primele acorduri ale muzicii răsunară şi cei doi intrară pe ringul de dans. Domnul Clement îşi trecu braţul pe după mijlocul Theklei:

— Nu este prima dată când vă ţin în braţe.

Thekla tremură uşor, îl lovi tandru peste mână şi apoi se lăsară în frenezia dansului; se opriră într-un târziu, gâfâind de efort şi emoţie.

— Dansaţi minunat, spuse domnul Clement.

Muzica le însoţea dialogul, şi sunetele unduitoare creau un acompaniament perfect acelui solo care era numai al lor. Domnul Clement deveni mai îndrăzneţ; încetă să mai vorbească despre altele, insistând numai asupra subiectului care-i interesa.

Modela acest motiv ca pe un aluat, îi dădea toate formele posibile, îl subţia, apoi îl aduna din nou rotunjindu-l într-o minge pe care o arunca în înălţimi, o prindea din nou, o zvârlea iar, o bătea, o desfăcea ca apoi s-o ia de la capăt.

— Vă amintiţi, domnişoară, că v-am sărutat în biserică? spuse în cele din urmă. Vă mai amintiţi?

Muzica acompania cuvintele înfierbântate cu un zgomot de tobe, care acoperea răspunsul Theklei; numeai buzele ei palide se mişcau.

Dansară din nou sălbatec, ca dervişii, care se ameţesc să-şi înece amintirea în prezent, şi se opriră din nou.

Îi vorbea acum despre ochii ei, despre păr, despre mâini şi despre picioarele delicate; ea îl asculta stupefiată. Simţea că se face mai frumoasă, că începe să crească, o putere nouă i se strecura în trup, transmisă de nervii lui, de parcă i s-ar fi făcut o transfuzie de sânge proaspăt din sângele lui; cu plămânii lui respira, vorbele ei le rostea gura lui. Avea senzaţia că s-a pierdut, că se rătăcise de ea însăşi, şi voia să-şi ia înapoi sufletul pe care i-l înghiţise el, dar era atât de plăcut să fii altul decât tu însuţi, să te dăruieşti ca într-o migraţie a sufletului altui trup mai puternic, să fii purtat de picioarele altuia, cu braţele altuia să acţionezi, părăsindu-te într-o pace deplină.

Să vină deci s-o elibereze de povara de a gândi, de a acţiona, de a vorbi; să vină deci ca un mântuitor care-i lua asupra lui toate păcatele şi mizeriile; ce tandru sentiment, să nu mai trebuiască să trăieşti tu însuţi şi totuşi să continui să trăieşti.

Se făcu seară şi roua căzu pe flori şi pe iarbă; soarele asfinţit răsfrângea o lumină aurie pe golfuri şi insuliţe şi fiordurile se întindeau, de un albastru metalic ca nişte bucăţi decupate de cer.

Din nou înţesată de lume, galera se puse în mişcare. Thekla stătea pe covertă cu mantaua domnului Clement pe genunchi. Acesta îi vorbea neîncetat, aplecat deasupra ei ca să-i poată vedea ochii. Mama dormea şi tatăl era în cabina din faţă.

Domnul Clement întoarse spatele fiordurilor trandafirii, căutând numai ochii Theklei. O sorbea din priviri, o îmbrăţişa, o

legăna în vorbele lui, o aburea cu respiraţia lui de parcă ar fi vrut să topească zăpada, o gonea dintr-un refugiu în altul să o prindă într-o mărturisire, dar Thekla se eschiva neîncetat.

În sfârşit, o prinse:

— De ce treceaţi în fiecare zi la amiază pe strada Själagård? întrebă el îndrăzneţ, animat de curajul laşităţii, atât de propriu eroilor.

— Pentru că... Nu ştiu... Nu puteam altfel.

— Nu puteaţi altfel. Oare pentru...

— Pentru a vă întâlni!

Ce trebuia spus se rostise. Se înălţă brusc, îşi scoase pălăria, vrând parcă să-şi răcorească fruntea, să scape de apăsarea sângelui care-i pulsa în tâmple.

— Adevărat? E adevărat că mă iubiţi?

— Da, răspunse Thekla ezitând. Ar fi vrut în această clipă să fie sigură că rostise adevărul, dar se trezi meditând, oare era chiar aşa cum spusese.

Scânteia sărise şi focul se înteţi. Domnul Clement folosi următoarele două ceasuri să se convingă că nu era victima unei iluzii, atât de neverosimilă îi părea fericirea, atât de incredibilă povestea, că ea l-ar fi iubit.

VI

E aproape de ora trei dimineaţa. Thekla stă la căpătâiul mamei muribunde, într-o cameră mică, de cealaltă parte a potecii care duce la poartă. Doctorul plecase pe la ora douăsprezece spunând că nu mai este nicio speranţă. La ora unu tatăl fusese chemat la gardă. Îşi luase rămas bun de la nevasta lui plângând.

Lampa a ars până la nivelul apei care acum a început să fiarbă şi să sfârâie. Thekla toarnă ulei proaspăt în sticlă, trece fitilul prin inelul de metal şi se aşază din nou pe scaun.

Fixează un punct pe peretele din faţă, trecând cu privirea drept prin mijlocul flăcării mici, care nu luminează decât un colţ din camera întunecată, formând un cerc pe tavan. Nu vede decât flacăra lămpii şi sticlele de medicamente pe lavoar. Sticle verzi cu dopuri aurite, sticle de culoarea chihlimbarului acoperite cu hârtie creponată, sticle negre cu etichete albe; cutii de prafuri cu sigilii roşii; lingura stă într-un pahar cu apă şi se dilată la volumul unui polonic; o jumătate de lămâie arată prin cilindrul pântecos al lămpii cât un dovleac; toate obiectele îşi modifică forma şi proporţiile în semiobscuritatea înşelătoare şi-i alimentează creierul bolnav de nesomn cu reprezentări confuze.

Voinţa sau capacitatea de a-şi inhiba asemenea plăsmuiri îi este paralizată şi gândurile se formează de la sine, ies din matca lor ca nişte avortoni, de care nu se poate dezice.

Aşa spun gândurile. Reţeta albă, care atârnă de gâtul sticlei negre spune: Vezi, ce frumos se potriveşte un şorţ alb de doliu pe rochia de lână neagră. Mergi pe stradă cu bretelele şorţului proaspăt scrobite şi cu gulerul larg de dantelă; oamenii se întorc după tine şi şoptesc: Sărmana fată, a avut o pierdere grea! Ce binefăcător sentiment, când oamenii vorbesc aşa, eliberându-se de fapt în acest fel de ceea ce ar fi simţit ei în locul tău. Şi pe urmă vine logodnicul şi te vede în frumoasa rochie de doliu; te priveşte plin de veneraţie, ca şi când această încercare ţi-ar fi conferit virtuţi superioare, şi după ce a stat cu tine o jumătate de oră, vrea să-ţi sărute ochii, injectaţi de plâns, îţi cuprinde trupul cu braţul şi-ţi şopteşte:

— Ce bine-ţi vine ţinuta asta, Thekla! — O, ce plăcut e să fii în doliu.

Mama se agită în pat; zgomotul seamănă cu foşnetul tufişurilor în pădure şi călătorul îngheaţă de frică. Ducă-se toate gândurile astea urâte, pe care cea lipsită de apărare nu are puterea să şi le reprime. Se roagă la Dumnezeu, ca mama ei să trăiască – se roagă să-i dea putinţa să vrea ca mama ei să rămână în viaţă. Dar nu poate să vrea acest lucru. De ce i-ar dori mamei ei prelungirea unei vieţi de chinuri, care înainte nici nu era atât de nefericită ca acum când a apărut de fapt fericirea. Oare n-a observat ea cum suferea domnul Clement, când venea s-o viziteze pe logodnica lui în casa aceea dubioasă şi mizeră? Nu a surprins ea cum şi-au râs de mama ei pe ascuns, la logodnă, în casa cumnatei?

Ea a văzut totul, până şi amărăciunea disperată a mamei sale, când aceasta s-a întors în vizuina ei nenorocită şi s-a pus pe plâns, răspunzând întrebărilor Theklei: „Acolo mergi tu acum, Thekla, dar eu nu mai calc în casa aceea niciodată.” Şi cum ar fi fost după ce avea să se căsătorească? Nu ar fi trebuit domnul Clement să-şi blesteme respectul de ginere ori de câte ori mama ar fi venit în vizită? Nu ar fi devenit fiecare vorbă necontrolată o provocare şi fiecare privire suspectă un prilej de ceartă? Da, cel mai bun lucru se-nfăptuia acum, şi aceasta era îndurarea Domnului.

Mama suspină şi cuvertura se ridică de câteva ori. Şirul gândurilor fu întrerupt, dar nodurile rămaseră nedezlegate la capetele firelor; un răstimp nu mai apăru niciun „de ce?” Dar odată cu restabilirea liniştii, primele întrebări începură din nou să se insinueze: e drept sau nu e drept? E drept sau nu să-i dorească mamei sale moartea? Dar contradicţiile erau atât de mari şi capul ei atât de obosit, că noţiunile se topiră într-o ameţeală plăcută.

Nici una, nici alta, răspundea creierul amorţit; tot atât de drept sau nedrept, pe cât este, dacă eşti brună sau blondă. Aşa este, aşa s-a întâmplat şi nu se mai poate schimba nimic. Deci totuna! Ce gând eliberator, ce gând senin; totuna! Totuna dacă drept sau nedrept, mare sau mic, viaţă sau moarte, indiferent totul! Creierul îşi reprimă zbuciumul sălbatic, inima bate mai puţin violent, plămânii respiră într-un ritm lent, adormitor, muşchii se relaxează, membrele se destind, gândurile zboară, se ascund, se face întuneric, linişte, ca şi când s-ar apropia

pacea distrugerii, sufletul nu mai vibrează, corpul nu mai simte, spiritul nu mai percepe nimic.

Când Thekla se trezi în scaunul ei, zări lampa, sticlele, lămâia şi lingura învăluite într-o lumină roşiatică, dar sus pe tapetul peretelui se puteau desluşi două inimi într-o aură alb-albăstruie; i se păru că aude bătăile ceasului din turn şi, afară în stradă, mătura gunoierului zgâriind pietrele pavajului; o vrabie ciripi, ultimele ecouri ale trompetei care anunţa deşteptarea deasupra portului se risipiră de-a lungul uliţelor în sus şi de pe acoperişul bisericii se răsfrânseră din nou peste oraş.

E dimineaţă şi lumina zilei ţâşneşte în odaie prin orificiile în formă de inima ale obloanelor. Dezmeticită de-a binelea îşi aminteşte de mama ei şi-i atinge cu mâna fruntea ridată...

E jilavă şi rece; îşi aplecă urechea pe pieptul ei, dar nu mai aude nimic; ia o oglindă de mână şi i-o ţine bolnavei în faţa gurii; oglinda rămâne clară. Deschide cu degetul pleoapele căzute ce s-au închis peste bulbii veştezi ai ochilor. E moartă!

După zile şi nopţi lungi de aşteptare s-a întâmplat, în fine, iremediabilul; ceea ce fusese prevăzut se împlinise; ceea ce trebuia să se înfăptuiască să înfăptuise. Conştiinţa fusese regăsită, neliniştea şi nesiguranţa se destrămaseră şi pacea se întoarse din nou.

Thekla deschise obloanele şi luă câteva albituri curate pe care le fixă cu ace sus în faţa ferestrelor. În odaie se albi, de parcă ar fi căzut prima zăpadă şi toate obiectele ar fi fost acordate la un diapazon mai stins. Se dezbrăcă şi îşi puse rochia neagră, îşi scoase cerceii şi desfăcu plastronul alb de la corsaj. De câte ori trecea prin faţa oglinzii îşi vedea umbra neagră proiectată pe pânzele albe de la fereastră şi se înfiora; îi era frică să stea singură.

Deschise uşa spre curte şi se simţi mai în siguranţă. Avea nevoie să stea de vorbă cu cineva.

Moartea căscase un gol în viaţa ei şi acesta trebuia astupat; moartea îi luase ceva şi voia să ia acel ceva înapoi, cerând şi dobândă; voia să schimbe amărăciunea în bucurie şi paguba în profit ca moartea aceasta să-i devină o binefacere.

Ceasul arată ora şase şi noua portăreasă iese pe uşă să meargă la lăptărie. Când vede uşa de vizavi deschisă, se-ndreaptă într-acolo şi bate în canat.

Thekla apare în prag palidă, mută, în doliu.

— Doamne Isuse, s-a sfârşit? strigă bătrâna.

— S-a sfârşit, răspunse Thekla.

— Dumnezeu s-o ierte! şi femeia intră în casă să se convingă.

„Oricum te bucuri să-i iei locul”, gândeşte creierul dezlănţuit al Theklei; şi se simte deodată bună şi nobilă când îşi ţine în frâu mânia, reuşind să n-o rostească.

Pe urmă se întorc pescarii de la han şi fetele ies din odăile lor şi cămătarul aruncă o privire în locuinţă. Toţi sunt plini de atenţie, cucernici, curioşi şi o condolează, iar ea primeşte compătimirea lor ca pe un omagiu.

La ora şapte vine tatăl. Îi întinde mâna Theklei şi întreabă:

— S-a prăpădit?

Apoi se apropie de pat şi atinge uşor pleoapele moartei; rămâne tăcut pe gânduri.

— Acum trebuie să chibzuim la multe şi astea costă o groază de bani.

Ce crud, gândeşte Thekla, să vorbeşti imediat despre cheltuieli; ea îşi închipuia că tatăl ei nu avea în acel moment decât gândul pe care îl exprimase şi niciunul din cele pe care un tată nu le putea spune fiicei sale, dar pe care un bărbat i le-ar fi şoptit nevestei lui... gânduri tandre fără vorbe, amintiri duioase fără nume, o amărăciune mută şi grea pe care o simte numai acela care şi-a pierdut singurul bun. Dacă ar fi putut să iasă doar pentru o clipă din propria ei fiinţă şi-ar fi putut da seama cum i-ar fi fost, dacă îl pierdea pe Clement, dar ea nu putea înţelege că tatăl ei trebuia să privească lucrurile de pe altă treaptă decât ea.

Domnul Clement vine la ora opt, după ce s-a învoit de la magazin şi merge cu Thekla în oraş să rezolve toate treburile obişnuite în asemenea ocazii.

Se cumpără stofă neagră şi albă, se merge la preot şi la dascăl, la pompele funebre şi se comandă vin de Rhin şi Mumme.

Thekla a primit trei zile în şir condoleanţe în modesta cameră mortuară, şi la sfârşit s-au deschis toate uşile şi lumea din stradă a năvălit în casă să vadă mortul. Apoi au fost presărate crengi de molid pe poteca ce duce la poartă şi pe stradă. Toate clopotele de la biserica Sankt Gertrud au sunat. A venit preotul, au venit şi groparii; vin de Rhin în pahare verzi. Şase jandarmi iau sicriul pe funii negre şi îl poartă afară pe catafalcul îmbrăcat

în negru; mulţimea se desparte în două când pastorul o conduce pe Thekla, ajutând-o să urce în cupeul de patru locuri, care se leagănă atât de plăcut pe arcurile moi; caii lovesc dalele străzii cu copitele, birjarii pocnesc din bice, convoiul ia drumul cimitirului şi poarta casei întunecoase, cu amintirile ei sumbre, se închide. Fata părăseşte tulumba de gunoi şi şobolanii, privata şi biroul cămătarului, copilăria şi căminul, găsindu-şi prin moarte o poartă deschisă spre propria-i viaţă.

VII

Tânăra femeie locuia acum în portul pescarilor; are propria ei locuinţă, unde soarele intră toată ziua, când vremea este frumoasă. Tenul ei, altădată palid ca o plantă ţinută în glastră în timpul iernii în pivniţă, începuse să prindă culoare.

Cele două camere şi bucătăria erau pline de mobile noi şi acareturi gospodăreşti, iar ea se simţea ca o regină când îşi privea servitoarea făcând tot ce făcea ea pe vremuri fără să crâcnească. Dimineaţa, când mergea în Kogghafen la cumpărături, însoţită de fata care ducea coşniţa, înţelegea că a urcat în rang, că era cineva, că a atins o culme. Şi când bărbatul îi venea acasă, mulţumit, debordând de fericire, recunoscător, simţea o bucurie atât de mare încât îi venea să plângă. El îi cânta melodii vesele, şi ea râdea cum nu mai râsese niciodată până atunci; uneori aducea cu el tineri plini de viaţă şi petreceau împreună făcând muzică şi dansând. Întotdeauna obiectul laudelor era tânăra femeie, care era un soare în mijlocul lor, luminând şi încălzind atmosfera fără să ştie.

Dar zilele petrecute în singurătate şi fără o activitate care s-o acapareze deveneau lungi, nesfârşite ca acele sărbători de Crăciun sau Paşte, când începi să doreşti din nou zilele obişnuite; larma străzilor, sunetul clopotului de la poartă şi acel du-te-vino pe scări care te nelinişteşte. Exaltarea era în acele zile atât de copleşitoare încât o obosea, şi Thekla colinda adesea prin oraş după impresii noi, lăsându-se în voia paşilor, care o purtau în sus la biserica germană. Aici se aşeza în curte pe o bancă, pradă visurilor mai vechi, când râvnea fericirea pe care o avea acum. Comparând însă bucuria dobândită cu cea către care năzuia pe atunci descoperea cu regret că acum nu mai avea nimic după care să tânjească. Se ridica şi mergea să o viziteze pe noua portăreasă. Se aşeza în camera aceea îngustă, adulmeca mirosul peştelui sărat, număra petele de grăsime pe tapetul galben, simţea vechea iritare nervoasă ori de câte ori suna clopotul şi poarta se încuia.

Când se întorcea acasă, savura din nou fericirea întreagă a începutului, deoarece impresia unei vieţi noi, luminoase se reîmprospăta mereu confruntată cu amintirile sumbre. În asemenea ocazii era de două ori fericită, de trei ori recunoscătoare aceluia care o salvase de la sărăcie şi umilinţă.

Într-una din zile Thekla se duse la grădinar să facă rost de fructe pentru masa de prânz, deoarece bărbatul ei invitase prietenii la masă cu prilejul aniversării ei. Când veni acasă fu foarte surprinsă să-şi găsească tatăl în bucătărie, în faţa unei sticle de rachiu.

— Domnul cu tine, o salută gardianul şi încercă să se ridice.

Thekla observă imediat că este băut.

— Mi-am amintit, reluă bătrânul cu greutate, că este aniversarea ta şi m-am gândit să rămân la tine, dacă nu ai nimic împotrivă.

Tatăl ei era îmbrăcat civil şi ţinuta lui trăda o oarecare delăsare.

Presimţea ceva rău şi era incapabilă să răspundă la întrebările lui, de aceea îl rugă să aştepte o clipă să-şi scoată pardesiul.

În dormitor se aruncă pe pat şi izbucni în plâns de ciudă pe acest destin absurd, care îi strica bucuria tocmai într-o asemenea zi. Trecutul, pe care îl abandonase, îl căuta acum, uneori, doar ca stimulent, pentru a putea trăi mai intens plăcerea prezentului, dar perspectiva de a avea din nou spectrul acelui trecut în persoana tatălui său, în propria ei casă, asta nu putea accepta.

Minutele se scurgeau greu, şi îşi dădea seama că trebuia neapărat să se întoarcă la acel „musafir”, dacă nu voia să rişte ca el să-i intre în sufragerie şi să rămână acolo până la venirea oaspeţilor. Îşi şterse repede lacrimile şi merse la bucătărie; când deschise uşa, fu gata să leşine, deoarece tatăl ei şedea încă la masă, beat criţă, ţinând servitoarea pe după mijloc.

Tot respectul pe care îl avea fiica faţă de părintele ei se stinse subit şi o repulsie fără margini o cuprinse. Nici nu apucă să scoată o vorbă, că gardianul începu să se bâlbâie.

— Eh, Thekla, tu mergi pe drumul tău şi nu mă rogi să-ţi vin mai aproape? Aş avea şi eu să-ţi spun ceva. Vezi tu, eu mi-am dat demisia şi m-am gândit să-l întreb pe Clement dacă n-are ceva scriptologie şi pentru mine.

— Ştiu precis că nu are ce să-ţi dea, răspunse Thekla, fericită că a putut să reteze fără ocolişuri o cerere a cărei aprobare nu depindea de ea.

Bătrânul bătea cu degetele darabana pe tăblia mesei şi ochii-i rămaseră zgâiţi spre cuptor, unde un porc mistreţ îşi scotea urechile afară din oală.

— Aşa, spuse bătrânul şi se cufundă în tăcere, să audă ce mai avea de spus acum fiica lui.

Thekla se gândea că masa trebuia întinsă şi că musafirii trebuiau să sosească într-o jumătate de oră. Atunci luă o hotărâre rapidă.

— Ia tată aici un taler, să te-nfunzi într-o cârciumă şi să bei în sănătatea mea. Şi dacă vii mâine din nou poţi să-ţi aranjezi treburile cu Clement.

Bătrânul pipăi talerul ca şi când ar fi stat la tocmeală, cât de departe să-l arunce în cameră. Apoi scuipă pe el, îl băgă în buzunar, îşi luă şapca şi se ridică.

— Îmi interzici să-ţi calc casa, Thekla. Bine faci, pentru că vezi tu, copiii de-o seamă se joacă cel mai bine, şi – ah, ce să mai vorbim –, dar tu ai fost cândva Thekla mea, copilul meu, vezi tu, şi asta nu pot să-mi scot din cap. Nu pot. Îţi vin musafiri la prânz, văd doar, de-asta plec – da, da, plec!

Thekla, căreia îi pieri răsuflarea, scoase un oftat de uşurare, ceea ce nu-i scăpă beţivului, care îşi schimbă brusc hotărârea şi se apropie cu paşi legănaţi de uşa sufrageriei.

— Aşa, îi aruncă el acum în obraz vorbele cu un zâmbet răutăcios, crezi că scapi de mine în schimbul unui taler? Să merg singur la cârciuma din piaţă când mă pot bucura aici de aşa o societate aleasă.

Dădu buzna în sufragerie şi se trânti în cel mai încăpător fotoliu.

— Pune masa să ne bucurăm! Doar ai în oală mistreţ cu fasole la tavă.

— Tată, îl întrerupse Thekla ieşită din minţi. Te-ai îmbătat şi te-ai purtat necuviincios la bucătărie cu servitoarea. Acum te rog să pleci înainte de a veni Clement! Gândeşte-te că nu este casa mea ci a lui, şi că nu ai niciun drept să-i tulburi liniştea căminului! Vino mâine din nou, şi îţi promit să fac tot ce-mi stă în putinţă să te ajut.

— Aşa fata mea, vrei să mă îmbunezi. Vorbeşte, sluga ta te ascultă.

Văzând că nu găseşte nicio ieşire din situaţia penibilă şi simţindu-se incapabilă să suporte o ruşine atât de mare sau să primească cu indiferenţă un asemenea afront, părăsi fără să spună o vorbă locul înfrângerii sale, îşi azvârli mantoul pe umeri şi coborî în stradă, abia ţinându-şi plânsul.

Un singur lucru îi era limpede; dacă nu-l putea alunga pe insul acela turbulent din casă, cel puţin să nu-i dea prilejul să-şi savureze victoria. Uită toate celelalte şi aproape inconştientă se lăsă purtată pe străzi, de parcă ar fi fugit de un destin ostil, care o urmărea, tocmai acum, de ziua ei, când reuşise să se smulgă din sărăcie şi mizerie, vrând cu tot dinadinsul s-o tragă din nou la fund.

Traversă podul de nord, piaţa de la barieră şi pătrunse în grădina palatului regal, ale cărui porţi erau deschise. Se grăbi să străbată tufele de arbuşti, unde se jucau copiii în soarele orbitor al amiezii de primăvară, şi căzu, în sfârşit, obosită pe o bancă sub tei. Întâi urmări mişcările grădinarilor care aşezau florile în ronduri şi oale de lut.

Totul îi capta atenţia şi fiecare nimic i se fixa în memorie ca şi când ar fi vrut să-şi alunge acel rău care-i sta înainte.

Clopotele de la biserica Sf. Iacob începură să bată, vestind cu dangătul lor o înmormântare; ea era acolo de faţă şi număra fiecare cădere a bulgărilor şi fiecare zgomot de pământ lovind capacul sicriului, îi înfiora trupul, îi predispunea spiritul la presimţiri întunecate şi o făcea să se autocompătimească.

Câţiva valeţi apărură pe alee ducând o masă pe care o acoperiră cu o faţă de masă, iar alţii aduseră castroane şi farfurii, căni de vin şi pahare. Thekla privea plină de curiozitate pregătirile prânzului regal şi-şi aminti deodată de casa ei, unde prânzul aştepta; îşi vedea bărbatul venind acasă, musafirii adunaţi, masa nepusă, incidentul cu tatăl beat, auzea întrebările lor îngrijorate cu privire la dispariţia neaşteptată a stăpânei casei. Voia să se ridice şi să alerge acasă, dar nu îndrăznea să se mişte. Gândul la ceea ce o aştepta acolo o paraliza; spaima de un incident, pe care nu l-ar fi putut evita, o ţintuia de bancă. Sfâşiată între datorie şi laşitate, rămase pe loc, privind când în dreapta, când în stânga, neputând să se hotărască în ce parte s-o apuce.

Fu trezită brusc din amorţire de un paznic, care o întrebă răstit ce căuta în grădina regelui. La răspunsul ei, că porţile erau deschise, fu somată să părăsească imediat locul acela. Supusă se grăbi spre ieşire; dar când văzu alte femei, nu cu mult mai bine îmbrăcate ca ea, plimbându-se nestingherite pe aleile parcului, mirosind florile, şi călcând pe peluzele de iarbă, simţi o împunsătură în inimă, ca şi cum un destin anume îi hărăzea

numai ei această excludere ruşinoasă; observă privirile batjocoritoare ale celorlalte, şi în ea se trezi mânia, ura, invidia, împotriva celor ce posedau acele privilegii pe care ea nu le avea, fără să-şi poată explica de ce.

Când porţile se închiseră în urma ei cu zgomot, coborî pe Blasieholm, neştiind încotro merge, având grijă doar ca drumul să o poarte în locuri nepopulate, unde privirile oamenilor să n-o rănească. Ajunse în spatele palatelor Tungel şi Bååth, dincolo de cotul în care se varsă râul, când zări o grămadă de oameni înghesuindu-se spre podul Holm. Fericită că aflase ceva care îi sustrăgea atenţia, urmă mulţimea. Aceasta era oprită, la capul podului, unde paza forma un cordon.

Reuşind să se strecoare până la malul mării, observă că acolo pe pod se petrecea ceva, greu de desluşit din cauza înghesuielii. În interiorul cercului făcut de paznici se afla un grup de preoţi şi oameni ai legii care păreau a ţine un consiliu. Când masa de oameni începu să se mişte din nou, smulgând-o din locul acela, văzu că atenţia tuturor era îndreptată asupra unei femei îmbrăcată în alb, cu mâinile legate la spate de o funie pe care călăul oraşului o trăgea cu brutalitate, în timp ce doi tâmplari desfăceau parmalâcul podului în faţa ei.

— Thekla, vezi vrăjitoarea, acolo, aproape de tine, te implor, ajută-mă să ajung până la ea – se auzi o voce în spatele tinerei femei.

Când se întoarse o recunoscu pe fata contelui, Ebba, cu care fusese un timp prietenă pe vremea confirmării. Măgulită de faptul că o recunoscuse şi încurajată de apelativul familiar al numelui mic, se simţi cuprinsă brusc de o poftă nebună de a fi ocrotitoarea acestei fiinţe suspuse. Când Weibel, din paza oraşului, trecu din nou pe acolo, îl trase uşor de mânecă, şi îl salută, rugându-l s-o lase să se strecoare împreună cu prietena ei în rândul oamenilor de ordine. Treaba se aranjă uşor, mai ales că mulţi dintre aceia o cunoşteau de pe vremea când venea la cazarmă.

Consiliul părea că luase sfârşit şi legiuitorul citi un act.

Deşi nu auzea nimic, Thekla nu-şi putea dezlipi privirile de tânăra femeie care urma acum să treacă proba apei. Cămaşa albă de in în care era îmbrăcată aceasta, trăda o siluetă desăvârşită, iar părul lung, negru, despletit, îi curgea pe umeri şi pe spate, lăsându-i descoperit doar obrazul palid, dar frumos,

din care doi ochi aprinşi de îndrăzneală priveau mulţimea, măsurând-o cu un zâmbet superior, plin de dispreţ. Părea că voia să le spună că era totuşi cu un cap deasupra lor, că spiritul ei poseda virtuţi mai înalte decât ale lor, că proba la care urma să fie supusă era o competiţie între ea şi atotputernicul; şi chiar dacă pierdea, avea totuşi satisfacţia de-a se fi măsurat cu el.

Thekla simţi un fel de invidie faţă de această femeie, care avea ceva de cabotină, cum văzuse ea una la ultimul marş alegoric, sub arcul de triumf, reprezentând-o pe zeiţa victoriei. Soarele de primăvară lumina obrazul vrăjitoarei, veşmintele albe, şi chiar în acel moment călăul o târî spre marginea podului şi o azvârli în valuri. În cercuri mici, apa se strânse peste părul ei negru, care mai pluti un timp ca iarba de mare la suprafaţă, în timp ce făptura ei albă dispărea în adâncuri.

Un murmur se iscă în mulţime crescând ca un torent de forţe dezlănţuite, împingând oamenii de pază inevitabil înainte, înspre parapetul care cedă. În clipa următoare Thekla văzu cum domnişoara Ebba, care fusese azvârlită din rând, se prăbuşi cu un ţipăt sfâşietor în apă. Fără să stea pe gânduri, cuprinsă de un fel de nebunie, de a juca şi ea un rol în acea bizară pantomimă, se coborî, cu abilitate dar riscând imens, pe piciorul podului, o cuprinse pe fata aproape înecată de rochie şi o trase pe ponton, sub arcada podului mare, unde ea însăşi se prăbuşi fără vlagă în genunchi, ameţită de tot efortul făcut şi de vacarmul mulţimii, de căderea în apă, de strigătele şi zăngănitul armelor oamenilor de pază, lângă corpul inert al prietenei salvate.

Când Thekla se trezi din leşin şi deschise ochii, descoperi că se afla într-un pat, într-o cameră străină.

La picioarele ei desluşi două capete de îngeri, purtând baldachinul; acesta era din catifea albastră cu broderie de fir. Prin perdelele trase lateral, amintind de o cortină de teatru, zări speteaza unui scaun cu o stemă nobiliară sculptată în lemn de nuc. Mai în spate dulap negru cu sertare din fildeş şi cu mânerele din aur, argint şi sidef, cum nu mai văzuse niciodată.

În cameră bătea o lumină caldă, portocalie de la draperiile de mătase grea, iar pe tapetul de culoare deschisă se proiecta o pată în cele şapte culori ale curcubeului, răsfrânte de un pocal de cristal şlefuit, ce se afla pe canatul ferestrei.

Când Thekla îşi veni în simţiri, retrăi evenimentele covârşitoare ale ultimelor ore: incidentul cu tatăl ei, fuga de

acasă, izgonirea din grădina regelui, prezenţa neaşteptată a domnişoarei Ebba, vrăjitoarea, îmbulzeala poporului, căderea în apă şi propria ei nebunie de a interveni, când viaţa tinerei domnişoare se aflase în pericol. Dar gândul la oaspeţii care o aşteptau şi la neliniştea soţului ei crescu deodată atât de puternic în ea, încât sări imediat din pat. Observând că purta veşminte străine se privi în oglindă şi văzu că avea pe ea o fustă de mătase cu un corsaj de catifea şi pantofi mici din piele de căprioară cu broderii colorate. Întârzie în faţa oglinzii, spre a-şi admira făptura adolescentină, care nu îi apăruse niciodată atât de graţioasă ca acum; mângâie cu mâinile imaginea aceea, albă, îşi lăsă piciorul să se scufunde în papucul moale pe netezimea catifelată a covorului, îşi aranjă părul despletit, când auzi deodată un râs scurt cristalin în spatele ei, simţi două mâini cuprinzând-o, şi un sărut îi gâdilă urechea.

— Vezi, afurisită mică, tot trebuia să te trezeşti, strigă domnişoara Ebba, dacă nu te trezeai aş fi murit de plâns, că n-am putut să-ţi mulţumesc pentru că m-ai salvat.

— Scumpă doamnă, se auzi vocea contelui, din spatele celor două tinere care se ţineau îmbrăţişate, îngăduiţi-mi să vă exprim din inimă mulţumirea unui tată pentru fapta temerară, prin care i-aţi salvat unui văduv, unicul copil, singura bucurie ce i-a mai rămas în viaţă.

Cu sinceră emoţie bătrânul impozant se aplecă şi-i sărută mâna Theklei, care uluită de înalta onoare ce i se făcea, îşi pierdu graiul.

— Trebuie să vă anunţ cu regret, adaugă contele, că poziţia mea în armată mă obligă să părăsesc mâine dimineaţă oraşul, împreună cu fiica mea, care mă conduce până la Elfsnabben; când se va întoarce însă, şi se va muta la Sandemar, sper că îi veţi face onoarea să aibe ca oaspete o femeie atât de extraordinară.

Thekla mulţumi cu o plecăciune murmurând câteva cuvinte nedesluşite.

— Şi deoarece vă văd restabilită, conchise contele, şi bănuiesc că soţul vostru îşi aşteaptă cu nerăbdare soţia, am pus să înhame caii la trăsura care vă va duce acasă.

Îi oferi braţul Theklei, care nu se dezmeticise încă, şi o conduse printr-un şir de încăperi, una mai strălucitoare decât alta. Când ajunseră în holul cel mare îi aşeză un mantou de

blană pe umeri. Apoi, rugând-o să-i îngăduie să i se trimită hainele în dimineaţa următoare, îi făcu majordomului semn s-o conducă pe scări până la ieşire.

După ce domnişoara Ebba, îmbrăţişând-o, o rugase cu insistenţă s-o viziteze cât de curând, Thekla se trezi într-un cupeu închis, purtată uşor peste pietrele pavajului, tolănită între perne moi, care o fereau de orice zdruncinătură. Lăuda în tăcere incredibila generozitate a aceluiaşi destin, care cu câteva ore în urmă îi stricase sărbătoarea şi o alungase din paradis, ca acum s-o înalţe pe ea, cea înjosită, apărând-o de umilinţa şi reproşurile ce i s-ar fi adus datorită neglijării îndatoririlor sale, când trăsura opri la poartă. Temătoare totuşi că primirea ar fi putut fi plină de reproşuri îşi trimise servitorul, care îi deschise portiera cupeului, la bărbatul ei, ca să-l prevină de tot ceea ce se petrecuse şi să-l roage s-o ajute să urce, întrucât nu se simţea bine.

Câteva clipe mai târziu domnul Clement se năpusti pe scări în jos, îşi îmbrăţişă soţia, îi sărută mâinile, mulţumind lui Dumnezeu că i-a redat-o pe cea a cărei dispariţie – deşi nu o credea moartă, – îl scosese din minţi.

Îi povesti cum a pregătit masa împreună cu oaspeţii, sperând tot timpul că stăpâna casei se va întoarce dintr-o clipă în alta, închipuindu-şi că este dusă pe undeva pe aproape după cumpărături. Aflând apoi de presupunerea pe care o făcuse servitoarea, că ea probabil plecase de acasă, împreună cu tatăl ei, Thekla se linişti şi în privinţa chestiunii de care se temuse cel mai mult.

Se încinse un chef, cum nu-şi visase niciodată până atunci. Ea era centrul atracţiei şi sufletul ei atât de vulnerabil se simţea cocoloşit în vată, în timp ce toasturile şi urările de sănătate nu mai conteneau să-i învăluie într-o căldură binefăcătoare făptura fragilă.

Când începu să povestească despre conte şi despre palat, despre toate promisiunile pe care i le făcuseră el şi domnişoara Ebba, toţi cei de la masă o ascultau cu evlavie, iar corsajul de catifea înflorată şi fusta de mătase albastră erau, pentru aceşti negustori, mărturii palpabile, vii, din lumea nobilimii. Un tânăr negustor de vinuri îşi aminti cum îi vânduse cândva vin contelui von Schlippenbach şi fusese personal la acesta cu nota de plată; şi deodată începu un adevărat duet între Thekla şi el, care mai

de care străduindu-se să vorbească cât mai mult şi mai interesant despre palat, despre poarta cu gratii de fier, terminate în vârfuri de lăncii, despre scara de marmoră, şi sfeşnicele ce străjuiau pereţii, despre tablourile strămoşilor atârnate în holul mare şi de blazonul aşezat deasupra portalului. Insistau atât de mult asupra amănuntelor, reluându-le mereu cu voluptate, încât domnul Clement începu de la o vreme să caşte. Umplu paharele şi vru să cânte un cântec vechi care-i plăcea foarte mult, „Bătrânul merse-n aluniş”, dar Thekla îl rugă să înceteze cu asta, pentru că se simţea obosită.

Domnul Clement dădea semne vizibile de indispoziţie; închină un pahar cu meşterul aurar pentru „frăţia breslaşilor”, când se auzi clopotul de la poartă şi valetul contelui îşi făcu apariţia în salon. În numele contelui şi al domnişoarei von Schlippenbach ceru îngăduinţă să-i dăruiască doamnei Clement, în cinstea aniversării, un suvenir neînsemnat. Aşeză în mijlocul mesei o tipsie cu flori şi fructe, se înclină şi plecă.

Acum, emoţia se reaprinse la vederea acestui dar neobişnuit. Mesenii se întreceau, care mai de care, să rostească numele acelor minunăţii ce alcătuiau o adevărată piesă de artă. În mijlocul buchetului se afla un crin înconjurat de frunze de un verde întunecat, printre care se iveau flori albe plăcut mirositoare pe care spiţerul le declară cu competenţă flori de portocal. Împletite în coroană, lalele olandeze, narcise şi liliac încununau o moviliţă de portocale, vâsc, rodii, gutui, fructe ciudate, care dezlănţuiră discuţii aprinse cu privire la numele lor, pe care doar meşterul constructor reuşi să le identifice, pentru că văzuse ornamentaţiile murale de la Palatul De la Gardie.

În cele din urmă domnul Clement descoperi în mijlocul crinului un inel de diamant, legat cu un fir de argint de pistilul florii şi aurarul îl preţui la două sute de ducaţi.

Contele deveni din nou obiectul discuţiei şi domnul Clement trebui să se lase iar purtat prin palatul acestuia, să asculte încă o dată poveştile despre poarta de fier cu vârfuri de lăncii, despre blazon şi sfeşnice, în timp ce negustorul de vinuri repeta într-una aceeaşi placă.

O nouă încercare de a scăpa, cu un cântec, de această discuţie insuportabilă, îi eşuă, la fel ca prima dată. Nemaiputând tolera ideea că devenise o cantitate neglijabilă în ochii soţiei

sale, îşi vărsă tot veninul în toasturi înţepătoare îndreptate împotriva burghezilor sau a celor de provenienţă umilă.

Thekla însă era mult prea fericită şi plutea acum prea sus spre a putea fi readusă din nou pe pământ; ea încerca dimpotrivă să-şi înalţe bărbatul. Îi dădu acestuia iluzia că ar putea deveni furnizorul contelui, iar domnul Clement se şi văzu introdus la palat. Închină din proprie iniţiativă în cinstea nobilului şi când auzi despre Sandemar şi despre invitaţia promisă, – el, care dintre toţi oaspeţii, era singurul care văzuse domeniul senioral – povesti toată seara despre acesta, până ce oaspeţii se retraseră şi Thekla se duse la culcare, să viseze la paradisul pierdut şi regăsit.

VIII

Într-o dimineaţă însorită de mai caleaşca contelui opri în faţa unei porţi în portul pescarilor. Domnul Clement nu prea avusese linişte în ultimele zile, deoarece tânăra sa soţie dăduse toată casa peste cap. Îşi făcea o mulţime de rochii noi, şi printre picături izbuti chiar să se repeadă până la Blasieholm. Domnişoara Ebba îi întoarse vizita, dar deoarece domnul Clement lipsi cu această ocazie de acasă, trebui să se mulţumească cu relatările soţiei sale despre cinstea care li se făcuse. În ultima vreme auzise atâtea despre casa contelui, dimineaţa, la prânz şi seara, încât mărunta sa persoană nu îşi mai găsea tihna în căminul său modest. De aceea, de data aceasta, îşi lăsă nevasta să plece, respirând uşurat, şi totuşi oarecum nelinişti t. Norocul lor durase atât de puţin, încât i se făcu ruşine de acele clipe în care trăise din plin iluzia liniştii regăsite. De aceea, dar şi pentru a evita durerea despărţirii, îşi luă scurt rămas bun înainte de sosirea trăsurii şi o porni de-a lungul străzii negustorilor, spre magazinul său; de altfel nici nu voia să-i fie prezentat domnişoarei Ebba, deoarece se simţea prea umil pentru o asemenea cunoştinţă.

Doamna Thekla trăise în ultimele săptămâni o stare de perpetuă agitaţie sufletească şi de aceea nu-i putuse acorda soţului, vădit nemulţumit, prea multă atenţie. Când lacheul îi aduse vestea că trăsura aşteaptă la scară, îşi părăsi casa, în grabă, lăsând în urmă toată dezordinea pregătirilor de călătorie. Se simţea liberă şi uşoară. În timp ce caleaşca gonea de-a lungul cheiului, unde acostau sute de vapoare, împodobite cu steaguri şi asaltate de pescăruşi şi rândunele, o cuprinse deodată senzaţia că pentru ea începea acum o viaţă nouă, plină de strălucire.

Trecură peste podul de nord, traversară piaţa de la barieră, Blasieholmul, spre a ajunge dincolo de insula Walmund la clădirea Vămii, unde o aştepta galera contelui să o ducă la Sandemar.

După ce străbătură grădina zoologică regală şi poposiră la vamă, acolo unde se deschidea marele fiord, Thekla izbucni în plâns, tulburată de imensitatea mării. Vântul de nord-vest era prielnic şi pânzele mari asemenea unor aripi desfăcute fură ridicate. Trompetul sună semnalul; de la punctul vamal i se

răspunse printr-o petardă. Ambarcaţiunea se desprinse de ţărm, înaintând printre iahturi, vase comerciale sau de război, care se îndreptau spre oraş.

Tinerele femei luaseră loc pe punte sub un baldachin în compania agreabilă a unui tânăr baronet de nouăsprezece ani, orfan, care îşi primea educaţia în casa contelui von Schlippenbach.

În timp ce vântul de primăvară umfla uşor pânzele, aducând din pajiştile de lucernă miresme ameţitoare, tânărul le spunea celor două femei cuvinte curtenitoare, strecurând în conversaţie şi versuri din poeţii italieni, pe care Thekla neînţelegându-le, le primea în auz ca o muzică. Niciodată nu văzuse asemenea maniere, niciodată o siluetă atât de delicată la un tânăr. Şi când pe punte fură aduse fructe şi vin – acesta îşi luă lăuta şi începu să cânte; Thekla se simţi deodată plutind departe de pământ, pe care de fapt nici nu-l cunoştea decât după poteca întunecată, plină de şobolani, a copilăriei ei, şi după marinarii de la han.

Thekla observă că tânărul nobil se bucura de graţiile domnişoarei Ebba şi de aceea le urmărea vorbele tandre cu privirile pline de înţelegere ale unuia care trecuse prin asta, prefăcându-se totodată că nu vede şi nu aude nimic.

Baronul Magnus, căci aşa se numea tânărul, lăudă eroismul Theklei, spunând că lumea ar trebui să-i fie recunoscătoare, pentru că numai datorită ei domnişoara Ebba mai putea azi să-i fericească pe muritori cu frumuseţea şi tinereţea sa. Aceste cuvinte o făcură pe doamna Clement să se simtă ocrotitoarea celor doi tineri. În aceiaşi timp îşi dădea seama cu durere că ea trecuse de acum în rândul celor bătrâni, care trebuiau să renunţe la speranţa de a mai trăi fericirea unei iubiri. Începu să vorbească despre vârsta şi despre experienţa ei, şi tinerii hotărâră să-i spună „socriţă”, ceea ce o flată pe Thekla făcând-o să se comporte în aşa fel, încât îndrăgostiţii îşi dădură curând sentimentele pe faţă, fără nicio reţinere.

Galera străbătea fiordurile îndreptându-se spre Waxholm, unde urma să-şi schimbe direcţia. La Djurhamn întâlniră o escadrilă a flotei regale care tocmai ridicase ancora şi se îndrepta spre Stockholm. Către seară lăsaseră deja în urmă Oficiul vamal din Dalarö şi Sandemarul începea să se contureze în zare.

În lumina amurgului această apariţie îi dădea Theklei iluzia că se află în faţa unui castel din basme. Puţin mai jos de plaja albă, unde se aflau debarcaderele şi pontoanele, clădirea băii şi pavilionul maritim, se întindea un parc cu tufe întunecate de cornişor şi arbori de tisă în forme piramidale, printre care erau risipite statuete de zeităţi antice, nimfe, figuri de monştrii şi balauri. Răsaduri de flori acopereau terenul cu narcise, zambile şi lalele într-o beţie de culoare. În spatele acestui paradis se înălţa faţada castelului străjuit de clopotniţă, cu drapelul arborat; turnurile crenelate şi cocoşul de vânt dădeau întregii construcţii un aer de legendă. Ceva mai departe se întindeau grădinile, învecinându-se în spatele clădirii intendentului cu grajdurile. Ţărmul era împrejmuit de păduri de pini crescând pe falezele acoperite cu muşchi, care îşi iveau siluetele colţuroase din mare. Afară, în fiord, se ridica fortăreaţa de la Dalarö cu postul de strajă şi cu tunurile portului Elfsnabben unde se aduna flota înainte de a porni la război.

Thekla nu putu să contemple prea mult priveliştea; o trompetă de la castel spintecă aerul cu un sunet strident, câinii se porniră să latre, funiile se desfăşurară cu zgomot şi galera acostă lângă ponton. Baronul Magnus o conduse pe tânăra musafiră câţiva paşi, iar în minutul următor aceasta se trezi îmbrăţişată cu căldură de intendenta moşiei. Trebuiră să treacă trei zile şi trei nopţi, ca Thekla să-şi dea seama într-o dimineaţă, trezindu-se la răsăritul soarelui, că se afla aievea în odaia ei la Sandemar. Visase urât, o terorizase imaginea tatălui ei şi a vrăjitoarei din Blasieholm, aşa că sări brusc din pat să îşi alunge gândurile negre. Abia după ce deschise fereastra şi văzu fiordul, parcul în verdele proaspăt al frunzişului de vară, florile încărcate de rouă, după ce auzi păsările cântând, se linişti din nou, şi strecurându-se în patul ei se gândi la cele trei zile fericite, care trecuseră pe negândite. Mergea la masa pusă, fără să-şi facă griji, aşa cum mergi la o petrecere, fusese cu barca în larg şi contemplase marea cu ochii dilataţi de extaz; îşi simţea inima proaspătă, fusese călare la vânătoare de iepuri şi potârnichi în pădure, vizitase grajdul şi coteţele, ograda şi cuştile câinilor, jucase în parc *badminton* şi culesese flori în grădină, dar cel mai mult petrecuse în cabana albă din trunchiuri de mesteceni de la iazul cu lebede, ascultând cum se tachinau cei doi tineri, cum cântau, se jucau şi iar se tachinau. Viaţa i se înfăţişa atât de

luminoasă, încât aştepta parcă în fiecare clipă să audă clopotul bisericii – o atmosferă de duminică domnea peste tot. Ea însăşi purta ca şi ceilalţi, haine de duminică, odăile erau împodobite ca în zilele de duminică, drumurile curăţate la fel ca duminica, şi bucate de duminică se serveau zilnic la masă; nu exista zgomot pe stradă, tropăituri prin ganguri, uşi de magazine trântite, nu exista scandal, pază, nu existau hoţi.

Dar ieri seară apăruse un nor mic în dreptul soarelui.

Domnişoara Ebba, vizibil atrasă de tânărul baron, avea capriciile ei; când reuşea să fie crudă cu el se bucura ca de o victorie, făcându-l să sufere, fără niciun motiv, aşa cum chinuieşti o muscă, doar din plăcerea de-a chinui. În seara precedentă aruncase în iaz un mic dar pe care acesta i-l făcuse cu mari sacrificii. După un schimb de cuvinte domnişoara se îndepărtase şi Thekla îl văzu pe tânăr plângând. Plină de compătimire îl întrebă care era cauza amărăciunii sale şi atunci baronul căzu în genunchi, şi lăsându-şi capul în poala ei, i se destăinui.

Nu credea că domnişoara Ebba ar fi putut fi în stare să-l iubească cu adevărat, întrucât mama sa, o străină, nu era de rang nobil.

Dintr-odată găsiseră ceva care să-i unească: tocmai absenţa rangului.

Soţia comerciantului şi fiica gardianului l-a consolat pe fiul unei femei fără rang, i-a mângâiat capul frumos împodobit de bucle negre, iar cel nedreptăţit i-a sărutat mâinile, a numit-o soră şi a rugat-o să accepte să-i fie prietenă. Apoi se plimbară prin parc, până răsări luna. Târziu fură chemaţi în casă de domnişoara Ebba, care se arătă plină de atenţie toată seara.

Thekla simţea că ajunsese cineva, ceva mai mult decât o salvatoare pe care vrei s-o răsplăteşti cât mai bine cu putinţă. Fusese aruncată, printr-o întâmplare, în viaţa acestor oameni, devenind o rotiţă în angrenajul uriaş care le acţiona destinele; în acelaşi timp observa cum se înstrăina tot mai mult de propria ei condiţie. Acest lucru îi fusese revelat cu brutalitate când camerista, intrând cu o scrisoare, sosită tocmai atunci cu iachtul poştal, recunoscu după scris că era de la bărbatul ei.

De când părăsise casa nu se gândise o singură dată la el, nu simţise nici urmă de dor după căminul ei. De aceea poate, acum, când citea implorările lui drăgăstoase să se întoarcă,

interpreta totul ca pe un reproş, iar rugăminţile lui deveneau porunci. Era ca şi când o mână străină, tiranică ar fi vrut s-o smulgă din cerul ei şi s-o arunce din nou în pulbere şi-n gunoi. Era uluită că putea simţi în felul acesta, atât de curând după nuntă, iar când se întrebă dacă de fapt îl iubea pe acest bărbat, aşa cum crezuse la început, trebui să-şi mărturisească în sinea ei că nu. Şi totuşi atunci, în vara aceea, când el plecase şi ea voia să moară, îl iubise.

Spre a se elibera de îndoială şi reproşuri se grăbi să răspundă la scrisoarea primită.

Cu blândeţe, dar foarte categoric, respinse rugămintea bărbatului ei de a se întoarce înainte de încheierea celor opt zile fixate dinainte, pretextând că nu putea să-şi calce cuvântul, cu atât mai mult cu cât asemenea ocazii erau atât de rare şi de imprevizibile.

Trimise scrisoarea şi se simţi din nou cu conştiinţa împăcată. Se îmbrăcă şi coborî aproape voioasă în parc.

Dimineaţa era răcoroasă şi florile încă umede de rouă; fiordul, de un albastru închis îşi lovea valurile de ponton, pescăruşii făceau cercuri deasupra bărcilor plate ale pescarilor, în care zăceau grămezi de peşti argintii.

Fu cuprinsă de o dorinţă irezistibilă să iasă din izolarea ei calmă, dar nu îndrăznea să se aventureze singură în larg, şi nu găsea niciun servitor liber, care ar fi putut-o însoţi. Trebuia totuşi să iasă neapărat şi întrucât poarta era deschisă, o porni în jos pe ţărm.

Deodată avu impresia că respiră mai liber şi nisipul scârţâia tandru sub picioarele ei; pe grămezile întunecate de iarbă de mare mergea ca pe covoare moi de lână şi pădurea de molid de la marginea mării răspândea un parfum puternic şi o ascundea de privirile curioase ale celor aflaţi dincolo de lizieră. De aceea îşi desfăcu corsetul prea strâmt, ale cărei balene o chinuiau, îşi luă pălăria în mână şi o porni de-a lungul ţărmului cântând încet. Plaja se sfârşi şi solul deveni stâncos, format din dale de gresie bine şlefuite, atât de netede, încât nu se putu abţine să meargă mai departe. Apoi apărură blocuri colţuroase, tăioase peste care sărea cu greutate. Nu voia să meargă prin pădure, deoarece cum pierdea marea imensă şi strălucitoare din ochi i se făcea urât. Când ţărmul devenise tot numai o aglomerare de bolovani

ascuţiţi şi, pe deasupra, mai observă şi coada unui şarpe, apărând dintre pietre, făcu un efort să-şi ţină nervii în frâu.

Drumul ducea la început printre bolovăniş şi o păşune cu iarba înaltă până mai sus de genunchi, aşa încât tresărea la fiecare pas, gândindu-se la şerpi.

Oriunde punea piciorul, terenul moale se scufunda şi de aceea era obligată să sară ca un iepure, din piatră în piatră. Sângele îi pulsa în tâmple şi pieptul i se zbătea precipitat; gâfâind şi tremurând ajunse în sfârşit la un drumeag unde îşi simţi pasul sigur, încerca sentimentul că se salvase de la înec.

După poziţia soarelui putea să aproximeze direcţia în care se afla castelul şi văzând că poteca o coteşte la dreapta, îşi dădu seama că ducea într-acolo. Se întreba doar cât aveau s-o mai ţină puterile. Pădurea începea acum să se mai lumineze şi printre trunchiurile subţiratice ale copacilor se zărea urcând un fir de fum albăstriu. O ciocănitoare neagră cu gât roşu bătea de zor în scoarţa unui pin şi tânăra femeie o luă la fugă, năpădită de gânduri îngrozitoare.

Poteca se lăţi devenind un drum de care. În curând Thekla ajunse la o colibă lipită de o movilă stâncoasă, în aşa fel încât peretele din spate al cocioabei era însăşi coasta dealului. Uşa scundă şi şubredă, alcătuită din scândurile unei bărci vechi, era întărită pe dinafară cu vâsle prinse diagonal în cuie. După cârligul care era vârât în inelul de metal, bănui că nu era nimeni în casă. Examină cu atenţie maghernița şi observă un corn de ţap fixat deasupra uşii şi o potcoavă în mijlocul pragului. Într-un vas creştea un soi de leuştean, a cărei duhoare scârboasă o făcu să se scuture când se aplecă s-o miroasă; în dosul acelei buruieni respingătoare dormea ghemuit un arici.

Aspectul ciudat al locului începu să-i insufle groază Theklei, dar tocmai când voia să-şi continue drumul, auzi glasuri venind dinăuntrul colibei. Curiozitatea fu pentru o clipă mai puternică decât frica şi ea îşi lipi obrazul de uşă spre a putea vedea printr-o crăpătură ceea ce se petrecea înăuntru, dar deodată scoase un ţipăt şi se ascunse imediat după colţul casei.

În vârful picioarelor, Thekla se afundă din nou în pădure, spre a căuta cărarea ce ducea spre casă. Ceea ce zărise în colibă o zguduise profund; nu-şi putea explica prezenţa domnişoarei Ebba în cocioaba acelei bătrâne, care nu putea fi decât vrăjitoare, judecând după semnele din jur.

Urmând firul obişnuit al gândurilor, când fiecare întâmplare îşi caută echivalenţe, îşi aminti tocmai acum de incidentul de pe podul Blasieholm, participarea domnişoarei Ebba la destinul vrăjitoarei şi se miră abia acum că nu-şi pusese niciodată întrebarea, cum de putuse o domnişoară atât de nobilă să ia parte, în mijlocul unei gloate brutale, la un spectacol atât de fioros.

Ambele evenimente se legau acum în mintea ei şi unul i se revela ca o cauză certă a celuilalt. Ele se contopeau născând un monstru care creştea rapid întreţinut de forţa generativă a bănuielii, atingând acea certitudine cumplită a lipsei de dovezi: domnişoara Ebba era o vrăjitoare.

Un lanţ de consecinţe începu să i se deruleze în minte; prevedea întâmplările ce s-ar fi iscat de aici.

Cu cât raporta cele întâmplate mai mult la persoana ei simţea că ceva nefast o ameninţa. Dacă s-ar fi aflat ceea ce descoperise – lucru foarte posibil de altfel – Thekla ar fi fost alungată din paradis, înapoi în văgăuna pe care, în disperarea ei, o vedea ca o grotă colcăind de balauri. Cuvintele pline de vanitate, scrise în aceeaşi dimineaţă bărbatului ei, o străfulgerară deodată; tonul cu care încerca să-l convingă, că dincolo de concepţia sa există şi alte puncte de vedere superioare asupra relaţiilor în această lume, şi că părerile pe care le avea despre ceea ce se cuvine, despre promisiuni şi menaj în doi, erau depăşite în raport cu cele ale altora de rang mai înalt.

Neliniştită de toate aceste cuvinte, care îi sunau în urechi, se grăbea acum spre casă, sperând să mai poată opri scrisoarea, înainte de a fi fost prea târziu.

Pădurea se luminase din nou, câmpurile se întindeau, cât vedeai cu ochii, înaintea ei; ajunse la poarta castelului fără să o fi văzut cineva. Îşi aranjă puţin ţinuta, îşi curăţă pantofii şi se strecură cu paşi grăbiţi înăuntru.

Primul om pe care îl căută fu camerista, căreia îi încredinţase scrisoarea. Dar află de la aceasta că paginile acelea regretabile fuseseră expediate cu primul iaht.

Cu o îngrijorare crescândă străbătu Thekla încăperile, ale căror uşi îi stăteau deschise; cameriste şi lachei se înclinau la trecerea ei, şi când zări din nou peretele solid, care o izola de răceala de afară, scrinurile masive cu castronaşe şi căni de

porţelan sau argint, care cu siguranţă că nu se goleau niciodată, o cuprinse o linişte pe care nu o puteau simţi decât cei bogaţi; toate gândurile unei apropiate izgoniri din această cetate se spulberau ca prin farmec.

Fără să-şi dea seama ajunse în bibliotecă. Manuscrise pe pergament, in folio, sau volume in quarto, legate în marochin negru, efemeride minuscule, şi disertaţii pe hârtie de Turcia, topuri întregi de manuscrise, pe foi Olifant sau Kardus, capitonau pereţii încăperii boltite. În mijloc, pe masa grea de stejar, se afla un horoscop uriaş şi un glob.

Thekla se învârtea printre obiecte, lua în mână cărţi şi instrumente, distrată, absentă, parcă adâncită în întrebări cărora nu le afla răspuns. Deodată se opri în faţa unui raft, scoase la întâmplare un volum legat în piele maro, a cărui copertă solidă era prevăzută cu peceţi metalice şi lacăt, şi observă că în spatele acestei piese masive se află o cărticică pătrată, semănând cu un almanah.

Nu-şi putu înfrânge curiozitatea şi scoase volumaşul care, după toate aparenţele fusese ascuns anume. Privi mai întâi cu atenţie coperta cu simbolurile fecioarei Maria; două triunghiuri încrucişate şi cuiele din crucea lui Cristos sau trei linii drepte tăiate de alte trei linii. Deschise cartea şi citi pe prima pagină a manuscrisului:

„Cartea ocultismului sau Cyprianus, cuprinzând arta secretă a tălmăcirilor, a prezicerilor, a vrăjitoriei împreună cu descrierea adevărată a călătoriei în Blocksberg şi pe culmile Troll-ului, în care se arată amănunţit, cum Botil din Lindenberg a fost călăuzit de forţe nevăzute în noaptea joii verzi în Blocksberg, ce a aflat şi ce a văzut el acolo”.

Thekla rămase locului împietrită, nemaifiind în stare decât să pună volumul maro la loc în timp ce privirile ei parcurgeau înfrigurate paginile scrierii magice. Dar tulburarea ei nervoasă era atât de mare, încât tot sângele îi năvălise în cap şi nu putea înţelege niciun cuvânt. Cu cartea în mână se aşeză în jilţul masiv încercând să-şi revină; trebuia să-şi odihnească ochii, de aceea îşi trecu în fugă privirile peste şirurile lungi de cărţi aşezate în rafturi. Căuta să nu se gândească la nimic spre a se putea dezmetici.

Dar un singur gând ieşea mereu la suprafaţă, cu neputinţă de stăpânit, acoperindu-le pe toate celelalte. De unde ştiuse că

acest manuscris se afla exact în spatele acelui volum îmbrăcat în piele cafenie?

De ce mâna ei fusese purtată dintre atâtea zeci şi sute de cărţi tocmai acolo?

Începu jocul imaginaţiei, şi îşi spuse că i-a fost dat harul previziunii, pe care nu-l au oamenii de rând. Îşi refăcu în memorie toate chipurile schimbate în anii adolescenţei, adăugă la acestea forţa aceea ciudată prin care reuşise să-şi cucerească bărbatul dorit, îşi aminti de dorinţa aceea cumplită de a scăpa de propria ei mamă, devenită incomodă, dorinţă împlinită, prin nu ştia ce forţă, exact la momentul oportun, şi pasul acela predestinat, pe podul Blasieholm, la sacrificarea vrăjitoarei, când a salvat-o pe tânăra domnişoară – fără îndoială că aparţinea unei categorii de aleşi, oameni cu un destin dublu; se afla sub înrâurirea unei forţe superioare. Dar ce fel de forţă?

Lăsă privirile să-i cadă pe carte, dar fu cuprinsă din nou de panică, sări în picioare brusc, vrând să pună scrierea aceea blestemată la locul ei. Dar volumul acela cafeniu cu închizătoare metalică nu mai era nicăieri. Era sigură că fusese acolo, în raft, acum însă se afla alt volum în locul lui. Poate nu era raftul acela? Ba da, poliţa era aceeaşi, numai cartea nu mai era nicăieri.

Afară pe sală se auziră paşi şi incapabilă să se hotărască unde să pună manuscrisul, şi-l vârî în buzunarul fustei. Chiar în aceeaşi clipă domnişoara Ebba intră în bibliotecă.

Cu priviri strălucitoare şi obrajii îmbujoraţi aceasta se apropie de prietena ei, o sărută pe frunte întrebând-o cum se mai simte. Observând paloarea acesteia şi tulburarea ei generală, propuse să meargă împreună la baie, să se mai învioreze. Thekla o urmă.

După ce îşi luară costumele de baie, piepteni şi bureţi, cele două prietene coborâră, prin parcul înmiresmat, la plajă. Theklei îi venea greu să vorbească de teamă să nu se trădeze; cartea aceea cumplită era în buzunarul ei ca o bucată de jăratec. Simţind tăcerea apăsătoare, domnişoara Ebba se opri deodată, puse mâinile pe umerii prietenei sale, şi cu mâna cea mai senină din lume întrebă:

— Ghici unde am fost azi dimineaţă?

Thekla îngheţă; neştiind dacă fusese descoperită sau nu, răspunse:

— Nu, draga mea, de unde să ştiu?

— Bine, atunci nu-ţi mai spun, se răzgândi domnişoara Ebba.

— Dar, te rog, spune, o imploră Thekla.

Domnişoara Ebba se codi o clipă, după care vorbi ca pentru sine:

— Şi-aşa nu am decât neplăceri de pe urma asta.

Apoi o porni cu paşi săltaţi pe pod spre pavilionul de baie. Aici, în acest hol, mobilat cu scaune şi măsuţe uşoare din trestie de India, începură să se dezbrace.

Deşi femeie, Thekla nu putea să nu observe statura minunată care ieşea la iveală sub ochii ei. Vedea un picior mic, trandafiriu, moale şi atât de armonios plăsmuit, ca o mână de copil, cu toate unghiile rotunde, de un alb sidefiu, fără o cută, fără o umflătură; nerezistând priveliştii unei asemenea perfecţiuni umane, se aplecă într-un impuls de umilinţă, silită să recunoască rasa inferioară, căreia îi aparţinea, şi sărută piciorul delicat.

— Pentru Dumnezeu, ce faci, eşti nebună? strigă domnişoara Ebba cu o indignare prefăcută.

— Sărut piciorul îngerului meu, răspunse Thekla cu adoraţie şi începu să se îmbrace.

— Şi nu vrei să faci baie? întrebă domnişoara care-şi scotea pe rând veşmintele.

— Nu, mie mi-e foarte frig.

Adevărul însă era altul. Nu voia să-şi descopere trupul în faţa prietenei, deoarece ştia că ar fi avut de ce să se ruşineze cu picioarele ei deformate de muncă, încălţăminte proastă şi neîngrijire.

Domnişoara Ebba stătea acum goală pe scara bazinului şi îşi acoperea cu mâinile sânii tineri, înfioraţi de aerul răcoros.

Deodată, amintindu-şi de o imagine asemănătoare, trăită împreună, strigă, aruncându-se în apă.

— Vreau să văd dacă sunt o vrăjitoare şi dacă pot înota.

Apa transparentă se despărţi şi se uni din nou peste trupul de un alb strălucitor, ale cărui curbe arcuite păreau a se contopi perfect cu unduirile valurilor, părul ruginiu, de culoarea tutunului se împrăştie pe apă ca un mănunchi de iarbă de mare. Fata se răsturnă pe spate şi deodată pluti la suprafaţa apei ca o aşchie.

Thekla simţi o strângere de inimă retrăind parcă spectacolul îngrozitor de pe podul Blasieholm, şi imaginea proaspătă veni să se adauge la bănuielile din dimineaţa aceleiaşi zile.

Dar văzând această fecioară înfloritoare în frumuseţea întregii ei goliciuni, acest zâmbet liniştit, aceşti ochi senini, ridicaţi spre cerul albastru, privindu-l parcă pe Dumnezeu fără să clipească, nu putea să nu se întrebe dacă era posibil ca un ticălos, dominat de forţe necurate să arate astfel.

— Vezi, că sunt o vrăjitoare! strigă fata da câteva ori din apă, plutind cu membrele nemişcate, agitând doar uşor palmele ca aripioarele peştilor, atunci când încearcă să se menţină împotriva curentului.

Un nor trecu în acel moment prin faţa soarelui şi făptura albă, delicată, din bazin căpătă dintr-odată o paloare cadaverică în apa ce-se-nverzise brusc. Un pescăruş, deranjat din pescuit de umbra norului, ţipă deodată în înălţimi, pierzându-se dincolo de pavilionul băii. În aceeaşi clipă, clopotul sună de prânz şi Thekla, pradă unei spaime cumplite, la care se mai adăugau şi aceste fapte aparent fără însemnătate, dar care pentru ea reprezentau tot atâtea prevestiri nefaste, îşi pierdu orice control şi începu să rostească, aproape ţipând, o rugăciune către bunul Dumnezeu.

Speriată de această izbucnire neaşteptată domnişoara Ebba ieşi din apă imediat, să-şi ajute prietena, pe care o bănuia ameninţată de o boală gravă.

IX

Dis-de-dimineaţă, domnul Clement a pus un vânzător să afişeze în vitrina magazinului un anunţ scris cu caractere latine, prin care clienţii erau încunoştinţaţi că pot găsi aici toate sorturile de vinuri, de la cele de Rin şi Alicante până la Mumme şi şampanie. Paisprezece zile trecuseră de când îi plecase nevasta şi burlăcia asta începuse să-l irite, mai ales că în urmă cu o săptămână primise ca răspuns la scrisoarea lui tandră câteva rânduri ceremonioase şi aproape mustrătoare care de-a dreptul îl înfuriaseră. După ce mânia i se mai domoli, îl cuprinse un dor imens, făcându-l să-i piară orice speranţă şi orice chef de viaţă. Aci scrâşnea din dinţi şi înjura din orice, aci plângea şi se văicărea ca o femeie. Sfârşi prin a pune la poştă în fiecare zi câte o scrisoare de dragoste. Primi un singur răspuns, care-l făcu, contrar obiceiului, să dea peste cap pe stomacul gol un pahar mare de şampanie, ceea ce îi creă o stare agasantă de melancolie amestecată cu revoltă.

Domnul Clement era fără îndoială un bărbat tânăr, atrăgător şi chiar distins pentru o fată de portăreasă; dar el mai era şi negustor, şi asta în primul rând. Dacă se căsătorise şi-şi aranjase o locuinţă confortabilă, nu o făcuse fără speranţa secretă că va obţine pentru investiţiile sale şi răsplata cuvenită: o soţie şi un cămin. Dar iată că numai după câteva luni de fericire, casa îi era din nou pustie şi viaţa îşi recăpătase aceeaşi culoare ştearsă pe care o avusese pe vremea când era celibatar. Singur la masă, când venea de la slujbă, singur în pat, singur în plimbările de duminică. Indispoziţia sa era îndreptăţită. Şi acum, când obosit de atâtea rugăminţi luase hotărârea să-i ceară ferm nevestei sale să se întoarcă acasă, primise acel răspuns. Scrisoarea pe care o avea în buzunar sosise ieri. Era foarte lungă şi suna de parcă ar fi fost scrisă de altă femeie, nu cea pe care o cunoştea, şi începu să se teamă că în momentul în care se vor reîntâlni vor fi doi străini. Thekla invoca în răspunsul ei nişte motive superioare, care ar trebui să ne călăuzească în judecarea tuturor faptelor; amintea de acea legătură spirituală predicată de biserică, după care toţi oamenii ar fi egali în faţa lui Dumnezeu, dar nu şi în faţa lumii; pomenea de logodna sufletelor în cer şi a trupurilor pe pământ şi, în sfârşit, dedica patru pagini iubirii pe care o nutrea domnişoara Ebba pentru

pajul ei, baronul Magnus, al cărui irezistibil farmec fizic şi psihic îl descria cu o îngrijorătoare minuţie de cunoscător, neomiţând, bineînţeles, rolul uriaş ce-i revenea ei personal în dragostea celor doi.

Acest ultim amănunt îl iritase pe domnul Clement cel mai mult. Simţindu-şi fericirea conjugală în primejdie se hotărî să încerce o soluţie spre a se elibera de apăsarea acestei bănuieli insuportabile. Deşi, încă din primele zile ale căsniciei, îi arătase socrului său că el se căsătorise doar cu fiica lui, motiv pentru care bătrânul nici nu-i călcase pragul decât în orele în care lipsea de acasă, acum, când Thekla era plecată de două săptămâni şi gardianul nu se mai arătase deloc, domnul Clement făcu totul să-l găsească pentru a sta de vorbă cu el. Băiatul de prăvălie reuşi să-l întâlnească, şi-l convinse după multe insistenţe să vină la depozit, unde îl aştepta ginerele său.

Pe faţa bătrânului, care tocmai intrase pe uşă, se ghicea oboseala în spatele unei expresii voit trufaşe. După ce rosti un salut scurt se aşeză la o masă.

— Da, tată socrule – începu domnul Clement, după ce umplu un pahar de Alicante şi-l oferi oaspetelui –, chestia e, că Thekla...

— Ce-am eu cu Thekla? mormăi gardianul. Tu te-ai căsătorit cu ea, nu eu... ştii bine cum ai convenit.

— Sigur că ştiu, dar de data asta este vorba de ceva cu totul special, aici numai autoritatea paternă ar putea s-o convingă pe o soţie, care şi-a uitat de îndatoririle conjugale, să se întoarcă la casa ei. Noroc, tată socrule!

Bătrânul sorbi o înghiţitură zdravănă de vin, îşi şterse gura cu dosul palmei şi deveni mai condescendent.

— Şi zi aşa, nu mai vrea să se întoarcă. S-a făcut nobilă, ai? Eh, hei, aşa a fost mereu. Las că ţi-o aduc.

— Faci asta, tată-socrule?... să ştii că n-am să te uit.

— Plec imediat, spuse bătrânul, dacă îmi dai bani de drum. Două mile şi jumătate le-am parcurs într-o singură zi... şi de nu ţi-o aranjez poţi să-mi spui cum vrei. Straşnic vin!

Domnul Clement se temea să mai lungească vorba ca să nu stingă elanul socrului său. De aceea preferă să-i mai toarne un pahar şi să-i dea câţiva taleri, urându-i totodată să reuşească.

Bătrânul îşi luă bastonul, dădu paharul peste cap, îi scutură mâna şi plecă.

Doamna Thekla stătea într-o zi, către seară, când soarele aluneca domol în mare, lângă grota ce străjuia iazul lebedelor şi privea alunecarea imperceptibilă a acestor păsări albe, celeste, pe oglinda rotundă a apei, în care se răsfrângeau culorile trandafirii ale amurgului.

Gânduri apăsătoare o frământau şi piciorul ei, care ştergea nervos nisipul, ca şi cum ar fi vrut să strivească un gândac sau să netezească o pată, trăda o nelinişte interioară, ce simţea nevoia să se elibereze.

În ultimele zile nu se întâmplase nimic deosebit la curte, dar lipsa de preocupări îi dădu Theklei prilejul să mediteze îndelung la situaţia ei. După ce entuziasmul începutului trecuse, ea putu să observe unele lucruri care îi scăpaseră înainte. Aşa constată că domnişoara Ebba o întâmpina în ultima vreme mai rece, că baronul Magnus devenea, dimpotrivă, mai stăruitor în atenţii, că servitorii îi arătau o vădită antipatie, aruncându-i uneori chiar vorbe în doi peri. Dacă punea toate aceste amănunte cap la cap, ajungea la concluzia că şederea ei la castel depăşise limitele bunei cuviinţe; dar când îi împărtăşise chiar în ajun domnişoarei Ebba hotărârea ei de a pleca, aceasta o asigurase că poate să mai rămână.

Reflectând acum la ceea ce simţise în momentul în care luase decizia să plece, imaginea baronului Magnus îi apărea tot mai insistent în minte. O privea cu nişte ochi din care parcă ţâşneau raze nevăzute ce o pătrundeau, răsfirându-se în toate fibrele trupului ei, încât se simţea crescută parcă din aceeaşi rădăcină cu acest tânăr, al cărui spirit o umplea cu totul. Ştia acum că în ziua în care nu avea să-l mai vadă, va muri. Toate celelalte gânduri la urmările dragostei lor – în cazul când ar fi continuat să-l întâlnească –, la deznodământul fatal, la disperarea domnişoarei Ebba, la răzbunarea propriului ei bărbat şi, la condamnarea prin lege, nu aveau nicio putere în faţa unicului sentiment total: îl iubea.

Nu-l văzuse toată ziua şi acum fu cuprinsă de o asemenea dorinţă să-l aibe alături, încât crezând cu adevărat că este în stare prin voinţa ei să-l cheme de la distanţă, îşi fixă privirile asupra unui punct, undeva, în spatele aleii de tei. Avea ochii dilataţi, pleoapele încremenite; pupilele pulsau mărindu-se şi micşorându-se ritmic, ca şi când ar fi supt o arătare de undeva din zare, aşa cum fac moluştele marine când îşi îngurgitează

prada prin contracţiile trupului lor circular. Obrazul îi deveni alb, golit de sânge, şi rămase aşa vreme îndelungată până ce trupul începu să-i tremure convulsiv. Într-un târziu ridică un braţ şi începu încet să facă semn nevăzutului, ridică şi celălalt braţ şi ambele membre porniră să se mişte egal părând a trage spre ele o sfoară, iar buzele fremătau îngânând o rugăciune sau un descântec. Şi deodată ceva licări în depărtare, în razele asfinţitului, irizând verdele frunzelor de tei; statura zveltă a tânărului apăru pe alee. Un surâs triumfător se aşternu pe obrazul femeii şi ea fu convinsă în acel moment că ivirea omului drag în acea clipă, acolo, nu putea fi decât rezultatul voinţei şi a harului supranatural cu care era dăruită.

În clipa următoare tânărul se afla în braţele Theklei, care acoperindu-l cu sărutări, pradă unei dorinţe cu neputinţă de stăvilit, îl trase aproape cu forţa în grotă.

Deodată se auziră paşi pe alee. Domnişoara Ebba în rochie de călărie şi cu o biciuşcă în mână apăru în deschizătura peşterii.

— Târfa, târâtura! strigă ea, vărsându-şi toată furia orgoliului călcat în picioare. Na, şi na şi na!

Biciul cădea pe obrazul aprins al Theklei, iar domnişoara lovea cu o sete nebănuită la o făptură atât de delicată.

— Mi-ai salvat viaţa dintr-o primejdie care nu te obliga la fapte eroice şi ţi-am mulţumit, ţi-am făcut loc în inima mea şi în casa mea, şi tu îmi răpeşti singurul bun, cel mai de preţ, deşi ai un soţ şi un cămin! Dar aşa cum l-ai izgonit odinioară pe tatăl tău căruia îi datorezi viaţa, aşa te alung eu acum cu biciul de la uşa mea.

— Cară-te, cară-te, lepădătură! Pentru serviciul adus ai să primeşti bani; poate asta ştii să preţuieşti mai mult decât un gest prietenesc.

Gonind-o pe Thekla prin parc, târând-o prin toată curtea, unde lacheii aliniaţi în rând priveau spectacolul neobişnuit, domnişoara arunca sudalme înspăimântătoare, încărcate de ură şi gelozie, pe care cea lovită şi umilită le primea cu capul plecat, ca şi cum toată această ocară i-ar fi alinat conştiinţa bolnavă.

Abia când fu împinsă afară din curte şi poarta cea grea se trânti în urma ei, demnitatea i se trezi brusc; tot ce pierduse i se lumină dintr-odată, iar gândul întoarcerii acasă cu neputinţă de suportat.

Îşi ridică pumnul ameninţător împotriva duşmanului şi strigă cu o voce ce nu mai avea în ea nimic omenesc, venind parcă dintr-o temniţă cumplită:

— Blestemată să fie casa asta! Urgia să cadă pe capul tău, căţea de lux ce eşti!

De la o fereastră de pod, de deasupra porţii, fu deşertată o găleată de lături asupra femeii care îşi pierduse minţile în turbarea ei. Batjocorită şi alungată o apucă peste arătură şi se pierdu în pădure. Îi căzuse pălăria dar nu se mai aplecă s-o ridice, îşi rănea picioarele călcând peste bulgării uscaţi de pământ şi peste muşuroaiele cârtiţelor şi cum sărea peste şanţurile pline de apă de la ultima ploaie, aluneca încercând să se sprijine cu mâinile de pământul clisos. În sfârşit ajunse la gard. Ţinându-şi fusta cu o mână, se căţără până sus. Tocmai voia să coboare de partea cealaltă, când auzi o voce venind din pâlcul de molizi, o voce care-i părea cunoscută, dar pe care n-o putu identifica imediat, deoarece n-o mai auzise demult.

— Cam târziu, cam târziu pentru plimbare.

Nimic nu ar fi putut fi în acea clipă mai nepotrivit decât acest tată, pe care îl alungase de curând din casa ei, aşteptând-o acum acolo în spatele gardului, cu braţele deschise. Avea impresia că din nou era lucrătura unei forţe necurate la mijloc – destinul ei sau dracul însuşi – care i-l trimise pe bătrân s-o prindă, s-o târască înapoi în trecutul ei tenebros, s-o umilească şi să-şi bată joc de nenorocirea ei ca să se răzbune. Îi simţi braţele osoase, în jurul trupului ei zguduit de dezgust şi revoltă; un miros iute de tutun şi rachiu îi pătrunse în nări când el îşi apropie gura de obrazul ei.

Fără să spună o vorbă se smulse din braţele lui şi dispăru ca o nălucă într-o stivă de buşteni.

Se lăsase seara şi o ceaţă deasă înainta dinspre mare, acoperind arătura, strecurându-se în pădurea de molizi, ştergând tot ce era formă, culoare sau lumină.

Totuşi Thekla mergea mai departe, se zgâria de tufele de ienupăr, se lovea de trunchiurile molizilor, crengile îi smulgeau părul despletit, îşi tăia picioarele în pietrişul ascuţit al morenelor.

Înainta aproape alergând; un foc lăuntric o păzea de răceala nopţii, o patimă nemărginită îi dădea putere: gândul răzbunării

împotriva celei ce o alungase din paradis aruncând-o înapoi în ruşine şi umilinţă.

Întunericul se făcea tot mai gros, păsările amuţiră în pădure şi drumul devenea din ce în ce mai anevoios.

Începu să simtă pământul afânat şi picioarele i se scufundau în mâlul vâscos; se poticnea la fiecare pas până fu silită să se oprească lângă un trunchi de copac. Îşi auzea pulsul bătând în tâmple, îşi simţea creierul parcă umflându-se şi presându-i ţeasta într-o dorinţă turbată de a se elibera de toate gândurile rele adunate acolo. Îl blestemă pe Dumnezeu, pe maică-sa şi pe taică-su, îl invocă pe Necuratul s-o sprijine el împotriva acestui cerc, care îi refuza lumina lui, anume s-o lase să rătăcească prin noapte. Întărită în credinţa de a avea totuşi pe cineva căruia i se putea ruga, pe care îl putea chema în ajutor, unul, ca şi ea, alungat cândva, la începutul tuturor lucrurilor, din paradis, îşi continuă drumul şi deodată simţi cum calcă pe o potecă uscată, ce o tăia direct peste păşune. Fusese auzită – îşi spunea – primise acest semn, era limpede că se afla în slujba unei puteri superioare, indiferent a cui; o mână nevăzută parcă o conducea, mergea pe drumul acela, fără să se lovească de nimic, şi deodată, după ce sări peste un şanţ, se văzu pe un drum pietruit care lumina în întuneric ca un preş de pânză albită.

Merse toată noaptea, urmând firul drumului, fără să ştie încotro ducea. Când se făcu ziuă şi stelele păliră văzu în dreapta un luminiş tăiat în crângul de molizi, unde era un fel de scenă improvizată, asemănătoare acelora amenajate anume pentru reprezentaţiile saltimbancilor.

Era un podium pe care se ridicau nişte postamente de lemn cu funii groase, probabil folosite la manevrarea cortinei şi în mijlocul scenei se afla un altar asemănător celui pe care Ifigenia fusese jertfită zeilor. În faţa altarului era o trapă, prin care se putea coborî sub pământ.

Urcase treptele pe scenă vrând să se odihnească şi să-şi usuce hainele şi pantofii la soare.

Cum stătea aşa în acest teatru de vară şi-şi imagina sute de capete, sute de spectatori, pe peluza de iarbă, încercă un fel de invidie, un sentiment pe care îl avusese ea totdeauna faţă de actori. Să te poţi arăta, să ieşi din gloată, să te înalţi deasupra ei, să simţi toate privirile, toţi ochii aţintiţi asupră-ţi, în timp ce toţi ceilalţi uitau de tot şi de toate, urmărindu-te doar pe tine;

asta însemna viaţă! Ce imensă plăcere, să le împărtăşeşti altora forţa, ta, să-i laşi să plece cu senzaţii noi, pe care tu le-ai aprins în ei.

Mergea pe podium încoace şi încolo, înălţa braţele în gesturi ciudate, rostea fraze din amintire, dialoguri improvizate, în sfârşit se aşează pe altar. Când puse mâna din întâmplare pe marginea de lemn, simţi ceva alunecos, observă ceva vâscos, brun-roşcat, şi în substanţa aceea cleioasă erau lipite fire lungi de păr de femeie, galben-aurii.

Un fior de groază îi străbătu trupul; sări în sus şi-şi auzi propria voce sugrumată strigând: Isuse Cristoase!

În aceeaşi clipă îşi dădu seama că acolo era dealul ghilotinei, şi că ea se afla chiar pe locul execuţiei. Senzaţia de spaimă odată trecută, o ciudată curiozitate îi luă locul. Evenimentul nefiresc, evenimentul cumplit o ispitea reţinând-o acolo.

Începu să cerceteze cu un fel de plăcere toate acele obiecte îngrozitoare. Coborî frânghiile cu care fuseseră spânzuraţi câţiva tâlhari, îşi potrivi laţul pe după gât şi când trase de funie, atât cât putu să suporte simţi în picioare furnicături însoţite de un fel de voluptate. Îşi îndreptă privirile spre câmpia verde şi-şi închipui mulţimea imensă de spectatori. Fără să vrea, gândurile i se întorceau la ziua când acolo pe pod o invidiase pentru o clipă pe vrăjitoare.

Ce minunat, gândi ea, să termini aşa, mai ales acum, când viaţa nu-i mai oferea nimic. Nu era cu mult mai înălţător, decât chinuită lent, ţinută în cuşcă, păzită de un bărbat, pe care îl dăduse la o parte, şi care acum i-ar fi pândit şi tusea, până ar fi căzut la pat şi s-ar fi sfârşit fără martori, poate fără doctor, între cearşafurile reci şi triste. Da, voia să moară, dar mai întâi să se răzbune şi s-o târască în moarte pe aceea pe care o ura cu toată umilinţa originii ei. Cu toată perspicacitatea şi jocul combinatoriu al urii revăzu întregul plan, urzit de fapt din împrejurări, coincidenţe şi din propriile sale fapte, aşa încât nu-i mai rămânea decât să scoată lucrătura din războiul de ţesut şi s-o desăvârşească.

Sigură pe sine, ca una ce s-a salvat de ceva mult mai rău decât moartea – de o viaţă de mizerie –, coborî de pe eşafod şi o porni din nou pe şosea. Cu capul sus, cu privirile arzând de patimă, cu mersul sigur, se îndrepta spre poarta oraşului.

Soarele răsărea deasupra turlelor de la bisericile Maria şi Katharina, care străjuiau periferia. Un singur gând, acela că în curând acest oraş, de la palat şi până la ultima cocioabă, avea să-i cunoască numele, avea să afle că ea era prietena fiicei Contelui von Schlippenbach, şi că avea legături cu acel spirit, a cărui putere nu putea fi contestată sau înfrântă nici de Atotputernicul, nici de slujitorii acestuia, o umplea de bucurie.

X

Într-o casă veche din Ritterholm, care aparţinuse mai demult mănăstirii franciscanilor, s-a întrunit din nou şedinţa Comisiei de judecare a vrăjitoarelor, după o pauză de aproape doi ani. Jumătate din cei doisprezece reprezentanţi erau preoţi, jumătate doctori. O ceartă se iscase între adepţii superstiţiilor religioase şi cei ai ştiinţelor moderne. Discipoli ai celui mai mare gânditor al epocii, Cartesius, aceştia din urmă învăţaseră să se îndoiască de tot ceea ce era preluat prin tradiţie de la cei vechi; aşa ajunseră să caute certitudini, verificând înseşi fundamentele dovezilor. Cete întregi de aşa-zise vrăjitoare au fost mânate vreme îndelungată la rug sau la secure, sub acuzaţia că ar fi avut legături cu diavolul, până când s-a căzut în unanimitate de acord că în spatele acestor întâmplări neobişnuite se ascundea ceva. Faptul că vinovatele se predau cu zecile, aducându-şi singure cele mai grave învinuiri, deşi cunoşteau perfect la ce se expuneau, devenise suspect. Mai ales că cele ce se autoacuzau, de cele mai multe ori târau după ele în judecată, o aşa-zisă complice, care în urma cercetărilor se dovedea a fi, în majoritatea cazurilor, în relaţii nu tocmai bune cu acuzata. Simptomatic era şi faptul că aceste „complice” nu îşi recunoşteau niciodată vina, pe câtă vreme autodenunţătoarele mergeau în întâmpinarea morţii cu o bucurie înverşunată.

Chiar în primăvară fusese descoperită o vrăjitoare care recunoscu până la urmă că minţise ca să se răzbune. Făcând bilanţul tuturor denunţurilor din ultimii doi ani se constată că toate probele corespundeau unui model similar; era evident deci că „epidemia” care bântuia în ultima vreme, nu se putuse răspândi decât printr-o molipsire şi că vrăjitoarele folosiseră în scopuri similare cam aceeaşi metodă.

— Cred că am dezlegat secretul, luă cuvântul Dr. Hjärne după dispute interminabile. Aşa-zisele vrăjitoare aparţin categoriilor: mincinoase conştiente, mincinoase inconştiente şi...

— Tertium non datur! îl întrerupse Capelanul Noraeus de la marea catedrală.

— Ba da, domnule Capelan, există şi a treia şi a patra şi a cincea şi aşa mai departe. Noua logică ne învaţă că această urzeală nu trebuie să fie verde său roşie; ea poate fi albastră, galbenă, albă, neagră, şi mai poate fi şi verde şi roşie în acelaşi

timp, galben-albastră sau roşu-albastră etc! În ce priveşte cazul acuzatei Thekla Clement, acesta conţine o serie de motive pe care cred – după verificările făcute la faţa locului, în ultimele opt zile – să le pot explica. De-aceea v-aş ruga să-mi permiteţi să dăm citire procesului-verbal la prima anchetă, pe care îl vom expune punct cu punct.

Secretarul Coyet fu rugat să citească documentul şi acesta se conformă:

„Marţi, 23 ale lunii curente, doamna Thekla Clement, născută Degener, s-a prezentat în faţa comisiei într-o stare de depresiune psihică şi a depus următoarea plângere:

Se făcea că în timpul somnului ar fi fost târâtă la Blocksberg de către Înălţimea sa domnişoara Ebba von Schlippenbach, pe care o considera o vrăjitoare înveterată şi despre care era convinsă că avea legături cu diavolul din următoarele motive:

1. Cu ani în urmă, cu ocazia pregătirii copiilor pentru „Cina sfântă”, în timpul slujbei de la biserica germană, la care participaseră şi cele două fetiţe, se arată în declaraţie, că numita domnişoară von Schlippenbach ar fi vrăjit-o cu privirile pe Thekla Degener în asemenea măsură, încât aceasta umblând de atunci ca posedată de fiinţa celeilalte, putea să o vadă ori de câte ori voia, ba odată se întâmplase chiar s-o zărească pe strada Själagård, deşi aceea nu era în realitate acolo.

2. Aceeaşi domnişoară Ebba ar fi ispitit-o pe acuzată mai târziu să privească o vrăjitoare care fusese supusă probei apei pe podul de la Blasieholm. Domnişoara, cuprinsă de o criză de orgoliu, vrând să-şi demonstreze sieşi forţele ei vrăjitoreşti, se aruncase singură în apă şi rămase la suprafaţă, reuşind să înoate. Atunci acuzata ca s-o scape de cei care ar fi putut-o declara suspectă, o trase din apă, pierzându-şi ea însăşi cunoştinţa, în mod cu totul miraculos, aşa încât nu şi-a mai revenit decât în patul domnişoarei Ebba în palatul princiar de la Blasieholm.

3. Domnişoara ar fi trimis în seara aceleiaşi zile în casa acuzatei un coş cu fructe. După ce a gustat din ele această declară că s-ar fi simţit vrăjită, lăsându-se orbeşte şi fără putinţă de apărare dusă în arhipelag unde a fost ţinută ascunsă de aceeaşi domnişoară care trăia în concubinaj cu un anume baron

Magnus. În absenţa contelui, acesta umbla tot timpul travestit în paj.

4. Urmărind-o pe domnişoara Ebba în peregrinările ei tainice prin pădure, se pare că acuzata ar fi surprins-o în casa unei vrăjitoare, unde l-a văzut la un moment dat pe diavol luând înfăţişarea unei pisici negre.

5. Acuzata mai declară că la puţin timp de la întâmplarea din pădure, ar fi observat că domnişoara Ebba aruncându-se în apă, spre a-şi dovedi identitatea, a reuşit să se ţină la suprafaţă, deşi sânii îi erau încinşi cu o legătură. Chiar în acel moment un nor a trecut prin dreptul soarelui şi o cioară albă a zburat cu un croncănit jalnic.

6. Deşi acuzata a cerut în repetate rânduri permisiunea de a se întoarce acasă la soţul ei, a fost reţinută cu forţa. Indignată şi scârbită de relaţiile neruşinate pe care le întreţinea domnişoara Ebba cu baronul Magnus, aceasta s-a văzut nevoită să forţeze poarta şi să fugă.

7. După o noapte petrecută în pădure, ar fi fost purtată de domnişoara Ebba, prin forţe magice, la Blocksberg, unde l-ar fi văzut pe însuşi necuratul pe tronul său. Domnişoara a căzut în genunchi înaintea acestuia, apoi s-a ridicat să pregătească mâncare, să îndoape cârnaţi, să fiarbă rachiul, şi în sfârşit a dansat complet dezbrăcată, în timp ce diavolul se juca pe sub masă cu coada.

8. Trezindu-se pe Dealul Ghilotinei, acuzata a avut impresia că recunoaşte părul domnişoarei Ebba lipit de butuc, cu alifie ca acelea pe care le ţin vrăjitoarele în coarne de animale.

Datum at supra.

Andreas Coyet
Secretarul Comisiei de judecare a vrăjitoarelor.”

În urma lecturii se lăsă o linişte grea, deoarece nimeni nu avea vreun interes să susţină eliberarea acuzatei, ci dimpotrivă, toţi se voiau mai repede eliberaţi de povara acestei incertitudini apăsătoare, poate cea mai complicată din câte frământau lumea contemporană. Atunci Dr. Hjärne luă cuvântul:

— Stimaţi Preşedinte şi Comisar! Vă cer permisiunea să încerc să tălmăcesc textul prezentat de secretar.

Faptele, aşa cum au fost ele relatate de acuzată, sunt rodul unui creier bolnav – mă tem că aş greşi numindu-l criminal. Aş

propune o reformulare care, după părerea mea, va scoate la lumină vina pe care o are societatea faţă de această categorie de bolnavi. Deci!

După toate datele culese de mine cu privire la trecutul Theklei Clement, aceasta a fost (conform relatărilor a opt martori) un copil debil, apatic, răutăcios, nestatornic, şi mai ales invidios pe toţi cei ce se bucurau de o situaţie mai bună, fără a fi avut ea însăşi nişte calităţi deosebite a căror reprimare să-i fi îndreptăţit nemulţumirea. După cele expuse de soţul ei, venit aici să ceară divorţul, reiese că acesta, cunoscând-o la confirmare, a fost urmărit de privirile ei provocatoare, deşi n-ar putea să afirme că ar fi fost vrăjit sau legat prin cine ştie ce practici magice. Bărbatul declară că numai insistenţele ei, urmăririle sistematice pe stradă, l-au determinat în cele din urmă să o ia de nevastă. Această mărturie nu o aduc ca argument în pledoaria mea, ci o menţionez doar pentru a sublinia excepţionala capacitate a acuzatei de a transfigura realitatea, supunând-o scopurilor urmărite de ea.

În procesul-verbal se arată cum a atras-o domnişoara Ebba pe acuzată să privească o vrăjitoare.

În realitate faptele (după relatările a şase martori şi după o mărturisire mai veche a acuzatei) s-au petrecut astfel: pe domnişoara Ebba a dus-o Thekla Clement în cercul gardienilor, deoarece numai ea cunoştea, prin tatăl ei, oamenii din echipa de pază a oraşului. Când s-a produs apoi busculada şi domnişoara a fost împinsă în apă (după cum declară douăzeci de martori, ale căror nume pot fi verificate ulterior), aceasta s-ar fi înecat, dacă Thekla Clement nu ar fi salvat-o, faptă de pe urma căreia acuzata a ştiut să profite mai târziu. Din cauza şocului, aceasta şi-a pierdut cunoştinţa, trezindu-se în casa contelui. Drept mulţumire contele i-a trimis fără ştirea domnişoarei Ebba în seara aceleiaşi zile un coş cu fructe, din care au gustat toţi cei invitaţi la aniversarea Theklei Clement în afară de sărbătorită, deoarece aceasta avea o indigestie. Întrucât niciunul dintre comeseni nu s-a simţit vrăjit, cu atât mai puţin putea să acuze doamna Clement acest lucru, care nu se atinsese de fructe.

Tot drept recunoştinţă generalul însuşi a invitat-o pe acuzată la moşia sa, spre a-i ţine de urât domnişoarei Ebba, vizită pe

care doamna Clement şi-a prelungit-o necuviincios la mai mult de o săptămână.

Din capul locului domnişoara Ebba nu s-a arătat prea entuziasmată de această vizită, deoarece voia să fie mai mult în compania logodnicului ei, care nu era travestit, aşa cum afirmă acuzata. Doamna Clement l-a sedus, în cele din urmă, pe acesta; şi chiar dacă nu s-a ajuns la legături vinovate, totuşi a fost destul ca să pericliteze fericirea tinerei perechi.

Apăsată de bănuieli, domnişoara Ebba şi-a vizitat bătrâna doică în coliba din pădure, spre a-şi mai uşura sufletul. Amănuntul cu pisica neagră prezentat în procesul-verbal este de-a dreptul ridicol şi nu are decât scuza acelor superstiţii neîntemeiate după care diavolul însuşi s-ar putea întruchipa în asemenea animale.

Întâmplarea din pavilionul de baie, trebuie s-o recunosc, nu-şi are justificare decât în însăşi tinereţea şi uşurătatea domnişoarei Ebba, care a lăsat impresia că înoată plutind cu partea superioară a corpului la suprafaţa apei, în timp ce cu picioarele se sprijinea de fundul bazinului. Trebuie să menţionez aici că femeile cu un bun echilibru nervos şi cu toracele bine dezvoltat, reuşesc atunci, când trag aer în piept să se menţină pentru scurtă vreme pe spate deasupra apei, fapt care nu poate fi răstălmăcit de un nor rătăcitor pe cer sau de un pescăruş confundat de spiritele incompetente sau răuvoitoare cu o cioară albă.

În scrisorile trimise soţului ei, doamna Clement şi-a exprimat refuzul de a se întoarce acasă, şi dorinţa de a mai rămâne, neamintind în acest context niciodată numele domnişoarei Ebba, dar pe cel al baronului Magnus de opt ori.

Ultimul incident ne-a fost relatat de lacheii şi servitoarele de la moşie: Domnişoara Ebba a surprins-o pe acuzată îmbrăţişându-l cu forţa pe baronul Magnus, în timp ce acesta se zbătea zadarnic să se smulgă din braţele ei.

În urma acestei întâmplări doamna Clement a fost izgonită cu lovituri de cravaşă de la moşie.

Ce a făcut aceasta toată noaptea în pădure, unde susţine că ar fi fost condusă de voinţa diabolică a domnişoarei Ebba, rămâne învăluit în mister. În schimb se ştie exact ce s-a întâmplat cu domnişoara Ebba, la căpătâiul căreia au vegheat toată noaptea doctorul, preotul şi camerista; tânără nobilă a

căzut la pat pradă unei teribile disperări, văzând atâta ticăloşie la un suflet omenesc.

Cum s-a comportat doamna Clement pe Dealul Ghilotinei, ne-au povestit două femei care culegeau vreascuri prin preajmă; considerăm aceste amănunte fără importanţă, ca şi smocul de păr al Bengtei Boge, rămas acolo de la ultima execuţie.

Un alt detaliu ni se pare însă a fi de cea mai mare importanţă – fapt trecut de doamna Clement sub tăcere – prin aceea că va face lumină în această problemă obscură, şi anume, de ce toate relatările vrăjitoarelor coincid atunci când descriu întâmplările la care ar fi asistat în întunecata împărăţie a diavolului. Doamna Clement a pierdut pe Dealul Ghilotinei o carte de magie neagră, pe care o furase din biblioteca de la Sandemar şi în care era evocată toată aventura la Blocksberg, cuvânt cu cuvânt, aşa cum ne-a povestit-o ea.

Asesorul scoase o carte din servietă, pe care Thekla Clement o recunoscuse ca fiind a ei.

— Luaţi aminte la cuvintele: „a îndopat cârnaţi”, „a fiert rachiu”, „necuratul se juca pe sub masă cu coada”. Credeţi că mai avem nevoie de alte dovezi? Întreb comisia, mai avem nevoie de alte dovezi?

Comisia începu verificarea martorilor.

După ce i se aduseră Doctorului Hjärne mulţumirile de rigoare, pentru că datorită perspicacităţii şi perseverenţei sale neobosite se pusese capăt celui mai trist flagel, se trecu la stabilirea sentinţei.

Capelanul de la marea catedrală propuse tortura, ca singurul mijloc eficient prin care acuzata ar fi putut fi silită să recunoască adevărul. Doctorul Hjärne se opuse; o mărturisire smulsă cu forţa nu este altceva decât o evadare de la durere. S-au văzut persoane care, dorindu-şi o moarte publică, îşi luau asupra lor toate păcatele posibile, în timp ce alţii – aceştia constituind de altfel majoritatea – perseverau până în ultima clipă în minciună, fie că o făceau deoarece aveau mintea bolnavă şi nu puteau distinge între adevăr şi închipuire, fie că minţiseră atât de mult, încât începuseră să creadă ei înşişi că rostesc adevărul.

Judecătorul suprem Chronander propuse să fie urmată litera legii, conform căreia acuzata ar fi trebuit să suporte pedeapsa la

care ar fi fost supusă cea denunţată pe nedrept, dacă procesul ar fi continuat până la capăt în acest sens.

La această propunere judecătorul districtului, Canterhjelm, aduse contraargumentul că, întrucât domnişoara Ebba von Schlippenbach era acuzată de vrăjitorie şi cum vrăjitoria nu mai putea fi considerată vrăjitorie, şi cu atât mai puţin o crimă abominabilă, doamna Clement trebuia în concluzie să fie achitată.

O lungă dezbatere se iscă atunci asupra factorului care determina pedeapsa, şi anume, intenţia criminală sau urmările acţiunii, respectiv faptele propriu-zise. Nu se ajunse la nicio concluzie.

Secretarul Austrelius fu de părere că doamna Clement trebuia să fie internată într-un ospiciu.

Împotriva acestei soluţii se ridică Dr. Hjärne şi atrase atenţia comisiei asupra faptului că în cazul acuzatei nu era vorba numai de o rătăcire a minţii dar şi de o pornire sufletească plină de răutate, de aceea ceru o pedeapsă pe măsura relei intenţii, care să acţioneze în acelaşi timp şi ca măsură de înfricoşare împotriva tuturor acelora care ar fi fost tentaţi să folosească legea în ducerea la îndeplinire a unei uri personale.

Sentinţa nu trebuia să ceară pedeapsa cu moartea, deoarece doamna Clement şi mulţi alţii ca ea doreau aceasta; ei voiau să iasă din anonimat într-un mod care îi încununa cu strălucirea falsă a martiriului. Doar închisoarea cu „exilul” ei, cu renunţările şi durerile ei, era indicată în asemenea cazuri, şi nici aceasta pe viaţă, căci dacă i se lua speranţa de a se putea cândva reabilita, orice rezultat educativ era anulat. Se pronunţă deci pentru zece ani de detenţie, la ţesut şi raşpăluit.

Propunerea Doctorului Hjärne fu votată în unanimitate, după care acuzata fu scoasă din închisoare.

Thekla Clement zăcuse opt zile într-o celulă din turnul de pe dealul Ritterholm-ului, în spatele palatului Wrangel, vreme suficientă să poată reflecta în linişte la depoziţia ei. Era convinsă că făcuse o impresie puternică asupra judecătorilor, mai ales prin istorisirea atât de coherentă şi plină de amănunte pitoreşti a aventurilor pe care le trăise. Acum, în singurătate, îşi repetase adesea în minte toate cele declarate, deoarece învăţase de la tatăl ei, jandarmul, că un acuzat trebuia să ştie, înainte de

toate, pe de rost prima lui mărturisire, spre a nu se încurca mai târziu în propriile sale contraziceri.

După ce îşi reluă povestea de mai multe ori în gând, întâmplările îi apărură atât de vii în faţa ochilor, de parcă le-ar fi trăit aievea. Singurătatea şi lipsa impresiilor pe care cei patru pereţi goi nu i le puteau procura, începură să urzească imagini acolo unde nu era nimic, iluzii auditive, acolo unde nu se auzea niciun sunet. Întregul trecut se dizolvă şi dispăru; doar viitorul, acel timp infim, ce avea să pună capăt, odată cu moartea, tuturor chinurilor, şi mormântul – locul tuturor iertărilor –, i se arătau, tot mai desluşit.

Nu se îndoia nicio clipă că duşmanca ei era închisă, şi că urma să fie condamnată la moarte, îşi imagina scena când aceasta va fi fost supusă la proba apei.

În această dimineaţă paznicul o anunţase din timp că va fi dusă în faţa judecătorului, fapt pentru care îi adusese un lighean cu apă şi un prosop.

După ce se spălă şi îşi aranjă părul, folosi ligheanul de aramă ca oglindă. Îmbrăcată doar cu o fustă şi o cămaşă – restul veşmintelor zdrenţuite şi murdare în urma rătăcirilor ei prin pădure îi fuseseră aruncate – descoperi că seamănă izbitor cu vrăjitoarea de pe podul Blasieholm.

Un zâmbet de satisfacţie îi flutură pe buze, când se privi în oglinda aurie, care răspândea în jurul chipului ei palid şi a părului despletit o aură strălucitoare, aşa cum văzuse pe vechile picturi de altar.

Când îşi ridică privirile spre tavan, unde era un geam mic, observă că soarele strălucea şi deodată o străfulgeră gândul că atâţia oameni ieşiseră cu siguranţă într-o zi ca aceea pe stradă.

Îşi mai netezi o dată părul şi auzi pe coridor un zgomot. Uşa cea grea fu deschisă de temnicer, care îi întinse fără o vorbă o pereche de cătuşe. Thekla le luă fără să se opună şi-şi suflecă mânecile cămăşii, ca inelele de fier să nu-i ascundă de tot încheieturile fine ale braţelor. Mângâie apoi cătuşele, ca pe nişte brăţări de preţ.

Fu condusă afară pe coridor; urcă o scară întunecoasă care dădea într-o sală largă.

Lumina prea intensă cădea brutal pe o mulţime de obiecte cu aspect ciudat, cum nu mai văzuse Thekla niciodată până atunci. O păpuşă din lemn de stejar întindea braţe de fier; un păianjen

uriaş, tot de fier, atârna de tavan deasupra unui calapod din tablă, făcut parcă anume pe măsura unei cizme de călăreţ. Alături, lângă perete, se putea vedea un pat, care nu era de fapt un pat, ci semăna mai degrabă cu un măngălău din acela cu suprafaţa ondulată pe care se frecau rufele...

În aceeaşi clipă îşi dădu seama că se afla în camera de tortură şi, fiind convinsă că fusese condamnată să suporte toate aceste chinuri, o cuprinse dintr-odată o durere totală.

Simţi sufocarea în braţele de fier ale „fecioarei”; „păianjenul” ce i se lăsa pe creştet şi-i scurma creierul; auzea „cizmele spaniole” cum îi zdrobeau picioarele; văzu cleştii şi şuruburile ameninţând-o cu strivirea, împunsăturile, răsucirea şi smulgerea membrelor. Cu forţa neobişnuită a închipuirii ei parcurse, în câteva secunde, toate chinurile cu simţurile încordate la maxim, şi incapabilă să le mai suporte, într-o imperceptibilă răsucire a trupului, căzu la pământ, de parcă toate legăturile cu viaţa se rupseră în interiorul ei; căzu aşa, fără să scoată un sunet.

Membrii comisiei fură chemaţi la faţa locului, spre a examina cadavrul şi a constata decesul, pe care nimeni nu-l putea explica îndeajuns de clar, deşi Dr. Bromelius opina că traheea se strangulase în urma şocului, ceea ce a provocat moartea prin asfixiere.

Doctorul Hjärne contemplă în linişte trupul firav, dar bine clădit, sub a cărui piele alb-transparentă se distingeau nervurile capilarelor şi ale venelor. Obrazul său sever se lumină de un sentiment de compasiune, atunci când descoperi liniştea fără margini, pe care moartea o aşternuse pe trăsăturile tinerei femei; chipul ei se netezise şi căpătase o expresie de nevinovăţie, eliberat de orice patimă sau durere.

— Numai Dumnezeu, care priveşte în inima omului – rosti el pentru sine – ar putea să spună dacă femeia asta a fost o criminală sau o bolnavă. Ea avea chipul unui înger şi o frunte pură ce nu putea gândi decât adevărul, dar am mai văzut îngeri minţind, iar rostirea adevărului este o artă atât de grea cu care nimeni nu s-a născut şi nici n-a murit învăţat. Pace ţărânii, linişte spiritului! Judecata lui Dumnezeu – sau a viitorului!

RĂZBUNAREA (1889)

I

Într-o zi de aprilie, către sfârşitul secolului al XVII-lea, magistrul Andreas Törner şedea în odaia sa, situată într-un atelier de pe uliţa Graubrüder din Lund, pradă unor gânduri apăsătoare. Studenţii de la universitatea de curând înfiinţată, în cea mai mare parte danezi, obligaţi să înveţe limba şi obiceiurile suedezilor, tulburaseră ca de obicei liniştea publică şi se dedaseră la acte reprobabile, comportându-se însă cu asemenea abilitate încât vinovaţii nu putuseră fi descoperiţi.

Magistrul, care nu urca niciodată la catedră fără să scoată din buzunarul de la spate un pistol încărcat şi să-l aşeze ostentativ alături de paharul cu apă, avusese azi, chiar la începutul orei, ghinionul să cadă, deoarece scaunul fusese rupt şi foarte slab încleiat. Din păcate, acest incident nu stârni niciun hohot de râs; deci nu putea acuza pe nimeni de cele întâmplate, iar dacă ar fi întreprins cercetări pentru aflarea vinovatului ar fi însemnat să caute în gol.

Proasta dispoziţie a magistrului era întreţinută şi de alte întâmplări recente; semestrul se apropia de sfârşit şi plănuise să-şi petreacă vara în ţinutul său natal, la Växjö, dar rectorul îl înştiinţase, printr-o dispoziţie regală, că trebuia să rămână în comitat, deoarece în provinciile de curând cucerite domnea neliniştea. Prin prezenţa lui urma să atenueze obtuzitatatea unora şi, în acelaşi timp trebuia să se informeze, din discuţii aparent întâmplătoare, despre felul cum gândea populaţia, contribuind astfel la apărarea unităţii imperiului.

Funcţia de docent nu era deloc comodă în asemenea vremuri şi pentru a le insufla respect studenţilor, rectorul obişnuia să-şi aleagă oameni energici şi dârji care ştiau să facă faţă auditoriului.

Aşa şi-a început Andreas Törner cariera academică înarmat cu o nuia şi timp de o oră, o oră jumătate, a ţinut piept furtunii, de la catedră, până când şase studenţi, împreună cu el, au trebuit să fie transportaţi la spital.

Era un om tare; în tinereţe făcuse războiul, participase la lupta de la Lund şi păstra şi acum urma câtorva cicatrice pe faţă. Materiile lui de bază erau politica şi economia la care se adăugau zoologia, botanica, contabilitatea şi fizica. Acum, când se apropia vara şi dorul după pădurile de molizi ale copilăriei îi

chinuia sufletul, neavând nicio perspectivă să-şi împlinească dorinţa arzătoare, s-a interesat de o locuinţă de vacanţă pe ţărmul mării, în apropierea unei păduri, unde ar fi putut să colecţioneze plante şi insecte. Şi-ar fi luat bineînţeles şi familia; pe soţia sa şi cei doi copii.

Din capul locului era hotărât să nu locuiască cu chirie la ţărani sau pescari, pentru că aceşti oameni mediocri nutreau o ură neîmpăcată împotriva suedezilor.

De aceea a consultat câţiva negustori, cărora le era client, dacă nu ştiau cumva o familie respectabilă, care ar fi fost dispusă să închirieze câteva odăi cu bucătărie şi dependinţe. Tocmai aflase printr-un negustor de mărunţişuri de o locuinţă bună al cărei proprietar trebuia să sosească în oraş chiar a doua zi.

Adâncit în fotoliul de piele şi pufăind din luleaua olandeză, magistrul Andreas îşi savura clipa de linişte, nemaigândindu-se în acel moment la proiectele sale de vară, când cineva bătu la uşă.

Strigă absent „Intră!”. Uşa fu deschisă mai întâi cu ezitare, pentru ca după câteva minute să fie dată de perete de un bărbat de talie mijlocie, cu barbă neagră, arătând destul de tânăr şi îmbrăcat ca un burghez înstărit.

Cel ce intrase îşi roti privirea iscoditoare prin odaie, ca şi când ar fi căutat ceva anume, stărui o clipă cu ochii pe birou şi pe raftul de cărţi şi se înclină surâzând umil în faţa magistrului, care îl întrebă de scopul acestei vizite. Dar omul nu părea dispus să vorbească aşa, pe nepregătite; se întoarse spre a-şi aranja ţinuta, aşteptând parcă de la celălalt un amănunt de care să-şi lege răspunsul.

— Cine sunteţi? întrebă în sfârşit magistrul, nerăbdător şi neliniştit deopotrivă.

— Vă rog să mă scuzaţi, dar eu vin în chestiunea locuinţei de vară, pe care o am de închiriat, răspunse necunoscutul, jumătate în daneză, jumătate în suedeză.

— Ce fel de locuinţă aveţi, spuse magistrul într-o daneză stricată, încercând să-l încurajeze.

Străinul părea să se fi răzgândit asupra răspunsului; încerca să se strecoare prudent, căutând să găsească momentul prielnic.

— Am un castel! strigă în cele din urmă.

Magistrul strâmbă din nas.

— Asta, în măsura în care mi se cere aşa ceva. Permiteţi să întreb, ce ar dori domnia-voastră?

— Nu vreau decât o locuinţă bună cu grădină...

— Dar, sunt chiar grădinar, interveni necunoscutul.

Magistrul remarcă pentru sine, că albeaţa pielii nu prea-l arăta să fi lucrat în grădină, dar îşi alungă repede gândul.

— D-voastră sunteţi proprietarul? reluă el.

— Nu, eu sunt doar administratorul, dar baroana se află în trăsură, dacă domnul magistru binevoieşte să se ostenească să coboare.

Când ajunse jos, aşa zisa baroană, tolănită într-o şaretă încăpătoare, de pe vremea reginei Christina, se întreţinea deja cu nevasta sa. Doi cai caraghioşi purtau un atelaj împodobit cu coroana nobiliară. Pe capră un bărbat, îmbrăcat într-o livrea verde ca penele de papagal rânjea dispreţuitor ori de câte ori privea spre stăpâni. Aspectul baroanei era erodat; deşi de o vulgaritate evidentă, aceasta purta un veşmânt fastuos după moda din timpul ultimei regenţe.

Dar cum nu se puteau duce tratative serioase, înainte ca cei interesaţi să fi văzut locuinţa, magistrul şi soţia acestuia fură invitaţi să urce în trăsură ca să meargă la faţa locului, undeva, cam la o milă afară din oraş, pe şoseaua dintre Landskrona şi Hälsingborg.

În timpul călătoriei, pe drumul plin de praf, magistrul Törner avu destul răgaz să-şi observe viitoarele gazde. Baroana avea un obraz de pisică, rotund şi pârlit de soare, doi ochi de peşte şi dinţii din faţă cariaţi. Arăta ca o precupeaţă, sau ca o grădinăreasă. Nici o singură trăsătură nu trăda cultura. Grădinarul sau administratorul îşi schimba din cinci în cinci minute expresia. Chipul său era prea palid pentru un nordic, ochii lui mari şi negri, cu pupilele dilatate, priveau mai tot timpul în jos sau în lături. Hainele îi şedeau prost.

Jacheta îi ieşea din gulerul paltonului; în jurul gâtului purta o legătură dintr-o catifea roşie brodată cu fir, semănând cu o fâşie tăiată dintr-un veşmânt bisericesc sau dintr-o pernă. Mănuşile din piele de căprioară, probabil prea mari, şi le tot îmbrăca şi dezbrăca vizibil jenat; când le lăsă în fine pe genunchi, magistrul observă un inel masiv cu diamant la o mână neîngrijită şi murdară. Piatra era mult prea mare ca să fi fost veritabilă, deşi

montura părea din aur curat. La pălăria cu boruri largi purta o pană de cocoş, fără niciun rost acolo, şi peruca era din păr de cal.

După ce tăcură o vreme, baroana găsi de cuviinţă că a sosit momentul să se facă agreabilă, dar nimeni nu putu să audă ce spunea, din cauza uruitului asurzitor al trăsurii; magistrul nu vedea decât zâmbetul ei urât, dezvelind dinţii negri, îi auzea vocea răguşită, de prea multe nopţi de chefuri şi simţea ochii ei apoşi şi reci aţintindu-l. S-ar fi uitat cu plăcere pe fereastră, dar aceasta era prea joasă şi el, ţintuit în scaunul trăsurii, vizavi de cucoana aceea de patruzeci de ani, era silit să o privească în faţă şi, printr-o mimică amabilă, s-o convingă că-i ascultă pălăvrăgeala. De ambele părţi ale drumului peisajul arăta pustiit şi arid; treceau pe lângă castele în ruină şi mori de vânt devastate de incendii, arătându-şi în limpezimea aerului primăvăratec mecanismul impudic al roţilor. Temele de discuţie la-ndemână puteau aluneca pe pante periculoase şi din nou se recurgea la tăcere, ca la singura soluţie prudentă.

După o oră de mers, trăsura se apropie de o pădure deasă de fagi, care acoperea fâşia de pământ neroditor întinsă între Landskrona şi Hälsingborg. Peste încă un sfert de oră trăsura opri în faţa unei porţi înalte de fier, străjuită de două socluri masive pe care se aflau două obeliscuri împodobite cu sfere.

Mica societate coborî şi baroana sună cu un clopot vechi de masă. Îi răspunse un lătrat răguşit, părând a ieşi din adâncul pământului, lătrat înfundat, multiplicat ciudat, venind parcă dintr-o vânătoare, de undeva de departe, din pădure. Administratorul îşi întoarse faţa încurcat, dar vizitiul rânji din nou, ca şi când ar fi săvârşit ceva rău, de care se bucura. Baroana sună încă o dată şi un băieţaş caraghios cu o înfăţişare dezmăţată ieşi din casă; arăta ca un arap, care abia putea să-şi stăpânească râsul.

Auzind din nou urletele misterioase, magistrul se hotărî să întrebe dacă aveau mulţi câini. Potrivit obiceiului casei, baroana îi răspunse la rândul ei printr-o întrebare:

— Nu vă plac?

— Mi-e scârbă de câini, răspunse magistrul.

— O, dar se potriveşte de minune; că noi nici nu avem decât unul, şi-l ţinem tot timpul în lanţ; iar celălalt mic doarme în pat toată ziua, răspunse baroana, în timp ce vizitiul se hlizea fără

să-i pese şi dracul acela de arap arăta de parcă l-ar fi apucat burta. Între timp poarta fu deschisă şi noii sosiţi fură conduşi până la castel printr-o alee întunecoasă de molizi. Clădirea era o construcţie simplă cu mai multe corpuri, putând fi luată drept proprietatea unui guvernator de provincie sau cam aşa ceva. La colţuri fuseseră adăugate patru încăperi de pod, care ţineau loc de turnuri şi în faţa scării gata să se prăbuşească era un portal clădit într-un stil necunoscut. Totul părea insalubru. Jgheaburile acoperişului erau rare, varul se jupuia de pe pereţi.

Tocurile geamurilor erau vopsite unele în verde, altele în alb, ca şi când nu ar fi ajuns vopseaua; la subsol, fereastra din centru fusese scoasă, aşa încât se putea vedea înăuntru o masă de tâmplărie cu uneltele necesare. Cât era aleea de lungă înotaseră prin murdărie, şi murdăria zăcea grămezi şi în faţa uşii. Murdare erau canaturile, murdare geamurile, murdară clanţa – atât de murdară încât magistrul îi dădu de înţeles nevestei sale că ar trebui să se întoarcă. Dar acum era prea târziu şi n-ar fi vrut să-i jignească pe oamenii aceia.

După ce căutară cheia o jumătate de oră, uşa fu în sfârşit descuiată. Pătrunseră într-un gang urât din care te izbea o duhoare de carne putredă sau de câine jilav. O scară de lemn îngustă, nemăturată de ani de zile, ducea la locuinţa de sus. Balustrada, deşi desprinsă, era îmbrăcată în catifea roşie, fixată în piroane de alamă; numai până la jumătatea scării, pentru că în partea de sus lemnul era descoperit, lăsând să se vadă o vopsea, de un brun spălăcit, preparată în casă, pe care se desluşeau urme de mâini murdare.

Când ajunseră în coridorul catului de sus fură nevoiţi să se caţere pe cutii de lacuri, sticle de bere, mistrii şi fiare vechi. Magistrul se înfurie şi voi să facă cale întoarsă, dar fu asaltat de un potop de scuze, promiţându-i-se că totul se va aranja. În clipa următoare se aflau deja într-o sală imensă, strălucitoare, inundată de soare. Chipul magistrului se lumină deodată când văzu o uşă ce dădea în balconul de deasupra intrării principale. Sala era capitonată cam până la înălţimea unui stat de om cu furnir de stejar; plafonul decorat cu arabescuri de gips şi picturi. Prismele şlefuite ale unei coroane de sticlă, pulverizau razele de soare în toate culorile curcubeului, răsfrângându-le pe căminul uriaş împodobit cu o stemă spartă. Mobilierul, constând aproape numai din instrumente muzicale într-o stare deplorabilă, nu

corespundea defel cu eleganţa acestei încăperi pretenţioase; un pian şchiop cu corzi rare, o harfă cu strune din fire de cânepă, o alăută, o vioară, un trombon, zăceau împrăştiate prin cameră.

Pe o masă părăginită erau două pahare pe jumătate golite cu marginea ciobită, alături de ele coji de pâine şi o bucată de şorici; resturile unei cine luate la repezeală pe un colţ de masă slinos. Pe duşumeaua spoită cu var şi humă, se vedeau urme de pământ clisos de pe tălpile saboţilor de lemn. Ceea ce făcea însă şederea în cameră de nesuportat era o duhoare sufocantă; acelaşi amestec scârbos de lături, rufe murdare, haine vechi, carne stricată, şi câini uzi, pe care magistrul o simţise încă de pe scară.

Aproape înecat de aerul închis, deschise larg uşa balconului şi lăsă liberă năvala vântului de primăvară. Baroana observă ce impresie neplăcută le făcuse oaspeţilor casa, şi se depărtă să aducă un pahar cu vin. De îndată ce se văzu fără martori, administratorul îşi dete drumul la gură.

Povesti că acest castel ar fi fost clădit de regele Christian al IV-lea, şi că în această sală ar fi locuit însuşi monarhul, de unde sălii i se spune şi azi „sala regelui”. Se pare că bunicul baroanei ar fi fost curtean sub regele Christian, care i-ar fi încredinţat acest castel cu toate fortificaţiile lui, dar după ce ţara fusese cucerită, bătrânul ar fi fost nevoit să predea fortificaţiile. Acum baroana nu mai poseda decât această curte, care-i aduce încă venituri mari. Trăieşte retrasă şi nu întreţine relaţii cu vecinii, deoarece nu-i poate suferi pe danezi; mama ei fusese pesemne rusoaică, sau poate vor fi fost şi alte motive pe care administratorul oricum nu le putea explica. În orice caz în această casă suedezii nu puteau fi urâţi, dimpotrivă. Administratorul spunea că niciodată nu s-a simţit mai bine decât sub dominaţie suedeză şi că danezii din partea locului îl tratau cu ură şi-l dispreţuiau, fără ca el să le fi dat vreun prilej pentru aceasta.

După ce oaspeţii au trecut în revistă şi celelalte camere, se întoarseră cu toţii în „sala regelui”, unde baroana îi aştepta deja cu o carafă şi câteva pahare. În timp ce vinul era turnat în cupe, administratorul merse, fără să fie observat, până la ceasul mare de pe perete şi trase de un şnur, după care pendula începu să cânte un menuet italienesc. Apoi băură, dar magistrul se întoarse şi scuipă vinul peste balcon, deşi administratorul nu

mai contenea să-i laude puritatea, asigurându-i pe toţi că l-ar procura direct din Franţa; afirmaţie greu de contrazis, chiar dacă magistrul îşi spunea în sinea lui că are gust de mere putrede.

Când fu pus în discuţie costul locuinţei, chiria fixată fu atât de mică, încât nu putea isca nicio discuţie. Deci urcară cu un etaj mai sus să vadă şi viitoarea odaie de studiu a magistrului. Surpriza fu mare când traversară un pod încărcat cu fel de fel de ustensile casnice, lăzi, mobile, unelte de fier, obiecte de lemn, vase de pământ, haine, zdrenţe, pahare sparte, tocuri de ferestre şi uşi, scule, totul atât de amestecat şi în cea mai mare parte distrus. Uimirea nu le scăzu nici când pătrunseră în camera din turn. Aici erau garderobe întregi de costume din vremea lui Gustav I şi a urmaşilor săi, pălării, peruci, umbrele de soare, lăzi, scrinuri, cărţi şi hârtii. După ce vizitase deja trei încăperi, cerând să o vadă pe a patra, magistrului i se răspunse că acolo ar locui administratorul, şi că nu s-ar şti exact unde este cheia. Trebuia deci să opteze pentru una din cele trei camere, în cazul când ar fi căzut de acord.

Coborâră în grădină. Aceasta era o suprafaţă mare de teren cu mulţi pomi fructiferi şi tufe de căpşuni. Răsadurile zăceau înecate de buruiană. Mai erau şi pajişti verzi cu câteva chioşcuri răzleţe. În mijlocul parcului se afla un iaz cu felurite specii de peşti, printre care şi ştiuci; ceea ce îi părea de necrezut magistrului, de vreme ce în aceeaşi apă convieţuiau crapi şi raci. Pe lac era un templu la care ajungeai trecând un podeţ. Aici străjuia o jumătate de fântână arteziană din marmoră, soclul unei statui, un vas spart, o bucată dintr-un indicator solar. Totul părea părăginit. Copacii crescuseră unul în altul şi aruncau umbre mari deşi nu le dăduse încă frunza.

Pe poteci crescuse iarbă, spalierele putreziseră, totul era năpădit de buruieni; întregul peisaj se sălbăticise. Dar administratorul se pricepea să găsească răspuns la toate; observa cu competenţă că o grădină nu devine rentabilă decât dacă este săpată şi amenajată; zăpada făcuse cele mai multe stricăciuni, dar acum, primăvara, urmau să vină trei grădinari, şi atunci avea să arate altfel. Magistrul îl lăsă să vorbească, dar când văzu sera, unde harbujii se lăfăiau într-o atât de mirifică aglomerare de plante înflorite, şi în care asmăţuchiul crescuse înalt de-un ţol, începu să se simtă atras de această aşezare.

După ce vizitară grădina, urcară iar în sala regelui, unde doamnele se întreţineau despre treburile gospodăriei. Administratorul umplu din nou paharele; baroana luă o casetă din care scoase o flaşnetă, îngenunche şi cântă o gavotă din celebrul balet „Regina Christina”.

În toiul acestui divertisment, administratorul dispăru.

Magistrul şi soţia sa schimbară între ei priviri nedumerite, uimiţi de ciudăţeniile acestor oameni, şi-şi împărtăşiră în şoaptă impresii cu privire la atmosfera plină de mister ce învăluia tot ce văzuseră şi auziseră.

O baroană care îngenunchea în murdărie, şi cânta la flaşnetă, îmbrăcată ca o ţigancă, nespălată şi nepieptănată, fără să-i pese de oaspeţi şi de scopul cu care veniseră, golind paharul ca un beţiv, asta era – puţin spus – o ciudăţenie.

În timp ce ei reflectau asupra acestor întâmplări, micul harap intră în odaie aducând o masă acoperită cu o învelitoare murdară. El aşează masa în mijlocul camerei şi puse pe ea nişte obiecte ciudate. Imediat după acea apăru administratorul îmbrăcat într-un costum de scamator cu o baghetă vrăjită în mână.

Magistrali avea acum impresia că a ajuns într-un ospiciu, dar administratorul îl trezi repede din bănuiala sa, anunţându-i cu vorbe umflate că el nu se ocupă doar de supravegherea curţii, ci este şi magician, ca atare a vizitat cele mai mari oraşe din Europa obţinând un succes cu totul neobişnuit.

Baroana îşi învârtea neobosită flaşneta;. administratorul cânta, acompaniat de ea, cântecul contelui de Luxemburg, cel ce întreţine legături cu diavolul şi cu femeile pricepute în prepararea otrăvurilor. Umilul grădinar avea acum cu totul altă expresie, îşi agita mâinile ca un sălbatic, şi rotindu-şi ochii în cap îşi arăta dinţii lui mari şi albi.

— Parcă e dracul gol, îi şopti doamna Törner magistrului şi vru să plece, dar acesta, deşi nu era temător de felul său, o sfătui să nu întrerupă gazdele, atâta timp cât nu puteau şti în ce casă au intrat şi dacă aveau de-a face cu nebuni sau cu bandiţi. Administratorul îşi schimbă din nou înfăţişarea mimând cu gesturi grosolane manierele scamatorului amabil. Ar fi pus prinsoare pe orice că poate să scoată din pălăria sa o sticlă de vin roşu. Magistrul, care cunoştea acest truc şi multe altele mai complicate, se prefăcu plin de uimire şi acceptă pariul. Şi iată că

vinul apăru într-adevăr şi administratorul mândru de îndemânarea lui fu răsplătit de aplauzele pline de admiraţie ale baroanei.

Între timp soarele apusese, lăsând umbrele serii să coboare. Magistrul ceru permisiunea să plece ca să poată ajunge acasă înainte de-a se înnopta. Administratorul porunci să se înhame caii. Dar cât aşteptară oaspeţii trăsura, saltimbancul prezentă tot soiul de scamatorii, executându-le în cea mai penibilă manieră, aşa cum se obişnuieşte la bâlciuri şi iarmaroace.

Trecu o oră şi trăsura nu sosise încă. Magistrul se enervă şi spuse că vrea să plece chiar de-ar trebui să tocmească o birjă la prima cârciumă apropiată. Îngheţată şi pe deasupra şi bolnavă, soţia lui crezu că au fost atraşi într-o cursă. Administratorul făcând pe cavalerul, îi ajută doamnei să-şi pună paltonul şi umplu din nou paharele. În treacăt cuprinse – aparent fără intenţie – mijlocul baroanei, care părea ameţită. Seara se lăsă domoală şi oaspeţii se despărţiră fără să fi stabilit nimic sigur privitor la locuinţă; totuşi magistrul a promis să dea în opt zile răspunsul.

Pe scară răsună din nou lătratul venit din adâncuri. Oprindu-se să asculte, magistrul se dădu speriat înapoi, pentru că un strigăt izbucni afară în curte, un strigăt parcă de copil îngrozit, de vulpe ce trage să moară, sau de femeie în durerile facerii.

— Ce e asta? îl întrebă pe administrator.

— Ce? întrebă acesta credincios obiceiului casei de a nu răspunde niciodată.

— N-aţi auzit strigătul?

— Nu.

Magistrul aplică bastonul său mai temeinic şi-şi fixă omul să vadă dacă minţea. Apoi coborî. Trăsura trase la scară şi vizitiul care se hlizea neîntrerupt aştepta alături. Cu greu îşi stăpânea râsul prefăcându-se că şterge caii cu mâneca hainei. Şi acum magistrul văzu că bietele animale erau numai piele şi os, că blana care fusese odinioară albă se făcuse acum aproape galbenă cu pete mari, negre, brune şi roşiatice pe care murdăria atârna ca o coajă de plagă.

După ce administratorul îi asigurase de zeci de ori că această curte era cea mai bună, cea mai liniştită, cea mai ieftină pe care puteau s-o găsească, magistrul şi soţia sa plecară hotărâţi să nu mai pună piciorul în această casă.

II

Întors la Lund, dimineaţa următoare, magistrul Törner îşi făcu drum la negustor să se intereseze de Curtea Bögely, pe care i-o recomandase acesta. Negustorul zâmbi şi încuviinţă că aceia erau oameni cam ciudaţi şi „aparte”, susţinu însă că nimeni n-a auzit vreodată ceva rău despre ei. Bărbatul se trăgea din ţigani şi se angajase la baroană ca vizitiu, fusese apoi avansat în funcţia de administrator şi în sfârşit, până la urmă ajunsese amantul ei. Şi tatăl acesteia fusese un om curios despre care se spune că ar fi umblat în zdrenţe şi ar fi purtat saboţi de lemn; mama ei era pe vremea aceea bolnavă de nervi. Această căsnicie fusese atât de nefericită, încât părinţii trecuseră în testament o clauză, conform căreia fiica lor nu avea voie să se căsătorească, dacă nu voia să-şi piardă moştenirea.

Considerând că aflase destul, magistrul vru să lase baltă această afacere care nu-l privea. Dar ca o forţă ocultă, misterioasă şi stranie, imaginea casei întunecate i se arătă din nou. Primăvara sosi cu primele zile de mai, fără ca magistrul să-şi fi făcut rost de o locuinţă potrivită pentru vară; atunci se hotărî pe loc să închirieze Bögely. Cel mai mult îl atrăgea acolo amintirea grădinii întinse, unde spera să găsească plante rare pentru cercetările sale, pentru gospodărie şi pentru tămăduirea bolilor.

Când sosiră berzele şi privighetoarea îşi începu trilul, magistrul adună tot ce avea şi împreună cu ai săi, părăsi oraşul şi se mută în casa misterioasă.

Aceasta arăta la fel ca la început şi opt zile nu ajunseră pentru măturat, frecat şi dereticat. Totul era în paragină. Ferestrele nu aveau cârlige şi câteva geamuri fuseseră înlocuite cu tablă. Uşile abia se mai ţineau în ţâţâni, toate broaştele erau sparte, aşa încât magistrul fu silit să doarmă cu uşile deschise.

Dar pentru că ştia că locatarii erau oameni cu totul inofensivi, nu avu nicio bănuială şi după ce insistase zadarnic să fie chemat un lăcătuş, renunţă la orice intervenţie.

În plimbările pe care le făcea în zilele însorite de primăvară prin grădină descoperea mereu ciudăţenii noi care îi întăreau convingerea că avea de-a face cu un om pe jumătate nebun şi pe deasupra şi mitoman. Pe zi ce trecea, numărul câinilor crescu; şi după ce se scurseră opt zile, opt câini mai mari sau

mai mici se-nvârteau de colo până colo, moţăiau pe trepte, lătrau la soare şi la vânt, se dădeau la tot ce le ieşea în cale. Arătau hămesiţi ca nişte animale prost împăiate dintr-un muzeu zoologic. Locatarii minţiseră deci cu neruşinare şi magistrul s-ar fi înfuriat de-a binelea dacă Jensen nu şi-ar fi luat o înfăţişare atât de umilă, străduindu-se în acelaşi timp din răsputeri să fie cât mai amabil.

O curte interioară despărţea staulul de casă: aceasta întruchipa culmea dezordinii. Înăuntru animalele se amestecau, ca în arca lui Noe: două juninci jigărite ca pisicile de mare, o vacă fără uger, trei mârţoage, găini, raţe, curcani. Pe acoperişul grajdului care mărginea curtea pe una din laturi era o cuşcă de iepuri prevăzută cu gratii pentru a feri animalele de câini.

Deşi Jensen şi baroana nu vorbeau decât despre imensa lor dragoste pentru animale, acestea nu primeau aproape nimic de mâncare. Caii rumegau şişcă fără ovăz, vacile lingeau muşchiul verde şi mucegaiul de pe pereţi sau smulgeau fire de pai din acoperişul putred al grajdului. Păsăretul se bătea pe bălegar. În grajd nu exista fân şi animalele dormeau în propria lor murdărie. În mijlocul acestei mizerii se plimbau doi păuni arătându-şi statura măreaţă curcanilor invidioşi, cărora nu le lipsea mult să le sară în creştet.

Continuându-şi cercetările magistrul ajunse la fereastra pivniţei de la faţadă, unde zărise bancul de tâmplărie. Înăuntru observă chipul rânjit al vizitiului şi în spatele acestuia, răsărind din semiobscuritate, un altul cu o bărbuţă roşcovană.

— La naiba, aici aveţi şi un atelier de tâmplărie? întrebă magistrul Andreas uimit, văzându-l pe vizitiul în livrea cu rindeaua în mână.

— Ehe, ce nu găseşti în casa mea! răspunse Madsen, făcând o strâmbătură obraznică, strict confidenţială.

— Cine se îngrijeşte de fapt de agricultură şi animale?

— Asta e treaba lui Ivan, presupun.

— Şi cine e Ivan?

— Fratele administratorului, după câte ştiu.

— Ăla micu?

— Îhî.

— Dar administratorul... nu e agricultor? se interesă din nou magistru] din ce în ce mai uluit de această gospodărie, plină de surprize la tot pasul.

— Administratorul se pare c-ar fi tâmplar, răspunse Madsen şi un hohot de râs izbucni din pivniţă.

Nevrând să se facă confesorul şi complicele servitorului, magistrul întrerupse interogatoriul şi se îndreptă spre grădină. Deşi luna mai se apropia de sfârşit, nicio urmă de sapă nu brăzda faţa pământului. Buruiana crescuse înaltă şi podbalul îşi scuturase petalele arătându-şi sămânţa. Când ajunse la seră, văzu că pepenii erau uscaţi şi bălăriile, mari cât cotul, năpădiseră floarea. Părându-i rău de atâta muncă risipită-n van, magistrul deschise uşa şi intră înăuntru să mai salveze ce se mai putea salva. Abia acum descoperi că nu se afla într-o seră zidită, ci într-o baracă de scânduri, înjghebată în pripă peste o groapă acoperită cu paie şi pământ. Vântul şi ploaia băteau aici în voie. Oricum, existau sobe şi instalaţii termice, dar totul avea un aer fantomatic. Ferestrele erau înghiţite de grămezile de gunoi lăsate în paragină, care se căscau dezgustător, fără ca vreo sămânţă să fi căzut pe ele.

Magistrul începu să smulgă buruienile; dar nici nu apucă să înainteze prea mult, că simţi o atingere rece şi neplăcută pe gât. Se întoarse brusc, trăgându-se într-o parte şi descoperi o viperă neagră, mare, atârnată de acoperiş, care îşi agita limba în mişcări jucăuşe. Cât ai clipi magistrul ridică lopata să omoare năpârca, dar în aceeaşi secundă auzi o voce speriată implorând în faţa uşii: „Pentru dumnezeu, nu-mi omorâţi vipera!”

Era administratorul.

— De ce să n-o omor? întrebă magistrul stupefiat.

— Pentru că vipera este o vietate sfântă şi aduce noroc.

— Nu mai există vietăţi sfinte, răspunse magistrul, care era pe ascuns adeptul filosofiei carteziene. Şi dacă ar fi să aducă noroc, n-aş putea spune că a demonstrat-o aici. De ce n-aţi udat pepenii?

Administratorul cumpăni o clipă răspunsul, apoi zise:

— Ştiţi, aceasta este o specie care n-are nevoie de apă.

— Ce fel de specie?

— Ăştia sunt pepeni de Haarlem, explică administratorul, câştigând timpul necesar pentru găsirea pretextului.

Magistrul fu nevoit să-şi recunoască ignoranţa şi fu silit să-şi amâne replica.

Abia după ce ieşiră din seră, observă că administratorul îşi răsese barba, descoperind astfel două buze groase de o

mobilitate derutantă. Purta o jachetă de catifea galbenă şi o cravată albastră, o tichie ciudată ca de geambaş împodobită cu o pană de păun. La această ţinută se mai adăugau ciorapi roşii şi o perucă blondă. Era greu să-l poţi recunoaşte. Magistrul îl conduse prin grădină, îi arătă paragina şi-l întrebă, dacă răzoarele nu trebuiau săpate imediat.

— Bineînţeles, şi ar fi minunat să pot pune mâna pe grădinarul acela grozav de la Rosenberg de lângă Copenhaga, dar din păcate, momentan nu este liber. Tocmai traversară două răzoare lungi din care ţâşneau în sus, pe sub tufele de brusturi şi laptele cucului, nişte tulpini înalte şi verzi.

— Cum? lăsaţi sparanghelul să crească de capul lui? exclamă intrigat. De ce nu întreprindeţi nimic?

Administratorul se lovi cu degetele peste bărbie, îşi împinse buza superioară înainte cu un aer important şi răspunse:

— Nu, anul acesta nu-l recoltăm, pentru că se face mai bun dacă mai stă o vară.

— Da, dar am auzit că devine lemnos, dacă nu este îngrijit, îl contrazise magistrul Andreas.

— O fi, acolo mai departe în nord, îşi dădu părerea administratorul, dar în acest pământ afânat este probabil mai altfel, continuă acesta nescăpând nicio replică.

Merseră mai departe. După ce străbătură grădina şi ajunseră în câmp, o nouă surpriză îl lăsă perplex pe magistru. Cât vedeai cu ochii se întindea o frumuseţe de ogor neted din care patru cincimi erau nedesţelenite şi năpădite de buruieni; o parte din ceea ce rămase era loc de păşune înierbată, altă parte avea ceva semănături amestecate şi în sfârşit, pe ultima bucată de teren se afla Ivan care-şi făcea de lucru cu o grapă.

— Nici n-aţi semănat? îndrăzni să mai întrebe magistrul, atenuând tonul de reproş.

— Nu, răspunse administratorul laconic, cum îi era obiceiul, fără să mai găsească vreun pretext. Noi semănăm totdeauna târziu; asta ne garantează că recolta nu putrezeşte.

— Foarte ciudat! probabil că aţi găsit o nouă metodă?

— Da, da, una foarte nouă.

Merseră mai departe peste câmpuri şi se opriră la nutreţul verde: amestec de secară şi orz, ciulini şi cicoare, morcovi şi mazăre; până şi praz se putea găsi acolo. Magistrul râse pe-nfundate, fără să mai spună nimic.

— Unde aţi învăţat agronomia? întrebă ca să se afle în treabă.

O tăcere penibilă se lăsă.

— La contele Bille-Brahe, la Fünen.

— Şi vă ocupaţi singur de întreaga gospodărie?

— Da, singur; se mai ocupă şi Ivan, şi, munceşte zdravăn, cât e de mic.

— Cine e Ivan? întrebă magistrul, curios să vadă până unde merge obrăznicia prostească a administratorului.

— Un pârlit de băiat de ţăran de prin părţile Landskronei, pe care l-am ajutat, răspunde ţiganul.

În aceeaşi clipă grapa trecu hurducându-se peste pământul neplivit. Pe ea se afla Ivan cu hăţurile pe după ceafă, cântând cât îl ţinea gura.

Magistrul văzuse destul; şi totuşi nu reuşea să înţeleagă cu ce fel de oameni avea de-a face; erau nebuni, erau bandiţi sau şi una şi alta.

Baroana nu se arătă câteva săptămâni. Unii spuneau că e bolnavă; cu toate acestea din camera ei sa auzeau cântece şi muzică până târziu după miezul nopţii. Şi magistrul îşi aminti cu surprindere că nu-l auzise niciodată pe administrator urcând scara la mansarda lui. Când îl întrebă întâmplător pe Ivan unde locuia acesta, băiatul îi arătă o fereastră de la etajul întâi, tocmai acolo unde se afla camera baroanei; uşa acesteia dădea în acelaşi coridor care ducea sus la locuinţa magistrului. Odaia era tot timpul încuiată, şi dacă magistrul sau cineva dintre ai săi băteau la uşă să se intereseze de vreunul de-al casei, li se deschidea abia după lungi insistenţe şi atunci primeau lămuriri doar prin deschizătura îngustă, în timp ce o hărmălaie asurzitoare de câini răzbătea dinăuntru. Cine avea prilejul să-şi arunce întâmplător privirile în cameră, nu putea să distingă decât o grămadă neagră ca de cărbune şi pe dată era izbit de o duhoare insuportabilă.

Odată, pe când stătea în sala mare, magistrul auzi, de dincolo de uşa încuiată, care dădea în odaia baroanei, cârâitul unui cocoş. Servitoarea afirmă că ea auzise şi behăit de iezi sau porumbei gungurind. Dar de vreme ce erau acolo şi contractul expira la 1 octombrie, se hotărâră să nu se amestece în problemele altora, pentru a nu provoca prin întrebări insistente, suspiciuni şi conflicte.

În ciuda acestor principii sănătoase, magistrul Törner avea de dus o luptă aprigă cu nestăpânita sa curiozitate. Educat pentru cercetare, nu abandona niciodată o investigaţie până nu ajungea la miezul problemei, şi tot ceea ce îi apărea inexplicabil la prima vedere, îi aţâţa voluptatea cercetării până la paroxism. Aşa i se întâmpla acum cu această casă misterioasă şi cu locatarii ei ciudaţi. O baroană care poseda o avere complăcându-se în murdărie şi mizerie; un mare iubitor de animale, care le lăsa să flămânzească, un ţigan, în acelaşi timp tâmplar şi saltimbanc, grădinar şi agricultor, fără să ştie să facă măcar un cârlig la o fereastră, nepricepându-se la sparanghel, neştiind nici măcar când trebuia semănată secara; unul care minţea de cum deschidea gura şi se deghiza schimbându-şi înfăţişarea de două ori pe zi; în această afacere era mult de scormonit până să faci lumină. Putând să cuprindă cu privirea de la geamul său din turn, situat deasupra ferestrelor baroanei, întreaga curte, grădina şi câmpurile, avea o ocazie minunată să observe şi să tragă cu urechea. Nu era scutit de remuşcări pentru că îşi vâra nasul în treburile altora, dar în definitiv era însărcinat oficial să aducă la cunoştinţă forurilor superioare ce gândea poporul. De altfel nu voia să-şi fructifice eventualele descoperiri decât pentru satisfacţia sa personală.

III

Într-o zi de iunie, cam pe la orele unsprezece, când soarele se înălţase deja binişor pe cer, magistrul se odihnea în camera sa din turn, fumându-şi tihnit luleaua. Jos, la baroană, fusese o noapte agitată, deoarece administratorul, care se întrecuse cu băutura, îşi făcuse de cap, ţinând-o într-un cântec până la ziuă. Târziu, când se făcu linişte în casă, hărmălaia se dezlănţui în curte. În grajd caii înfometaţi loveau din copite, muşcând ieslea, vaca mugea, caprele behăiau, cocoşii cârâiau, curcanii şi păunii făceau o larmă infernală. Aşa o ţineau de şase ore într-una, de pe la răsăritul soarelui. În sfârşit, iată că se deschide o fereastră la care se iveşte peruca neagră de borfaş a administratorului; câteva minute mai târziu în curte îşi face apariţia şi jacheta galbenă.

Deschide mai întâi o uşiţă pentru găini şi acestea, năvălind bezmetice la soare, rămân câte două prinse în deschizătura îngustă. De îndată ce reuşesc să scape iau cu asalt grămada de bălegar. Apar şi raţele legănându-se, şi după ce îşi clătesc gâtlejul cu o zeamă maronie care s-a strâns în făgaşele săpate de roţi în noroi, sparg încercuirea movilei de scârnă, muşcând găinile şi alungându-le.

Păunii privesc câteva secunde plini de mândrie cum raţele curăţă locul, apoi se reped glonţ la grămadă, şterg cu coada trufaşă ciocurile raţelor şi le apucă de unde pot cu clonţul puternic de păsări de pradă. De cum şi-au cucerit poziţia sus pe movilă îşi desfăşoară coada ca un steag, şi rotindu-şi-o triumfal, bat din aripile ciocolatii şi trâmbiţează ascuţit să provoace curcanii la luptă.

Aceştia nu se lasă mult aşteptaţi şi cei doi luptători îşi trag gâturile înapoi, pompează sângele aprins în mărgelele guşii, îşi înfoaie aripile ca nişte scuturi şi sar sus pe mormanul moale. Neputând ataca din faţă se reped lateral folosind aripile şi ghearele. Păunii care nu le pot ţine piept fac salturi şi zboară scurt fără să-şi cedeze totuşi poziţia.

Administratorul, care a dat drumul cailor, ia un bici şi cu câteva şfichiuiri bine ţintite peste guşile roşii reuşeşte să aducă curcanii la tăcere.

Caii se agită încoace şi încolo şi adulmecă după fân fără să găsească un singur pai. Vaca abia ieşită din staul se culcă la

pământ. Caprele zgârie la uşa improvizată din scânduri de fag negeluite.

Întreaga curte este acum un balamuc de animale.

Administratorul ia o coasă pe umăr şi iese la câmp. Magistrul îl poate urmări cum taie secara nu prea înaltă până ce adună o moviliţă pe care o încarcă într-o roabă. Ivan vine şi el să-l ajute să-mpingă tărăboanţa la conac. Acolo se-ncinge acum ospăţul. Căii se lovesc cu copitele şi muşcă pe unde apucă, vaca se scoală, caprele ridicate pe picioarele dinapoi smulg din roabă cât pot cuprinde. În acest timp administratorul urcă pe acoperişul staulului şi le dă iepuraşilor un braţ plin de verdeaţă. Apoi se întinde la soare, fără să lase biciuşca din mână. Când animalele se bat prea întărâtate pe mâncare, pocneşte din bici.

Apoi apare şi baroana, într-o rochie albastră ca cerul cu un colier de chihlimbar în jurul gâtului şi saboţi de lemn în picioare; ea poartă un lighean în care vrea să mulgă. Nepieptănată şi nespălată se scarpină din când în când în cap preocupată parcă de gânduri importante. Vaca este agitată şi nu dă lapte, cu toate acestea femeia nu renunţă la muls. Când îşi exprimă într-un târziu stupefacţia, că toate insistenţele ei sunt zadarnice, administratorul îi răspunde morocănos din culcuşul său că vaca este desigur borţoasă aşa că degeaba mulge. Baroana consultă superficial animalul, dar nu ajunge la nicio concluzie. Târziu când liniştea se aşterne din nou peste întreaga curte, sus pe acoperiş administratorul se cufundă în somn, ţinând biciuşca strâns în mână.

De la fereastră magistrul putea urmări în voie obrazul adormitului, acum necontrolat de o voinţă lucidă. Chipul dezvăluia trăsături livide, cadaverice, linii sălbatice ce păreau că se-ncaieră, brazde adânci, săpate de vicii şi patimi; sub pleoape se bolteau globii mari ai ochilor silindu-se parcă să-şi ascundă şi în somn neliniştea privirii. Iepuraşii îl împresurară pe cel culcat, îi adulmecară trupul inert şi ţopăiră apoi îndărăt la adăpostul câtorva scânduri, se arătară din nou, îi mirosiră hainele, mişcându-şi nasurile, îşi ascuţiră urechile, strângându-le brusc pe spate, când îl auziră gemând în somn, toropit de beţie.

Investigaţiile magistrului asupra acestui subiect ajunseseră atât de departe, încât considera că are destule motive să-l bănuiască mincinos şi hoţ. Administratorul folosise fiecare îndrumare pe care magistrul i-o dăduse în domeniul agriculturii

şi grădinăritului, dar, fără să recunoască cui îi datora aceasta, şi fără să mulţumească.

Aşa se întâmplă că la sfatul magistrului udă pepenii şi tăie buruiana, împăunându-se apoi cu ştiinţa sa. Tot aşa într-o bună zi a săpat sparanghelul, spunând apoi la toată lumea cu o faţă triumfătoare că se pricepe ca nimeni altul să cultive sparanghelul. Magistrul l-a ascultat ca de obicei cu bunăvoinţă, întrebându-se totodată, cum putea un ţigan atât de sigur pe viclenia lui să fie de fapt atât de prost, încât să-şi închipuie că ceilalţi nu văd şi nu înţeleg nimic. Pe de altă parte însă administratorul îi arăta magistrului un devotament de câine, aşa cum te porţi faţă de unul care te-a copleşit cu daruri, unul pe care îl poţi duce de nas fără să te sinchiseşti, fiind încredinţat că este absolut sincer şi dezinteresat. Chiar îl iubea, dându-i şi asigurări în această privinţă, şi îl respecta ca pe o fiinţă înzestrată cu cunoştinţe superioare, care împărţea cu braţele-ncărcate sfaturi deosebit de folositoare în gospodărie. Crescut între ţigani, se pleca în faţa unui om care nu era capabil de nicio minciună, dar în admiraţia sa era şi puţină compătimire pentru acest bărbat care nu avea nici atâta minte cât să pătrundă viclenia altuia. Credincios firii sale necinstite, el nu-şi putea îngădui să piardă ocazia să-l înşele pe dezinteresatul său prieten şi binefăcător. Aşa descoperi magistrul că vinul prezentat de administrator drept franţuzesc era un cidru prăpădit, pe care acesta îl pregătea singur din mere putrede, pentru că lăsau un suc gros, maroniu, asemănător spaniolului Alicante, confundat de ţigan cu vinul franţuzesc. Când magistrul l-a rugat să-i procure alimente acesta i-a adus numai marfă stricată şi scandalos de scumpă. Permisiunea de a culege câteva frunze de pătrunjel, crescut la întâmplare printre buruieni, în grădina conacului, l-a costat de trei ori mai mult decât la piaţa din Lund. Adăugând la acestea micile obligaţii contractuale, de la care administratorul se sustrăgea sistematic, magistrul considera că are suficiente date pentru a-şi judeca omul. Totuşi nu se putea mânia pe păcătosul ăsta. Ştiind prea bine cât de sever este determinată natura umană de conjunctură şi educaţie, de naţiune şi rasă, i se părea interesant mai ales acest tip de paria, care îşi cucerise o anumită poziţie în societate, ridicat din mizerie la bunăstare şi întreţinând legături cu descendenta unei presupuse familii vechi nobiliare.

După ce magistrul îşi luă prânzul şi urcă din nou în camera sa din turn, administratorul dormea încă dus, jos, la iepurii săi. Trezit de scârţâitul ferestrei pe care locatarul curios se grăbi s-o deschidă, acesta se frecă la ochi, îl strigă pe Ivan şi-i porunci să înhame toţi caii la tăvălug. Apoi sări de pe acoperiş şi plecă la câmp cu un sac încărcat cu seminţe.

Magistrul asistă o vreme la acest spectacol caraghios, urmărindu-l pe ţigan în jacheta lui galbenă, cum semăna câmpul necules încă, pe care Ivan îl săpase lăsând ciulinii răsturnaţi cu rădăcinile în sus. Împrăştia sămânţa, păşind cu gravitate, făcând cu mâinile gesturi largi de scamator, în timp ce buzele i se mişcau ca şi când ar fi declamat ceva tainic. După ce se plimbă astfel cu mişcări de dansator vreo jumătate de oră, se opri, lăsând impresia că a obosit. Îl fluieră pe Ivan care sosi cu trei cai înhămaţi. Administratorul se urcă pe tăvălug, apucă hăţurile şi biciul şi pocni cu şfichiul ascuţit.

Era într-adevăr un spectacol unic. Ţiganul cu pălăria lui pompoasă împodobită cu o pană de păun, cocoţat pe tăvălug şi caii aceia jigăriţi ca nişte schelete într-un harnaşament strălucitor cu aceeaşi ciucuri şi coroane scânteietoare din ajun, deoarece nu exista decât o singură garnitură. În plin galop cei trei cai trăgeau tăvălugul după ei ca pe un tun gata de tragere şi într-un sfert de oră treaba era gata. Mai era puţin până la mijlocul verii când administratorul se hotărâse să semene două baniţe de ovăz în ţarina neculeasă. După un asemenea efort, intră în cabana de pe malul iazului şi ceru o halbă cu bere. Şezu aici vreo trei ore urmărind jocul crapilor în apă. Apoi ordonă să i se aducă un cal şi o porni glonţ de-a lungul ţărmului.

Seara când soarele era aproape de scăpătat, după ce îşi isprăvea cina, magistrul cobora de obicei singur în grădină, pentru că soţia sa era mai tot timpul suferindă, iar copiii mergeau devreme la culcare. Plimbarea în grădina invadată de gunoaie era un supliciu, de aceea singurul colţ curat şi uscat unde se putea refugia era cârciuma de pe malul iazului. Acolo a încercat o lună încheiată să pescuiască ştiuci cu lingura, până când pe Ivan l-a luat gura pe dinainte şi a povestit că în lacul acela nu fuseseră niciodată ştiuci şi nici raci. Această veste nu-i mai făcu nicio impresie; ştia acum la ce se putea aştepta de la administrator.

Cum sta aşa copleşit de atâta paragină, indolenţă şi murdărie, ascultând trilul privighetorii suind din tufele de pomuşoară, auzi deodată un cântec strident care venea din întunecimea aleii de arţari şi jacheta galbenă a administratorului apăru în lumina de purpură a amurgului.

„Sunt contele de Luxemburg tra-la-la-la-la-la-la-la!” striga acesta cât îl ţinea gura salutând cu maniere graţioase de curtean afectat şi dându-şi la iveală vulgaritatea. Era alb ca varul de parcă ar fi fost eroul unei încăierări violente, ochii îi ardeau în orbite şi buzele îi erau vineţii. În urma lui păşea Ivan costumat în paj, cu un paloş la şold, purtând pe o tavă o carafă de vin şi câteva pahare de-o culoare incertă.

Magistrul privi îngrozit vinul scârbos şi paharele murdare, dar nu voia şi nici nu-şi îngăduia să refuze invitaţia. Administratorul părea tulburat şi îndeajuns de ameţit. Prinse a vorbi cu emfază, rostind cuvintele rar şi apăsat.

— Vă plictisiţi, domnule magistru! Ei bine, grădinarul din Christiansborg o să vină neîntârziat şi atunci totul va fi altfel. E cel mai nobil grădinar din cele trei regate de nord şi se spune că ar câştiga o sută de taleri pe lună în afară de ciubucuri.

— Dar spuneţi-mi, îi luă magistrul vorba din gură, pe aici nu există niciun om cu care s-ar putea sta de vorbă?

— Niciunul, îl asigură ţiganul. Ăştia sunt o adunătură de lepădături, şi pe deasupra cei mai turbaţi duşmani ai suedezilor! Nu, pentru nimic în lume nu trebuie să vă înhăitaţi cu de-alde ăştia. Credeţi-mă, pe cinstea mea, eu vă sunt prieten; nu sunt şi eu într-o oarecare măsură suedez după bunică? Bunicul a fost francez; există oare vreo naţiune mai nobilă? Eu o simt, simt profund descendenţa mea franceză şi sângele suedez, care-mi curge în vine şi-i urăsc pe danezi, îi urăsc! urlă el şi se ridică cu ochii injectaţi şi sălbatici. Dar, şi ei mă urăsc. Asta voiam să spun! adăugă cu o voce şuierătoare, plin de convingere.

Ivan, care venise din nou, de astă dată cu o tipsie de argint, pe care o puse pe masă, se aşeză şi el lângă cei doi. Văzându-l, administratorul îi dădu o asemenea palmă încât băiatul zbură de pe bancă.

— Să încremeneşti acolo, câine! răcni el, când acesta se ridică să plece. Acolo să stai să ţii cana.

Hotărât să-l lase pe ţigan să sporovăiască ca să-şi dea în vileag toate secretele, magistrul îşi luă o mină aprobatoare şi

plină de interes. Ca să-i adoarmă neîncrederea, arunca la întâmplare vorbe fără importanţă ticluite anume să-l stimuleze, mima rolul conlocutorului atent, al şcolarului îndatoritor, care asculta pios înţelepciunea inegalabilă a celui învăţat.

— *Maxima debetur pueris reverentia*, ceea ce înseamnă: „Copiii ne datorează nouă celor adulţi respectul maxim”, cită el, dându-i să înţeleagă că era de acord cu tratamentul umilitor aplicat de ţigan fratelui său.

Ţiganul căzu în cursă; după ce mai goli un pahar, deveni foarte slobod la gură.

— Vedeţi dumneavoastră, domnule magistru, eu sunt de familie modestă, dar am nenumărate talente, şi pe astea oamenii nu mi le pot ierta. Am fost calfă de dulgher la Copenhaga; la şaptesprezece ani eram cel mai îndemânatic în meseria mea. Totuşi n-am putut să-mi obţin cetăţenia pentru că eram prea tânăr. Când mi-am deschis în cele din urmă un atelier, m-am pomenit cu poliţia care venise să mi-l închidă. Atunci nu m-am mai putut abţine şi ca un sălbatic i-am dat pe toţi afară. Turbat de furie i-am buşit unul într-altul, până m-au băgat la zdup. Proştii, credeau că m-au înfundat, dar eu am fost mai şmecher. M-am adresat Consiliului regal, regelui însuşi, şi poliţia a rămas cu buza umflată. Am fost eliberat! Din ziua aceea poliţia mă urăşte, dar nu-mi poate face nimic. Niciun om pe lumea asta nu-mi poate atinge un fir de păr din cap, şi cel ce s-ar încumeta să o facă este un om mort. Am stat în închisoare, o recunosc, dar nu am fost niciodată pedepsit. Dumneavoastră sunteţi un om de onoare, şi veţi da crezare vorbelor mele, pentru că eu vă iubesc ca pe un frate, ca pe un prieten. Vă iubesc, fiindcă sunteţi primul om care m-a tratat ca pe egalul său. Nici nu vă puteţi închipui ce urât s-au purtat vecinii mei cu mine, de când am venit aici. Când mă batjocoresc, când îmi caută gâlceavă; aci rup zăplazul şi dau drumul vitelor lor în ograda noastră, aci mă pradă ca ciorile, îmi pun pietre în drum să-şi rupă caii mei picioarele. Şi la toate astea eu le răspund numai cu bine. Câte mii de taleri n-au împrumutat ei de la mine fără dobândă, o adevărată avere pe care n-am s-o mai văd înapoi. Şi baroana, care e bună ca pâinea caldă (aici strigă cât putu să poată fi auzit în casă) a hrănit şi îmbrăcat ani în şir pe toţi sărăntocii ţinutului, dar ăştia nu se ruşinează s-o fure.

Ea e un înger, o femeie cinstită şi dreaptă, la care nu poţi găsi nicio pată, chiar dacă este calomniată atât de josnic. Dar astea toate i se trag numai din invidie, domnule magistru, numai invidia e de vină, pentru că ea nu vrea să aibă relaţii cu nimeni, preferând să se dedice animalelor, pe care le iubeşte mai presus de orice. Ele sunt mai bune ca oamenii – mult mai bune. Sunt recunoscătoare şi ştiu să preţuiască o faptă nobilă, ceea ce oamenii nu fac niciodată.

De atâta patimă i se adunase spuma în colţurile gurii. Omul i se desluşea tot mai mult magistrului, care reuşea acum să-i tălmăcească cu uşurinţă discursurile mincinoase.

La un semn al ţiganului, Ivan luă flaşneta şi o aşează pe banca de piatră. Crezând că a reuşit să-i alunge magistrului toate gândurile dubioase, pe care acesta şi le-ar fi făcut în legătură cu el, administratorul se simţea uşurat, şi nerăbdător să dea glas acestei bucurii. Totodată voia să-i arate magistrului superioritatea sa în muzică, folosind astfel prilejul să-i dezvăluie o taină care îi era străină acestuia sau, în cel mai bun caz, foarte puţin cunoscută.

Cu o voce stridentă însoţită de o expresie care voia să atingă transfigurarea sacră, dar care nu izbutea să depăşească strâmbăturile unui şarlatan, îşi începu cântecul preferat, acompaniat de Ivan la flaşnetă.

Sunt contele de Luxemburg
Tra-la-la-la-la-la-la-la
Prin zi şi noapte hoinărind
În mine patimi negre curg
Mă cheamă codrul în adânc.

De piscuri cântecul mi-l prind
Dar cine cornul mi-l va şti
În veci de veci va amuţi
Căci eu sunt duhul blestemat
Sunt diavolul şi vin din iad.

Urmară apoi mai multe strofe despre viaţa misterioasă pe care o ducea în acele vremi faimosul conte de Luxemburg, în compania bandiţilor şi a vrăjitoarelor. Cântecul se sfârşea cu

salvarea miraculoasă a eroului din mâinile poliţiei şi cu un consiliu al acestor făpturi blestemate.

Ameţit de vin şi cântec, ţiganul începu să se moaie şi într-un acces de generozitate îi întinse lui Ivan paharul său. Acesta îl goli descoperindu-şi capul şi îngenunchind aşa cum se cuvenea să facă un paj. Cu toate că arăta jalnic şi hămesit, îndeplinea acest ritual cu atâta graţie încât magistrul nu se putu abţine să-l răsplătească cu o privire încurajatoare. Atunci ţiganul îşi ieşi din piele de mândrie şi entuziasm, şi uitând de minciunile sale mai vechi, izbucni:

— Domnul magistru să ştie că ăsta e fratele meu. Îl cresc cu asprime, să ajungă un bărbat de seamă – poate amiral imperial.

Deodată magistrul începu să discute plin de zel despre progresul rapid al navigaţiei în nord şi despre cariera strălucită pe care o oferă azi această profesie nobilă; dădu sfaturi competente referitoare la comportarea unui tânăr, arătând ce căi are de urmat, şi ce cunoştinţe trebuie să dobândească spre a deveni ofiţer de marină.

Noaptea venise pe nesimţite, dar cerul luminos de vară reflecta încă destulă lumină încât magistrul putu desluşi silueta baroanei furişându-se pe aleea de arţari.

Administratorul o zărise imediat; cu pălăria în mână îi ieşi în întâmpinare pe pod, urându-i bun venit şi întrebând-o dacă nu ar dori să bea un pahar împreună cu ei. Mulţumind, baroana se aşează, şi sorbi din paharul bărbatului după obiceiul ţărăncilor; părea uşor ameţită. Ţiganul nu prea ştia ce tactică să adopte; pe de-o parte ar fi vrut să-şi accentueze nobleţea firii, arătându-i iubitei un respect deosebit, pe de altă parte îl tenta să se laude cu relaţiile foarte intime pe care le avea cu distinsa doamnă. Dar acestea nu se puteau sugera decât printr-o insistenţă, care devenea uneori necuviincioasă. Îi întinse mai întâi paharul, lăsându-se pe un genunchi şi descoperindu-şi capul, apoi o cuprinse de mijloc, prefăcându-se că s-a întâmplat din neatenţie; îşi spuneau când „tu”, când „domnia voastră”, ceea ce le făcea replicile de-a dreptul prosteşti.

După ce baroana povesti, o vreme, plină de importanţă, despre înaltele sale neamuri, care slujiseră sub Christian al IV-lea, – singurul rege de altfel de care auzise şi administratorul, îl rugă pe ţigan, numindu-l Jensen, să cânte balada contelui de Luxemburg.

Vestitul erou părea să stăpânească într-atât spiritele celor doi încât magistrul se nelinişti. Când administratorul reluă cântecul cerut, aruncându-i baroanei ocheade pline de subînţeles, aceasta râse tare, ca şi cum el ar fi prezentat ceva cu totul neobişnuit. Apoi, după ce cântecul se sfârşi, ea îl întrebă pe magistru dacă i-a plăcut. Acesta răspunse că Jensen era un cântăreţ eminent, care ar fi meritat să facă parte din celebra orchestră a regelui. Aceste cuvinte îl înnebuniră de fericire pe ţigan, care mai cântă un cântec despre Eulenspiegel, apoi fără să întrebe pe nimeni declamă întreaga legendă despre Fortunatus şi scufia fermecată.

Reprezentaţia îi părea magistrului de nesuportat, şi se întreba cum era în stare să stea aici şi să asculte liniştit un saltimbanc înfumurat şi lipsit de talent. În sfârşit, se ridică şi spuse „noapte bună”. Mica societate se ridică şi o porniră împreună prin grădină. După mişcările nesigure ale administratorului şi ale baroanei, magistrul putu să observe că erau foarte ameţiţi, şi cum trebuiau să care o mulţime de lucruri, magistrul se oferi să ducă cana. Când ajunseră în hol, baroana, uitându-şi toate măsurile de precauţie, deschise larg uşa bucătăriei şi-l pofti politicoasă pe magistru să intre.

— Aici este atâta dezordine, se scuză ea, dar dumneavoastră sunteţi un om atât de drăguţ, domnule magistru; şi apoi cu ocazia asta puteţi să-mi vedeţi şi animalele.

Priveliştea care i se oferea acum vizitatorului nepregătit, depăşea tot ceea ce ar fi putut să-şi imagineze un om în cele mai teribile visuri ale sale. Era o autentică bucătărie de vrăjitoare. Pereţii, podeaua şi plafonul, străluceau negre de funingine. Pe plită se aflau, între oale şi resturi de mâncare, sticle, baloane şi retorte folosite în alchimie. Podeaua era presărată cu grămezi de morcovi, varză şi ceapă; un piept de berbec era agăţat în perete la o înălţime destul de mare să nu poată ajunge câinii până la el.

Aceştia săreau pe noii veniţi, dădeau vesel din coadă şi adulmecau ciorapii străinului. Pe o sofa era lungit trupul unei fete acoperit până peste cap cu o pătură, numai ceafa pletoasă i se vedea de sub învelitoare. Un cocoş zbură pe spetează şi începu să cânte, când ţiganul aprinse feştila.

— Ăsta e bătrânul meu îngeraş, îşi alintă baroana dobitocul bălţat pe care-l ţinea acum în braţe. Aţi mai văzut vreodată până acum un cocoş de douăzeci de ani şi orb pe deasupra.

Animalul răutăcios dădu s-apuce degetul magistrului, cu care acesta încerca să-l gâdile pe gât.

A doua uşă fu deschisă şi intrară într-o încăpere mai mică; ceea ce sărea aici în ochi de la început era un pat imens cu baldachin şi draperii. În culcuşul larg doi seteri danezi de un galben roşcat se împerecheau în voie. Singura fereastră a camerei era blocată cu colivii pentru scatii şi turturele.

De tavan era montată o barză împăiată cu aripile desfăcute, ţinând în cioc o viperă uscată. Într-un colţ zăceau doi câini mari, jigăriţi, lângă o colivie cu puişori galbeni; o pisică dormea încolăcită în coş cu cei şase pisoi abia fătaţi, şi dintr-un cufăr vechi baroana scoase un braţ plin de pui de raţă.

Toate aceste orătănii răspândeau un miros insuportabil. Şi podeaua era îmbibată de găinaţ şi murdărie de câine.

După ce toţi favoriţii baroanei fură prezentaţi, aceasta deschise uşa celei de-a treia încăperi şi-l pofti pe magistru înăuntru, deşi ţiganul îi dăduse a înţelege prin fel de fel de grimase că nu ar fi trebuit să o facă. Era o sală mare, atât de înţesată cu tot felul de obiecte, că nu mai rămânea niciun colţişor liber. Pe duşumea nu se putea pune piciorul fără să calci pe ceva. Aici zăceau de-a valma grămezi de haine şi podoabe, cărţi, tablouri şi hărţi, în firidele geamurilor se aflau pahare, vaze, vase de gătit, la perete se înghesuiau unele peste altele şifoniere, scaune, măsuţe de scris. Întreaga odaie arăta ca o dugheană de vechituri, în care n-ar fi putut locui o fiinţă omenească.

După ce magistrul vizită toate încăperile, fu invitat în dormitor să servească un pahar cu vin de soi superior. Şi cum noaptea şi-aşa era pierdută şi în curând zorile trebuiau să mijească, acesta se simţi irezistibil atras de ocazia ce i se oferea de la sine, de a pătrunde taina acestor oameni.

Ţiganul umplu paharele şi începu din nou să se laude, sporovăind într-una despre averea sa, despre gospodărie şi animale. După ce o ţinu aşa un timp, demonul îngâmfării puse din nou stăpânire pe el şi ceru să cânte. Obosind să tot facă pe caraghiosul unor pârliţi de vagabonzi, magistrul luă lăuta care stătea nefolosită, o acordă şi i-o întinse ţiganului. Cu o expresie

de nemulţumire acesta o dădu la o parte explicând umil că nu ştie să cânte pe ea. Magistrul încercă atunci să-i ofere vioara şi harfa; rezultatul fu acelaşi.

— Dar doamna baroană o să ne cânte, nu-i aşa? întrebă întorcându-se spre ea.

Dar nici ea nu ştia.

Ca să se răzbune, administratorul întrebă batjocoritor dacă nu cumva dorea chiar domnul magistru să încerce. Acesta răspunse imediat că este gata să cânte o gavotă.

Administratorul ascultă cu evlavie; înfăţişarea lui însă era a unui înfrânt. Faptul că era silit să se recunoască păcălit îl rodea. Magistrul cânta acompaniindu-se la harpă, apoi execută dansuri la vioară, şi în sfârşit, povesti un basm.

Baroana era fascinată, dar ţiganul şedea ca un căţel plouat, arzând în sinea lui de nerăbdare să răspundă provocării la întrecere.

Cum făcu magistrul o pauză, sări în sus, tuşi semnificativ şi strigă:

— Acum aş dori şi eu să prezint un număr!

— Termină Jensen cu Luxemburgul tău, îl întrerupse baroana.

Ţiganul spumega de invidie şi turbare gata să se răzbune.

— Magistrul Andreas este un adevărat vrăjitor, dar să scoată puişori dintr-o pălărie nu este în stare!

— Nu sunt în stare? Ba sunt, dragă Jensen, eu cunosc toate magiile şi încă multe altele, răspunse magistrul cu amabilitate.

— Să vedem! Să vedem! strigă baroana bătând din palme.

Magistrul se lăsă o clipă rugat, apoi scoase din buzunar o sticluţă şi o pană şi ceru puţină hârtie. Lichidul din sticlă era incolor şi după ce termină de scris nu se vedea nici urmă de text pe foaia albă.

Pecetlui scrisoarea cu ceară şi, apoi îl rugă pe ţigan s-o deschidă şi să citească. Jensen, care ştia să citească, se îngălbeni la faţă, când văzu cuvântul acela, conturându-se atât de clar şi de pregnant din scrisul albastru; şi în timp ce baroana încerca zadarnic să-i ghicească sensul, între cei doi bărbaţi se schimbară priviri care nu anunţau nimic bun.

— Nu se poate, ce e asta? întrebă baroana, devenind din ce în ce mai curioasă.

— Nu este decât un cuvânt latinesc, „Romani”, care înseamnă „rom”, răspunse magistrul în timp ce din ochi îi dădea a înţelege

administratorului că ştie foarte bine că „rom” este şi numele pe care şi-l dau ţiganii înşişi.

O luptă cumplită se dădea în cel provocat, neştiind în acel moment dacă trebuia să se predea sau să opună rezistenţă. În fond magistrul îi anulase atu-urile de care se bucura în faţa baroanei, dar o sete sălbatecă de a intra în posesia acestor taine îl făcu până la urmă să cedeze.

— Trebuie să coste o avere această cerneală, spuse el cu un glas morocănos şi umil în acelaşi timp.

— O nimica toată, răspunse magistrul. Puteţi să mergeţi oricând în grădină să culegeţi singur filimică şi să-i stoarceţi seva.

— Filimică, repetă ţiganul. Dar formula, care trebuie rostită când faci asta?

— Formula? Credeţi cu adevărat că mă ocup cu descântece şi vrăji? Vreau să vă spun un singur lucru, Jensen! Dacă aş fi vrut să las impresia că posed cheia unor forţe ascunse, nu v-aş fi arătat niciodată sticla, ci aş fi avut la îndemână o bucată de hârtie scrisă mai demult. Atunci v-aş fi minţit şi spunându-vă că nu scrie nimic, v-aş fi arătat hârtia albă şi apoi aş fi rostit: pax-max-nis-skaris. Dar aşa, iată că vă arăt sucul de filimică şi spun: aşa şi aşa se procură acesta, când fac să acţioneze căldura cerii asupra lui, acesta devine albastru. De ce devine albastru, nu mai ştiu, ştiu doar că devine albastru.

Ţiganul nu putea înţelege cum poate cineva să dea în vileag asemenea cunoştinţe preţioase, care după toate prescripţiile magice trebuiau folosite în cea mai mare taină. Dar îl durea sufletul că din această întrecere a ieşit bătut, după ce s-a crezut tot timpul cel mai tare. Scoase brusc din buzunar un pachet de cărţi soioase şi strigă:

— Atenţie, magistre, am să-ţi ghicesc!

— Nu sunteţi în stare, răspunse magistrul cu o nobilă superioritate.

— Nu sunt? şuieră ţiganul, care se ţinea neîntrecut în arta ghicitului în cărţi.

— Nu, nu sunteţi în stare, îl asigură magistrul. Nu, pentru că nu mă cunoaşteţi, nici pe mine, nici pe nevasta mea, nici copiii, nici superiorii mei, de toţi aceştia atârnă o parte din destinul meu. Nu puteţi să-mi ghiciţi pentru că nu bănuiţi ce ştiu şi ce pot; nu aveţi nicio idee despre ceea ce se întâmplă în lumea

largă: nici cum se cârmuieşte destinul oamenilor, dar eu pot să vă ghicesc, fără cărţi, fără descântece. Nu credeţi?

Ţiganul se prăbuşi pe un scaun zvârcolindu-se ca un şarpe sub călcătura unei cizme.

— Aşa, puteţi să-mi ghiciţi? se-aprinse din nou.

— Da, pentru că vă cunosc, răspunse magistrul liniştit şi sigur pe sine.

— Dumneata, dumneata nu ştii nimic despre mine, nici cât negru sub unghie! strigă ţiganul făcând o ultimă tentativă de apărare.

— Bine, nu ştiu, încheie magistrul schimbul de cuvinte lăsând să se-nţeleagă după modulaţia vocii că ştie mai mult decât ştia de fapt. Apoi se ridică.

Soarele răsărise şi razele se filtrau prin draperii în odaie. Turturelele gângureau şi scatii cântau. Baroana aţipise în scaunul ei şi Ivan zăcea în patul uriaş între cei doi câini bruni şi sforăia.

Administratorul vru să mai toarne vin, dar magistrul refuză şi gazda îl conduse în bucătărie.

Acolo şedea pe marginea patului o fată tânără pe jumătate goală şi îşi punea ciorapii; uimită îl fixă pe străin uitând să-şi acopere farmecele.

— Nu ţi-e ruşine, târfă ordinară! strigă ţiganul şi îi scăpă o palmă, după care zvârli o pătură pe ea.

Magistrul se grăbi să-şi ia rămas bun, şi urcă în odaia lui, să se odihnească după această noapte albă.

IV

După întâmplările ciudate petrecute jos, la baroană, magistrul Törner nu mai putu să adoarmă. Se tot întreba cum a fost cu putinţă ca sufletul său să se atingă de un om atât de josnic şi de primitiv, ca gândurile să-i fie preocupate tot timpul în veghe şi în somn de o asemenea făptură. Să fi fost aceasta consecinţa legii atracţiei universale, conform căreia fluidele ascunse în trupurile celor mai neasemănătoare animale se atrag? Oare această lege îi mână pe oameni să se caute unii pe alţii; ea să fie cea care conduce şi creează legăturile între toţi indivizii? Singurătatea, obişnuinţa de a întâlni de mai multe ori pe zi mereu una şi aceeaşi persoană, capacitatea de-a te adapta care facilitează comunicarea între oameni, interesul de a privi în dosarele secrete ale sufletului, şi mai ales într-un suflet de o alcătuire atât de ciudată, aflat pe treapta cea mai de jos, un caz pe care un magistru de la Universitate nu are des ocazia să-l studieze.

Toate acestea au făcut ca ţiganul să se infiltreze în gândurile magistrului, implantându-se acolo ca un nou organ de care nu se mai putea elibera.

Pentru a-şi asigura liniştea, acesta ar fi vrut să menţină relaţii cât de cât indiferente, dar astă noapte sufletele lor s-au atins pentru o clipă, o scânteie a sărit de la unul la celălalt, interesele s-au încrucişat, cearta plutea în aer. Obosind până la urmă să-l tot admire pe prostănac, magistrul şi-a arătat superioritatea fără să-l strivească de tot. A fost totuşi atât de neprevăzător încât l-a lăsat să înţeleagă că s-a ocupat de persoana şi de îndeletnicirile lui. Ţiganul, care se credea protejat de minciunile sale, şi-a văzut eroarea, a simţit veghea unui ochi asupra lui, şi un deget scormonindu-i în măruntaie; aşa s-a trezit brusc dintr-o siguranţă iluzorie. Magistrul îi observase reacţia. Pentru a nu pierde timp şi energie într-un conflict zadarnic cu un om meschin şi necinstit, acesta se hotărî să-l adoarmă din nou, învăluind comunicarea inevitabilă în forme prietenoase şi dezinteresate, ba chiar se decise să se retragă el însuşi în sine, şi să închidă ochii la tot ceea ce i-ar fi fost dat să audă sau să vadă de-acum înainte.

Cu această hotărâre coborî duminică dimineaţă să facă o plimbare în grădină. Venise şi luna iunie, dar pământul nu

fusese încă săpat, şi de-aceea renunţase la orice speranţă de a vedea vreun răsad.

Cai, juninci, capre şi oi legate de pomi fructiferi păşteau buruiana. Caprele se ridicaseră pe picioarele din spate şi smulgeau frunze de pe rugii de mure şi lăstarii tineri. Potecile erau pline de bălegar, crengile de fag călcate în picioare; găinile ciuguleau agrişele încă verzi şi în cireşi îşi făceau de lucru coţofenele şi graurii. Era un desfrâu al distrugerii. Magistrul nu era capabil să înţeleagă cum puteau aceşti oameni care posedau bani să asiste calmi la acest dezastru. Chiar dacă nu aveau neapărată nevoie de venituri, trebuiau măcar să savureze plăcerea de-a se plimba din când în când în grădină. Şi aceste buruieni grase, de un verde atât de întunecat şi otrăvitor, accentuau şi mai mult murdăria făcută de animale, răzoarele călcate în picioare, movilele cârtiţelor, crengile uscate şi frunzişul veşted, rămas de anul trecut.

Scaieţii şi urzicile, care se îmbulzeau de obicei pe grămezile scârnave lăsate de oameni în locuri ascunse, creşteau aici înalte de câţiva coţi, trădând ceea ce de obicei se ascunde. Ciulinii alungaţi din câmp se aciuaseră aici. Podbalul, numit prin partea locului cornul abundenţei, pentru că este neobişnuit de fecund, se răspândise în fâşii largi de un verde cenuşiu. În ungherele cele mai întunecate se ascundea ca o plăsmuire a tenebrelor măselariţa cea hâdă, cu florile ei de un galben cadaveric amintind de hoituri stătute şi de sânge scurs. Gândindu-se cât de periculoase ar putea fi aceste ierburi otrăvitoare pentru copiii lui, magistrul ridică bastonul şi porni o luptă sângeroasă împotriva făpturii diabolice. Deodată vocea tânguitoare a ţiganului se auzi din spatele tufişului. Magistrul nu fu prea surprins: se obişnuise de-acum să vadă această umbră şerpuitoare apărând de după frunzare şi garduri şi dispărând în aceeaşi clipă – pretutindeni, unde se găsea ceva după care te puteai ascunde.

— Nu-mi distrugeţi măselariţa, magistre, imploră ţiganul.

— Şi asta este sacră? răspunse acesta, făcând cu un ton glumeţ aluzie la uciderea viperei.

— Nu, sigur că nu, dar eu strâng sămânţa.

— Şi ce faceţi cu ea? întrebă magistrul.

— Oho, e bună la multe, răspunse ţiganul cu o privire vicleană, care spunea că ştie el ceva, ce nu vrea să spună.

Magistrul îşi aminti mai târziu incidentul cu măselariţa fiind convins că acesta i-a confirmat prima impresie şi anume că ceva dubios învăluia locatarii acestei case şi faptele lor.

Până una alta vorbele ţiganului fuseseră doar o introducere la ceea ce ar fi vrut să spună de fapt, deoarece el profită imediat de ocazie şi făcu o asociaţie între buruienile veninoase şi altceva ce îi stătea pe suflet.

— Se află pe aici unul, începu cu o mină de om care cugetă profund, împingându-şi buzele înainte într-un fel misterios şi superior, aşa cum făcea de obicei când minţea: se află unul pe aici, care s-ar putea să aibă nevoie de măselariţă.

— Ce vreţi să spuneţi cu asta? strigă magistrul, care se simţi stânjenit ca unul bănuit şi ameninţat pe nedrept. Ce s-a întâmplat?

— S-a întâmplat, că cineva a furat azi dimineaţă un păun, spuse ţiganul accentuând cuvintele atât de puternic încât vinovatul trebuia să se simtă vizat.

Magistrul surâse la gândul că ar fi putut să fie bănuit; se lăsă însă pe dată ispitit să clarifice situaţia deşi nu-l privea absolut deloc. Tocmai încerca să-i explice neverosimilul întâmplării, că un păun nu prea putea fi furat ziua-n amiaza mare, atât de aproape de ferestrele casei, dintr-o curte îngrădită în care locatarii mişunau de colo până colo – când baroana, Ivan şi fata ciufulită le ieşiră în cale văicărindu-se de dispariţia păsării.

Bănuiala căzu când pe unul când pe altul; locul fu cercetat, şi se găsi o pană din coada lungă a păunului.

— Cu siguranţă c-a fost vulpea, ea jumuleşte totdeauna cozile găinilor.

Ţiganul parcă ar fi acceptat această părere, totuşi nu era încă hotărât ce concluzie să tragă, de aceea îi lăsă pe ceilalţi să vorbească. Oricum magistrului nu-i venea a crede că vulpea s-ar fi încumetat ziua-n amiaza mare până în curte, când avea toată noaptea la-ndemână; mai ales că păunii dormeau afară.

După ce problema fu dezbătută pe toate feţele, magistrul rămase din nou singur cu ţiganul.

Primul era de părere că numai unul de-al casei comisese furtul. Trecând în revistă tot personalul, bănuiala avea să cadă bineînţeles, pe cei doi tâmplari care nu se arătau niciodată. De îndată însă ce presupunerile luară această întorsătură, ţiganul îşi schimbă imediat părerea.

— Nu, nici vorbă de aşa ceva; tâmplarii sunt cinstiţi; altul este cu siguranţă vinovatul, şi anume paznicul, care locuieşte în casa vecină.

Magistrul nu-şi putea închipui că un străin ar fi putut în plină zi să se caţere pe zidul de piatră şi să fure un păun, dar nevrând să facă printr-o opinie separată situaţia şi mai încâlcită, lăsă discuţia baltă şi urcă în camera sa, neplăcut impresionat de întreaga peripeţie pe care nu şi-o putea explica.

Când coborî din nou seara în grădină, dădu iar peste ţigan, care se-nvârtea fără rost de colo până colo. Fiindcă nu ştia ce să vorbească cu el, fu silit să-l întrebe din nou de păun. Tocmai ajunseseră în apropierea coteţului de cloşti; cocoşul intrase deja înăuntru în timp ce găinile cloceau sub un obroc mic de paie. Magistrul scăpă remarca de bun simţ că nimeni n-ar putea prinde un păun cu mâinile goale.

— Cum să nu se poată? răspunse ţiganul al cărui spirit de contradicţie se trezi imediat. Dacă se poate pune mâna pe o cloşcă, atunci sigur că se poate prinde şi un păun.

Şi spunând acestea îşi şi aruncă braţele în jurul păsării agresive, strângând-o strâns la piept ca pe o pisicuţă. Spre a fi şi mai convingător în acuzaţia pe care i-o aducea paznicului, el îl asigură că ar fi văzut oameni care puteau prinde chiar şi un porumbel pe pământ.

Dar mai există şi unii care se pricep la tot felul de ciudăţenii: spunea că el ar cunoaşte – adică ar fi auzit – de oameni care atrăgeau găini şi raţe împrăştiind orz în şiruri lungi pe jos. Dar cei mai blestemaţi dintre toţi se zice că erau geambaşii.

Anul trecut spun unii că s-ar fi furat un cal roşu, la vecina din răspântie şi nu i s-a mai aflat urma. Dar el ştia foarte bine cum procedau ăştia. Reuşeau să schimbe culoarea unui cal, ungându-l cu o substanţă care-i provoca căderea părului. Perii noi care-i creşteau nu mai aveau aceeaşi culoare cu cei căzuţi; de asemenea, i se putea face calului o crestătură cu un cuţit, deoarece locurile unde pielea a fost tăiată, se fac întotdeauna albe.

Aceste lucruri erau atât de noi şi necunoscute pentru magistru, încât în uimirea sa acesta uită să întrebe de unde ştia administratorul atâtea amănunte. Merseră mai departe şi se cufundară într-o discuţie care părea să-l intereseze grozav pe ţigan. Vorbeau despre furturi în general şi ţiganul spuse atunci

că-i dispreţuieşte pe hoţi pentru că nu ştiu care sunt cele două măsuri esenţiale de care trebuie să ţii cont când furi.

— Ce fel de măsuri? întrebă magistrul pe tonul cel mai nevinovat cu putinţă.

Ajunşi la banca de piatră de la marginea, iazului se aşezară.

— Da, spuse ţiganul, după ce reflectă o clipă, prima măsură este să nu ai niciodată complici şi cea de-a doua să ai întotdeauna l-a-ndemână doi martori.

— Adică să-ţi asiguri alibiul? Ştiţi ce înseamnă acest cuvânt?

Ţiganul rămase câteva secunde descumpănit părând a nu fi auzit niciodată de aşa ceva, totuşi nevoind ca de obicei să-şi arate neştiinţa, răspunse:

— Spuneţi întâi dumneavoastră ce părere aveţi în legătură cu... hm... apoi am să vă spun ce cred eu.

— Alibiul, îi explică magistrul, este cel mai important element în orice apărare. Dacă poţi dovedi că într-o perioadă anume ai fost în altă parte, trebuie să fii eliberat.

— Tocmai asta voiam să spun, îl întrerupse ţiganul, pândindu-i expresia, în timp ce obrazul lui palid exprima o bucurie tainică. Dar, prima regulă într-un furt, continuă el, este aceea de a acţiona singur.

— Se poate, răspunse magistral, dar mai important este totuşi să nu se găsească niciun corp delict la faţa locului. Ştiţi cumva, ce înseamnă un corp delict?

Da, acest lucru îi era aproximativ cunoscut, dar nu putea să îl explice cum trebuie, de aceea ar fi preferat să audă mai întâi opinia magistrului; apoi era gata să spună şi el dacă îi împărtăşea părerea.

— Corpul delict, răspunse magistrul, care studiase de curând dreptul, poate fi un obiect care se află asupra acuzatului, sau pe care acesta l-a uitat la locul infracţiunii. Corpul delict mai poate fi – o armă, când este vorba de crimă, continuă el. La asta v-aţi gândit?

— Da, oarecum, răspunse ţiganul repede, cu faţa unuia prins pe picior greşit.

Apoi, magistrul continuă să peroreze ca de la catedră – un obicei care îi aducea multe neajunsuri –, acuzatul trebuie să recunoască o serie de amănunte dar să nege esenţialul. Ucigaşul trebuie să recunoască, în cazul în care a fost văzut de cineva că a trecut pe la locul crimei, dar trebuie să poată

oricând afirma cu un aer convingător că avea acolo o treabă fără legătură cu crima. Este o prostie să negi totul; în felul acesta te încurci într-o plasă de contradicţii. Dar şi mai mare este tâmpenia celui care, neputându-se stăpâni, încearcă să scape de apăsarea emoţiei prin ameninţări şi alte manifestări zgomotoase; în felul acesta poţi ajunge, chiar nevinovat fiind, să fii acuzat de lucruri pe care nu le-ai săvârşit. Nu sunteţi prudent, Jensen! Recent v-aţi exprimat dorinţa de-a vă vedea grajdul lovit de trăznet pentru a vă putea construi unul nou cu banii de asigurare. Şi dacă în noaptea asta grajdul ar arde din temelii? Aş fi îndreptăţit să vă bănuiesc, nu, de vreme ce v-aţi exprimat dorinţa? Totul ar putea fi pură întâmplare, dar pentru că focul v-ar fi avantajos aţi trezi suspiciuni chiar dacă nu purtaţi vina acestui incendiu.

— M-aţi denunţa? întrebă administratorul nerăbdător.

Magistrul făcu o pauză în care îşi cântări argumentele.

— Vedeţi, spuse acesta, una este să faci o aluzie şi alta să denunţi. A face o aluzie înseamnă a avea o bănuială pe care o comunici intenţionat autorităţilor ca ele să cerceteze cazul; abia în urma cercetărilor vor avea dreptul să treacă la acuzarea propriu-zisă. Dar, continuă el, în jurisprudenţă sunt atâtea forme depăşite şi eronate mai ales în procedură, încât din punctul meu de vedere aş fi fericit să văd că se mai schimbă câte ceva. Ia spuneţi-mi, nu aţi vrea să faceţi undeva o aluzie, cum că paznicul ar fi furat pasărea?

Ţiganul răspunse pripit:

— Nu, nu îndrăznesc, se are prea bine cu autorităţile.

— Dar şi dumneata ar trebui să te ai bine, răspunse magistrul, încercând să-l ameninţe. Şi nu înţeleg cum poţi să-l urăşti pe omul care îţi păzeşte avutul, pe omul fără de care nu ai putea să dormi liniştit o singură noapte.

Ţiganul se porni să blesteme, lăsând să se înţeleagă că paznicul ar fi fost cel mai mare golan din câţi există. Se încălzise atât de tare încât lăsă să-i scape dorinţa de a-l vedea pe individul acela zăcând cu beregata tăiată pe marginea unui şanţ. Apoi se opri brusc ca să reia de astă dată discuţia despre crime şi ucigaşi în general. Aflat în faţa unei noi perspective de investigaţii, magistrul era surprins că ţiganul, deşi îl bănuia pe paznic, nu-l denunţă şi se hotărî să cerceteze dacă nu cumva era la mijloc vreun motiv secret, pentru care administratorul nu

îndrăznea să se-atingă de vecinul său. Îşi luă din nou tonul academic ca şi când ar fi ţinut o prelegere despre drept şi jurisprudenţă, în limbajul cel mai filosofic cu putinţă.

— Sunt cazuri frecvente, când criminali odioşi implică în cazul penal tocmai acea persoană, care le-ar putea fi martorul cel mai primejdios.

— Ce înseamnă „implică”? întrebă ţiganul, arzând de curiozitate.

— Există mai multe forme de a „implica” pe cineva. Una din ele este aceea de a-l lăsa pe martorul de care te temi să cunoască atât de mult din pregătirile crimei, încât făptaşul să poată spune despre acesta că i-ar fi complice şi tăinuitor; în acelaşi timp însă martorul nu trebuie lăsat să ştie prea mult, ca să nu fie tentat să denunţe cazul autorităţilor. Înţelegeţi dilema, sesizaţi cursa? Fie că recunoaşte sau nu, martorul este amestecat în infracţiune, este implicat în ea.

— Nemaipomenit! strigă ţiganul ca scos din minţi. Nemaipomenit!

Obrazul îi strălucea de satisfacţie.

— O altă formă, continuă magistrul, pe care o cultivă şi criminalii de înaltă clasă, este aceea de a-şi face martorii incapabili. Ştiţi ce este de fapt „incapabil”? Incapabil este acela care se află în relaţii de rudenie, de logodnă, sau de orice fel cu inculpatul. De asemenea, poate fi considerat incapabil un martor care îi este duşman declarat sau ponegritor victimei. În acest sens dulgherii dumitale ar fi martori incapabili împotriva paznicului, dacă s-ar dovedi că au trăit în duşmănie cu el.

— Chiar aşa? strigă ţiganul şi se repezi să-i apuce mâna magistrului. Ce de cărţi trebuie să fi citit ca să ajungeţi să ştiţi atâtea lucruri.

Dar imediat se căi de entuziasmul arătat şi demonul trufiei puse iar stăpânire pe el.

— Da, trebuie să vă mai spun, că am citit şi eu o grămadă de cărţi, explică el, probabil că nu aţi citit Istoria Contelui de Luxemburg.

— Nu, nu am citit-o, răspunse magistrul onest. Dar am auzit vorbindu-se de ea şi am ascultat cântecul dumitale.

— Asta-i o carte pe cinste! spuse ţiganul dându-şi aere şi vrând să sublinieze neştiinţa celuilalt, asta-i o carte din care are fiecare câte ceva de învăţat, şi apoi mai este şi foarte

amuzantă. Închipuiţi-vă, un conte care fură şi omoară şi poliţia nu-l poate prinde, orice ar face. Ăsta era dat dracului, pe onoarea mea. Se strecura prin cimitire şi pe colinele cu spânzurători – unde se găsesc cadavre –, otrăvea ace cu veninul morţilor şi le fixa în scaunele acelora pe care intenţiona să-i ucidă. Dacă lua ceva, lua numai bani, pentru că banii nu puteau fi recunoscuţi, aşa cum veneau, aşa se duceau; giuvaeruri şi pietre scumpe nu fura niciodată. Când poliţia îi percheziţiona casa, nu găsea niciun capăt de aţă care l-ar fi putut trăda.

Se înfierbântase, dar se opri deodată, parcă regretând cele spuse.

Că să-şi ascundă greşeala se întoarse spre casa paznicului, ale cărei lumini se zăreau din frunziş, şi ridică pumnul ameninţător.

— Da, da... mulţi netrebnici sunt pe lumea asta şi paznicul ăsta e un ticălos.

Această discuţie îl indispuse pe magistru. Trecând în revistă tot ce debitase în cursul serii, regreta mai mult de jumătate.

Ros de nelinişte se duse la culcare.

V

Opt zile mai târziu, magistrul Törner, apăsat de gânduri îşi făcea obişnuita plimbare de dimineaţă. Ultima săptămână, atât de bogată în evenimente, ar fi putut zdruncina şi echilibrul unui temperament mai calm. În ziua următoare discuţiei sale despre crime şi ucigaşi, zări în drumul său prin pădure câteva pene albastre de la păunul furat, pe care le aduse acasă. Era convins că arătându-le l-ar fi absolvit pe paznic de bănuială, întrucât trofeul demonstra indubitabil că vinovatul nu putea fi decât vulpea. Argumentele, sale fură primite cu suspiciune şi ţiganul aduse chiar obiecţia că haimanalele se pricep întotdeauna să abată atenţia prin găsirea unui fals „corp delict”. Astfel magistrului îi fu dat pentru prima oară să-şi audă propriile învăţături în gura altuia.

A doua zi dimineaţa magistrul găsi câteva pene de la aripă, tăiate cu un cuţit ascuţit. Când le aduse acasă, ţiganul declară triumfător că vulpea nu poartă cuţit la chimir. În aceeaşi noapte dispăru curcanul fără să se fi descoperit vreo urmă, iar în seara zilei următoare, pe când magistrul stătea împreună cu ţiganul în faţa porţii de fier trecu pe acolo fiul judecătorului, care era moşier. Acesta opri calul şi întrebă politicos dacă ar putea cumpăra răţoiul pe care-l văzuse clătinându-se încoace şi încolo pe pajişte. Ţiganul îi răspunse la rându-i respectuos că nu îl vinde.

Peste noapte răţoiul dispăru.

Unele împrejurări ciudate făceau evenimentele de neînţeles.

Dacă vulpea a luat curcanul care stătea într-o magazie pe locul său şi se putea apăra, de ce nu a luat cloşca care stătea afară în curte pe paie şi clocea? Mai ales că oameni cu experienţă asigurau că vulpea nu ar fi putut răpi un curcan, dar o cloşcă mai lesne. De ce fusese răţoiul răpit tocmai în noaptea imediat următoare trecerii fiului judecătorului pe acolo? Un bărbat atât de bogat şi distins nu putea stârni vreo bănuială şi nimeni n-ar fi îndrăznit să facă vreo aluzie la aceasta. Oare se ascundea ceva în spatele acestor întâmplări sau era totul o pură coincidenţă? Dar penele care îi fuseseră presărate magistrului în drum, cu intenţia să le găsească? Ce scop urmăreau oare? Dacă paznicul ar fi furat, nu era tocmai el să aducă dovezi că vulpea nu putea fi hoţul. Cu atât mai puţin ar fi făcut-o dulgherii dacă

erau ei vinovaţi. Cine pusese deci penele în drum şi cu ce intenţie? Numai enigme!

În aceste zile sosiseră la Bögely guvernatorul şi apoi jandarmul să cerceteze locul unde se săvârşiseră furturile.

Baroana şi ţiganul i-au pregătit guvernatorului o primire sărbătorească, oferindu-i vin, la care l-au invitat şi pe magistru.

Prezentându-l ca pe un neobosit prieten al danezilor, îl lăudară ridicându-l în slăvi, ca şi cum ar fi vrut să se poleiască ei înşişi cu meritele lui. Ţiganul l-a numit chiar prieten intim, învăţător şi confesor. Magistrul se simţea stingherit şi respinse aceste linguşeli cu discreţie, fără să jignească pe nimeni.

Culmea ciudăţeniei fu însă faptul că o reprezentaţie identică avu loc la scurt timp după aceea, când fură vizitaţi de jandarm.

Imediat după aceasta paznicul fu chemat în faţa judecătorului din Hälsingborg, nu pentru dispariţia păsărilor ci, pentru că ar fi furat câteva scânduri. Urma să fie arestat, când deodată ţiganul care îl denunţase se arătă generos şi renunţă la orice pedeapsă. Acuzatul îi mulţumi cu lacrimi în ochi binefăcătorului său, care fu lăudat şi de judecător pentru fapta lui nobilă.

Dar cu o zi înainte ca părţile să fi apărut în faţa instanţei, cei doi dulgheri dispărură fiind înlocuiţi cu alţii cărora li se porunci să nu calce în coliba paznicului deoarece acesta vindea rachiu pe sub mână.

Evenimentele se precipitară într-atât, încât magistrul Törner nu le mai putea face faţă, neprididing să cerceteze nici importanţa faptelor, nici relaţiile dintre ele, mai ales după ultimul incident, care îl surprinse mai mult decât toate celelalte la un loc. Într-o dimineaţă intrând în camera sa dădu peste fata aceea creaţă, care-i făcea patul. Întrebându-şi nevasta află că o luase în serviciul ei, la recomandarea administratorului. Când vorbeau între ei dulgherii îi spuneau „sora ţiganului”; dar acesta nici nu voia s-audă de aşa ceva, ba mai mult, ea trebuia să i se adreseze fratelui, ca şi Ivan de altfel, cu titlul de „Monsieur”.

Abia după ce străbătu pădurea de fagi şi păşi în parcul străjuit de molizi, pe poteca plantată cu arbori tineri ce ducea sus pe colină – acolo unde găsise penele de păun – magistrul reuşi să-şi mai limpezească impresiile. În primul rând era clar că în această casă se petreceau lucruri ciudate, că se urzea un năvod în jurul lui, şi că el însuşi oferise firul acestei plase odioase fără să ştie.

Nu putea să stabilească ce intenţii se urmăreau, deoarece ţiganul făcea tot timpul zig-zaguri derutante ca iepurele în zăpadă, iar magistrul nu era în stare să urmărească capriciile acestui creier confuz. Împotriva bănuielilor sale nu avea decât o singură obiecţie: alesele relaţii ale acestui om, care erau de natură să-l împiedice să devină hoţ.

Între ţigan şi magistru se stabilise în ultimele zile o legătură ciudată, plină de amabilităţi, mai ales din partea celui dintâi, dar tonul sigur de sine, pe care îl afişase ţiganul în primele zile ale cunoştinţei lor, se făcea acum din nou simţit, deoarece magistrul nu îl mai copleşea cu superioritatea sa agasantă în muzică, agricultură sau magie.

Baroana nu se arăta deloc; cântecele şi muzica amuţiseră în catul de jos. Magistrul trase concluzia că ţiganul nu-i mai făcea ca artist nicio impresie iubitei sale. Această situaţie însă îl duse la nişte deducţii neplăcute chiar şi pentru el, şi anume că din acea seară în care-l eclipsase pe şarlatan, ţiganul nutrea împotriva lui o ură reţinută.

Razele soarelui se irizau prin desişul verde al molizilor tineri, luminând tainic poteca crângului şi magistrul observă urme proaspete de paşi conturându-se clar în cetina groasă care acoperea drumul. Tocmai se convingea din ce în ce mai mult că nu erau ale sale, când o coţofană ţâşni cu un ţipăt din tufiş, pierzându-se pe după vârfurile ţepoase ale arborilor. Magistrul avu o tresărire şi se opri. Prin întuneric desluşi cuibul plămădit cu grijă în scocul făcut acolo unde creanga iese din tulpină. Un snop de soare bătea tocmai în locul acela, aruncând o lumină galben-verzuie pe trunchiuri. Privirea magistrului se opri deodată asupra unui copac, în scoarţa căruia erau crestate diferite semne cu un cuţit ascuţit. Atât de adâncă era tăietura, încât se vedea albeaţa crudă a lemnului şi răşina se prelingea în dâre lucitoare ca lacrima până la rădăcina molidului.

Magistrul cercetă semnele făcute cu precizie de o mână sigură ce trăda un exerciţiu îndelungat. Ceea ce îi sări în ochi era o anumită asemănare cu simbolurile folosite de triburile sălbatice ale indienilor din vest pe care le văzuse reproduse într-o descriere de călătorie făcută de suedezi la fluviul Delaware. Totuşi nu-i trecu prin minte să stabilească o relaţie între cele două tipuri de scriere. Doar îşi dădea seama că scrierea

pictografică sau hieroglifică prezenta afinităţi indiferent de popoarele la care fusese semnalată.

Privind semnele ce întruchipau o mână, o cheie şi un ochi, conchise că prin comparaţie şi raportare i-ar fi fost uşor să le explice.

Aşa ar fi putut să pătrundă în miezul unor mistere, care-l priveau mai mult decât vroia el să-şi mărturisească. Îşi scoase carnetul de însemnări şi desenă hieroglifele cât putu de exact. Dar în loc să meargă acasă, după ce străbătu poteca înapoi până la poartă, îşi continuă drumul, hotărât să ducă la capăt un proiect care-l frământa de multă vreme. Voia să-i facă o vizită vecinului, spre a afla unele relaţii în legătură cu omul la care locuia. Gazdele lui îi lăsau impresia că ar avea planuri secrete în legătură cu persoana sa şi că urmăreau să-l atragă în afacerile lor suspecte.

Când păşi, peste vreo jumătate de oră, pragul proprietarului Virup, magistrul era decis să nu rostească niciun cuvânt rău împotriva gazdei sale, nearuncând nici cea mai mică umbră de bănuială asupra administratorului.

Întâlnind o slujnică o rugă să-i anunţe vizita.

Când pătrunse în cameră, îl zări pe proprietar stând pe laviţă, şi măsurându-l cu ochii lui cenuşii, severi. Acesta nu se ridică în picioare, scuzându-se că îl chinuieşte guta.

Magistrul înţelese îndată cam cum trebuia tălmăcită această gută, în spatele căreia se ascundea impoliteţea. De aceea luă fără a sta pe gânduri loc în cel mai confortabil fotoliu, şi păstrându-şi pălăria pe cap, se scuză că suferă de migrenă.

Apoi explică motivul vizitei.

— Am venit să-mi salut vecinul, declară el, şi să-i cer un serviciu. Presupun că ştiţi cine sunt, dar cu siguranţă nu bănuiţi ce m-a atras în această regiune. Printre altele sunt botanist şi colecţionar de specii rare, de aceea sunt silit uneori să sar garduri şi să calc pământuri străine. Îmi veţi permite să intru în câmpurile dumneavoastră, dacă promit să nu vă calc semănăturile?

Proprietarul se învoi fără multă vorbă, neputând crede că un duşman ar putea fi atât de politicos. Magistrul îi făcuse o impresie atât de bună, încât el însuşi încerca acum în fel şi chip să prelungească discuţia, care la început nu-l amuzase deloc.

— Vasăzică, locuiţi la Bögely; cam ce părere aveţi despre administrator?

Tocmai această întrebare o aşteptase magistrul, de aceea se grăbi să profite de ea:

— Descurcăreţ individ, după câte-mi dau seama.

— Cam vagabond, nu-i aşa? rânji proprietarul.

— N-am observat, răspunse magistrul.

— Îi papă banii baroanei şi-i duce de râpă moşia.

— Serios? întrebă magistrul ferm hotărât să-i smulgă adevărul, contrazicându-l. Doar este administrator, şi nu pretinde leafă, împinge ca o slugă la coarnele plugului, coseşte iarba şi adapă vitele, cred că îşi câştigă pâinea cinstit; nu?

— Da, da, ştiu că sunteţi prieteni, răspunse ţăranul, de aceea mă silesc să nu spun nimic rău despre el.

Asta nu-i prea plăcu magistrului. Prieteni! Oricum era mult prea devreme să dea lucrurile în vileag.

— Prieteni? Ce vreţi să spuneţi? Prietenie nu poate exista decât între persoane cu acelaşi grad de cultură, câtă el din lucrarea lui Cicero *De Amicitia*, şi să ştiţi că nu i-am făcut administratorului cinstea să-i încredinţez vreodată ceva.

— De fapt nici nu ştiu decât ceea ce se vorbeşte, răspunse ţăranul cu o expresie plină de subînţeles! Prin partea locului, toată lumea îl ştie ca o puşlama patentă, îmi tai capul că până la Sân Mihai o bagă pe baroană în azil.

— Ce spuneţi? Să fie cu putinţă? strigă magistrul. Cum, baroana nu este foarte bogată?

— Ehe, pe vremuri a avut ea câte ceva, dar tovarăşul ăsta al ei i-a prăpădit tot; a ajuns până acolo încât să-şi amaneteze avutul. Dar el este omul dracului. Când vine guvernatorul să-i ia vitele, face el ce face şi le scoate ale lui.

Magistrul îşi văzu bănuielile confirmate, şi anume că baroana era scăpătată.

Acum înţelegea de ce curtea era în paragină, de ce se găteau alimente alterate, de ce... Aici se opri, ca să nu fie ispitit să-şi depene gândurile cu glas tare. Nu mai întrebă nimic; se ridică, mulţumi pentru ospitalitate şi-şi luă rămas bun.

Surprins că discuţia fu întreruptă atât de brusc, proprietarul se ridică şi uitând de gută îşi conduse oaspetele.

În tindă magistrul se gândi o clipă că trebuie neapărat să dea cărţile pe faţă şi să alunge orice bănuială că ar fi prietenul

ţiganului. Oamenii ar fi putut crede asta, dacă nu curma odată pentru totdeauna presupunerea, pe care ţăranul i-o împărtăşise animat de cele mai bune intenţii. Dar un gând se bătea cap în cap cu celălalt, şi mai era şi chipul omului de lângă el, care exprima atâta răceală, încât nu mai putu scoate o vorbă şi plecă salutând respectuos.

Când ieşi pe poartă şi o luă peste câmp spre casă, încercă sentimentul penibil că a procedat prosteşte. Acum era prea târziu să mai dea înapoi, mai ales că ţiganul îl aştepta în faţa grădinii, fiind probabil la curent cu tot ce se întâmplase.

Ce n-ar fi dat să poată evita întâlnirea cu Jensen. Tocmai acum, când se întorcea de la vecin şi acesta-l avertizase. N-avea însă încotro, nu mai putea să scape. Era nevoit deci să meargă drept în întâmpinarea duşmanului.

Jensen păşea cu capul, plecat, încercând, chipurile, să măsoare cu un băţ terenul, în aşa fel să nu se observe că-l zărise pe magistru venind.

Acesta rosti un „bună dimineaţa” răspicat. Ţiganul se prefăcu surprins, dar nu zise nimic, ceea ce îl făcu pe magistru să intre direct în subiect şi să spună tot ce se putea spune, fără ca adevărul să fie dat în întregime în vileag.

— Am fost la vecinul nostru să-i cer permisiunea să trec prin ogorul lui, explică magistral.

Ţiganul schiţă în silă un zâmbet prietenos dar şi indiferent totodată şi tăcu.

Magistrul nu mai putea să bată în retragere; trebuia să meargă înainte, cu riscul de a greşi; ceea ce şi făcu, pentru că simţea o irezistibilă nevoie de a se scuza.

— Nu ai prieteni pe-aici prin împrejurimi, Jensen. Proprietarul nu te-a vorbit de bine.

— Mi-nchipui! răspunse ţiganul. Ăsta s-a lăcomit pe vremuri la baroană şi la banii ei; dar de când a fost refuzat îşi varsă tot veninul pe mine.

Minte de stinge, gândi magistrul, care ştia bine că ţiganul obişnuia să iasă basma curată împroşcându-i pe ceilalţi. Cu toate acestea se prefăcu că îl crede.

— I-am spus-o şi eu pentru că am văzut că-l rodea invidia. Ba mai mult, te-am lăudat, Jensen, că eşti un băiat isteţ şi dezinteresat, care nu se dă în lături să lucreze singur ogorul, cu toate că este administrator, şi asta n-ar face-o nimeni ca el în

tot ţinutul. I-am dat de înţeles că baroana nu te prea are la inimă, de vreme ce te lasă să-i roboteşti pe degeaba.

Ţiganul se lasă dus, deoarece era convins că magistrul nu era omul să mintă, dacă nu minţise niciodată până acum. Fericit că a reuşit să-l convingă cu balivernele lui, i-a luat mâna şi i-a strâns-o sincer emoţionat, binecuvântând norocul de-a fi întâlnit un om cinstit, care l-a vorbit de bine. Dând frâu liber patetismului, îşi deschise sufletul, povesti despre recoltele proaste din ultimii ani, care i-a ruinat, despre oamenii răuvoitori care, dându-le împrumuturi, i-au escrocat, de grijile pe care şi le făcea în fiecare săptămână în procurarea hranei pentru oameni şi animale, zbătându-se să trezească compătimirea.

Profitând de această ocazie, în care ţiganul era maleabil şi docil, magistrul îi reproşă prostia de a nu lucra pământul care îl hrănea. Încercă să-l convingă cât de economicos ar fi să angajeze oameni la câmp, în loc să-şi piardă singur timpul cu această muncă.

— Dacă te-ai aşeza pe o bancă şi ai trage din pipă, în timp ce ţi-ai supraveghea oamenii, ar fi de-o mie de ori mai util, decât aşa, dumneata, orăşan cu obiceiuri distinse, să munceşti pe brânci – îşi încheie magistrul observaţia.

Această propunere, cu banca şi cu pipa, trebuie să-i fi plăcut nespus de mult ţiganului; pentru prima dată recunoscu că magistrul era un om cult, plin de sfaturi bune, pe care era gata să le urmeze îndatoritor.

Magistrul îşi părăsi discipolul cu compătimirea pe care o încerci faţă de un nefericit şi cu satisfacţia de a fi ajutat un om. Se simţea mai în siguranţă în faţa ţiganului, şi pentru că acum nu se mai temea de el îi dispăruse şi revolta stârnită altădată de micile lui grosolănii şi impertinenţe. Uită chiar bănuiala care îi fusese confirmată de curând cu privire la veniturile materiale precare ale acestuia.

Străbătea grădina într-o dispoziţie generoasă, când zări pe cineva culcat cu faţa la pământ lângă cadranul solar; era slujnica cea creaţă.

— Ce cauţi aici, Magelone? întrebă el, mirat s-o găsească în grădină, la ora la care obişnuia să deretice prin odaie.

Fata se ridică cu mişcări încete şi acoperindu-şi cu mâinile obrajii, mânjiţi de dârele lacrimilor, şi ochii înroşiţi, suspină:

— Doamna m-a izgonit.

— Dar ce s-a întâmplat? întrebă magistrul.

Slujnica tăcu un timp, apoi răspunse înecată de suspine:

— Doamna a spus că nu sunt destul de delicată, de fină, dar ce sunt eu de vină, dacă n-am decât o singură rochie pe care n-o scot niciodată?

Magistrul privi descumpănit fata ciufulită şi atât de murdară, care purta două şiraguri de mărgele la gât şi cercei în urechi. Deşi îşi dădea seama exact cum se petrecuseră lucrurile în realitate, nu-l lăsa inima să-i spună ce-i trecea prin minte. De aceea o rugă să nu i-o ia în nume de rău nevesti-sii, care era foarte bolnavă şi cu siguranţă că nu o făcuse din răutate.

Continuând să-şi ţină mâinile la ochi, servitoarea îl scrută pe magistru printre degetele desfăcute, şi întrebă cu voce rugătoare:

— Dar, domnul magistru mă primeşte din nou, nu?

— Vezi, asta-i mai greu, în treburile astea nu mă prea amestec. Aici hotărăşte nevastă-mea! răspunse acesta văzându-şi de drum. Întâmplarea îl indispunea, pentru că îl arunca într-un conflict care nu-l privea.

Ajuns acasă, în faţa scării îl întâmpină bona, ocupată cu scuturatul aşternutului.

— Ce-a fost cu Magelone? întrebă el.

— Drăguţă fată, n-am ce zice. A adus insecte în pat şi aia mică s-a umplut de bube. Doamna i-a interzis să mai sărute copiii, dar ea tot o face pe ascuns. Când i s-a spus să plece, s-a zbârlit ca o pisică, a înjurat, a blestemat, ameninţând că tagma suedeză o s-o plătească.

În timp ce bona îşi descărca năduful magistrul observă în camera baroanei o mişcare imperceptibilă după perdea. Cineva stătea la pândă.

„Ce istorie neplăcută”, îşi spuse magistrul în sine, urcând scările spre odaia sa. Presimţiri neliniştitoare îi dădeau târcoale; ştia prea bine că ţiganii se răzbună când îi jigneşti, totuşi discuţia prietenească pe care tocmai o avusese cu fratele slujnicei îi mai îmbuna cugetul.

Dar gândurile îl trăgeau fără să vrea înapoi, la vizita de dimineaţă, pe care i-o făcuse vecinului, la inscripţia misterioasă pe care o descoperise din întâmplare. Şi tot ce era obscur şi apăsător, tot ce se petrecea pe ascuns în această casă, i se derulă deodată în faţa ochilor.

Îl cuprinse o dorinţă nebună să scape cât mai curând de acolo, şi luă hotărârea să plece, oriunde, cât mai repede cu putinţă.

Aici simţea cum se urzeşte ceva urât care-l înlănţuie cu-ncetul, ameninţând să-l distrugă.

VI

În timpul celor opt zile în care magistrul urma să primească răspuns la cererea sa de a părăsi ţinutul, la curte avură loc evenimente noi şi neaşteptate.

Un grădinar şi un servitor sosiră peste noapte. Servitorul, care îşi dădu repede seama că administratorul nu se pricepea la gospodărie, se lăsă pe tânjeală, drăgostindu-se cât era ziua de mare cu fata cea zburlită. Pe de altă parte grădinarul văzând că vremea săpatului era depăşită şi considerând că nici nu merita osteneala, îşi pierdea timpul cocoţat în cireş, culegând fructele care începeau să putrezească.

Ţiganul zăcea pe o bancă şi trăgea din lulea, credincios sfatului pe care i-l dăduse magistrul. Când nu dormea sau nu fuma bea pe rupte sau încăleca un cal şi pleca în toiul nopţii. Faţă de magistru se purta cu superioritate şi plin de orgoliu, desfăşura planuri măreţe de amenajare a moşiei, dădea sugestii de lărgire a grădinii. Nu pomenea nimic despre concedierea surorii sale, dar o furie sălbatecă i se aprindea în ochi ori de câte ori întâlnea pe cineva din familia magistrului. Copiii şi guvernanta trebuiau să se ferească de câinii pe care Ivan şi Magelone îi asmuţeau din toate colţurile moşiei asupra lor. Până la urmă cei mici nu mai fură lăsaţi singuri în grădină, trebuind să rămână în casă când bona nu putea să iasă cu ei.

Aflând că magistrul vrea să plece, ţiganul nici nu avu răbdare să-l asculte până la capăt şi se trădă printr-un rânjet amintindu-i de clauzele contractului. Magistrul îi replică imediat că niciun contract nu-l putea sili să rămână până în octombrie, ci cel mult să-şi plătească chiria la termen. Anunţarea plecării făcu relaţiile dintre cei doi şi mai încordate, cu toate că ţiganul nu putea să nu-l admire pe acest om care nu încerca să se sustragă de la achitarea obligaţiilor sale pecuniare.

Dorinţa de a pleca deveni şi mai acută după ce magistrul făcu o descoperire deosebit de îngrijorătoare. Deşi se rugase luni în şir să i se dea un lacăt pentru camera sa, nu a fost chip să-l obţină, fiind silit să stea ziua şi noaptea cu uşa descuiată.

Într-o după-amiază a observat că cineva i-a intrat în odaie şi i-a umblat prin cărţi în timp ce lipsea de acasă.

Descoperi că tratatul lui despre *arta probelor* era pus la loc cu susul în jos şi că păstra pe copertă, urmele unor degete

slinoase. Deci ţiganul fusese acolo. În loc să-i ceară cartea, o rugăminte care nu i-ar fi fost refuzată, din pura plăcere de a fura, acesta preferase să fure până şi lectura. Supărat, magistrul chemă până la urmă un lăcătuş pe care îl trimise apoi la baroană să-l plătească, ceea ce aceasta făcu fără să riposteze. Când îi povesti ţiganului pe un ton indiferent toată întâmplarea, acesta nu fu în stare să-şi ascundă încurcătura, deoarece era limpede că fusese descoperit.

Atmosfera era atât de încărcată, încât în fiecare clipă te puteai aştepta la o explozie; de amândouă părţile se încerca să se evite izbucnirea scandalului, acum când despărţirea era atât de aproape. Dorul magistrului după clipa plecării se înteţi şi mai mult în urma unor incidente noi, care îl impresionară cu atât mai neplăcut cu cât cunoştea îndeaproape ruina în care se afla casa.

Într-o dimineaţă coborând în grădină îi văzu pe cei doi tâmplari construind în grabă mare un car pentru îngrăşăminte în forma unui sicriu cu capac. Ca să spună ceva, magistrul glumi:

— Ce-aveţi de gând cu coşciugul ăsta?

Unul dintre dulgheri, care avea limba mai ascuţită, răspunse tot în glumă:

— Că n-o fi întâia oară când cărăm un hoit într-un car de bălegar.

— La ce vă referiţi? întrebă magistrul, care sesiză în dosul răspunsului o nuanţă gravă.

— Ziceam aşa că în căruţa cu bălegar mai dai uneori peste un copil mort, răspunse dulgherul. Tatăl meu a fost paznic la pârnaie, şi atunci ai ce auzi.

Ţiganul asculta tăcut cu ochii în pământ. Deodată ridică privirile şi întrerupse discuţia care începea să-l irite.

— Trebuie să facem ordine în grădină. Vreau să aducem îngrăşăminte de la grajdurile din Landskrona, unde am şi vorbit.

Magistrul ar fi trecut cu vederea incidentul lipsit de importanţă, dacă nu l-ar fi întâlnit pe grădinar în plimbarea sa la cabană.

— Aveţi de gând să îngrăşaţi pământul în toiul verii? întrebă aşa ca să se afle în treabă.

— Da, nici n-am mai văzut aşa o agricultură, dar administratorul spune că a aranjat cu grajdurile regale de la Hälsingborg şi nu mai poate să aştepte.

— Ce? izbucni magistrul, dar se întrerupse imediat, ferm hotărât să nu mai spună nimic din ceea ce ar fi putut da în vileag minciunile ţiganului.

Noaptea următoare, când căruţa era gata, magistrul Törner fu trezit de un zgomot care venea din pod.

Se ridică în capul oaselor şi ascultă atent, să vadă dacă nu cumva se înşelase; se convinse însă imediat că cineva se foia prin pod, vrând parcă să ascundă ceva. Ideea că poate unul de-al casei se străduia să meargă încet ca să nu-i trezească pe cei ce dormeau, era exclusă.

Zgomotul semăna cu târâtul unui corp greu care se lovea de multe obiecte, înghesuite acolo.

Nicio clipă nu se gândi la hoţi, deoarece toţi câinii fuseseră lăsaţi liberi de cu seară şi scotociseră întregul domeniu în lung şi-n lat; ţiganul însuşi descărcase câteva focuri de armă în jurul casei, ca să-i ameninţe pe eventualii hoinari rătăciţi prin întuneric, care s-ar fi aflat prin preajmă.

Dornic să afle dacă erau de-ai casei şi dacă voiau să-şi tăinuiască prezenţa sau nu, se sculă şi întrebă dindărătul uşii dacă era cineva afară. Nu voia să-i sperie, ca să nu-i silească să se apere, ceea ce ar fi putut deveni periculos. De îndată ce auzi că zgomotul s-a liniştit, spuse tare, ca pentru sine: „Trebuie că am visat!” ca cei de-afară să creadă că s-a lăsat indus în eroare.

Apoi se culcă din nou, prefăcându-se că doarme şi sforăi zgomotos.

După un timp zgomotul din pod se auzi din nou şi paşi târşiţi coborâră scara.

Gândurile magistrului săreau de la una la alta ca să se întoarcă mereu la carul de bălegar, care fusese construit într-o grabă inexplicabilă; se învârteau în jurul camerei din turn, unde nu pătrunsese niciodată şi unde presupunea că ar fi locuit administratorul, trecură pentru o clipă la datele false şi contradictorii asupra provenienţei îngrăşămintelor ca să se oprească în fine, la faptul că în seara precedentă câinii fuseseră lăsaţi în curte.

Febra somnului îi înfierbântă fantezia: legende vechi, cu moştenitori încarceraţi şi lăsaţi să moară de foame îi jucau fantomatic în creierul încins. Istorii tâlhăreşti şi poveşti cu hoţi din timpuri mai vechi sau mai noi îi apăreau în memorie, dar el le alunga în aceeaşi clipă în care începeau să se-nfiripe.

Nu ştia ce să facă. Să deschidă fereastra şi să-şi continue cercetările? Nu avea curajul să întreprindă nimic, pentru că dacă-i descoperea primejdia devenea şi mai mare.

Se întoarse cu faţa la perete şi adormi imediat. Când se trezi, soarele era deja sus pe cer.

Întâmplările de peste noapte îi stăruiau atât de viu şi limpede în minte, încât nici măcar nu trebuia să se gândească la ele; tăcerea lui ar fi trezit mai multe suspiciuni decât dacă ar fi vorbit. Când o întâlni pe baroană, o salută cu amabilitate şi o întrebă dacă a auzit noaptea trecută zgomotul din pod.

— Nu, nu am auzit nimic.

— O, mi-a fost aşa de frică, spuse magistrul cu cea mai nevinovată expresie. Am crezut că au venit hoţii.

— Cum aţi putut crede una ca asta? Cum să fi intrat în casă? întrebă baroana cu o frică afectată.

— Ar fi putut să se caţere în cireş şi de-acolo...

— Imposibil, nu e de crezut. Probabil că au fost mâţele, răspunse baroana. De altfel, ieri am lăsat uşa deschisă la pod. Sunt aşa de mulţi şobolani acolo, că ne rod toate proviziile.

Magistrul nu mai vru să avanseze nimic; prefăcându-se că povestea cu pisicile l-a convins, începu el însuşi să caute argumente care pledau pentru aceasta.

În sinea lui însă nutrea convingerea că cineva era interesat ca vizita nocturnă să rămână tăinuită.

Şi chiar de-ar fi fost aşa, logica lui severă îi spunea că dacă se tăinuieşte ceva de ochii străini, nu înseamnă că trebuie neapărat să fie vorba de o crimă. Oamenii obişnuiesc să-şi ascundă relaţiile, sărăcia, secretele familiale, grijile: de ce neapărat o crimă?

Când coborî în grădină, carul de bălegar dispăruse. Grădinarul îi spuse că administratorul plecase în Danemarca să cumpere găini. Nu întrebă mai mult, dar un lucru era cert. Carul dispăruse, însă nu ca să ajungă în Danemarca. Deci, să fi plecat oare ţiganul într-acolo?

După un timp caii fură înhămaţi la şareta de gală şi baroana însoţită de Magelone şi Ivan plecă la Landskrona să vadă un îmblânzitor de animale; după spusele unora ar fi serbat aniversarea Magelonei.

Abia noaptea se-ntoarseră atât de osteniţi şi ameţiţi de băutură, încât rămaseră în cupeu, adormiţi într-o rână până se făcu ziuă de-a binelea.

Când magistrul ieşi la plimbare, văzu ciudata societate sforăind la soare. Prima îşi reveni baroana, auzi vacile mugind şi-şi aminti că nu fuseseră mulse de douăzeci şi patru de ore. Îşi sumese fusta până la genunchi şi se apucă, în ţinută de gală, să le mulgă.

Între timp se trezi şi Magelone. Frecându-şi ochii să-şi alunge somnul, se apropie de magistru cu o expresie misterioasă şi începu cu vocea uşor tărăgănată, privirea nesigură şi trupul neliniştit să povestească.

— Închipuiţi-vă, domnule magistru, am văzut păunul la îmblânzitor.

— Nu zău?

— Da, a recunoscut-o imediat pe doamna baroană şi a venit la ea ca să-i dea pâine.

— Nemaipomenit, dar după ce l-aţi recunoscut? întrebă magistrul, care credea povestea adevărată.

— Nu avea coadă şi baroana îşi cunoaşte perfect animalele. Dar, adaugă ea, nu cumva să-i spuneţi ceva lui Jensen.

Baroana o strigă punând astfel capăt discuţiei.

Analizând mai atent lucrurile magistrul începu să se întrebe: Cum putea pasărea să fie acolo când penajul de pe piept cu piele cu tot fusese găsit în pădure? Şi apoi de ce nu trebuia Jensen să afle?

Oare totul nu era decât o minciună grosolană şi prost ticluită? Sau credeau cu adevărat că fusese păunul lor şi sora îşi bănuia fratele de furt?

Gândurile acestor oameni făceau asemenea salturi, încât era foarte greu să le urmăreşti. Şi pentru că ceasul eliberării era atât de aproape, magistrul nu mai voia să-şi bată capul să facă lumină într-o chestiune care nu-l privea. Dar ideea aceasta revenea obsesiv, cerând un răspuns, până ce deveni furios că inteligenţa lui era silită pe această cale să se coboare la nimicurile unor oameni de rând. Ce-l privea pe el cine furase pasărea? pentru viaţa lui nu avea nicio importanţă cum stăteau lucrurile în acest caz, şi totuşi îşi pierdu acuitatea judecăţii spre a putea lămuri această situaţie. Aceste trei luni în care trăise despărţit de oamenii cultivaţi convieţuind în cârdăşie cu nişte

făpturi josnice îl transformaseră, fără să-şi dea seama. Mintea lui, care altădată se preocupase de cele mai înalte probleme ale vieţii, încercând să pătrundă enigmele existenţei şi ale universului, acaparată acum de fleacuri făcea fel de fel de supoziţii ca să clarifice cine furase pasărea. Micile griji ale celorlalţi îi puseseră stăpânire pe suflet; nu mai putea să audă vaca mugind fără să se întrebe dacă nu cumva au uitat s-o mulgă, nu putea vedea un câmp năpădit de urzici, fără să vrea să-l plivească. Când îl auzea pe ţigan plecând se întreba ce punea la cale, dacă-l zărea pe dulgher începând să construiască ceva, scormonea imediat să afle ce se ascundea în dosul lucrului. Cea mai nevinovată frază a ţiganului o analiza atent ca să poată stabili exact ce voia acela de fapt să spună şi câtă minciună era în spatele vorbelor lui.

Când se observa pe sine descoperea că împrumutase unele gesturi de-ale ţiganului; o anumită cadenţă a vocii şi ceea ce era şi mai rău era faptul că descoperea tot mai multe cuvinte şi expresii daneze în limbajul său.

Sporovăise atât de mult cu oamenii aceştia, încât nu mai putea să vorbească curat, se plecase atât de mult în faţa lor, încât căpătase un spate îndoit; ascultase atâta vreme discursuri mincinoase, încât îi considera pe toţi mincinoşi. Şi el, bărbatul puternic, care niciodată nu se temuse de conflictele deschise, observa dintr-odată cum îl părăsea curajul, cum îl năpădeau laşitatea şi teama, deoarece lupta cu forţe şi adversari invizibili care îi erau superiori, nesfiindu-se să folosească arme pe care el nu le poseda.

Şi atunci apărea din nou povestea fetii şi-i dădea dureri de cap. Oare minţea? – Cu siguranţă! Un îmblânzitor nu cumpără un păun fără coadă, iar păunului îi cade coada abia toamna. De ce minţea? Avea vreun interes ca magistrul să-l creadă vinovat pe paznic? Sau ce altceva? Şi de ce să nu-i povestească lui Jensen?

Poate credea că rugându-l să ţină secretul îl ispitea să povestească întâmplarea? Proceda aşa pornind de la propriile ei deprinderi, ştiind că ispita de a bârfi creşte atunci când îţi este interzis să vorbeşti despre acel lucru.

Îi era imposibil să găsească un sens în toate acestea, şi de aceea întreaga întâmplare îl apăsa ca un coşmar.

Seara, ţiganul se întoarse acasă cărând în roabă şaptezeci şi cinci de pui. Magistrul se afla în curte când acesta îşi făcu apariţia şi fu obligat să asculte o istorie lungă şi plină de peripeţii. Pe vapor între Helsingor şi Hälsingborg, povestea ţiganul că i-ar fi scăpat douăzeci şi cinci de păsări care i-au zburat în mare. Deşi acest fapt ar fi trebuit să-l coste şi la propriu şi la figurat, nu părea totuşi de puţin amărât din pricina asta. După ce recunoscuse deunăzi că este complet ruinat, apărea acum din nou ca un bogătaş, căruia nicio sumă nu i se părea prea mare. De altfel Ivan i-a povestit bonei, care la rândul ei a transmis mai departe minciuna, că administratorul ar fi câştigat o sumă uriaşă la o loterie din Amsterdam.

Când ţiganul se depărtă pentru o clipă, magistrul fu tentat – deşi îşi exprimase regretul, – să cerceteze spărtura prin care se presupunea că zburaseră găinile. Dar unul dintre tâmplari făcu îndată o faţă neîncrezătoare şi lăsă să-i scape următoarea părere rostită cu glas scăzut.

— Ehe, păsările au zburat drept în buzunarul lui.

Deci, proprii săi oameni îl bănuiau pe „ţigan” că ar fura-o pe baroană.

De aici se putea deduce că şi dispariţia păunului era tot opera lui. Să fi fost oare chiar atât de lipsit de scrupule încât să nu se sfiască să dea vina pe alţii? Magistrului i se făcu silă şi plecă. Îşi îndreptă paşii spre şosea, singurul loc curat şi uscat.

Cum era aproape de asfinţit şi poştaşul putea să treacă dintr-o clipă în alta călare, se hotărî să-i iasă înainte. Strada străbătea în linie dreaptă şirurile de copaci care mărgineau păşunea, urcând pe dealurile din Lund şi magistrul putu să observe cu uşurinţă de la o distanţă de o jumătate de milă un călăreţ care înainta spre el. Distingea ori numai capul şi umerii, când poştaşul se afla într-o vale, ori întreaga lui făptură pe calul greoi, când mergea pe drum neted.

Soarele roşu îi cădea călăreţului în faţă şi magistrul se mira că nu-i vedea coiful strălucind. Peste puţin timp însă observă că omul purta pălărie, deci nu putea fi poştaşul. După o atât de îndelungă şi încordată aşteptare, această decepţie îl indispuse profund. Se întoarse urmărind cu indiferenţă zgomotul făcut de apropierea călăreţului.

— Hei, bătrâne! răsună o voce puternică, în timp ce calul scoase un fornăit prietenos în semn de salut.

— Nu se poate, tu eşti, venerabile Bureus? strigă magistrul şi apucă mâna prietenului, copleşit de bucuria de-a întâlni în sfârşit un om cu care era înrudit spiritual. Ca un naufragiat care îşi întâlneşte compatrioţii, sau ca un câine rătăcit la vederea stăpânului pierdut, aşa îşi asalta oaspetele cu expresii pline de entuziasm, izbucnind într-un torent de cuvinte incoerente, înecându-se aproape de emoţie.

— Aduci veşti bune de la Consistorium Academicum? întrebă într-un târziu, când se mai linişti.

— Din păcate nu, bătrâne! răspunse adjunctul Bureus şi îi întinse un plic. Am misiunea să te inspectez şi să-ţi cer un raport amănunţit despre ceea ce gândesc şi vorbesc ţăranii din districtul acesta.

Magistrul Törner lăsă capul în pământ, ca şi când ar fi primit o măciucă în creştet; îşi reluă apoi ţinuta firească, prinse calul de căpăstru şi intră cu el pe poartă în hărmălaia câinilor asmuţiţi asupra lor. Acum îşi vărsă mânia din plin dând cu picioarele în dreapta şi-n stânga la întâmplare.

Deoarece copiii şi soţia sa bolnavă se duseseră la culcare, se văzu silit să-şi invite prietenul la cină jos, în cârciumă. Acolo aprinseră felinarele şi începură să sporovăiască în voie aşteptând să li se servească masa.

Magistrul Törner îşi depănă interminabila poveste a suferinţelor sale, împărtăşindu-i prietenului toate neajunsurile întâmpinate, şi toată spaima care-l chinuia. Dar când începu să-i explice temeiurile bănuielilor sale, acesta îl întrerupse brusc;

— Andreas, eşti bolnav.

— Cum? strigă magistrul uluit.

— Aşa cum ai auzit. Singurătatea şi mediul grobian te-au înnebunit, iar frica de necunoscut ţi-a anihilat orice putere de rezistenţă. Locuieşti la o bandă de hoţi, asta este tot ce-ţi pot spune.

— Crezi? Crezi cu adevărat? exclamă magistrul. Mulţumesc lui Dumnezeu! atunci nu mă mai tem. Ce mă speria de fapt cel mai mult era ideea că aş putea, pradă unei imaginaţii bolnave, să nedreptăţesc oameni nevinovaţi. Domnul fie lăudat! Dar ia spune-mi, tu, care ai studiat filologia, mi-ai putea descifra aceste semne pe care le-am găsit pe un trunchi de copac în pădure?

Îşi scoase carnetul de însemnări şi îi arătă figurile. Adjunctul aruncă o privire fugară asupra desenelor.

— Este curios, spuse el, că toate fiinţele primitive, indiferent de naţionalitate, ajung la aceleaşi descoperiri. Dacă această mână, această cheie, sau acest ochi ar fi fost desenate de un indian din Vestul sălbatec, de un egiptean sau de un chinez, aş fi putut să le tălmăcesc cu aceeaşi uşurinţă cu care o fac acum. Mâna are aici un sens verbal şi semnifică: „a lua”, cheia, presupun: „deschide”, şi pentru că este vorba de hoţi: „a deschide lacăte străine”, şi în sfârşit, ochiul nu poate să însemne decât „a vedea”. Stai puţin.

Adjunctul îşi puse mâna pe ochi, ca şi când ar fi vrut să lege undeva în adâncul spiritului său semnificaţiile celor trei însemne; după câteva minute explică:

— Înseamnă: Furtul s-a săvârşit şi suntem luaţi la ochi. Cu alte cuvinte, ei n-au încredere în tine. Ştii ce ai de făcut ca să le adormi neliniştea, şi redându-le siguranţa, să-i intimidezi din nou?

Magistrul răspunse negativ şi aşteptă cu atenţia încordată explicaţia.

— Presupun că ai să mergi în pădure şi ai să crestezi cu briceagul tău o săgeată de-a curmezişul ochiului. Chiar dacă semnul nu este propriu limbajului hoţilor, ei tot vor pricepe imediat sensul lui: ochiul este anulat. Tradus altfel asta ar însemna: nu mai văd nimic, am cedat. Procedând aşa vei avea mână liberă să-i observi până când vei putea aduce pe cel în drept să aresteze întreaga bandă.

Tocmai când adjunctul îşi termina explicaţia, slujnicele veniră să pună masa şi să aducă bucatele. Din spatele lor răsări ca din pământ figura ţiganului cu jacheta lui galbenă şi cu pălăria cu pană de păun. Părea că a arborat ţinuta de seară din anumite motive; se îndreptă spre masa celor doi şi-l salută pe adjunct cu un aer confidenţial fără să-şi scoată pălăria. Acela izbucni în hohote de râs. Ţiganul era beat turtă şi ochii i se roteau în cap. Cu o mână se sprijini de masă, îşi împletici picioarele şi începu din senin să spună vrute şi nevrute fără să-l fi invitat nimeni.

— Frumoasă vreme în seara asta! începu el.

— Te rog nu-l lua în seamă! îl întrerupse magistrul Andreas şi îşi invită prietenul să se ospăteze fără să ţină seama de ţiganul ai cărui ochi scăpărau.

Domnii cinară, dar derbedeul nu dădea semne de plecare.

— Noroc, bătrâne şi bine-ai venit! închină magistrul şi turnă bere în pahare.

— Noroc, amice! răspunse adjunctul.

Umilit ţiganul se retrase până la zid, fără să renunţe încă la speranţa de a fi invitat.

— Aţi călătorit mult, domnule? încercă din nou să intervină.

— Tacă-ţi gura, şi mai du-te dracului! îl apostrofă furios adjunctul, dar imediat se gândi că este mai bine să-l ia în glumă şi ridicându-şi piciorul, săltă picioarele încrucişate ale ţiganului, încât acesta căzu la podea lovindu-se cu capul de o piatră.

Magistrul Andreas se temu să nu se întâmple o nenorocire şi se grăbi să-i dea celui căzut o mână de ajutor; acesta se ridică mai curând umilit decât supărat, îşi scoase pălăria, ceru scuze că a deranjat şi dispăru.

— Vezi, asta-i limba pe care o pricepe, adăugă râzând adjunctul, după ce ţiganul se îndepărtă.

— Da, numai că eu nu pot să mă-nvăţ să tratez astfel oamenii, replică magistrul.

— Ştiu, şi de-aceea îşi permit atâtea obrăznicii faţă de tine. Câinii şi plebea cer lovituri. Dacă l-ai fi bătut pe neprocopsitul ăsta ţi-ar fi fost mai bine.

— Dar şi el e om.

— *De omnibus est dubitandum.* Te îndoieşti de tot, *nisi de plebe* – numai de plebe, nu; în aceasta ai o încredere sacră.

— N-ai vrea să lăsăm politica? îl întrerupse magistrul. Lasă-mi bucuria de a privi în ochii unui om cinstit, lasă-mă să simt plăcerea de a asculta vorbele unui om care nu minte.

— Vezi, interveni adjunctul replicând prompt, îmi spui că nu găseşti aceeaşi satisfacţie în discuţiile pe care le porţi cu diverşi oameni, în concluzie nu toţi oamenii sunt egali.

— Se prea poate, dar viaţa nu ar trebui să fie astfel orânduită ca cei mai mulţi s-o ducă mizerabil şi numai o minoritate să aibă parte de un trai bun.

— Fiecare are locul pe care-l merită! Slavă domnului, că cei de jos nu ajung sus! Uită-te la vagabondul ăsta, care s-a lansat mai sus de locul ce i se cuvenea. Nu vezi cum se poartă cu oamenii şi cu animalele, cum o fură fără scrupul pe bătrâna doamnă? Dacă ar avea puterea să proclame legi, ar face-o numai în folosul hoţilor şi a derbedeilor. Dar vei vedea, că nu

rămâne sus, ci vine de-a rostogolul curând, curând, înapoi pe locul ce i-a fost hărăzit prin natură şi condiţie socială.

— Vrei să spui că sus stau numai cei mai buni? replică magistrul care era în sinea lui un adversar al absolutismului.

— Nu întotdeauna, dar destul de des; şi dacă ajunge cel mai bun la putere, polarizează de regulă elemente bune în jurul său şi atunci absolutismul este bun.

— Absolutismul este bun numai atunci când uzurpatorul e-n stare să cucerească puterea, declară magistrul; şi însuşi faptul că izbuteşte să depăşească toate piedicile şi pericolele, demonstrează calităţile sale.

— Te referi la Cromwell, lordul protector?

— Da, la el! Şi la miniştrii şi generalii săi. La cârciumarul Venner, la zidarul Tuffnell, la puştiul de Okey. La argatul-amiral Deane, la bărbierul-colonel Goffe, la soldatul-general-maior şi guvernator Skippon, la negustorul de pânză-regent Tickborne.

— Vezi că numai capacitatea îşi obţine locul ce se cuvine?

— Da, în urma revoluţiilor! Dar l-am văzut pe Erik al XIV-lea succesor al lui Gustav Wasa, şi pe Christina, urmaşa lui Gustav Adolf.

— Şi pe Carol al XI-lea după Carol al X-lea, şi l-am văzut şi pe Cromwell junior dispărând ca un fir de fura după Cromwell senior.

— Deci revoluţie? Tot timpul revoluţie? Asta vrei?

— Sau un dictator ales!

— Poate să ne creştem un conducător, cum era pe vremuri boul Apis; să-l educăm spre a deveni un înţelept, să-l ţinem cât mai departe de interesele meschine ale vieţii, să-l izolăm de toate ca pe Mikadoul Japoniei. Nu, dragul meu, viaţa în omnipotenţa ei naşte şi cultivă singură oamenii de care are nevoie istoria. După îndelungi conflicte politice şi perioade de epuizare generală se instalează absolutismul, confirmat de toţi ca cea mai necesară formă de guvernământ. Autocratul Cromwell a fost un despot mai mare, fără parlament, decât Carol I; iar Frederik al III-lea al Danemarcei a condus el însuşi revoluţia împotriva nobilimii, aşa cum a făcut Carol al XI-lea la noi în Suedia.

— Dar regele nostru este un naiv, un ignorant, care crede în popi şi-n vrăjitoare! izbucni magistrul Andreas, care simţea nevoia să dea drumul la tot ce-l apăsa de multă vreme.

— Sst, pentru Dumnezeu! îl preveni adjunctul, uitându-se cu atenţie în jur, căutând înspre boschetele cufundate în beznă, luminate doar ici şi colo de felinare palide. Dar Cromwell, care a violentat parlamentul, nu credea în popi? Ba da! Şi încă mult mai mult decât monarhul constituţional executat!

Magistrul Andreas pândi un zgomot care venea dinspre aleea de arţari, îl neliniştea ceva ce se mişcase acolo. Dar cum orice zgomot se stinse, îşi ridică din nou glasul, hotărât să folosească această ocazie spre a vorbi. Trântind paharul de bere pe masă, repetă fraza lui preferată din filosofia lui Cartesius, care îşi făcuse de curând intrarea triumfală în lumea culturală europeană.

— *De omnibus est dubitandum!* Jos cu absolutismul, jos cu Cromwell, jos cu preotul-demon Carol...

Adjunctul îi puse mâna grea peste gură, deoarece în aceeaşi clipă apăru pe pod Magelone, îndreptându-se spre cârciumă.

Purta un costum verde de vânătoare cu fustă scurtă, brodat cu paiete şi mărgele. Părul îi cădea sălbatec în jurul capului, care deşi lipsit de frumuseţe, exprima totuşi în câteva trăsături graţia tinereţii; maxilarul puternic de animal de pradă, nasul butucănos şi ochii ca doi nasturi grei de plumb, trezeau însă un sentiment respingător de spaimă. Aducea un ulcior cu vin şi pahare, scuzând-o pe d-na Törner, care fusese silită să rămână acasă în locul bonei, de care nu se putea lipsi nicio clipă.

Totul suna credibil şi nu stârnea nicio obiecţie, dar magistrul Andreas nu putea să-şi ascundă mirarea faţă de găteala ei, de aceea o întrebă de ce se împopoţonase aşa.

Fata stătu o clipă pe gânduri, neştiind ce să spună, se codi, îl cântări pe adjunct din ochi şi în sfârşit, răspunse cinstit, vizibil împotriva voinţei ei.

— Jensen mi-a spus să fac aşa!

Deci fratele o gătise aşa! Poate că numai din vanitate.

După ce puse carafa pe masă vru să plece; adjunctul însă, glumeţ din fire, o prinse de părul zburlit şi o sili să se-aşeze, îi întinse paharul lui ca să bea, întrebând-o ce ştie să facă.

Magistrul, de obicei stânjenit şi iritat de prezenţa ei, răspunse în locul celei întrebate, că ştie să gătească bine; cunoştea acest lucru din proprie experienţă de când ea slujise în casa lor.

— Da, dar baroana nu-mi dă să gătesc nimic, ripostă fata. Dacă trebuie să pregăteşti doar nutreţul pentru orătănii şi porci, nu ajungi niciodată mai departe.

Spunea asta pe un ton copilăresc şi îndurerat ca şi când visul vieţii ei ar fi fost să pregătească mâncare bună. Fiind lesne impresionabil, mai ales când bea câteva pahare, magistrul găsi repede modalitatea să o ajute pe fată să scape din mizeria în care trăia şi totodată să se elibereze pe sine de prezenţa acesteia, care îl deranja peste măsură.

— Ia ascultă, Bureus, n-ai putea să-i faci rost de un post de bucătăreasă la regenţă? Doar eşti ditamai decanul.

— Să mai vedem, răspunse adjunctul dând drumul fetei.

— Ce-i aia „regenţă”? întrebă Magelone, arzând de curiozitate.

— Casa unde stau studenţii la masa regelui, răspunse magistrul.

— Eh, acolo ai să te poţi bucura din plin de aşternutul tinerilor domni, glumi adjunctul.

Această perspectivă departe de a o speria, o făcu pe Magelone să râdă din toată inima.

— Hai, şterge-o acum, mâţo, strigă magistrul şi o împinse în lături, dar îţi atrag atenţia că dacă vrei să intri în bucătăria regelui, trebuie mai întâi să-nveţi să-ţi dai jos jegul ăsta după tine. Ce mai stai, ia-o din loc.

Rămaşi singuri, cei doi domni se porniră să discute în voie vrute şi nevrute, dar mai cu seamă despre chestiunile lor personale.

Magistrul Andreas revenea mereu la mânia lui, înnebunit la gândul că va trebui să trăiască în continuare în casa murdăriei şi a crimei.

Dar adjunctul îi predica răbdare şi curaj, şi îl îndemna să lege prietenie cu vecinii pentru a cunoaşte mai bine ţinutul şi oamenii din partea locului.

Până la 1 octombrie nu mai erau decât două luni şi pe urmă avea să fie liber. Îl sfătui mai ales cum să se poarte cu ţiganul; era de dorit să fie mai prudent în discuţii, îndeosebi în ceea ce priveşte politica şi atât de delicata problemă a absolutismului.

În sfârşit, veni vremea să pună capăt discuţiei şi să meargă la culcare.

Ajunşi la curte, îl întâlniră pe Ivan, care se chinuia să bandajeze piciorul murgului.

— Ce dracu aţi mai făcut cu mârţoaga asta? explodă adjunctul.

Ivan răspunse fără să stea pe gânduri – ca unul ce învăţase bine lecţia – că Jensen plecase călare şi calul speriat de cine ştie ce, i-a scăpat din mână şi l-a trântit, călcându-l peste ochi. A fost chiar nevoie să trimită imediat după felcer.

— În casa asta totul pare a fi curată comedie, îi şopti adjunctul prietenului său, peste câteva clipe, când urcau scările la catul de sus. Ce pălăvrăgea puştiul acela, era cu siguranţă minciună sfruntată. Dar asta nu ne priveşte.

Intrară în casă să mai prindă câteva ore de somn; a doua zi adjunctul trebuia să se-ntoarcă la Lund.

VII

Veniră zilele de arşiţă şi dogoarea insuportabilă putrezea totul. Întreaga casă răspândea o duhoare pestilenţială; roiuri de muşte se prăseau în bălegar, în rigole, în coteţul porcilor. Grădina devenise atât de respingătoare, încât magistrul prefera să rămână în balcon ca un ostatec. Dacă ieşea la plimbare cu copiii, o apuca pe şosea, singurul drum curat de altfel. Dar aceasta era atât de monotonă, uscată şi plină de praf, încât nu-ţi putea oferi nici cea mai mică încântare. În pădure nu îndrăznea să meargă de frica bandiţilor care îşi făceau de lucru pe acolo.

Încercările lui de-a se apropia de vecini rămaseră fără rezultat. Era primit, ce-i drept, politicos, pentru că aşa se cădea, dar oamenii tăceau, şi după ce era silit să vorbească de unul singur câteva minute, nemaiavând ce face, se ridica şi pleca. Doar nu le putea spune că voia să afle ce gândeau ei despre Suedia şi unitatea regatului şi apoi nici ei nu aveau chef să îşi mărturisească opiniile. Totuşi în spatele răcelii şi a antipatiei cu care era întâmpinat străinul, parcă se mai ascundea şi altceva, care îi scăpa de fiecare dată.

Se vedea din nou silit să îşi ţină singur de urât şi la curte se simţea acum ca la închisoare. Dacă era nevoit să coboare cu treburi, devenea deodată neliniştit. Nevoia de a vorbi cu cineva îl ispitea să caute din nou compania administratorului, dar, convins acum că acesta avea îndeletniciri suspecte, nu mai voia nici în ruptul capului să se lase atras în cursă.

După ce adjunctul părăsi curtea, ţiganul îl rugă plin de umilinţă pe magistru să-i facă o vizită la etajul de dedesubt, unde se refugiase ca să-şi ferească ochiul de lumina prea puternică din încăperea lui de lângă pod.

Zăcea pe pat cu o legătură la ochi. Pe o măsuţă erau o mulţime de sticle. Se văita cu disperare de pierderea ochiului pe care i-l strivise calul. Îi povesti că felcerul tocmai trecuse să-l vadă, îi făcuse o incizie la ochi şi-i recomandase să stea în casă şapte săptămâni. Magistrul fu sincer impresionat de bietul om şi promise să-l viziteze mai des

Ţiganul îi mulţumi pentru tot ce făcuse pentru el, lăsându-l să înţeleagă la ce se referea.

Magistrul rămase convins că toată recunoştinţa care i se acorda se datora ajutorului pe care i-l dase nenorocitului cu o seară în urmă la cabană, de aceea nu ceru lămuriri suplimentare.

Ţiganul ieşi chiar a doua zi; avu o întâlnire ciudată cu un bărbat mai în vârstă care arăta dezagreabil. Luaseră împreună masa la cabană, ocazie de la care nu au lipsit bineînţeles nici băutura, nici cântecele.

Povestea cu ochiul fusese deci tot o farsă.

Ce intenţie se ascundea însă în spatele acesteia nu putea să înţeleagă magistrul, cu atât mai mult cu cât întreaga comedie era jucată atât de stângaci, că nici măcar un copil nu s-ar fi lăsat dus de nas.

Oare voia să scape de baroană şi să aibă camera sa proprie? Sau poate avea nevoie de o încăpere întunecoasă, unde să poată primi vizite misterioase? Oricum era foarte greu să deduci care era adevărul.

Un lucru era sigur; ţiganul primea vizite în noua sa locuinţă. Mai întâi individul acela trecut, cu înfăţişare şi maniere dubioase, semănând atât de bine cu un ocnaş. Magistrul, care nu mai voia să afle nimic, obţinu explicaţii de la ţigan împotriva voinţei sale. Şi anume că omul acela ar fi fost un grădinar renumit care urma să supravegheze grădinăritul fără să participe personal la munca propriu-zisă. Dar având în vedere că toată treaba nu consta decât în culesul cireşilor, nu era absolut necesar să angajezi un grădinar cu o leafă de cinci sute de mărci pe lună ca să-l supravegheze pe tânărul grădinar la mâncatul fructelor.

Deci şi asta era o minciună sfruntată. Scopul ţiganului nu putea fi, fără îndoială, decât unul singur: individul dubios trebuia să rămână o vreme la curte sub pretextul că era grădinar.

Între timp mai avu loc un incident şi mai greu de explicat decât acesta. Paznicul fu concediat peste noapte, fără să se ştie care era motivul acestei hotărâri pripite. În seara din ajunul plecării, acesta făcu un întreg circ, cântând cuplete batjocoritoare la adresa ţiganului, trâmbiţându-şi convingerea că numai administratorul ar fi pus la cale concedierea lui pentru că îl duşmănea.

La numai trei zile de la plecare, acesta apăru la Bögely îmbrăcat deosebit de îngrijit şi se întreţinu ore în şir cu baroana

şi cu Jensen. Ţiganul îi mărturisi din proprie iniţiativă magistrului că paznicul încercase să-l atragă într-un complot împotriva autorităţilor, afacere foarte periculoasă ale cărei amănunte nu le erau necunoscute celor doi.

Negocierile încetară după câteva zile şi ţiganul povesti că nu mai are niciun chef să se amestece în treburile altora.

Toate acestea îl făcură pe magistru să tragă concluzia că ceva neobişnuit se punea la cale. Ca să dezlege misterul se hotărî să urmeze sfatul prietenului, dându-le derbedeilor iluzia siguranţei.

În acest scop merse dis-de-dimineaţă la molidul cu pricina, unde găsi inscripţia neatinsă, şi crestă cât putu de exact o săgeată care tăia ochiul transversal, acoperi apoi urmele cu cetină şi se-ntoarse acasă aşteptând nerăbdător ceea ce avea să se întâmple.

Peste două zile, când baroana plecase împreună cu administratorul şi cu toate rubedeniile la o petrecere câmpenească, cineva bătu la uşa magistrului.

Acesta strigă „intră” şi în prag apăru un bărbat bătrân cu obrazul spân, alb ca de gips şi cu puzderie de riduri şi cute în toate colţurile feţii.

Buzele îi erau căzute înăuntru, pentru că îi lipseau dinţii din faţă, astfel încât bătrânul lăsa impresia că-şi mestecă şi-şi suge propriile buze. Tot chipul lui avea o înfăţişare fioroasă de cap de mort. În ciuda faptului că era prost îmbrăcat, purta nişte amulete de aur la lanţul de la ceas şi nasturi de argint la jachetă.

După ce îşi compuse o expresie de uimire, exersată dinainte, pentru faptul că fusese întâmpinat de un necunoscut, bătrânul se interesă de administrator.

Magistrul îi răspunse că tocmai plecase.

— Ciudat, ştia doar că urma să vin, mormăi supărat omul.

Apoi se plânse de ghinionul pe care-l avea de-a nu putea să viziteze moşia.

Bănuind imediat că este vorba de o nouă mascaradă, magistrul se oferi să-l conducă să vadă întreaga curte. Amabilitatea aceasta nesperată îl bucură mult pe bătrân. Coborâră împreună. Törner era hotărât să nu spună nimic în dezavantajul ţiganului; avea impresia că cineva intenţiona să-i cunoască opiniile prin intermediul individului cu cap de mort. Cu toate acestea îi ducea pe vizitator, aparent fără nicio intenţie,

prin locurile cele mai compromiţătoare, pe unde mizeria şi gunoiul erau de nesuportat, lăsând impresia că nici nu le observă. Şi când bătrânul clătina din cap nemulţumit de proasta îngrijire a pământului, magistrul găsea de fiecare dată o scuză, ba mai mult, avea mereu la-ndemână un cuvânt de laudă.

Intenţia bătrânului părea a avea un dublu scop. Pe de o parte urmărea să afle părerea magistrului, pe de alta să cunoască starea şi valoarea moşiei, deoarece îşi ieşi de câteva ori din fire văzând că întreaga gospodărie se degradează. Datorită acestui fapt puteai trage concluzia că omul trebuia să fi fost un cămătar, cure deţinea ipoteci asupra moşiei.

În sfârşit, străinul se interesă dacă existau tâmplari la curte şi cam care le erau atribuţiile. Magistrul nu putea să dea un răspuns precis la ultima întrebare, îl asigură însă că lucrau cât era ziua de lungă.

Când necunoscutul îşi luă rămas bun, îl rugă pe magistru să nu spună nimic despre vizita lui. La rândul său, acesta îi ceru să nu transmită mai departe ce a auzit de la el.

Ţiganul se lăsă prostit şi a doua zi, strălucind de bună dispoziţie, dar uşor umilit, şi zâmbind încurcat, îl invită prieteneşte pe magistru la cârciumă. Invitaţie pe care acesta nu putea s-o refuze.

Discuţia începu la un pahar cu vin. Deodată apăru Magelone cu o tavă plină de pateuri, pe care le recomanda ca fiind făcute de mâna ei. Purta o rochie albastră foarte decoltată, şi un sorţ alb în faţă. După ce magistrul gustă din bunătăţile aduse, preţuindu-le în cuvinte de laudă, ţiganul profită de ocazie şi-i spuse fetei:

— Mulţumeşte-i domnului magistru, el are să te facă fericită.

Magelone se grăbi să-i sărute mâna. Acesta însă şi-o retrase violent întrebând uluit ce rost avea această mulţumire.

— Ştiţi, fata a povestit tot; aşa trăncăneşte ea toată ziua, ca o coţofană, spuse ţiganul.

— Ce-a povestit? întrebă magistrul, trăind aproape fizic senzaţia că cineva îl ţintuieşte pe o nicovală.

— Fireşte, povestea cu masa regelui! râse ţiganul.

— A, da, regenţa! Asta n-a fost decât o sugestie, dar dacă fata vrea, am s-o recomand cu plăcere.

— Vezi, domnul magistru a promis! sublinie ţiganul nuanţele ca un judecător de instrucţie.

Magistrul avea sentimentul neplăcut că fusese înşelat. De aceea, pentru a-şi argumenta mai precis promisiunea în prezenţa martorilor, adăugă:

— Totuşi, aş vrea să nu uiţi, că nu am calitatea decât să-ţi dau o recomandaţie; să nu-ţi închipui că pot să-ţi promit chiar postul. Nu intră în atribuţiile mele. De asta se ocupă Consistoriul şi doar cu condiţia să treci un examen sever.

Dacă Magelone nu trece acest examen, domnii nu o vor primi, deci nu are de ce să-mi mulţumească, cu atât mai mult cu cât eu nu i-aş crea în acest caz decât un efort inutil.

— Se-nţelege, îl asigură ţiganul, dar dacă se ajunge la examen, atunci situaţia este ca şi rezolvată, pentru că Magelone este cea mai pricepută bucătăreasă din lume. Se ştie doar că ea a învăţat să gătească la Mareşalul Curţii.

Magelone se retrase făcând plecăciuni şi cei doi bărbaţi rămaseră singuri.

Acum ţiganul abordă o nouă temă de discuţie, care nu-l interesase niciodată până acum: politica. Îi amesteca în aceeaşi oală pe Cromwell, Frederik al III-lea şi Carol al XI-lea, iar pentru regele Suediei nu găsea destule cuvinte de laudă.

Magistrul înţelese imediat că acesta ascultase pitit în tufiş întreaga discuţie din seara când adjunctul venise să-l viziteze. Toată întâmplarea îi apăru imediat în adevărata ei lumină; bazându-se pe faptul că ţiganul era prea ameţit şi lovit să mai vadă ceva, el dădu frâu liber unor injurii, şi încă în prezenţa unor martori care pândeau în tufiş. Aşa se explică faptul că s-a apucat să ţină un discurs despre avantajele absolutismului, despre meritele de necontestat pe care şi le-a cucerit Carol al XI-lea cârmuind regatul, despre îndatoririle sacre pe care le-ar avea cetăţenii faţă de Dumnezeu, rege şi patrie.

Pesemne că Jensen sau nu auzise tot ce se vorbise în seara cu pricina sau nu pricepuse nimic, fiindcă acum o întoarse brusc, acuzând orice formă de guvernământ, orice autoritate, orice instituţie poliţienească. Magistrul se amuză, contrazicându-l total şi sfătuindu-l mai ales să facă o deosebire între autoritatea statală şi jurisprudenţă.

Explicându-i, se lansa în argumentaţii erudite, înşirând numeroase surse bibliografice, şi presărându-şi pledoaria cu citate latineşti şi greceşti.

Ţiganul, care îl lua în serios, ameţi până la urmă de efortul făcut vrând să înţeleagă ceea ce nu era de înţeles. Dar magistrul nu-l slăbi, apelând acum la toată ştiinţa sa, îi vorbi despre dreptul de război şi de pace al lui Grotius, despre dreptul naţional al lui Pufendorf, îi expuse tot conţinutul celebrului tratat al lui Hobbes cu privire la dreptul cetăţenesc, lucrare în al cărei sistem era încadrat absolutismul.

Vorbi o oră întreagă cu voce de stentor, reducând la tăcere orice încercare a adversarului de a-l întrerupe.

Până la urmă, ţiganul se gălbeji de tot. Efortul supraomenesc de a urmări înlănţuirea logică a ideilor şi mai ales de a dovedi că înţelege toată desfăşurarea expunerii, îl distruse.

Când magistrul îşi încheie recitalul, administratorul zâmbi aprobator, simţindu-se atât de epuizat, încât nu mai fu în stare să rostească decât „extraordinar”.

Apoi îşi turnă un pahar mare cu vin, încercă să se adune şi să riposteze. Singura temă însă pe care o stăpânea bine era cea mai la-ndemână şi anume povestea cu baroana, cinstea şi virtuţile acesteia, calomniile murdare ce se ţesuseră în jurul ei. Se agăţa de atâtea amănunte încât până la urmă, încurcându-se în ele, începu să se laude cu neruşinare cu aventurile lui amoroase, meschine, una mai incredibilă decât alta.

Magistrul, care era foarte atent să observe când discuţia îşi schimba cursul, se convinse acum că interlocutorul său nu urmărise toată noaptea decât o singură problemă. De aceea îşi ascuţi bine urechile până ce punctul nevralgic fu atins.

— Fete pe toate drumurile, numai bani să fie, îşi încheie ţiganul explicaţia.

Zicând acestea îşi luă mina atotştiutoare pe care obişnuia să o abordeze ori de câte ori voia să-i smulgă celuilalt secretele, lăsând să-i scape cuvintele:

— Cu o sută de taleri îmi cumpăr orice fată!

Cu aceste cuvinte se lăsă o linişte mormântală. Mai departe nu mai putea merge.

O clipă magistrul fu tentat să-l demaşte pe loc, să-l lovească peste obraz pe acest mizerabil care îşi oferea propria soră în modul cel mai grosolan. Trebuia însă mai întâi să aibă deplina convingere că bănuielile îi erau justificate, de aceea aruncă momeala:

— Apropo de fete, Jensen, ţi-aş spune ceva, ar trebui să fii mai atent cu Magelone, să nu ţi-o seducă Mats.

Ţiganul se-negri de mânie.

— Nemernicul, să-ndrăznească numai, haimanaua!

Magistrul îi văzuse de la fereastra sa pe Magelone şi pe servitor jucându-se împreună în camera acestuia. E drept că nu depăşeau limita jocului, dar chiar aşa, ceea ce făceau nu era complet nevinovat. Jocul consta în a se împinge reciproc pe pat. Nu trebuia neapărat să spună tot şi nici nu voia să facă aluzii la ceea ce nu ştia.

— Eu nu spun decât că se joacă, dar joaca poate deveni un lucru serios şi Mats nu este decât un prăpădit de servitor.

— Mama ei de fată! Şi dacă o fi să o nenorocească careva, cum li se întâmplă odată şi-odată fetelor, atunci măcar să aibă de-a face cu un domn.

Nu mai exista niciun dubiu; voia să-şi vândă sora unui domn distins şi nici mai mult, nici mai puţin, decât pentru o sută de taleri.

Magistrul pretextă oboseala şi se ridică să meargă la culcare, mulţumi pentru găzduire şi spuse: „Noapte bună”.

Reîntors în camera sa, îl cuprinse o silă de el însuşi, cum se putuse preta să stea la aceeaşi masă cu un hoţ şi cu un codoş. Cum de fusese în stare să decadă într-un asemenea hal? Ce se întâmplase cu el de s-a lăsat atras într-o sferă cu mult inferioară mediului său. De ce se preocupa de oameni şi situaţii care nu-l priveau? Să fi fost acel soi de inerţie care ţi se aşază pe suflet, de îndată ce acesta se izolează de ambianţa obişnuită, şi după lupte îndelungi, complet vlăguit, îşi blochează dorinţa şi voinţa.

Tot reflectând aşa asupra celor ce i se întâmplaseră în ultima vreme, se simţi epuizat de efortul uriaş şi parcă din atomii fiinţei lui aproape destrămată, începea să se ridice glasul unei naturi teribile. Instincte pe care fusese silit să şi le înfrâneze o jumătate de an, se trezeau învigorate de speranţa de-a obţine acel ceva la care trebuise să renunţe vreme atât de îndelungată, toate simţurile se răzvrăteau cu o forţă teribilă. Imaginea fetei în costum albastru ţâşni, ca dintr-o lanternă magică, arătându-şi umerii dezgoliţi, unduirile lascive ale şoldurilor şi ale spatelui. Alungă cu furie tot ce-i urâţea chipul, cuta răutăcioasă a gurii, şi mai ales murdăria acestei făpturi.

O poftă telurică, să cuprindă crud, animalic, precum un câine căţeaua râvnită, se trezea în el, însoţită ciudat de un resentiment – inexplicabil – acela de-a nu o săruta. Fantezia însufleţea plastic întreaga scenă, aşa cum visa şi dorea să se întâmple.

Simţea că n-ar putea să-i spună vorbe de dragoste, că n-ar putea de fapt să-i spună nimic, nici să-şi unească sufletul cu al ei, sau să-şi făurească perspective de viitor; ca un sultan ar fi vrut, dacă ea consimţea, să-i arunce batista, şi făcându-i un semn de chemare, să se furişeze împreună într-un ascunziş întunecos, unde să nu poată vedea nimeni, nici chiar el însuşi ceea ce se întâmpla. Ochiul său nu voia să rămână tributar nici unei imagini, gândurile sale nu trebuiau să fie împovărate de nicio amintire.

Nu, ei doi aveau să se afle, aşa cum se aflau fiarele, ca apoi să plece unul de lângă celălalt fără remuşcare!

Aşa gândea că se va întâmpla şi aşa visă totul în noaptea aceea!

A doua zi, când se trezi, era ferm hotărât să nu aibă de-a face cu Magelone. Nu atât din virtute – soţia lui firavă îi acordase demult această libertate, şi apoi de curând asistase la un caz, frecvent de altfel, când un preot căsătorit, care ceruse episcopului să fie dezlegat de jurământul conjugal, obţinuse permisiunea cerută, dar îi era scârbă să se combine cu o familie de criminali. De asemenea, îl respingea ideea de-a avea relaţii cu o femeie străină chiar în casa în care locuia şi familia sa; în sfârşit, se temea că fata l-ar fi folosit că să-şi mascheze aventurile cu alţi bărbaţi.

Dar simpla convingere că putea să-şi satisfacă poftele animalice, motiv care îi preocupa obsedant gândurile, îl mâna spre ceea ce era inevitabil, iar faptul că peste zi trebuia să lupte spre a rezista ispitei, dădea acestei tentaţii dimensiuni fabuloase.

Gândul la fată îi alungă toate celelalte idei, îi înceţoşă puterea de judecată, îi stinse bănuielile împotriva ţiganului, îi slăbi vigilenţa împotriva duşmanului viclean, îl adormi fără a observa, în iluzia siguranţei.

Auzind o gălăgie cumplită jos în grajd şi grăbindu-se la fereastră, privi cu indiferenţă cum ţiganul îl ameninţa pe servitorul Mats, şi cum acesta, în legitimă apărare, puse mâna

pe lopată şi îi dădu ţiganului o lovitură zdravănă peste braţ. Ţiganul fugi din grajd şi-i porunci slugii să părăsească casa.

Cu aceeaşi linişte văzu cum Mats îşi legă traista şi plecă, fără să ştie de fapt de ce pleacă. Tot ceea ce se întâmplă în această zi îl lăsă pe magistru la fel de indiferent ca orice lucru lipsit de importanţă.

Când coborî la cârciumă, văzu carul cu bălegar acolo. Roţile din faţă erau împotmolite în noroi şi încărcătura zăcea alături. Dacă ar fi avut mintea limpede l-ar fi pus pe gânduri foşnetul suspect care venea dinspre pământ şi ar fi cercetat dacă sub grămada de bălegar nu erau ascunse obiecte care trebuiau tăinuite.

Dar el nu avea ochi decât pentru Magelone. O vedea peste tot pe unde trecea; o întâlnea pe scări, în pod şi observă cu încântare că era mai îngrijită.

După-amiază magistrul vru să iasă cu copiii, dar trăsura reţinută la han nu se arăta. Ţiganul înhămase între timp caii la şareta lui, şi cum copiii erau trişti că distracţia promisă le fusese luată, îi invită pe oaspeţi să meargă împreună cu baroana în pădure. Magistrul nu refuză şi nici nu fu surprins când, o oră mai târziu, se pomeni în trăsură cu întreaga societate, având-o pe Magelone pe banchetă chiar vizavi de el. Nu îl deranja nici faptul că pălăvrăgeala baroanei urmărea intenţionat să-i atragă atenţia asupra fetei. Magelone se holba cu ochii ei ca doi nasturi de plumb şi făcea graţii, nereuşind decât un fel de rânjet, care-i descoperea caninii proeminenţi.

Când îşi văzu copiii în această adunătură murdară, care căra după ea până în pădure mirosurile de carne alterată şi câine ud, se trezi la realitate. Văzând cum râdeau cei pe care îi întâlneau în cale de această adunătură, deveni conştient de cumplita sa decădere.

Abia acum observă că baroana purta un guler alb din blană de pisică la o pelerină de mătase verde şi pe cap o pălărie din vremea lui Gustav I, o adevărată monstruozitate, semănând cu o umbrelă garnisită cu o coadă de marmotă. Ţiganul în ţinută de rigoare cu jacheta cea galbenă, avea pe spate cinci degete slinoase, probabil în semn de amintire de la incidentul cu Mats. Gloabele arătau ca ieşite direct din *Dansul Morţii* de la Domul din Lund, iar roţile erau complet murdare, deşi vremea era uscată şi soarele strălucea.

O clipă avu intenţia să coboare, apoi se linişti iar; privindu-şi copiii, uita societatea care-l înconjura şi hotărî să rămână surd la tot ce povestea ţiganul.

Nu mai auzea decât râsul proaspăt al celor mici, urmărea joaca lor vioaie, când încercau să apuce o creangă de fag care apărea o clipă deasupra trăsurii în mişcare. Apoi îşi aminti de nevasta lui care rămăsese acasă, încuiată în cameră, paralizată; o fiinţă pentru care vara trecea fără nicio zi scutită de durere. Atunci simţi deodată ruşinea şi amărăciunea şi revolta pentru suferinţele nemeritate la care îl supunea soarta, obligându-l să-i facă şi pe alţii să sufere. Era atât de copleşit de aceste sentimente, încât nu observă cum trăsura o coti spre han, unde un scamator adunase o mulţime de oameni în jurul său. Sub un fag ţăranii stăteau la mese şi beau, iar cei mai tineri dansau.

Brusc fu trezit de atenţia gălăgioasă pe care apariţia trăsurii o stârni în mulţime; sosirea îi fu întâmpinată cu râsete şi chiote.

Ieşindu-şi din fire de indignare puse mâna pe hăţuri şi mână caii din nou înspre şosea.

O clipă se făcu linişte. Se aşternuse o tăcere ameninţătoare. Se simţi obligat să-i ceară scuze baroanei pretextând că i-a promis soţiei sale să nu-i ducă pe copii în aglomeraţie.

Cu o abilitate incredibilă baroana se prefăcu a înţelege şi a aproba pe deplin purtarea magistrului, ba chiar nu mai găsea cuvinte să laude îndeajuns devotamentul acestuia.

Plecară deci spre casă.

Törner nu bănui nicio clipă că totul nu era de fapt decât o mascaradă premeditată; atât de urâtă şi meschină îi păru întreaga întâmplare încât îşi refuză cu violenţă orice reflecţie devenind orb, surd şi impasibil la toate impresiile neplăcute.

Când începu să se întunece, pe la şapte, după ce copiii se duseseră la culcare, se retrase în odaia sa ca să fie singur şi mai ales ca să nu fie nevoit să dea ochi cu ai casei. Seara de august era caldă, dar întunecată; aprinse lumina, îşi scoase haina, şi se aşeză la masă să citească o carte.

În timp ce sta aplecat asupra tratatului despre viaţa plantelor, întorcând paginile, nu observă cum îi alergau gândurile de la o filă la alta, căutând zadarnic ceva care să le reţină, ca bondarii rătăcind de la floare la floare şi căutând cu trompa un loc prielnic, până când în sfârşit, ochii descoperiră capitolul despre

fecundarea florilor. Abia acum începu să înţeleagă ce citea şi totul prinse deodată formă şi culoare.

Secretele fecundării îl ispiteau ca pe un licean; tot ceea ce ştia începu să prezinte un interes reînnoit, să ofere nenumărate sensuri şi puncte de vedere.

Şi în timp ce citea simţea cum sevele puterii aproape lâncede i se umflau în ţesuturi, cum sângele i se făcea cald şi duhul păgân al naturii începea să vorbească irezistibila-i limbă. Patima creştea în el, instinctul îl făcea să trăiască – fie şi pentru câteva secunde – dedublarea propriei sale persoane, evadarea trupului şi a sufletului din carcera strâmtă a individului, viaţa pulsând în seminţia viitoare.

Simţi o prezenţă străină în odaie, fără să-şi fi ridicat ochii de pe carte, o suflare uşoară venind de la cineva care se mişca şi respira în atmosfera încăperii lui; o fierbinţeală îi cuprinse partea trupului dinspre locul de unde se auzea sunetul înfundat al paşilor moi. Când se întoarse o văzu pe Magelone în plină lumină cu ochii ei răi de un albastru-cenuşiu neobişnuit de bulbucaţi, şi atât de opaci şi inerţi încât păreau să respingă razele luminoase.

— Ce vrei? întrebă magistrul cu glasul sugrumat.

Fata era din nou gătită; purta o rochie stridentă, din acelea cu care se-mbracă de obicei târfele.

— Jensen vă roagă mult să-l scuzaţi, bâigui ea. Tutunul i s-a terminat şi m-a trimis să întreb dacă n-ar voi magistrul să-i împrumute puţin.

— Ţine! răspunse magistrul scurt, se ridică şi-i întinse un pachet pe jumătate plin.

Apoi reflectă o clipă, văzând că fata nu se grăbeşte să plece; luă o hotărâre pripită dar renunţă imediat la ea în timp ce vorbea.

— Salută-l pe Jensen şi spune-i că este nepotrivit – îşi întoarse privirea în altă parte – pentru o fată să intre în camera unui bărbat la o oră atât de târzie.

Apoi o prinse de braţ, o împinse spre uşă, dar ezită de vreo două ori înainte de-a o scoate afară. Rămas singur regretă că o lăsase să plece. Dar acum era prea târziu.

Târfa e târfă! gândi. Dacă nu este asta o să fie alta şi dacă n-o să fiu eu, o să fie Mats! Fratele ei este un hoţ, probabil că aşa

sunt fraţii tuturor târfelor şi cine poate să le cunoască până în cele mai mici amănunte arborele genealogic.

Cu aceasta fu pecetluită hotărârea lui pentru seara următoare.

Totul se întâmplă aşa cum şi-a imaginat. Dar nici nu-şi consumă bine senzaţia aceea de forţă descătuşată, plină de voluptate, că îl şi năpădi frica şi greaţa. Frica – deoarece de afară, dinspre pod auzise ceva mişcându-se şi îndepărtându-se cu paşi târşiţi. Aceasta îi întări convingerea că era spionat. Apoi scârba, insuportabila senzaţie pe care ţi-o dă murdăria şi pe care simţurile sale o cunoscură total abia după ce ameţeala trecuse; o senzaţie atotcuprinzătoare ca şi când totul, odaia, trupul şi sufletul, i-ar fi fost imund şi rău mirositor.

Dar ce trebuia să se întâmple se întâmplase şi nimic nu se mai putea schimba. Îmbrăţişase un animal şi animalul îl sărutase ca o pisică sălbatică; şi-a întors atunci faţa cuprins de o frică inexplicabilă că ar putea inhala o răsuflare murdară.

Dimineaţa următoare o întâlni pe Magelone pe scară. Trecură unul pe lângă altul indiferenţi ca şi când nimic nu s-ar fi întâmplat.

El era bucuros că întâmplarea nu lăsase în urma ei amintiri neliniştitoare, dorinţe reînnoite, regrete sau reproşuri.

Dar după-amiază, Magelone veni din nou şi bătu la uşa magistrului.

Acesta deschise şi o rugă în numele lui Dumnezeu să plece, spunându-i că Jensen ar putea să afle şi atunci ar fi pierdută.

— Dar Jensen ştie tot, răspunse fata şi vru să intre cu de-a sila în odaie.

— N-ai ce căuta aici! Soţia mea cheamă poliţia şi ne nenoroceşte pe-amândoi, spuse magistrul neştiind cum să iasă din încurcătură.

Cuvântul „poliţie” avu un efect senzaţional şi fata dispăru.

Seara magistrul lua masa în familie. Uşile şi ferestrele erau deschise ca să intre ultima lumină a amurgului în casă. Se mânca tăcut aşa cum se obişnuieşte când te afli în prezenţa unui bolnav. Doar în răstimpuri se rostea câte un cuvânt aproape şoptit. Din grădină suiau până la ei cântece, muzică şi strigăte: erau oaspeţii baroanei, câteva persoane care veniseră dis-de-dimineaţă în vizită, se puseseră imediat pe băutură şi nu conteniseră până la amiază. Apoi dormiseră bine câteva ore prin

boschete ca să ia desfrâul de la capăt. De la fereastra sa, magistrul văzuse musafirii şi rămase uluit de înfăţişarea lor neobişnuită. Un domn, mare cât o casă, cu nasul roşu şi ochii injectaţi şi câteva doamne care păreau mai degrabă târfe sau cămătărese. Totuşi fusese informat că era de fapt un cărăuş cu soţia şi cumnată-sa, vechi prieteni cu părinţii baroanei. Se hotărâseră acum să cumpere moşia.

Bănuielile magistrului se treziră din nou. Originea şi rangul baroanei nu puteau fi autentice; în orice caz un baron cu asemenea relaţii trebuia să fi fost sărac lipit, ceea ce nu se putea spune despre părinţii baroanei.

Peste zi magistrul fusese invitat să ciocnească un pahar cu invitaţii, dar acesta se scuză când văzu că toată lumea, inclusiv femeile şi copiii, se-ntrecuse cu băutura.

Chiar de la prima impresie observă o rea-voinţă, ceva ostil în comportarea acestora şi dacă nu s-a ajuns la un conflict deschis, aceasta s-a datorat faptului că magistrul prudent a ştiut să se retragă la timp. Dar tocmai când se afla în sânul familiei, unde se credea în deplină securitate, departe de barbarii aceia dezlănţuiţi, văzu deodată capul zburlit al Magelonei apărând în deschizătura uşii. Ochii ei erau mai bulbucaţi ca de obicei şi râdea într-una prosteşte cum fac beţivii.

— Ce cauţi? întrebă scurt, spre a evita scandalul.

Fata se ţinea de mobile cu un amestec de nesiguranţă şi impertinenţă în toată comportarea ei, ceea ce îi făcu pe d-na Törner şi pe copii să se sperie.

— Ce cauţi? repetă magistrul întrebarea cu vocea ridicată.

Fata ajunse până la masă, unde se afla soţia magistrului înconjurată de perne; se sprijini de fotoliul acesteia, aruncă o privire batjocoritor provocatoare bietei bolnave şi rânji neruşinat, voind parcă să-şi savureze în voie răzbunarea împotriva acestei femei, care nu demult îi dăduse o lovitură binemeritată.

Doamna Törner se feri în lături, păli şi leşină, dar în aceeaşi clipă magistrul apucând-o pe Magelone de braţ, deschise uşa şi o azvârli pe coridor. Fata căzu acolo pe o grămadă de vase rămasă acolo de la hrana câinilor. Apoi magistrul închise uşa.

Abia apucase s-o readucă în simţiri pe nevastă-sa şi s-o ducă în odaia ei, că se şi auziră bătăi în uşă. Copiii ţipară de frică, sensibilizaţi de toate întâmplările neobişnuite, pe care nu le

puteau înţelege. Cum bătăile nu aveau de gând să înceteze, magistrul întrebă, fără să deschidă, cine era.

De dincolo de visă îi răspunse administratorul cu o voce placidă că îl roagă să-l scuze, dar oaspeţii săi ar dori mult să vadă locuinţa şi, cum aşa se obişnuieşte, nu poate să-i refuze.

Observă o licărire răutăcioasă şi răzbunătoare în ochii ţiganului când acesta introduse în casă patru indivizi beţi, care plini de impertinenţă abuzau de un drept legal, ca să-i murdărească pardoseala şi să deranjeze liniştea unei femei bolnave.

Magistrul fierbea de furie văzând cum bandiţii aceia ordinari adulmecă peste tot prefăcându-se chipurile că apreciază dimensiunile uşilor şi ale ferestrelor, reuşind cu greutate să-şi ascundă rânjetul şi să îngaime câteva vorbe ca să lase impresia că veniseră într-adevăr în scopul acela.

Această vizită neînsemnată în aparenţă, ascundea de fapt o provocare şi o sfidare, încât magistrul fu obligat să-şi ia copiii şi să iasă cu ei pe balcon, spre a evita izbucnirea unui scandal.

Războiul fusese declarat, ba mai mult, duşmanul îşi anunţa victoria cu surle şi tobe; ţiganul îi arătase celui înfrânt şi captiv, că ştia prea bine că mâinile şi picioarele îi erau legate şi acum îşi punea talpa murdară pe grumazul celui înşelat. Acesta se chircea de durere, dar jura în sinea lui să-şi distrugă duşmanul, înainte ca acesta să-l fi anihilat definitiv, să-l desfiinţeze odată pentru totdeauna: nu să-l rănească, să-l ucidă, spre a nu fi el însuşi ucis.

VIII

Magistrul Andreas îşi petrecu noaptea următoare chibzuind în fel şi chip cum să-l distrugă pe monstrul care, lipsit de orice scrupule, îşi manifesta vădit plăcerea de a face rău, fără să trebuiască să suporte consecinţele şi pedeapsa.

Să-l mai legene în iluzia siguranţei nu se putea, deoarece administratorul nu-şi mai permitea niciun răgaz de oboseală după muncă, în care ar fi putut fi surprins, şi relaţia dintre ei devenise prea încordată ca să mai poată obţine un armistiţiu. Dar ca să poţi să porneşti o bătălie împotriva unui asemenea adversar, trebuia să procedezi faţă de el identic, fără fineţe, să nu eviţi mijloacele reprobabile, să-i adulmeci secretele, fără ruşine, ascultând pe la uşi, şi smulgând prin vicleşug confidenţa celor ce-i erau apropiaţi.

Magistrul nu se simţea în stare de aşa ceva.

Era împotriva firii lui să întreprindă acţiuni josnice, prin care îşi jignea conştiinţa de sine şi-şi umilea demnitatea. Nu putea duce această luptă fără să se degradeze; nu putea să fugă şi să renunţe la luptă. Nu îndrăznea, deoarece atunci ar fi fost imediat înfrânt.

El era elenul care lupta împotriva barbarului; în această luptă trebuia să învingă barbarul, pentru că era mai crud. El era Arhimede, care căzuse de mâna unui soldat, deşi prin calcule ar fi putut inventa o maşină care putea arunca în aer mii de soldaţi.

Şi în timp ce puse cap la cap însuşirile lui Jensen făcându-i un fel de inventar al instinctelor, descoperi două puncte, care făceau posibilă o luptă suflet la suflet, inteligenţă la inteligenţă, fără ca inteligenţa superioară să fie silită să capituleze. Jensen împărtăşea groaza sălbatecului în faţa nepătrunsului şi împotriva acestei spaime îşi făcea o pavăză din credinţa în forţe necunoscute. Dacă i s-ar smulge acest scut, reflectă magistrul, spaima i s-ar redeştepta, credinţa-n noroc i-ar fi răpită şi el s-ar prăbuşi definitiv. Încrederea pe care o avea acest om în bunăvoinţa soartei, părea de neclintit.

Deşi ştia că de Sfinţii Arhangheli îl aştepta ruina economică, nu-şi lucrase pământul, nu făcuse nimic, ci stătea mai departe cu braţele încrucişate aşteptând să-i pice porumbeii gata fripţi în gură. Magistrul nu ştia dacă adversarul său credea într-un

dumnezeu creştin, nici nu-l văzuse vreodată la biserică, în schimb avusese prilejul să constate că acesta îşi hrănea viperele, pe care le considera sfinte, cu lapte. Deci viperele trebuiau stârpite, credinţa în puterea lor ocrotitoare trebuia ştirbită, pentru ca teama de un destin ostil să-l facă pe omul acela un infirm spiritual.

Rezolvarea celui de-al doilea punct era mai dificilă, dar dacă o realiza, aceasta însemna pentru ţigan moartea. Amestecându-şi sângele cu o familie nobilă acest paria îşi dublase vitalitatea, sentimentul înrudirii cu clasele superioare îi trezira gânduri pline de respect faţă de propria sa persoană. Cât timp credea că această femeie era cu adevărat ceea ce pretindea că este, putea să-şi ţină capul drept.

Magistrul însă era acum ferm convins că aici se afla un secret pe care el însuşi nu-l cunoştea, era sigur că baroana îşi minţise iubitul şi că era departe de a fi de origine nobilă.

Ca să cerceteze aceasta avea nevoie doar de timp şi de perspicacitate. Din registrele parohiei se putea afla care era de fapt realitatea. Dacă bănuiala magistrului s-ar confirma, ţiganul s-ar simţi înşelat, şi-ar pierde controlul şi ar săvârşi uşor fapte necugetate. Cine ar putea şti ce ar ieşi la lumină atunci, când două creaturi ca acestea ar începe să-şi trădeze reciproc secretele, nemaivorbind de pierderea pe care Jensen ar suferi-o dacă ar afla că a fost înşelat de singurul om în care crezuse. Întreaga sa vitalitate ar scădea dacă speranţa, pe care şi-a clădit puterea şi bucuria, s-ar stinge.

Deşi nu făcuse altceva decât să toarne mercur în laptele viperelor spre a stârpi nişte animale dăunătoare, magistrul Andreas avea conştiinţa încărcată, de parcă ar fi ucis sau ar fi furat. Şi cum stătea la fereastră aşteptând efectul, deveni neliniştit.

De trei ore se apucase de lucru când auzi, în sfârşit, un ţipăt la cabană. Ivan descoperise primul nenorocirea şi făcu atâta scandal, încât ţiganul care adormise beat într-un boschet se grăbi într-acolo.

Mai întâi fu luat la întrebări grădinarul care jura şi se blestema că era nevinovat. Baroana care veni într-un suflet plângea frângându-şi mâinile. Dar cum nu se vedea nicio urmă de violenţă la animalele ucise, ce fuseseră pe cale să năpârlească, şi pentru că nimeni nu putea crede că viperele, care pot fi atât

de lesne omorâte cu un baston, fuseseră otrăvite, oamenii creduli începură să presupună că izbucnise o ciumă şerpească. Tot ce privea această boală intra deja în domeniul destinului şi deci a unor forţe necunoscute.

Hoiturile fură adunate cu grijă, învelite într-o împletitură de lână şi duse în casă. Prin fereastra deschisă magistrul putu auzi cum se făcea focul în sobă, ca prin căldură viaţa să poată fi readusă în trupurile moarte.

Totul arăta de parcă trăsnetul ar fi lovit casa. Oamenii alergau speriaţi care încotro, orice treabă încetase, dulgherii căscau ochii prin ferăstruica pivniţei şi câinii care râvneau la o gustare de vipere fură alungaţi cu un zgomot asurzitor şi închişi în cămări.

Jos în locuinţă se discuta aprins, aşa încât prânzul nu fu servit şi totul intră într-o debandadă nemaipomenită.

— A căzut nenorocirea pe capul nostru!

Cu aceste cuvinte îşi încheie ţiganul opiniile sumbre. Apoi îşi turnă un pahar de rachiu şi se puse pe băut şi pe cântat cântece de jale. Până la urmă întreaga familie se aşează la fereastră cu paharele în mână. Magistrul observă chiar din seara următoare, din comportarea politicoasă, umilă şi supusă a ţiganului că lovitura avusese efectul scontat. Ura părea să se fi destrămat odată cu credinţa în noroc. Cu toate acestea nu vorbi despre vipere; se ruşina să-şi dezvăluie slăbiciunile şi ştia că magistrul ar fi râs de superstiţiile lui. Vorbi numai evaziv despre nefericirea lui nemeritată şi despre apropiata sa decădere.

Apoi schimbă brusc discuţia şi începu să povestească istorioare picante improvizând chiar o farsă cu un domn care neputând să-şi satisfacă drăguţa fu încornorat de aceasta.

Magistrul se prefăcu că nu înţelege sensul anecdotei dar continuă în acelaşi stil, servindu-i o poveste despre un domn care crezuse că i se oferă o fecioară dar se pomeni în schimb cu o lepră.

Ţiganul pară lovitura şi îi spuse că obţinuse de la cărăuşul care-l vizitase de curând şaizeci de mii de taleri pe moşie.

— Da, adăugă el dispreţuitor, pentru un geambaş moşia asta este chiar prea nobilă.

Magistrul înghiţi minciuna, dar cuvântul „geambaş” îi rămase înfipt în creier spre a-i putea fi de folos mai târziu.

Peste opt zile, magistrul, cercetând în mare taină registrele parohiei, constată că baroana Ivanoff se născuse dintr-o familie de jos, pe numele adevărat Ivarsson, că tatăl ei fusese un cămătar ordinar şi patron a două case de plăceri din Copenhaga, iar mama o târfă în toată regula.

Avea senzaţia că nu aflase de fapt nimic nou, când preotul şi judecătorul îi confirmară aceste date. Doar nu putea fi altfel, reflecta acum, deşi el era omul care se îndoia de toate, exceptând caracterul sacru al poporului. O asemenea atracţie pentru murdărie, minciună, superstiţie nu putea să existe într-o familie care generaţie de generaţie cunoscuse educaţia. Un nume celebru îndemna de obicei la acţiuni măreţe sau înnobila gânduri şi sentimente; ar fi trebuit măcar să constituie un imbold la îngrijirea propriei persoane. Şi dacă un neam nobil decădea moral, aceasta se-ntâmpla de obicei când toată stirpea era deja complet distrusă economic, ceea ce nu se putea spune în cazul de faţă.

În timp ce magistrul Andreas se ocupa cu cercetările putu să observe, în cele opt zile care se scurseră, că ţiganul îşi pierduse siguranţa de sine şi dinamismul caracteristic. Zăcea mai tot timpul printre iepuri pe acoperişul grajdului la soare, fuma sau dormea. De ce îşi alesese tocmai acest loc era greu de explicat, poate din cauza sângelui său meridional care era atras de dogoarea tablei, sau poate firea lui de paria avea voluptatea mirosului greu care-i trezea amintiri vechi de putreziciune, scârnă şi gunoaie. În timp ce-i creştea apatia, pe moşie toate erau alandala. Păsările mureau pe capete de foame şi din lipsă de îngrijire, putrezind în mijlocul ogrăzii.

Câinii goneau găinile, şi raţele furau pe apucate ceva de mâncare. Oile se îmbolnăviseră pentru că zăceau în propria lor murdărie care se aduna stivă sub ele. Nimeni nu le adăpa şi nu le mâna la păscut.

Grădinarul, argatul şi dulgherul stăteau în cireşi şi mestecau; culegeau câte-un coş plin, care trebuia dus la piaţă, dar rămânea acolo până putrezeau toate poamele.

În acest timp în grădină buruiana creştea în legea ei şi-şi risipea pretutindeni sămânţa, muştele se înmulţeau, casa întreagă desfăcută din balamale se năruia. În răstimpuri ţiganul se trezea doar să pună la cale vreo ticăloşie ca să-i necăjească pe chiriaşi; de pildă gonea câinii murdari pe scări în sus şi-n jos,

exact după ce se frecau duşumelele, arunca oase şi resturi de mâncare pe coridor, lăsa găinile în casă, făcea zgomot noaptea şi-şi aţâţa dulăii împotriva lăptarului şi a poştaşului.

Toate acestea îl făcură pe magistrul Andreas atât de dur încât se hotărî cu premeditare să dea curs ultimei sale decizii de a-şi distruge definitiv duşmanul.

Pentru a-şi putea duce planul la îndeplinire, a ales-o pe Magelone, căreia reuşi să-i atenueze pornirile duşmănoase prin cuvinte blânde. Acest lucru i-a fost cu atât mai uşor cu cât fata, care era persecutată de fratele ei şi de baroană, nutrea împotriva acestora o ură sălbatecă.

După ce fusese bine învăţată ce avea de făcut, fata era fericită; acum i se oferea în sfârşit ocazia să-şi ducă la îndeplinire răzbunarea pe care o dospea demult împotriva baroanei, acum înjosită, precum şi împotriva fratelui său, care îşi pierduse pare-se strălucirea de altădată. De aceste elemente se folosi magistrul ca să le arate celor doi superioritatea sa.

Explozia se declanşă într-o vineri seară.

Magistrul stătea la fereastră şi asculta cum scandalul începu întâi timid, ca mai apoi să izbucnească într-o vâlvătaie violentă. Baroana, alias domnişoara Ivarsson, stătea la fereastră când Jensen intră pe uşă.

Câteva minute fu linişte, apoi domnişoara spuse:

— Mâine te duci la oraş, Peter, după târguieli.

— Nu, răspunse ţiganul, ai să te duci tu.

— Cu ce bani mă rog frumos? Tu mi i-ai luat pe toţi.

— Eu? Ce-am luat eu, ce? că am lucrat zi de zi după socoteala ta? Ce-au primit fraţii mei că ţi-am fost argat şi servitoare pe daiboj.

Apoi veni rândul domnişoarei. Vorbi o jumătate de oră; când ţipa, când plângea, când înjura.

Administratorul făcea eforturi disperate să apuce să spună ceva, dar zadarnic.

Atunci se-nfurie şi se năpusti afară trântind uşa în urma sa. Reveni izbucnind într-un torent de vorbe din care nu se desluşeau clar decât „codoaşă”, „târfă”, „cămătăreasă”.

Din nou domnişoara tună şi fulgeră o jumătate de oră fără ca magistrul să poată auzi altceva decât trântitul uşii, care de la distanţă răsuna ca bubuitul unui tun, de câte ori administratorul ieşea turbat din odaie, ca să intre din nou peste câteva secunde.

Apoi fu chemată Magelone. La început o pălmui domnişoara, apoi Jensen; dar ea nu se lăsă cu una cu două ci dădu drumul unui adevărat foc de artilerie, care fu auzit în toată casa, cuprinzând şi grădina, unde oamenii ascunşi prin tufişuri ascultau.

Pe neaşteptate ieşeau la iveală istorii de demult, pe când părinţii ţiganului lucrau încă la curte. Administratorul şi domnişoara se învinuiau reciproc de furturi de cai, spargeri de scrinuri, sustrageri de bani, pe scurt de cele mai odioase ticăloşii.

Vocea administratorului nu se mai auzea; părea că intrase în pământ.

Incidentul se încheie cu izgonirea Magelonei, care fu învinuită că s-ar fi întins cu toţi bărbaţii de la curte, cu excepţia magistrului. Aceasta îşi împachetă lucrurile şi plecă. Piatra fusese aruncată şi efectul fu cel aşteptat.

Satisfăcut că treaba îi ieşise din plin, magistrul se duse la culcare, adormind liniştit pentru prima oară după foarte multă vreme. Zgândărită, partida adversă era acum atât de preocupată de propriile ei ticăloşii încât ştia că va fi lăsat în pace.

Fără să ştie, pornise la atac într-o perioadă deosebit de propice pentru a provoca dezastru în tabăra duşmanului. A doua zi era sâmbătă, când se plătea leafa şi se făcea aprovizionarea pentru săptămâna următoare. Lovitura căzu drept pe capul lui Jensen, al cărui creier înfierbântat nu ar mai fi putut suporta şi alte lovituri colaterale. Era tocmai pe punctul de a se pierde cu totul dacă nu i-ar fi venit în ajutor puteri inexplicabile pe care oricum n-ar fi putut să le invoce singur.

În dimineaţa următoare incidentului, când magistrul coborî în curte, îl întâlni pe grădinar, deosebit de tulburat şi gata să i se confeseze.

Curios de efectul acţiunii sale şi sigur că se afla în afara oricărui pericol, îl întrebă pe acesta dacă auzise scandalul din seara precedentă.

Da, sigur că-l auzise, şi voia să-i atragă atenţia asupra administratorului şi a baroanei. Acum, când totul fusese dat pe faţă nu-l mai oprea nimic să-i mărturisească domnului magistru că, pe când lipsea de-acasă, cei doi se strecuraseră cu ajutorul unui şperaclu în locuinţa sa şi-i cotrobăiseră în scrin.

Magistrul se înfurie şi vru să meargă imediat la judecător, dar fu oprit de întrebarea grădinarului, dacă nu ar fi auzit că în noaptea precedentă fusese furat calul unui vecin.

Sigur că nu auzise nimic, dar acum avea prilejul să obţină unele relaţii mai strânse.

Când Magelone se duse la han să-şi angajeze o trăsură ca să poată pleca la părinţi, fu însoţită până acolo de grădinar şi de argat, deoarece afară era foarte întuneric.

Merseră deci împreună pe şosea şi tocmai când se aflau în dreptul gospodăriei căreia îi aparţinea calul, ce fusese furat direct din câmp, auziră paşi prudenţi în spatele lor şi-l zăriră pe ţigan în şanţul de la marginea drumului. Era deghizat, purta pălăria trasă pe ochi şi în mână avea un obiect care de la distanţă părea un pantof.

Îi întoarseră imediat spatele prefăcându-se că nu l-au observat. Totuşi continuară să-l audă până ajunseră la han. Acolo dispăru.

Grădinarul, care nu dormise toată noaptea, a auzit între timp, cam pe la ora unu, că ţiganul s-a întors şi a poruncit să se înhame doi cai, unul pentru el şi altul pentru argat, care urma să-l însoţească.

Ceasul arăta ora trei, când administratorul îşi făcu din nou apariţia; fusese cu argatul la Widala, locul de baştină al părinţilor, să ducă nişte mărunţişuri pe care le uitase sora lui. La întoarcere îi porunci argatului să treacă sub tăcere escapada nocturnă, bineînţeles cu intenţia de a-l provoca să vorbească, ceea ce acesta şi făcu.

La auzul acestei poveşti, magistrul nu se pronunţă în niciun fel şi se-ndreptă îngândurat spre camera lui; dar la jumătatea drumului se-ntoarse şi o porni direct spre gospodăria de unde fusese furat calul. Pe drum îşi aminti de unele comportări ciudate ale ţiganului şi toate îi întăreau credinţa ca nimeni altul decât Jensen nu putea fi hoţul.

La începutul verii acesta povestise cu deosebit interes întâmplări cu cai furaţi, insistând mai ales cu lux de amănunte asupra dispariţiei unui cal murg din ograda aceluiaşi ţăran.

Ţiganul pomenise atunci de diverse trucuri folosite spre a face caii furaţi imposibil de recunoscut; li se făcea o tăietură pe frunte şi apoi le apărea o pată albă.

Magistrul îşi aminti că exact cu o lună în urmă şargului îi apăruse o tăietură în frunte, fără ca cineva să poată înţelege cine i-o făcuse şi cu ce intenţie. Apoi îi veni în minte vizita geambaşului într-o zi de duminică: întâmplarea îi apăru acum deosebit de concludentă.

Totul se potrivea, raportat la incidentul recent, totul, în afară de tăietura de pe fruntea şargului care nu părea să aibă legătură cu restul. Era oare şi calul acesta de furat şi i se făcuse tăietura ca să nu fie recunoscut spre a-l putea vinde? Acest cal avea o particularitate: nu putea alerga la pas, ci numai în galop. Nici magistrului nu-i scăpase acest amănunt, când făcuse odată un drum împreună cu Jensen până la Landskrona. Jensen a încercat să-i explice atunci prostul obicei al dobitocului, aducând argumentul că lăptarul era odată să dea peste el cu faetonul şi-l speriase foarte rău.

Magistrului i se păru mai plauzibilă explicaţia pe care şi-o dădu sigur, cum că această rapiditate exagerată i-ar fi impus-o chiar vizitiul care se temea că la un trap lent animalul ar fi putut fi supus unor cercetări mai amănunţite.

În sfârşit, oricum ar fi fost, situaţia devenea din ce în ce mai încâlcită. În primul rând trebuia să găsească dovezi. Pentru aceasta magistrul se apucă să caute pe câmp locul exact de unde se furase calul.

Găsi curând şanţul peste care fusese trecut animalul ca apoi să fie mânat în direcţia opusă spre Bögely. Magistrul nu acordă prea multă semnificaţie acestei împrejurări, deoarece trucul i se păru prea meschin.

Apoi găsi mai încolo în câmpul de lucerna gaura lăsată de parul de care fusese legat dobitocul; putea chiar să distingă urma calului furat dintre celelalte urme şi descoperi chiar conturul tălpilor hoţului în pământul reavăn.

Un picior obişnuit cu talpa lată. Dar în jurul acestei urme se amestecau altele mai adânci, imprimate mult prea regulat spre a fi putut fi lăsate de picioarele unui bărbat care trăgea după el un cal. Totul fusese ticluit prosteşte deoarece aceste urme erau făcute de acelaşi pantof de la piciorul drept, bineînţeles cu intenţia de a-l induce pe urmăritor în eroare. Pantoful fusese adus anume, şi cu siguranţă că perechea lui nu se va găsi în casa hoţului, la o eventuală percheziţie. Dar iată că pe un smoc

de lucernă se afla chiar pantoful cu pricina, un corp delict lăsat anume acolo spre a încurca şi mai mult lucrurile.

Hoţul îşi aranjase în aşa fel lucrurile încât oricine ar fi putut fi uşor indus în eroare, dar nu magistrul, care auzise că ţiganul se furişase în seara trecută de-a lungul şanţului cu un obiect în mână, ce părea a fi fost un pantof.

Ca alţii să nu cadă în cursă, magistrul azvârli corpul delict, apoi, cu ajutorul pucioasei pe care o aduse cu el făcu un mulaj al urmei adevărate; acest mulaj îl băgă în buzunar şi se îndreptă spre casă.

Cum ajunse se prefăcu că îşi caută briceagul pe potecile grădinii, până când descoperi urma de care avea nevoie. Luă şi după aceasta un mulaj. Cele două forme erau identice până la sârma care se desprinsese în partea stângă a pantofului şi se întipărise în talpă în forma unui laţ.

Deci nu mai încăpea nicio îndoială că urma din câmpul de lucernă, de unde se furase calul, fusese lăsată de piciorul lui Jensen.

Dar dovedea asta că Jensen ar fi furat calul? Nu, deoarece şi el ar fi putut – la fel ca magistrul – să fi fost acolo spre a cerceta locul, puţin mai devreme; în definitiv şi urma magistrului putea fi văzută acum în câmpul de lucernă, şi cu toate acestea nu era el hoţul.

Cum să-i vină de hac?

Singura dovadă convingătoare pentru poliţie ar fi fost însuşi calul dacă el s-ar fi găsit în ograda hoţului. Dar şi la aceasta hoţul ar fi găsit o ieşire, explicând că a prins un cal rătăcit prin împrejurimi. Oricum un lucru era cert, că nu în grajdul ţiganului trebuia căutat calul, ci mai degrabă la cărăuşul din Hälsingborg sau poate nici acolo.

Magistrul Andreas se hotărî să mai aştepte trei zile, să rumege toată întâmplarea în tihna celor două nopţi şi apoi să treacă la acţiune.

A doua zi nu dădu cu ochii de Jensen; i se spuse că era plecat. Abia în dimineaţa zilei următoare îşi făcu apariţia, sus pe acoperişul coteţului, pocnind furios din bici, vrând parcă să-şi arate toată puterea în faţa animalelor ce se mişcau prin curte. Iritat şi băut cum era, arunca vorbe grele, întunecate, provocatoare spre ferestrele baroanei şi ale magistrului. Spunea despre vulpea care merge să vâneze găini, dar cade în cursă,

despre domnii cei învăţaţi care nu văd mai departe de lungul nasului şi-şi închipuie totuşi că ştiu tot, neştiind de fapt nici cât negru sub unghie; spunea apoi despre curve şi cămătărese devenite peste noapte contese şi baroane, sau mai spunea şi de oamenii mărunţi care puteau deveni mari dacă voiau.

Apoi mai trase o duşcă şi începu să cânte cât îl ţinea gura „Sunt Contele de Luxemburg”, cântec pe care magistrul nu-l mai auzise de luni de zile. La fiecare vers pocnea din bici şi dansa pe acoperişul de tablă, care scârţâia şi se clătina sub greutatea paşilor săi.

Magistrul încercă să afle secretul acestei comportări. În cântecul ţiganului era triumf şi orgoliu de învingător şi provocarea lui plină de impertinenţă părea să spună că-şi învinsese duşmanul.

Mai târziu, către amiază, fu văzut la cabană cu opt câini în jurul lui, cărora le cânta la flaşnetă. Seara îi făcu domnişoarei Ivarsson o scenă furtunoasă. Zbieră minute în şir cât îl ţinea gura, trânti uşi, sparse sticlărie şi porţelan, şi când se lăsă noaptea, dădu sus în pod o reprezentaţie de toată frumuseţea, trase focuri de revolver, dansă pe nişte grinzi de fier, sparse nişte vechituri de mobile uitate demult acolo; făcea toate astea să-l irite pe magistru şi să provoace sandalul mult aşteptat.

Într-un târziu, sleit de puteri, ieşi afară în câmp, dădu foc la grămezile de buruieni şi se culcă în iarba umedă de rouă, adormind în voie, păzit de haita lui de câini.

În vremea aceasta magistrul Andreas nu-şi găsea somnul; cu cât lupta mai aprig cu insomnia cu atât îi creştea hotărârea de-a deschide ofensiva împotriva vicleanului inamic. Când se făcu ziuă, se îmbrăcă şi ieşi cu gândul să treacă pe la judecător ca să-i denunţe pe ai casei pentru folosire de chei false.

O luă prin pădurea de fag şi ajunse pe aleea de molizi, când ţipătul coţofenei îi aminti de copacul în coaja căruia erau gravate semnele acelea ciudate. Se strecură în tufiş şi descoperi deîndată trunchiul; pe scoarţa lui apăruse desenul unei figuri noi. Semnificaţia ei era limpede. Toate desenele anterioare fuseseră şterse şi în locul lor apăruse scrijelit chipul unei vulpi care avea gâtul aproape sugrumat într-un laţ, în aşa fel încât limba îi atârna afară de un cot.

Ţinând cont de dansul victorios şi de discursurile impertinente ale ţiganului, vulpea îl reprezenta fără îndoială pe magistru.

Curiozitatea îl împingea acum şi mai mult la judecător, să afle care era de fapt situaţia. Pe măsură ce se apropia simţea o oarecare nelinişte, deoarece toţi judecătorii erau prin partea locului danezi. Aceasta era o măsură luată de guvern ca populaţia ocupată să nu trăiască permanent cu spaima unei justiţii tiranice şi nedrepte, şi apoi mai era şi faptul că judecătorul trebuia să cunoască perfect limba de baştină spre a putea înţelege şi judeca fiecare nuanţă, cât de subtilă, rostită în timpul procesului.

Tocmai ieşise din pădure şi se îndrepta spre casa judecătorului, când îi apăru în cale Jensen, călare pe şargul său, salutându-l cu un zâmbet victorios, dar pentru că nu reuşi să se dea la timp la o parte, îl împroşcă pe magistru de sus până jos cu noroi. Aşteptând la poarta judecătorului să i se deschidă îl năpădiră presimţiri negre. Indispoziţia lui se accentuă când văzu stupefacţia şi neîncrederea cu care fu întâmpinat de omul legii spre a fi introdus într-o sală scundă, ocupată în întregime de două mese mari negre.

Înăuntru era o căldură sufocantă. Vrând parcă să aerisească puţin, judecătorul deschise uşa de la camera vecină unde dispăru pentru o clipă; apoi reveni.

Îl invită să ia loc, măsurându-l din cap până-n picioare, cu interesul cu care încerci să identifici o persoană după o descriere pe care i-a făcut-o cineva în prealabil. Tăcea, aşteptând liniştit ca magistrul să vorbească primul. În sfârşit, acesta fu silit să înceapă plin de ezitări, temându-se să nu se încurce în propriile-i argumente şi să nu spună mai mult decât trebuia. Fusese sigur din capul locului că judecătorul îi va pune întrebări; răspunsurile ar fi venit atunci de la sine.

— Vin să depun plângere împotriva gazdei mele, administratorul Jensen de la Bögely, care s-a purtat necinstit faţă de mine.

Tăcu, aşteptând să fie întrebat. Dar nimic; doar un zâmbet pe faţa judecătorului care îl încuraja să continue.

— Mi s-a adus la cunoştinţă că cei la care locuiesc mi-au pătruns cu forţa în locuinţă şi mi-au deschis scrinul folosindu-se de chei false.

Tăcu din nou. Expresia judecătorului era neschimbată, indiferentă, ca şi când ar fi auzit ceva, ce ştia demult.

— Şi acum, intenţionez să-l denunţ pentru spargerea comisă, conchise magistrul.

Judecătorul rămase o clipă pe gânduri, apoi întrebă:

— Ce vi s-a furat?

— Nimic, trebui să recunoască magistrul; nu putea să spună că era vorba de nişte secrete personale, deoarece atunci s-ar fi acuzat singur de a fi posesorul unor documente periculoase.

— Aveţi martori? întrebă judecătorul.

— Grădinarul susţine că i-ar fi spus fratele şi sora lui Jensen.

— Deci bârfă; fraţii şi surorile nu sunt martori. Nimic nu s-a furat, martori nu există, nicio broască spartă! Deci nimic, şi pe nimic nu se poate clădi nicio acuzaţie.

Magistrul rămase perplex; plângerea se volatilizase sub ochii lui ca un balon de săpun.

Îşi reveni imediat. Se afla desigur într-o lumină defavorabilă, devreme ce plângerea lui fusese considerată ca nefondată, dar spre a nu pleca umilit şi ca un câine alungat, se hotărî să intre mai adânc în miezul chestiunii.

— Dumneavoastră credeţi, domnule judecător, că acest Jensen este un om de nădejde, care poate fi absolvit de orice bănuială?

— O, Jensen a fost adesea suspectat, dar a ieşit totdeauna basma curată, răspunse judecătorul cu subînţeles. Aşa de pildă a fost denunţat drept autorul ultimului furt de cai. Dar corpul delict, un pantof pierdut de hoţ nu se potrivea deloc pe piciorul lui. În afară de aceasta putea să-şi dovedească alibiul, deoarece la ora la care avusese loc furtul el se afla pe drum cu argatul său; chiar în aceeaşi noapte îşi vizitase părinţii. Faptul că se strecurase seara travestit, de-a lungul şanţului, avea cu totul alte motive.

— Ce fel de motive? dacă-mi permiteţi.

Judecătorul îl fixă pe magistru, iscoditor, şi răspunse pe un ton sever:

— Voia să se convingă dacă o persoană foarte apropiată lui fusese sedusă prin mijloace necinstite. Asta voia.

Se lăsă o tăcere groasă, încărcată de ameninţări.

Totul prinse să se clatine şi pătratele ferestrelor se micşorau treptat până deveneau o plasă ce se strângea tot mai mult în jurul magistrului. Demult avusese revelaţia că el singur îşi ţesuse plasa, că hrănise cu bună ştiinţă un şarpe, care acum îl

muşca. Se simţea neputincios. Nu putea să povestească că el însuşi îl învăţase pe hoţ ce este un „alibi” şi un „corp delict”, dându-i chiar soluţia unei diversiuni prin recunoaşterea unui incident auxiliar care îl scotea din problema principală. Iar povestea cu fata, chiar dacă nu era pasibilă de pedeapsă penală, oricum îl anula ca martor; îl făcea suspect, aşa încât orice încercare de a explica faptele reale i-ar fi agravat situaţia, complicând şi mai mult lucrurile.

Văzând că magistrul fusese redus la tăcere, judecătorul profită de ocazie să-i dea lovitura de graţie.

— Pe Jensen, adăugă el, îl ştiu de zăpăcit, dar are inimă bună; nu păstrează ranchiună. Chiar pentru cel mai înveterat duşman al său care l-a furat, urmând să facă puşcărie pentru asta, a cerut anularea pedepsei. Nu, categoric, nu este periculos; deoarece atât timp cât instinctul răzbunării nu ocupă tot locul în inima unui om, anihilându-i raţiunea, lucrurile stau încă bine!

Magistrul simţea că-i ard urechile; de ani de zile nu i se întâmplase una ca asta, să fie admonestat ca un şcolar! În mânia sa mocnită uită de forme şi uzanţe şi fără nicio introducere îi aruncă judecătorului vorbele în obraz:

— Dar păunul, dar curcanul? dar răţoiul?... şi căruţa cu bălegar şi lucrurile cărate noaptea pe furiş din pod şi călătoria în Danemarca, chipurile să cumpere găini? – poate aveţi argumente şi pentru astea, domnule judecător?

— Deşi nu sunt obligat să mă supun unui asemenea interogatoriu, am să vă răspund totuşi. În ce priveşte păunul, curcanul şi răţoiul, există o persoană suspectă, dar ne lipsesc dovezile! (Spunând acestea îi aruncă magistrului o privire, încât acesta îngheţă).

Hoţul pare a fi un individ expert în treburi din astea, doar a lăsat şi un fals „corp delict”, înseamnă că ştie că „alibi”-ul este singurul element în stabilirea dovezilor. Şi mai ştie – ceea ce a vrut să-i înveţe şi pe alţii – că o slugă nu poate fi folosită ca martor.

Magistrului Andreas i se ridică părul de indignare, dar cu cât devenea mai mânios totul i se învârtea în faţa ochilor, în sfârşit, îşi dete seama de nebunia lui, şi se trezi stând acolo ca un criminal autentic, ce-şi simţea conştiinţa încărcată şi se temea să nu fie descoperit.

Judecătorul continuă aproape convins că se afla pe un teren sigur.

— În ce priveşte călătoria în Danemarca, Jensen a dovedit prin datele trecute în carnetul lui de conturi că a întreprins exact ceea ce a anunţat că va face.

Am văzut scris negru pe alb; Vineri 2 august, plec în Danemarca; dispun de zece taleri. Mai primesc cinci în Landskrona şi cumpăr şaptezeci şi cinci de găini.

Magistrul ridică ochii vrând parcă să spună ceva, dar nodul era deja atât de încâlcit încât îi pieri cheful să-l mai dezlege; nu mai putea rosti nici un singur cuvânt din toate contraargumentele pregătite. Nu putea spune: Domnule judecător, faptul că individul ăsta scrie, ca un măgar ce e, la prezent „plec”, ceea ce orice om normal ar fi scris „ieri, sau în cutare zi, am fost acolo” – este suspect.

Pierduse orice chef să obiecteze că iniţial trebuiau să fie o sută de găini, iar în însemnările administratorului nu erau trecute decât şaptezeci şi cinci.

Atâta obrăznicie îl lăsă perplex; ca în vis îl auzea pe judecător povestind că ţiganul ar fi încărcat în Landskrona căruţa de bălegar cu stomacuri de porc, în timp, ce el îl auzise clar pe acela pomenind de grajdurile regale din Hälsingborg şi văzuse cu propriii săi ochi grămada de bălegar, ce nu putea avea nicio legătură cu abatorul.

Interogatoriul se sfârşise şi magistrul se ridică să plece. Se simţea suspectat ca un hoţ de cea mai josnică speţă, ca un denunţător fals, ca o persoană pusă sub interdicţie, când judecătorul îi dădu o ultimă lovitură.

— În chestiunea dumneavoastră cu caseta nu pot face nimic, dar vă rog să luaţi seama în eventualitatea că vor mai surveni situaţii similare. Dacă deţineţi secrete de stat, ţineţi-le la fel de bine ascunse; deşi sunt danez la origine am devenit cetăţean suedez şi ca supus credincios al actualului meu rege şi stăpân nu voi scăpa niciun prilej şi nu voi cruţa nicio persoană, spre a putea veghea la siguranţa ordinii statale, căreia i-am jurat credinţă.

Când se văzu afară, magistrul avu senzaţia că fusese flagelat. Cu mâinile legate, cu onoarea călcată în picioare, nu vedea nicio posibilitate de reabilitare. Fusese pângărit fără să poată să-şi spele ocara. Din contră, cu cât încerca mai mult să o facă, cu

atât aceste injurii îl rodeau mai dureros. Chiar dacă ar fi putut găsi dovezi nu mai îndrăznea să se atingă de această problemă de teama de a nu-şi expune familia la vreo nenorocire; de unde putea şti că ţiganul nu l-ar fi denunţat şi nu l-ar fi dat pe mâna justiţiei.

Putea fi acuzat de complicitate la furt, de vreme ce l-a învăţat pe hoţ cum să fure; putea fi acuzat de viol împotriva unei fecioare neprihănite – martori mincinoşi se puteau găsi uşor. Dar cel mai grav din toate era faptul că putea fi acuzat de „les majestate”. Conştiinţa nu l-ar fi lăsat în acest caz să tăgăduiască, deoarece într-adevăr era vinovat.

Fusese învins, şi de cine? De un pigmeu, de un nimic, un vagabond, care nu avea alt ascendent asupra lui decât lipsa sa de scrupule în alegerea mijloacelor.

Înţeleptul, tolerantul, cinstitul căzuse în cursa ignorantului, care nu cunoştea nici măcar filosofia crimei, tehnica furtului, procedeul juridic.

El, prădatul, nedreptăţitul, călcatul în picioare, fusese înfierat, iar hoţul, profitorul, spionul, cămătarul, cel care trăia pe spinarea lui ca o târfă ordinară, care voia să-şi vândă sora ca pe o prostituată oarecare, era bărbatul nobil cu inimă iertătoare şi plină de compasiune, fratele îndoliat de pierderea castităţii iubitei sale surori.

Magistrul mergea cu capul în pământ pe şosea, strângând mânerul bastonului cu asemenea furie încât unghiile i se albiră. Nu mai avea decât un singur gând. Fusese învinuit de a fi încercat să se răzbune. Pentru ce să se fi răzbunat? Un hoţ îi intrase în casă, îl batjocorise, nu-şi respectase angajamentele şi el îl denunţase, cum era şi firesc. Aceasta se numeşte – după toate normele legale – autoapărare în caz de forţă majoră! Oare nu este o obligaţie cetăţenească să denunţi hoţii? Acum avea să se răzbune singur, dacă legea nu-l ajutase, deşi legile au misiunea de a substitui şi de a face inutil principiul „îmi fac singur dreptate”. Având de luptat cu un tip uman aflat în stadiul comunei primitive, trebuia să facă apel la mijloacele comunei primitive.

A face inofensiv un animal periculos, a stârpi un monstru cu chip omenesc, a împiedeca un bandit să-şi săvârşească în voie fărădelegile, era o faptă demnă de laudă, de care putea oricând răspunde în faţa propriei sale conştiinţe. Pentru a trece la

acţiune trebuia să-şi pună în joc toată ştiinţa; nu voia să-l omoare pe barbar cu un glonte obişnuit, ci cu mijloace mult mai subtile care nu lăsau urmă, punându-l la adăpost de orice bănuială.

Simţea că avusese o inspiraţie genială, insistând să pătrundă firea ciudată a ţiganului şi dacă împrejurările nu i-ar fi fost acestuia favorabile, cu siguranţă că l-ar fi înfrânt. Oricum, prăbuşirea i se apropia, pentru că nu mai avea chef de lucru şi nici speranţă; tot ceea ce i-ar fi putut menţine moralul îi fusese răpit şi nenorocirea îi bătea la uşă. Acest suflet crud, în aparenţă atât de robust, era alcătuit dintr-un material fragil; avea să se prăbuşească definitiv.

Care urmau să fie loviturile? La aceasta magistrul trebuia să reflecteze o noapte întreagă.

IX

Ajuns la poarta grădinii fără să-şi ridice capul, se auzi strigat de administrator, care stătea rezemat de gard într-o atitudine arogantă. Surâse doar uşor batjocoritor fără să-şi scoată pălăria când observă răceala cu care îi răspunse magistrul la salut. Îl luă apoi de braţ cu o familiaritate pe care nu o afişase în alte ocazii, şi însoţindu-l pe alee începu să-i vorbească despre unele probleme financiare. Trecând direct la subiect îi ceru acestuia un împrumut de cinci sute de taleri de argint.

Deşi magistrul nu dispunea de niciun şiling în plus peste leafă, nevrând să piardă această ocazie favorabilă planurilor sale, promise să-i procure până în trei zile suma aceea neînsemnată. Apoi căută un pretext să urce în camera sa. Dar Jensen nu-i slăbea braţul din strânsoare ci dimpotrivă îl sili să se aşeze la masa din grădină de unde puteau fi văzuţi de cei ce treceau pe şosea.

— Aşezaţi-vă şi beţi un pahar cu noi, îl invită ţiganul pe un ton care nu îngăduia nicio scuză.

— Mulţumesc, dragă Jensen, spuse magistrul, dar eu nu obişnuiesc să beau înainte de masă.

— Refuzul nu vă foloseşte la nimic, pentru că trebuie să beţi! Altfel aş putea crede că sunteţi o persoană distinsă, ceea ce nu sunteţi, nu? aruncă Jensen vorbele, chipurile în glumă.

Domnişoara Ivarsson şi Ivan tocmai aduceau cana şi paharele şi se aşezară nestingheriţi la masă, fără să afişeze nici cel mai mic respect faţă de magistru, aşa cum obişnuiau înainte.

Aveau deci intenţia să-i pună la cale o nouă ticăloşie, poate voiau să-l arate oamenilor care treceau pe şosea, sau doar să-l irite ca să-şi piardă controlul.

Ţiganul turnă în pahare cidrul acela din mere putrede, luă o înghiţitură şi-l degustă ca un cunoscător.

— Este vin de Burgundia veritabil, aşa să ştiţi.

— Da, este un vin bun, răspunse magistrul mecanic, înăbuşindu-şi mânia spre a-şi putea desfăşura planul în voie.

Domnişoara Ivarsson şi Ivan izbucniră în râs fără să se jeneze.

În fine, veni rândul rachiului.

— De ăsta nu mă ating! spuse magistrul categoric.

— Nu? Totuşi! Dacă vă rog! Dacă vă rog frumos fără să vă silesc sau să vă ameninţ! Ferească sfântul, nici nu mă gândesc

să fac una ca asta, aşa ceva nu este înţelept, când sunt de faţă martori ale căror mărturii nu ar fi luate în seamă. Nu, serios nu ameninţ, câtuşi de puţin! Doar o picătură!

Magistrul îşi împinse la o parte bastonul spre a nu fi tentat să lovească, dar nu bău.

Jensen dădu paharul peste cap; se ameţi imediat.

— Acum voi cânta numărul meu preferat! strigă el înfoindu-se.

Şi se porni să răcnească: „Sunt contele de Luxemburg!”

Omul acesta neînsemnat, slab şi laş, parcă înghiţise toată puterea pe care celălalt mult mai puternic o pierduse. Când observă că îl are pe magistru la picioare simţi că a crescut cu un cot.

Totuşi mai nutrea un vag sentiment de teamă că cel căzut s-ar mai putea ridica aducându-l pe el în situaţia în care se afla acesta acum. În fiecare clipă trebuia să simtă ceafa celui înfrânt sub picioarele sale, spre a nu pierde certitudinea că se afla deasupra lui. Cu cât îl strivea mai mult, cu atât hotărârea magistrului devenea mai categorică. Fiecare apăsare a acestor tălpi murdare făcea să ţâşnească idei, idei limpezi, curajoase, polarizând în jurul aceluiaşi punct; fiecare cuvânt, fiecare mişcare a administratorului devenea un fir împletit în funia de care avea să atârne.

Liniştea şi siguranţa magistrului sporeau cu fiecare secundă.

Strigătele beţivului i-au făcut pe copiii acestuia să iasă în balcon. Rămaseră consternaţi când îşi văzură tatăl bând înainte de masă cot la cot cu gazdele.

— Ia priviţi îngeraşii Domnului acolo sus! rosti ţiganul cutremurat de o emoţie sinceră.

Era caracteristic la acest sălbatec, care nu avea nicio idee despre valoarea în sine a copilului sau a femeii, sau poate tocmai de aceea, să-i transfigureze poetic în făpturi celeste aşa cum făcuse şi cu viperele pe care le socotea sacre.

Copiii, aceşti mici sălbateci şi criminali în miniatură, pe care îi iubim atât, numai pentru că nu-şi ascund greşelile, şi ale căror calităţi nu sunt decât rezultatul situaţiei lor privilegiate, de a nu trebui să lupte pentru existenţă, reprezentau pentru el prototipul celor mai suave întruchipări, îngerii, pentru că nu îi puteau face rău şi în acelaşi timp îi arătau încrederea şi sinceritatea pe care le acordau oricui.

— Dar, lăsaţi copiii să coboare! propuse el, fie din dorinţa de a-şi exterioriza gingăşia, fie pentru că simţea nevoia să-şi spună, cât de aproape ajunsese ei de aceşti copii ce aparţineau unei clase privilegiale, spre care îşi ridicase ochii întotdeauna cu o stimă superstiţioasă, înclinându-se în faţa ei până la pământ.

— Nu au voie! răspunse magistrul.

— Cine nu-i lasă? întrebă Jensen amenințător.

— Eu, răspunse magistrul Andreas tăios. Dar în clipa următoare regretă tonul provocator al refuzului său şi încercă să şteargă impresia printr-o glumă; o glumă nu greşea niciodată ţinta atunci când era vorba de Jensen. Mai ales că în felul acesta, fără să-l jignească, îi dădea de înţeles că ştia totul despre el.

— Nu e oare destul că tatăl lor se comportă ca un porc? Vrei să facă şi copiii la fel?

De data aceasta intenţia nu-i reuşi; prin autoumilirea magistrului, administratorul se simţi vizat direct şi calificat ca atare, ceea ce îl făcu să-şi amintească de valoarea lui reală.

— Veniţi aici, copii! strigă el întorcându-i magistrului spatele.

Domnişoara Ivarsson, care tăcuse tot timpul apăsată şi umilită de evenimentele ultimelor zile, îl apucă, într-un acces de durere şi sinceră îngrijorare, pe administrator de mâneca vestonului:

— Nu, Jensen, lasă copiii! Copiii sunt făpturi sacre, la fel cu animalele!

Deşi comparaţia nu era dintre cele mai fericite, magistrul înţelesese imediat cât de sinceră era această explozie a sentimentului matern la o domnişoară bătrână şi-i mulţumi cu privirea; aceasta nu-i dădu nicio atenţie, considerându-l vinovat de faptul că fusese detronată şi umilită.

Administratorul nu se aşteptase ca domnişoara să i se opună. Fierbând de mânie se întoarse spre ea şi tocmai când era gata s-o pălmuiască, ceva cu totul neaşteptat se ivi pe drum şi-i captă toată atenţia. Trecea un cortegiu funebru. Şase oameni duceau sicriul, urmat de o femeie îndoliată şi un băieţaş. Coşciugul era vopsit în alb şi împodobit cu o coroană proaspătă din crengi de molid. Femeia în negru purta un văl lung, alb.

— Dar ăsta e paznicul! spuse domnişoara.

Când văzu funeraliile duşmanului său (imediat după împăcare deveniseră din nou duşmani), în adâncul sufletului, Jensen

trebuie să fi scos un chiot de izbândă, pentru că această întâmplare îl scăpase de un martor periculos. Bucuria sa era atât de mare, încât îi alungă pentru moment frica de moarte; se întoarse către şosea, izbucni într-un râs zgomotos şi începu să bată din palme.

Înţelegând imediat că această ieşire ascundea de fapt o spaimă străveche, magistrul avu o revelaţie pe care şi-o concretiză şi mai bine când femeia în doliu se opri implorând cu mâinile ridicate la cer, ocrotire sau răzbunare.

Domnişoara Ivarsson îşi ascunse faţa în palme de frică şi de ruşine pentru purtarea brutală a administratorului.

Magistrul Andreas se ridică de pe bancă, îşi scoase pălăria şi rămase în picioare în semn de omagiu până când convoiul mortuar se îndepărtă.

Administratorul se revoltă că i se dăduse peste nas şi întrebă iritat:

— Ce înseamnă comedia asta?

— Asta nu e comedie! răspunse magistrul grav. Eu mă rog întotdeauna pentru morţi. Nimeni nu poate şti ce-l aşteaptă după moarte; cine a scăpat de pedeapsă în această lume poate să şi-o primească în lumea cealaltă.

Ţiganul se temea cu adevărat de o viaţă viitoare, dar nu voia să-şi arate frica: într-o ultimă încercare de a brava, strigă după mort:

— Du-te-n iad, paznicul dracului! În iad cu tine!

— Fereşte-te, Jensen, spuse magistrul, morţii se răzbună, dacă le tulburăm liniştea!

Şi liniştit ca un învingător sigur, care a atins punctul vulnerabil al adversarului, fericit ca un gânditor care a ajuns, după mari eforturi, la revelaţie, se ridică, îşi luă expresia importantă de catedră şi-şi repetă cu o voce profetică prorocirea pe care voia chiar el s-o ducă la îndeplinire.

— Morţii se răzbună!

Când intră cu paşi repezi în casă, pentru o clipă se lăsă liniştea; cuvintele sale avuseseră efect. Apoi se auzi un râs batjocoritor căruia îi urmă înştiinţarea răutăcioasă – de a nu mai uita să-şi achite datoriile ale căror dobânzi se ridicaseră acum la o mie de taleri.

Magistrul se întoarse pe scară şi zâmbi aprobator.

După lungi reflexii ajunse la concluzia că mijloacele pe care le folosise până acum pentru distrugerea acestui suflet crud fuseseră prea delicate; se înşelase crezând că acest paria ar avea o anumită pudoare morală. Se bizuise pe un anume simţ al onoarei care nu exista sau era complet adormit, spre a mai putea fi trezit cu nişte zgâlţâieli. Acum înţelegea: trebuia să recurgă la mijloace mai brutale şi mai simple, mijloace vechi, arhicunoscute, pe care biserica şi mai ales papistaşii din toate timpurile au ştiut să le folosească cu succes, spre a dispune de sufletele oamenilor, şi anume spaima de viaţa viitoare. În cazul ţiganului superstiţios terenul era pregătit. Mulţumită cortegiului funerar şi spectacolului care avu loc cu această ocazie, întregul plan i se desluşi de la sine.

Printre lucrurile magistrului se afla un instrument care fusese inventat de curând de părintele Athanasius Kircher în scopuri misterioase, oculte, şi care se numea „lanterna vrăjită" sau „lanterna magică". Cu această lanternă se puteau proiecta imagini pe pereţi, pe fum, pe orice suprafaţă de o anumită consistenţă. Adesea se gândise să utilizeze acest aparat spre a-l distra pe ţigan, dar a renunţat pentru că simţea că nu merita să-i dăruiască o bucurie unuia care fura şi nu spunea niciodată „mulţumesc". Acum ar fi vrut să se folosească de această lanternă spre a-şi atinge un scop, în vederea căruia – după patru luni de suferinţă – considera că are dreptul să folosească orice mijloc, în măsura în care acesta nu l-ar fi trădat. Persoana lui valora oricum mai mult, pentru familia sa şi pentru societate, decât acest animal de pradă de care nu depindea nicio fiinţă omenească, dar a cărui dispariţie ar fi însemnat salvarea multora.

Pe când desena figuri pe lentilele sale, începu să-l chinuiască un sentiment neplăcut, că s-ar îndeletnici cu lucruri necinstite. Se simţea de parcă ar fi fost călău sau hingher. Jocul măsluit cu cărţi murdare, specularea superstiţiilor şi a naivităţii adversarului, din partea unui filosof şi savant ca el, care combătea ignoranţa, îi leza conştiinţa. Trebuia să se lase înfrânt numai pentru că avea o alcătuire mai fină, sentimente mai nobile? Trebuia să accepte o datorie de o mie cinci sute de taleri (la atât se ridicase acum suma ce i se imputa), pe care nu ar fi putut s-o plătească niciodată, riscând să-şi piardă onoarea şi să-şi arunce familia în mizerie. Nu, nu voia să capituleze, plăcerea

de a trăi şi convingerea că are mai mult drept la viaţă se opuneau condiţiei de sclav a unui barbar, care ar fi devorat în chefuri şi orgii toată strădania sa spirituală. Trebuia să devină sluga hingherului, ca să-l poată jupui. Într-o singură clipă trebuia să şteargă cu buretele o educaţie de secole: propriile lui noţiuni despre onoare şi conştiinţă; era silit să-şi jertfească liniştea sufletească şi mai ales părerea bună despre sine, fără de care viaţa i-ar fi devenit imposibilă. Mai mult decât atât, trebuia să poarte cu el un secret: gândul de a fi ucis, avea să-l urmărească, aşa cum îl urmărea pe celălalt frica de viaţa viitoare.

Probabil că totul venea dintr-o slăbiciune pe care voia să şi-o pună la încercare omorând spre a se elibera de frică; o slăbiciune a constituţiei sale sufleteşti, aşa cum era frica de moarte un defect al celuilalt. Dar dacă aceste defecte ale amândurora aveau o origine comună? Nu, aşa ceva nu putea accepta; prin comparaţie era cât se poate de clar că datele sale psihice fundamentale erau mai utile societăţii decât cele ale acestui paria.

Fie că venea din Egipt, din Orientul îndepărtat, sau din cine ştie ce alt colţ de lume din sudul Europei, şi-a păstrat treze toate instinctele originare, care contravin oricărei ordini sociale, deoarece atât el, cât şi ceilalţi de o seamă cu el, nu sunt în stare să muncească, să-şi întemeieze o familie, un stat; pribegind veşnic prin toate ţările pământului, furând pe unde pot, obiceiuri pentru care sunt priviţi de toate codurile juridice ca hoţi înveteraţi, care supunându-se unor legi speciale, stau într-o mare măsură în afara oricărei legi.

Această viaţă dezordonată, care nu se sinchisea niciodată de ziua de mâine, care nu întemeia nicio proprietate şi nicio naţiune, hrănea frica ţiganului de viaţa viitoare. Cel ce trăieşte doar pentru clipa prezentă nu are un viitor precis, de aici nesiguranţa lui, spaima de oameni, de la care nu se putea aştepta la nimic, deoarece nu le dăduse nimic; aceasta explica şi groaza lui de moarte, despre care nu învăţase nimic, nu voia să ştie nimic şi nici nu îndrăznea să afle ceva.

De unde îşi trăgea rădăcinile frica magistrului de a-şi distruge duşmanul? Din convingerea că viaţa unui om este preţioasă; din preceptul creştin că duşmanului trebuie să-i ierţi greşeala – de această învăţătură a abuzat ticălosul întotdeauna spre a-şi doborî învingătorul iertător; din poveştile, care vorbesc despre

harul milosteniei, dar nu din povestea în care şarpele îşi înfige dintele veninos în sânul care l-a încălzit; din toate învăţăturile frumoase despre valoarea individului, despre preţuirea de sine; despre răzbunarea pe care nu are dreptul s-o împlinească decât cel de sus. La o parte din aceste vechi precepte morale renunţase demult, dar în acest moment, în care era gata să-şi pună în practică noile sale convingeri despre relativitatea valorilor umane, mâna lui se oprea la jumătatea drumului, ezitând să lovească în inima duşmanului; cum s-a putut oare opri spiritul său lucid, după toate rătăcirile îndoielii, în faţa acestei dogme?

Era condamnat deci să piară, pentru că el era omul civilizat, care se ridicase la o concepţie superioară despre viaţă; pe el îl ajungea acum destinul care lovise popoarele civilizate ale antichităţii: acestea căzuseră în faţa puhoiului barbar, pentru că nu puteau prăda ca barbarii, nu puteau înşela ca barbarii. Acestea erau deci urmările raţiunii, ale tradiţiei, ale conştiinţei, ale onoarei; cel care are raţiunea, cinstea, cultura să fie silit să piară pentru că nu posedă cruzimea necesară!

Aceste gânduri îl îndepărtară mult pe magistru de la intenţiile sale şi el trebuia acum să-şi recapituleze toată batjocura, brutalitatea, ruşinea, pe care a suportat-o în acest timp. Adunând totul într-un singur punct, acolo unde îşi aveau rădăcina instinctele lui cele mai vechi şi mai puternice, o forţă nemăsurată se trezi în el. Îşi repeta mereu: E un tiran, care îşi transformă semenii în sclavi! Distruge-l!

Acest singur cuvânt „tiran”, pe care nu putea să şi-l înăbuşe nici atunci când se cufunda în meditaţii filosofice înţelegând că noţiunile „tiran” şi „stăpân”, „tiran” şi „despot”, „tiran” şi „dominaţie” erau coincidente, trezea în el ura cumplită a naturii împotriva subjugării, reaprindea instincte străvechi de sclav, dădeau glas patimilor sângeroase ale sălbatecului, îl făcea să gândească şi să acţioneze ca un barbar. Dezbrăcat de propria sa personalitate, se coborî mai prejos de acel paria josnic, care îl strivea sub călcătura lui murdară, şi îl urî atunci cu ura celui îngenuncheat; încerca să se sugestioneze că Jensen este stăpânul şi el însuşi un fiu al poporului care slugăreşte ziua şi noaptea un tâlhar, îi dă acestuia sângele şi creierul său, aşa cum făcuseră odinioară strămunii săi, şi iată că deodată se ridică

sălbatec şi dezlănţuit, îşi apucă bâta să-şi doboare duşmanul, să-i zdrobească ţeasta şi să-i arunce hoitul la câini.

Dar se opri din nou, lăsă bâta să-i cadă şi se aşeză la masă.

Nu, nu aşa trebuia să acţioneze şi nu în luptă dreaptă; tocmai acest lucru îl făcea nefericit.

Făcuse războiul, trăsese în duşman fără să tresară, se apărase şi la catedră cu biciul şi lovise braţe şi picioare, pe unde apuca, fără să resimtă altă durere decât pe aceea pricinuită de loviturile pe care le primise el. Aceea fusese luptă, asta este crimă... şi totuşi tiranii sunt ucişi, pentru că nu se lasă antrenaţi în luptă! Tiranului îi sunase ceasul!

Trebuia deci să-i insufle groază duşmanului, în cugetul căruia deja se strecurase frica. Ca să-şi atingă scopul trebuia – acest lucru îi era clar – să-i aducă din nou sub ochi imaginea paznicului mort şi a soţiei acestuia. Dacă acest procedeu era suficient pentru a reuşi aceasta era o problemă pe care timpul avea s-o hotărască. Trebuia să se pregătească în toate chipurile şi să înfigă cuţitul pretutindeni, unde duşmanul era vulnerabil.

În starea de surescitare în care se afla îşi aminti că Jensen îi vorbise despre un vis care îl teroriza adesea în timpul somnului: se vedea transformat mai întâi într-o viperă, apoi într-un şobolan şi în sfârşit, într-un câine; se trezea apoi lac de sudoare. Magistrul nu credea în vise, totuşi le atribuia o oarecare semnificaţie încă neverificată; acestea nu ţinteau în viitor, ci erau probabil rememorări dintr-o posibilă viaţă anterioară. De ce se repeta oare acest vis cu atâta consecvenţă în somnul ţiganului şi îl umplea de groază?

Oare erau acestea reminiscenţele unor vremuri demult apuse, când străbunii lui credeau în metempsihoză şi în metamorfozele sufletului, care după moarte s-ar reîncarna în animale?

Şi de ce oare ţiganul se înspăimânta mai ales de acest vis?

Poate pentru că elementului motrice al vieţii îi stă la bază un instinct precis de evoluţie în forme de viaţă superioară, ori reprezentarea unei involuţii în forme atât de josnice îl arunca pe acest om, care aspira spre mărire, în ghearele disperării. Magistrul îşi aminti că visele cele mai urâte, care îl bântuiau frecvent, erau cele în care el era adolescent şi mergea la şcoală. Această nălucire, în care el retrograda în timp şi vârstă, îl paraliza pur şi simplu; în zilele care urmau unui asemenea vis,

copiii îi păreau de aceeaşi vârstă cu el, iar el se simţea mai mic decât ei.

Plecând de la aceste supoziţii încă îndoielnice – simţea aceasta – trebuia neapărat să tragă nişte concluzii, deşi nu avea încă nimic clar în minte. Nu putea să acţioneze împotriva unui creier atât de oscilant şi neliniştit, cu o consecvenţă matematică. Un singur lucru îi era limpede; îşi dădea seama că o imagine, concretizându-se, devenind reală şi palpabilă, ar depăşi în intensitate visul, acţionând cu mult mai puternic, mai distrugător, mai paralizant decât acesta, mai ales dacă era accentuată de frica provocată prin apariţia spectrului celui mort.

Destul; pictă chipurile care-l interesau în trăsături grosolane şi îngroşate, spre a le face cât mai accesibile ţiganului şi îşi repară „lanterna magică”. Pentru a obţine efectul scontat prin proiectarea imaginilor fără ca sursa de lumină să poată fi descoperită, razele trebuiau să vină din spatele privitorului. Pentru eventualitatea că victima s-ar fi întors să cerceteze de unde vin imaginile, magistrul alcătui un triunghi din trei ţevi umplute cu fosfor pe care-l aplică peste jetul de lumină al lanternei; în felul acesta toată maşinăria putea fi luată drept ochiul atotvăzător de pe altarul bisericii, dându-i astfel ţiganului posibilitatea să aleagă între ochiul orbitor al lui Dumnezeu sau cel scrijelit pe copacul din pădure.

X

Totul era pregătit; lipsea numai momentul prielnic spre a-şi pune planul în aplicare. Trecuse o zi şi următoarea se apropia de sfârşit.

Administratorul începuse să-şi tutuiască victima, îi luase cu împrumut o parte din cărţi, tutun şi băutură; toată ziua zăcuse bând şi fumând peste măsură pe acoperişul grajdului, de unde putea pândi fereastra magistrului.

Dimineaţa următoare Jensen trebuia să facă nişte plăţi şi de aceea aştepta cu înfrigurare poştaşul, care urma să-i aducă magistrului suma promisă. Neprimind niciun ban pentru ultima săptămână muncită, oamenii îşi luaseră tălpăşiţa şi fiecare clipă care trecea putea să aducă cu sine sechestrul. O tăcere rău prevestitoare se lăsase peste curtea pustie, unde câinii hămesiţi, care abia se mai mişcau, pândeau un şobolan, o vrabie sau vreun tăun, să-şi astâmpere foamea.

Vitele fuseseră tăiate şi mâncate; numai caii mai rămăseseră vii şi acum se rezemau afară în grădină de pomii devastaţi de rod, căutând parcă odihna veşnică. Găinile scurmau pe sub cireşi după sâmburii pe care îi lepădaseră acolo coţofenele.

Totul amintea aici o epavă care se scufunda inevitabil, o casă gata să se prăbuşească; doar pe grămada de bălegar, păunul îşi desfăşura încă strălucirea cozii – ce-i drept, puţin mai jumulită după o vară de foamete – totuşi frumoasă şi delicată, singurul punct de altfel în toată scârna aceea asupra căruia ochiul putea să întârzie cu plăcere.

Seara, magistrul l-a invitat pe administrator la cină ca să preîntâmpine o invitaţie din partea acestuia; ştia că l-ar fi aşteptat o mâncare alterată, băuturi proaste şi un serviciu din cale afară de murdar. Dar cu această ultimă întrevedere urmărea de fapt altceva: pregătirea pe îndelete a victimei spre a o face cât mai receptivă la ceea ce avea să urmeze. Îmbrăcat în uniforma lui de profesor, cu sabie la şold – spuse că fusese în vizită la preot – intră în cârciuma unde era aşteptat.

Ţinuta neobişnuită, de ocazie, îşi făcu efectul scontat. Administratorul îşi scoase cu un gest reflex pălăria, uită sau nu îndrăzni să-i spună „tu”, făcu fel de fel de ploconeli, umilitoare, comportându-se cât mai manierat cu putinţă. Masa era acoperită cu o faţă de masă albă ca zăpada, farfuriile şi

paharele străluceau de curăţenie şi existau şi cuţite şi furculiţe, ceea ce îi da ţiganului complexe. Felurile de mâncare nu erau numeroase, dar foarte bine pregătite şi un vin vechi de Siracuza lumina galben-auriu într-o cană simplă de argint aurită pe dinăuntru. Voia cu orice preţ să-i impună; iar apariţia sobră, măsurată, bunele maniere ale magistrului, făcură imediat o impresie atât de puternică asupra administratorului încât acesta îşi dădu seama că trebuie să se comporte cum se cuvine.

Magistrul îşi servi oaspetele în timp ce acesta nu mai contenea cu scuzele, rugându-l să nu se deranjeze pentru el, deşi ţinuta severă a gazdei îi arăta clar că tot ce făcea se datora stimei şi atenţiei faţă de propria lui persoană, faţă de rangul său, din consideraţie pentru convenţiile sociale.

După ce mâncară şi-şi umplură paharele, magistrul deschise discuţia asupra unor teme de natură să capteze atenţia administratorului, fără să-l ispitească la vorbă. Îi dezvălui unele secrete din viaţa animalelor şi plantelor şi insistă mai ales asupra miraculosului din lumea animală. Ţiganul asculta cu sfinţenie. Când acesta încerca să-şi strecoare o părere, magistrul tăcea cu o iritare vizibilă, care lăsa să se vadă că de abia aştepta să sfârşească odată cu sporovăiala prostească; apoi continua fără să-i răspundă sau măcar să ia în seamă cele spuse de celălalt. După un timp ţiganul obosi şi în sfârşit deveni tăcut ca un ascultător atent.

Magistrul îşi încordă atenţia şi trecu la alte subiecte, ajungând curând acolo unde voia să ajungă: în domeniul teologiei şi a enigmelor vieţii şi ale morţii. Dădea explicaţii filosofice atât de complicate, încât ţiganul, care nu mai putea să intervină, trebuia să facă eforturi disperate să se poată concentra, lucrul cel mai greu pentru sălbateci şi pentru copii. Era palid de oboseală şi ochii i se făcuseră mici.

În timp ce vorbea, magistrul îşi îndemna oaspetele să bea, nu ca să-l îmbete, ci să-i aprindă imaginaţia cu vinul acela aprig.

Ţiganul era gata-gata să leşine: din când în când se ridica să evite privirea acestor ochi arzători care îi pătrundeau în creier ameţindu-l. Magistrul însă îl acapara din nou şi când ţiganul voia să spună ceva se răzgândea imediat, pentru că celălalt privea absent în altă parte. Supliciul dură trei ore în şir până când Jensen încercă să se smulgă cu forţa şi întrerupând discuţia îi rugă pe magistru să-i permită să cânte. Magistrul îl invită cu

multă amabilitate, dar în timp ce cânta, ţiganului îi scădea elanul întâlnind aceeaşi expresie indiferentă şi imobilă; la a doua strofă cântecul fu întrerupt.

Se făcuse întuneric şi se aprinseră felinarele. Seara era înnourată şi un vânt subţire adia pe lac.

Creierul ţiganului fierbea de efort şi băutură, de clocotul imaginaţiei care voia să erupă, dar nu putea. Primise atâtea impulsuri care îi biciuiau scoarţa, atâta materie explosivă care îl înnebunea. Toată teosofia şi cosmogonia, toate problemele esenţiale aduse dintr-odată atât de aproape, îi treziseră curiozitatea, îi născuseră mii de întrebări, îi răsturnară toate reprezentările vechi, tot ce ştia despre fiinţă şi nefiinţă, despre existenţa şi viaţă anterioară – dar mai ales provocară dezordine şi confuzie în această sărmană minte, prolifică de altfel, dar limitată din lipsa unor minime cunoştinţe ştiinţifice.

Când, după cinci ore, magistrul se convinse că i-a tăiat ţiganului orice posibilitate de ripostă şi că, în sfârşit, creierul acestuia era pregătit să-i urmeze orbeşte porunca, îi dădu drumul continuând să-i conducă gândurile de la distanţă prin spirit şi voinţă. Deoarece noaptea venise învăluind împrejurimea într-un întuneric dens, şi vântul avea un freamăt straniu, începu să depene poveşti cu strigoi. Vorbea despre năluciri şi stafii, până ce ţiganul, înfierbântat la culme, devenise nerăbdător să povestească la rândul său despre vedeniile pe care le avuse.

Acum putea să vorbească, şi magistrul îi aţâţa imaginaţia ascultându-l cu atenţia încordată, fixându-şi victima, ispitindu-l cu vorbe îmbietoare, atrăgându-l pe făgaşul periculos al fanteziei, prefăcându-se dispus să creadă totul, exagerându-şi chiar interesul faţă de cele povestite de ţigan.

Acesta din urmă dădu frâu liber imaginaţiei, sugestionându-se singur într-un asemenea grad încât îşi arunca privirea din când în când înspre tufişuri, stăpânit de o ciudată bănuială că cineva s-ar ascunde acolo. Spre a se simţi în siguranţă căuta din ochi sabia magistrului. Acesta povestea cele mai fioroase întâmplări pe care le-ar fi putut vreodată inventa o minte omenească. Şi tocmai când ţiganul atinsese culmea extazului, magistrul se ridică, îşi ceru scuze că trebuie să plece, şi spuse noapte bună.

— Sincer, trebuie să vă mărturisesc că mi-e urât acum pe întuneric, încercă să glumească ţiganul.

— Cred, în locul dumitale aş dormi în noaptea aceasta afară, răspunse magistrul, fără să ştie de fapt ce urmărea cu aceste cuvinte.

— Afară?

— Da, pentru că afară nu apar spiritele când se aprinde focul.

De ce pomeni de foc nu putu să-şi explice nici mai târziu, dar probabil că o amintire legată de obiceiurile negrilor îi trecuse prin minte, pentru că aceştia dormeau noaptea în jurul focurilor ca să alunge animalele sălbatice.

După ce îl convinse pe administrator să plece de la cârciumă, chemă servitoarea şi o rugă să aprindă lumina în camera din foişor, dar curând se întoarse el însuşi înapoi pe furiş şi-şi luă lanterna magică dintr-un coş unde o ţinea ascunsă. Apoi îşi umplu o pipă fără să ştie de fapt ce urma să se întâmple şi nici cum avea să decurgă totul. Era frânt de oboseală şi scadenţa de a doua zi însemna pentru el sfârşitul, moartea tuturor speranţelor.

Servitoarea, care se întorsese între timp, strânse masa şi duse vesela sus; când termină cu treaba îl întrebă pe magistru dacă voia să stingă singur felinarele. Abia atunci îşi dădu seama că stătea în plină lumină tocmai când avea nevoie de un întuneric protector. Dădu afirmativ din cap şi, după ce slujnica se depărtă, stinse lumina.

O adiere uşoară trecu peste câmp aducând cu ea o ceaţă groasă, umedă, care se aduna deasupra pădurii, îndesindu-se. Deodată magistrul sări de la locul lui; prin perdeaua tulbure a ceţii se zărea o lumină dinspre pajişte, ţiganul aprinsese un foc de vreascuri.

Se strecură cu lanterna într-un şopron gol, de unde putea cuprinde cu privirea întreaga câmpie fără a fi văzut. Acolo se afla ţiganul aşezat cu spatele la şopron, lângă focul care aţâţat de vânt scotea fum şi scântei. Se înfăşurase într-o pătură de lână, care fusese albă pe vremuri dar acum în semiobscuritatea nopţii părea doar o pată luminoasă. De cealaltă parte a focului era ceaţa deasă înţesată de fum, formând la marginea pădurii un zid compact cum nici nu îndrăznise să-şi viseze magistrul. Aprinse lanterna şi în aceeaşi clipă apăru pe ecranul de fum silueta unei femei îmbrăcată în negru cu un văr alb. Ţiganul părea a nu fi observat încă nimic; dar când figura prinse să se

mişte la adierea vântului, acesta sări ca ars şi încremeni lângă foc.

Pentru a nu-i lăsa timp să examineze mai îndeaproape imaginea, magistrul făcu să dispară figura proiectând-o după câteva clipe din nou. După cum îşi manevra geamul lanternei, ca impulsionat de un resort nevăzut, Jensen sărea în picioare ca apoi să recadă copleşit de groază.

Totul se petrecea atât de perfect sincronizat de parcă magistrul l-ar fi legat de o sfoară acţionându-l printr-o singură apăsare de deget. Captând astfel total atenţia ţiganului, proiectă pe ecranul de ceaţă umbra uriaşă a paznicului. Era o privelişte fioroasă. Imaginea stranie a mortului în giulgiu, care părea să vină din pădure cu o mână ridicată ameninţător, mare cât un copac îl înfioră până şi pe magistru. Răsucind încet lentila acesta reuşea să apropie imaginea tot mai mult de victimă. Îl auzi acum pe ţigan urlând stins, un urlet continuu, ca de om nebun; îl văzu cum îşi trase pătura peste cap, cum se ridică, ţopăind ca un urs, căzând iar în iarbă ca din nou să se scoale şi să rămână pironit ca-n transă, scoţând fără încetare un urlet surd.

Acum paznicul dispăru şi primul act al dramei luă sfârşit.

Ţiganul rămase încremenit ca o stană de piatră; niciun muşchi nu-i tresărea... când deodată în fum apăru o viperă, atât de vie, cu ochi galbeni strălucitori şi cu limba despicată. Imaginea era acolo, concretă şi desăvârşită în alcătuirea ei, încât ţiganul nu o putea ocoli. O văzu. Odată cu mişcările ondulatorii ale fumului începea să cedeze şi neclintirea victimei şi trupul acesteia începu să se clatine în acelaşi ritm cu unduirile şarpelui, rotindu-şi umerii şi spatele ca un înotător în apă.

Socotind că era destul şi temându-se ca nu cumva din cauza oboselii ţiganul să fi fost smuls din vrajă, introduse o lentilă nouă în lanternă. Pe ecran vipera se preschimbă într-un şobolan.

Victima se prăbuşi la pământ, îşi chirci picioarele şi chiţăind începu să-şi vâre nasul în toate muşuroaiele de cârtiţă pe care le găsea împrejur. Îşi arunca mereu privirea spre imaginea de fum care-l ţinea legat ca un lanţ fatidic. Creierul lui acţiona acum în mod reflex conform unei programări diabolice şi drumul pe care trebuia să-l urmeze era dinainte trasat atât de perfect încât victima, fără a aştepta să apară următoarea imagine, se ridică în patru labe păstrându-şi pătura albă pe spinare. Când

silueta câinelui apăru pe ecranul de fum, ţiganul izbucni într-un lătrat înspăimântător, ca la un semnal pe care îl aştepta demult.

Deodată pe scara de serviciu a casei se dezlănţui un vacarm îngrozitor şi uşa din dos se dădu de opt ori de perete în timp ce opt câini hămesiţi se năpustiră afară spre a tăbărî asupra câinelui străin pripăşit în ograda lor.

Magistrul bănui sfârşitul; spre a-l grăbi îşi fixă lanterna cât mai jos aşa încât imaginea câinelui să se formeze de astă dată pe pătura albă. Haita nu mai putea fi oprită; într-o îmbulzeală feroce bestiile se luptau, urlând, pe trupul sfâşiat al stăpânului lor.

INSULA FERICIŢILOR (1883)

I

Velierul cu trei catarge „Leul suedez” înălţase pânzele în faţa fortăreţei Elfsborg şi tocmai se pregătea să ridice ancora, când una din bărcile oficiului vamal se desprinse de ţărm semnalizând oprirea imediată a vasului. Vântul umflase pânzele de la pupă şi nava începea să înainteze smucind parâma ancorei.

Vameşii vâsleau din răsputeri; un scufundător se aruncă în valuri şi în curând barca fu acroşată de cei de pe vas. Doi bărbaţi tineri se căţărară pe parâmă în dreptul provei şi fură introduşi în interiorul vaporului printr-o portieră de siguranţă. Cineva aruncă un sac de piele în urma lor, unicul lor bagaj. Apoi barca vămii se întoarse la ţărm.

„Leul suedez”, care ridicase ancora pe braţul scripetelui, naviga în larg printre iolele mici, lansând câteva salve de tun la care i se răspunse de pe mal.

Încărcătura vasului cuprindea materiale de fierărie, pânzeturi şi mărfuri de consum, având pe deasupra şi cinci sute de pasageri la bord, din care marea majoritate o alcătuiau infractori şi fierari de ancore recrutaţi din diverse închisori şi penitenciare. Destinaţia era colonia Noua Suedie din America de Nord.

Abia ieşiţi pe covertă cei doi tineri se întoarseră cu faţa spre ţărm şi, parcă mânaţi de-acelaşi gând, scoaseră limba. Cui îi era adresată această ocară, fortăreţei sau ţării întregi, ce se pierdea în ceţuri albastre, departe în urma lor, era greu de precizat. După ce se eliberară astfel de ultimele sentimente patriotice căutară cabina căpitanului spre a-i prezenta actele şi a da o declaraţie după cum cerea regulamentul.

Din raportul lor reieşea că se numeau Lasse Hulling şi Peter Snagg şi erau studenţi la Universitatea din Uppsala. Fuseseră acuzaţi de a fi adus injurii grave, atât în localurile publice cât şi în adunările obştei, la adresa Profesorului regal, serenisimul Olaus Rudbeckius şi operei capitale a acestuia „Atlantica sau Patria oamenilor”, scoasă tocmai atunci, în anul de graţie 1679, de sub tipar.

În această operă patria era venerată până la sacralizare, susnumitul serenisim dovedind, cu argumente de nezdruncinat, că Suedia nu era nici mai mult, nici mai puţin decât leagănul omenirii.

Din cauza scepticismului stupid şi necuviincios afişat de cei doi studenţi Hulling şi Snagg, aceştia fură băgaţi la carceră, dar, deoarece nici în acest mediu inconfortabil şi nesănătos nu dădură dovadă de o comportare corespunzătoare ci, dimpotrivă, se dedară la acte scandaloase, fură condamnaţi la pedepse corporale şi la închisoare.

Prin graţia Majestăţii Sale obţinură permisiunea să părăsească regatul şi să se îmbarce pe „Leul Suedez” cu destinaţia Noua Suedie.

Căpitanul primi declaraţia celor doi cu un zâmbet prietenos. Cartea „Atlantica” nu îi spunea mare lucru, dar când află că în această lucrare se emitea teza că scufundata Atlantica sau Insula Fericiţilor nu era alta decât însăşi Suedia, trecu imediat de partea studenţilor, declarând că până şi ultimul marinar ştia că Atlantica zace undeva în ocean şi că însuşi numele „Atlantic” vine de la această insulă. Le ură aşadar tinerilor cărturari bun venit şi legă pe loc prietenie cu ei.

Călătoria îşi urma cursul ajutată de vânturi prielnice. Vaporul, lăsând în urmă Marea Nordului, traversă canalul şi ieşi în larg îndreptându-se spre marea spaniolă.

Deoarece, în eventualitatea unei avarii, nimeni nu-şi putea asuma riscul să îi ţină pe condamnaţi în lanţuri, şi întrucât aceştia nu aveau niciun motiv să evadeze sau să se răscoale, fiind cu toţii fericiţi că puteau călători, toată lumea se plimba liberă pe covertă comportându-se cât se poate de paşnic. Cei căsătoriţi obţinuseră dreptul să plece împreună cu nevestele şi copiii lor, de care fuseseră despărţiţi ani de zile, şi de aceea se simţeau mai bine ca oricând; mulţumirea îi făcea pe toţi mai buni.

La urma urmei oamenii aceştia nici nu erau nişte criminali fioroşi. Unii dintre ei scoseseră cuţitul la beţie, alţii dezertaseră de pe front, şi cei mai mulţi culeseseră din ograda vecinului, deoarece nu aveau una a lor.

Scăpaţi din temniţe întunecoase cu aerul muced, savurau cu nesaţ priveliştea oceanului inundat de lumină. Totul li se părea nou şi minunat, ceea ce îi făcea să se zbenguie ca nişte copii. Aci aplaudau dansul unui delfin pe creasta unui val, aci le cereau marinarilor să prindă un rechin sau un peşte zburător.

Eliberaţi de trudă, călătoria aceasta li se părea o sărbătoare continuă şi, deşi se distrau tot timpul, nu-şi făceau griji pentru

ziua de mâine pentru că masa îi aştepta de-a gata cu tot ce le cerea inima.

Cei doi studenţi, care trăiseră cu ştreangul în jurul gâtului, şi care acum, reuşind să iasă de sub teroarea spaimei, şi simţindu-se oarecum complici cu tovarăşii lor eliberaţi, împărţind cu ei destinul comun al unei existenţe luată de la capăt într-o ţară necunoscută şi în condiţii cu totul deosebite de cele cu care fuseseră obişnuiţi, se hotărâră să-i cunoască mai îndeaproape. Lasse ajunsese, datorită firii lui robuste şi a unei educaţii severe, la concepţia că tot ceea ce i se întâmplă omului este spre binele lui; Peter, dimpotrivă, era de părere că oricum nimic nu se mai putea schimba. Datorită opiniilor lor diferite despre viaţă, cei doi prieteni se angajau adesea în certuri violente, şi de fiecare dată o jumătate din auditoriu împărtăşea părerile unuia, cealaltă jumătate pe ale celuilalt. Această permanentă dezbinare îl determină, în cele din urmă, pe medicul vasului să intervină şi, dând dreptate ambelor părţi, să atenueze conflictul. Viaţa este în acelaşi timp şi neagră şi albă, spuse el împăciuitor. Cine vede doar partea ei neagră, crede că totul este negru; cine vede doar partea ei albă crede că totul este alb. Toţi fură de acord cu această explicaţie pe cât de simplă pe atât de adevărată.

În curând ajunseră la cele nouă insule Azore, unde li se dădu permisiunea să coboare pe uscat spre a-şi dezmorţi picioarele. Paradisul însuşi li se arătă aici în toată splendoarea lui.

La tot pasul creşteau sub cerul liber struguri, porumb, portocale, ananas şi pepeni.

Un cuţitar de clasă, care îşi ispăşise pedeapsa şase ani într-o fierărie de ancore, fu cuprins de o asemenea frenezie, încât trebuiră să-l lege. Zăcu aşa tot timpul pe malul unui râu şi se îndopă cu mandarine până i se îngălbeni nasul. Atunci începu să strige cât îl ţineau puterile că el este Adam. În această nouă ipostază îi veni ideea să se dezbrace în pielea goală, acoperit doar de o frunză de tutun. Preotul vasului se strădui să-i explice că un om care îşi arată trupul fără ruşine săvârşeşte un păcat capital, dar cel în cauză îi demonstră, aducând ca argument Scriptura şi legendele biblice, cum că după căderea în păcat şi Adam şi-a ascuns părţile ruşinoase doar cu o frunză de smochin. De aceea, conchise el, ar avea tot dreptul să recurgă nestingherit la o frunză de tutun. Părintele nu se lăsă convins, cu una cu două, şi-i explică la rându-i, apelând la Părinţii bisericii

şi la flora exotică, marea deosebire dintre o frunză de smochin şi una de tutun.

Veni timpul ca pasagerii să se întoarcă pe vas; velele fură din nou ridicate şi nava se îndreptă spre Antiguam.

Drumul decursese până atunci – în afară de o furtună neînsemnată iscată în Marea Nordului – liniştit şi fără niciun risc. Acum însă, tocmai când trebuiau să se strecoare prin cordonul arhipelagului, vântul încetă cu desăvârşire. Marea se întindea ca o oglindă de mercur, cât vedeai cu ochii, şi vaporul se clătina, pe această suprafaţă neclintită, ca un ac magnetic. Arşiţa deveni insuportabilă; din toate proviziile ceaiul se împuţina cel mai repede. De dimineaţă până seara se turnau găleţi cu apă pe vas de teamă să nu se aprindă de atâta căldură.

Situaţia aceasta dură opt zile.

În dimineaţa celei de-a noua, cel urcat pe catarg la postul de observaţie anunţă că la nord se zăreau pâlcuri de nori. Ştiind la ce se putea aştepta, căpitanul dădu ordin să se ancoreze tunurile şi toate celelalte obiecte ce se aflau nefixate pe punte, puse de asemenea să se închidă hublourile şi îşi preveni oamenii că se găseau în pragul unei catastrofe.

După câteva ore, tocmai când pasagerii îşi luau micul dejun, la orizont apăru o dungă neagră; peste alte câteva ceasuri se auziră bubuituri înfundate ca cele ale talazurilor izbite de ţărm sau ca uruitul traficului intens din marile oraşe. Deodată furtuna se dezlănţui pe mare. Înainte ca nava să-şi poată stabili un echilibru cu ajutorul velelor, drugii şi vârfurile catargelor fură frânte şi măturate de valuri peste bord.

Cu ajutorul velelor inferioare „Leul suedez” era purtat spre sud, mereu spre sud, la voia întâmplării.

Furtuna dură trei zile şi cei de pe vas aşteptau în fiecare clipă să se întâmple minunea şi chila să atingă pământul.

Preotul, care se ruga şi ţinea predici, declară, în cele din urmă, că nici nu te puteai aştepta la ceva mai bun de vreme ce la bord se găseau atâţia ticăloşi. Îi aminti căpitanului de Iona şi-i propuse acestuia – citându-i din cartea profetului capitolul I, versetul 12 şi următoarele – să-i arunce pe toţi tâlharii peste bord spre a-i salva pe cei nevinovaţi. Căpitanul respinse cu vehemenţă această sugestie.

Când urgia se înteţi la culme, Lasse Hulling merse la preot şi-i ceru să proclame urgent o zi de căinţă şi penitenţă generală,

deoarece, îi explică el clericului, doar tâlharii nepocăiţi atrag după sine mânia cerului pentru păcatele lor. Propunerea fu acceptată şi începu spovedania, prin care răufăcătorii erau eliberaţi de vină.

La sfârşitul acestei investigaţii nu se găsi niciun pasager nevinovat. Totuşi furtuna nu încetă.

O rumoare începu să se audă în cală şi pe la colţuri. Oamenii se tot consultară între ei, până când unuia mai viclean îi veni ideea că şi preotul ar trebui să se spovedească, deoarece el era acum singurul care nu-şi recunoscuse greşelile.

Propunerea fu întâmpinată cu aplauze. Totul era să se găsească un duhovnic. Peter Snagg se oferi singur deoarece el dăduse un examen în limba ebraică, nutrind cândva dorinţa de a deveni pastor. Preotul protestă zadarnic.

Fu legat de catarg şi sub ameninţări şi preveniri, când severe, când binevoitoare, fu silit să recunoască printre lacrimi că în tinereţe sedusese o confirmandă. Cazul fu supus unei dezbateri publice, la care participară toţi pasagerii şi, deoarece preotul fusese cel care ceruse ca cei cinci sute să fie aruncaţi în mare, sentinţa, pronunţată în unanimitate, conform capitolului XII, versetul 16 şi următoarele din cartea profetului Mihail, hotărî ca preotul să fie azvârlit peste bord. După ce îşi rosti ultima rugăciune, pedeapsa fu executată. Furtuna se înteţi din nou. În ziua a şaptea nava eşuă. Un strigăt infernal se auzi, când catargul principal trozni frângându-se. Vasul se lovise de o stâncă aflată sub apă şi prova fu înălţată mult deasupra nivelului mării. Tunurile se smulseră din legăturile lor şi se rostogoliră pe covertă.

În zorii zilei vasul începu să se scufunde. Tocmai atunci cineva zări o fâşie de pământ desluşindu-se la orizont.

Cei mai mulţi se salvară cu bărcile, dar bineînţeles fără urmă de alimente, haine sau scule cu care ar fi putut repara sau construi ceva.

La răsăritul soarelui se văzură cu toţii scăpaţi: şase sute de oameni care păşiră din nou pe uscat. Vaporul se scufundă, ca un bolovan, de îndată ce ultimul pasager puse piciorul pe ţărm.

II

După şapte zile de spaimă şi neodihnă, călătorii erau atât de epuizaţi încât se culcară îndată pe pământul gol, sub copacii ce creşteau chiar pe mal, şi adormiră imediat. Lasse Hulling însă şi căpitanul se retraseră să discute în linişte.

O ţară atât de minunată nu văzuseră încă niciodată; aceasta fu prima lor constatare, după ce din cauza căldurii foarte mari lepădară câteva haine de pe ei. Ceea ce nu puteau să-şi explice era faptul că pe această latitudine nordică, deoarece se aflau fără îndoială foarte departe de ecuator, exista o climă atât de fierbinte, tropicală.

Curând îşi lămuriră cauza acestei temperaturi ridicate: vulcanul, care se înălţa ca un bolid, ţinând piept vânturilor din nord, şi prin dogoarea lui subterană încălzea insula ca o instalaţie termică. Pretutindeni creşteau arbori exotici, încărcaţi cu curmale şi nuci de cocos, arbori de pâine şi bananieri sau specii ciudate de portocali, ananas, smochini, căpşuni uriaşe şi pepeni.

Fructele erau unele coapte, numai bune de cules, iar altele încă verzi pregăteau o nouă recoltă. Nu mai încăpea nicio îndoială că pământul pe care-l descoperiseră era o insulă.

Sub boltele umbroase ale tamarinilor, şerpuiau râuri limpezi şi din granitul de un roşu cărămiziu ţâşneau izvoare cu apă rece ca gheaţa. La fiecare pas uimirea le creştea, deoarece ştiau că se aflau pe un sol vulcanic.

Papagali, tukani cu penaj roşu, verde, albastru, galben şi auriu zburau prin copaci şi scoteau sunete deosebit de armonioase, nu ca acele exemplare gălăgioase şi enervante pe care le văzuseră odinioară închise în colivii. De altfel acestea era şi singurele animale întâlnite aici.

Îşi continuară plimbarea în umbra copacilor peste pajiştile înflorite, ce se întindeau până la ţărm. Căldura devenea din ce în ce mai apăsătoare şi trebuiau să-şi scoată un veşmânt după altul.

La amiază urcară vulcanul, ce părea stins, şi către seară se putură odihni în linişte la poalele lui, la adăpostul palmierilor, fiind siguri că nu există niciun pericol de a fi atacaţi de oameni sau de animale, deoarece se convinseseră că se aflau pe o insulă unde nu existau nici animale şi nici oameni primejdioşi.

Întorcându-se ziua următoare din nou la locul de acostare îşi găsiră tovarăşii de călătorie întinşi sub copaci, sătui şi pe jumătate goi, visând cu ochii deschişi.

La sfatul pe care îl ţinură pe loc, Lasse, cel mai îndemânatic şi cel mai instruit dintre toţi, fu propus conducător.

Toţi găsiră insula mai presus de aşteptări, dar trebuiau să se gândească şi la viitor. Prima problemă şi cea mai urgentă era aceea a locuinţelor, pentru că iarna era aproape. Lasse le dădu imediat răspuns la această întrebare, spunându-le că după toate calculele acum trebuia să fi fost miezul iernii. Cine era tentat să locuiască într-o baracă întunecoasă îşi putea face cheful doborând copaci şi cojindu-i cu unghiile, din lipsă de scule. Cine îndrăgea în schimb mai mult pacea şi liniştea putea să se mulţumească cu un adăpost sub copaci.

A doua grijă esenţială o constituia hrana.

Lasse îi asigură – convins el însuşi de ceea ce văzuse: imensul belşug de plante şi fructe – că aici nu vor duce lipsă de mâncare tot anul, – deoarece cum înceta un copac să aibă fructe, găseau alţii, în care fructele se pârguiau.

A treia obiecţie porni de la femei, care priveau cu îngrijorare perspectiva sumbră de a fi obligate într-o bună zi să umble fără haine. Lasse le atrase atenţia că dacă acum în toiul iernii umblau aproape goale, la venirea primăverii, căldura înteţindu-se, aveau să fie nevoite, vrând-nevrând, să renunţe la orice fel de veşmânt.

După ce se văzură în sfârşit asiguraţi în ce priveşte mâncarea, hainele, locuinţa, încălzirea şi apa, nu le mai rămânea decât să se împace cu noua situaţie şi acest lucru se întâmplă incredibil de repede.

Lasse îi sfătui să nu rămână cu toţii laolaltă pe acelaşi petec de pământ, ci să se răspândească pe tot cuprinsul insulei.

În cazul în care s-ar fi ivit o situaţie, ce trebuia dezbătută în colectiv, el avea să-i anunţe sunând dintr-un corn, pe care era sigur că va reuşi să şi-l procure.

După ce Lasse fu ales în unanimitate căpetenie, şi în această calitate ţinu un discurs de mulţumire, îi invită pe toţi să mănânce, să bea şi să se veselească, pentru că au ajuns în sfârşit pe Insula Fericiţilor. În această privinţă nu mai avea niciun dubiu şi nu-şi dorea altceva decât să-l aibă pe profesorul

Rudbeck aici în faţa lui, ca să-l pună să-şi mănânce „Atlantica” cu scoarţele ei din piele cu tot.

Când se lăsă noaptea, fiecare îşi căută un culcuş prin tufişuri sau la adăpostul crengilor încărcate de frunză.

În dimineaţa următoare Lasse îşi chemă prietenii apropiaţi: pe căpitanul vasului, pe Peter Snagg şi pe doctor şi după ce îşi luară micul dejun, alcătuit din câteva curmale scuturate din pom, Lasse deschise discuţia asupra unor probleme vitale, care priveau traiul lor în viitor pe această insulă.

Prima întrebare i-o adresă doctorului: „Aţi putea trăi fără carne şi sare?”

Doctorul fu de părere, bazându-se mai ales pe întreaga informaţie pe care o deţinea cu privire la condiţiile de viaţă, descrise în jurnalele de călătorii, că în ţinuturile cu o climă atât de caldă, consumul cărnii era cu desăvârşire interzis, iar în ceea ce priveşte sarea, fructele conţineau o cantitate suficientă pentru a nu mai fi nevoie să fie folosită şi în consumul altor alimente.

Discuţia era în toi, când auziră un ţipăt din tufişurile apropiate. Un bărbat fu adus în faţa lor, palid ca un cadavru şi prezentând semne vizibile de otrăvire. Fu supus imediat unui interogatoriu, la care mărturisi că dintr-o irezistibilă poftă de carne ucisese cu piatra o pasăre; încercând însă s-o mănânce fusese pe loc cuprins de greaţă şi de crampe îngrozitoare. Medicul îi recomandă să nu mai mănânce carne şi cu aceasta problema cea mai importantă fu rezolvată.

A doua întrebare o puse Peter Snagg şi anume dacă nu era necesar să se instituie o religie oficială, o statistică a populaţiei şi o administraţie publică. Ticăloşia oamenilor îi era cunoscută şi dacă această adunătură de derbedei nu avea nicio ocupaţie serioasă vreme îndelungată, pacea şi înţelegerea nu puteau să dureze mult. De aceea propuse să nu se renunţe la legi, acestea puţind fi adoptate după constituţie, pe care reuşise s-o salveze.

Lasse îi aduse în schimb contraargumentul că în condiţiile actuale delictele vor înceta, întrucât nu mai exista niciun motiv care să le provoace. Lipsa de hrană, de îmbrăcăminte, de locuinţă, într-un cuvânt, tot ceea ce era legat de proprietate nu mai putea intra în discuţie. Cine ar fi furat, din moment ce găsea totul de-a gata în fiecare zi, nemaifiind nevoit să adune?

Cine ar fi ucis, de vreme ce nu exista niciun motiv de invidie, toţi fiind aici la fel de bogaţi şi de puternici?

Cine ar fi violat o casă, din moment ce nu existau case? Cine ar fi omorât un copil, când toţi copiii aveau destulă hrană spre a nu deveni o povară pentru nimeni?

Ca argument în sprijinul celor afirmate, aduse constituţia propunând lectura primelor paragrafe. Deschise cartea de legi şi citi:

Paragraful 1: Dreptul asupra pământului! Pe acesta îl putem anula de la început, de vreme ce nu avem pământ. De acord?

— Da, răspunseră participanţii la adunare.

Paragraful 2: Dreptul la moştenire! Ce să moştenim aici? O frunză de smochin şi o coajă de nucă de cocos? Tragem o linie peste el? Eh, ce ziceţi?

— Da, confirmară ceilalţi.

Paragraful 3: Dreptul de a construi! Aliniatul 1. – Cum trebuie stabilită suprafaţa construibilă într-un sat şi cum vor fi împărţite parcelele. Aliniatul 2. – În ce condiţii se poate construi. De vreme ce nu se construieşte şi nu se împarte nimic, atunci cred că putem trage o linie şi peste această lege, nu?

— Sigur, răspunseră cu toţii.

Paragraful 4: Legea cu privire la respectarea cultelor! Cum nu avem biserică, putem tăia şi punctul acesta.

— Bineînţeles.

Paragraful 5: Dreptul penal! Cade de la sine, după cele discutate cu privire la furt, tâlhărie şi crimă, întrucât nu mai există premisele care să le determine.

— Evident.

Paragraful 6: Legea căsătoriei! Această problemă o vom amâna pe altădată, până când viitorul ne va arăta ce avem de făcut! Căsătoria este legată de pământ şi de proprietate, şi dacă aceasta nu există, nu există nici căsătorie.

— Desigur, ţâşni răspunsul.

Doar Peter Snagg se opuse.

— Aşa că, îl întrerupse Lasse, am anulat toată constituţia şi nu ne-au mai rămas decât coperţile, pe care i le vom da lui Peter Snagg, să le păstreze ca suvenir.

— Da, da, da... râse adunarea; dar Peter nu cedă cu una cu două.

— Veto! strigă el. Cum să poată exista o societate fără legi?

— Ascultă, Peter, îi răspunse Lasse, legile sunt făcute să îndrepte lipsurile unei societăţi; o societate fără lipsuri nu are nevoie de legi! Nu am dreptate?

— Chiar aşa, îl susţinură ceilalţi.

— Peter Snagg se pare că preferă o societate cu lipsuri, dar cu legi, uneia perfecte, dar fără legi.

Acum luă şi Peter cuvântul.

— Nu mă refer acum la legile cetăţeneşti, n-au decât să fie cum or fi, dar o societate fără religie nu poate exista!

— Bine, spuse Lasse, să zicem că ai dreptate! Trebuie să avem o religie! Dar să examinăm mai întâi dacă religia noastră veche mai corespunde actualelor condiţii! Vreţi să-mi mai acordaţi puţină atenţie?

— Da, răspunse adunarea.

— Încep cu începutul, spuse Lasse, adică de la căderea în păcat. Oamenii umblau dezbrăcaţi în grădina plăcerilor şi nu cunoşteau munca. Bine! Nerespectând porunca mâncară din pomul cunoaşterii şi fură alungaţi pe pământ să muncească. Bine! Noi am regăsit un paradis fără pomul cunoaşterii. Deci noi nu putem păcătui, chiar dacă am dori-o nespus. Şi admiţând prin absurd că am face-o, în acest caz nu am putea să fim alungaţi, deoarece nu ştim unde am putea ajunge de aici; de asemenea, nu putem fi siliţi să muncim, întrucât nu avem nimic cu care s-ar putea munci. Deci căderea în păcat iese din discuţie neputând fi aplicată în actuala noastră conjunctură. Admiteţi, nu?

— Da, confirmară în cor – unii din ei scărpinându-se în cap. Căpitanul îşi zvârli cămaşa de pe el şi coborî pe plajă să facă o baie.

— Deci, continuă Lasse, atâta timp cât nu există un pom al cunoaşterii, nu există păcat; neexistând păcat, nu este nevoie de iertare, şi cu aceasta cade întreaga teorie. Cred că e clar.

— Raţionamentul este bun, spuse Peter, dar nevoia înnăscută a omului, de a avea o credinţă, nu poate fi extirpată de la o zi la alta.

— De acord, răspunse Lasse, dacă ar fi într-adevăr o nevoie înnăscută, dacă ar exista un instinct de a merge la biserică, de a cânta la orgă, atunci această necesitate indispensabilă ar trebui să se manifeste la toate popoarele. Dar la popoarele sălbatice ea nu se întâlneşte! Deci nevoia de a dormi în biserică, de a

cânta la orgă, de a-ţi însemna numerele cântecelor liturgice în cărţile de rugăciuni, de a strânge colecta, nu este o nevoie înnăscută ci una căpătată. Bine! Ceea ce se capătă se poate la fel de bine şi pierde. Vom vedea cât de greu ne va fi să renunţăm a ne lăsa duşi de nas de un preot beţiv, să renunţăm a-i dărui ultima vacă pentru că el, preotul, ne face o slujbă de înmormântare şi aşa mai departe. Vom vedea, da, da, vom vedea.

Doctorul urmă exemplul căpitanului şi coborî pe ţărm.

— Este prea cald pentru discuţii teologice, spuse el.

— Dar, insistă Peter Snagg, sfintele daruri, acele recompense, sărbătorile, orele minunate ale tihnei sufletului!

— Sfintele daruri nu vor putea fi împărţite, deoarece nu avem niciun cleric printre noi.

— Dar răspunse Peter, am putea unge pe cineva cleric.

— Nu, spuse Lasse, pentru asta ne-ar trebui un episcop şi aşa ceva ne lipseşte. Şi nici vin nu avem; nu am văzut prin aceste locuri viţă de vie.

— În ce priveşte vinul, sugeră Peter, pe care-l trecuseră toate năduşelile, l-am putea înlocui la nevoie cu lapte de cocos, suc de ananas sau de smochine.

— Imposibil, întrucât atunci – interveni Lasse intransigent – ar trebui să modificăm textul. Imaginează-ţi „Isus le spuse învăţăceilor săi: «Eu sunt butaşul voi sunteţi strugurii»”, şi nu: „Eu sunt cocotierul şi voi sunteţi nucile sau eu sunt ananasul şi voi sunteţi ţepii, sau eu sunt smochina şi voi frunzele”. Modificând textul într-un loc trebuie să modificăm totul. Şi cum nu avem pâine, ar trebui să luăm o banană sau un ananas şi să schimbăm formula în: „Luaţi, mâncaţi această banană...”

— Nu, spuse Peter, mi s-a făcut prea cald. Merg să fac o baie. Nu vii cu mine?

— All right, spuse Lasse; renunţăm deci la teologie!

Şi se îndreptară spre mare.

III

Trecu un an. Din toate relele la care se aşteptaseră coloniştii insulei nu se întâmplase nimic. Iarna fusese la fel de fierbinte ca vara. Anotimpurile se deosebeau între ele doar prin diversitatea fructelor.

Lasse alcătui un calendar după perioada de pârg a acestor fructe. Monotonia hranei era astfel evitată şi toţi se aflau în cea mai deplină sănătate.

Aici anul era împărţit în patru anotimpuri a câte trei luni. Fiecare anotimp luă numele fructului reprezentativ: Banana, Arborele de pâine, Curmala şi Nuca de cocos. În timpul bananei (ianuarie-martie) se mai coceau ananasul şi portocalele; în cel al arborelui de pâine (aprilie-iunie) dădeau în pârg şi căpşunile uriaşe şi smochinele; la vremea curmalei (iulie-septembrie) apăreau piersicile şi cireşile; şi odată cu nuca de cocos (octombrie-decembrie) erau bune de cules caisele şi dudele. În mai toate anotimpurile se făceau fie pepeni, rodii, porumb, mazăre, fasole, aşa încât lista de bucate era variată şi putea fi mereu reînnoită.

Deoarece nimeni nu lucra şi arşiţa era de nesuportat oamenii nu puteau mânca mult. După ce consumaseră pe vas aproape numai alimente sărace, fructele constituiau acum pentru ei o cură prelungită şi foarte bine venită împotriva scorbutului. Datorită noului regim alimentar, hrana vegetală deveni cu timpul o adevărată obişnuinţă. Rarele cazuri în care unii încercaseră să mănânce carne se soldaseră cu indigestii grave. Un beţiv înrăit descoperi că din laptele de cocos se putea prepara prin fermentare o băutură care te ameţea, dar i se făcu atât de rău în urma acestei experienţe, încât nu mai încercă a doua oară, nici el şi nici ceilalţi.

Datorită acestei hrane uşoare patimile slăbiră, şi toţi îşi adresau numai cuvinte prietenoase. Invidia nu avea cum să apară devreme ce toţi o duceau bine, şi ordinea era astfel asigurată. Ura şi vrajba dispăruseră definitiv. „E mult prea cald să ne mai complicăm existenţa cu fleacuri”, spunea căpitanul.

După ce se dezvăţaseră de haine, care oricum nu mai rămăseseră decât nişte zdrenţe, oamenii se deprinseră să umble pe jumătate dezbrăcaţi şi până la urmă, atât bărbaţii cât

şi femeile, se acopereau doar cu împletituri de nuiele. Copiii alergau de colo până colo în pielea goală.

Pentru a-şi ocupa timpul, inventară jocuri, excursii, exerciţii de înot, concursuri de canotaj, iar copiilor le plăcea cel mai mult să se caţere în copaci, sport pentru care demonstrau multă îndemânare.

Lasse institui chiar patru sărbători, una la începutul fiecărui anotimp. Recolta nouă era întâmpinată cu o bucurie sinceră, deoarece variaţia hranei le prilejuia un entuziasm cât se poate de firesc. La aceste sărbători oamenii se adunau şi-o ţineau ziua întreagă într-o petrecere.

Bărbaţi, femei şi copii dansau în jurul unei grămezi de fructe proaspăt culese, şi primele le jertfeau Atotdarnicului, aşa cum altădată, încă de pe vremea lui Cain şi Abel, Domnului i se închinau jertfe, un obicei pe care toţi, chiar şi Peter Snagg îl găsea pe cât de ingenios pe atât de biblic.

Peter Snagg încercă să înfiinţeze o biserică liberă şi vru chiar să ţină o predică, dar lucrurile luară o întorsătură amuzantă, mai ales atunci când făcu rugăciuni pentru notabilităţi şi armată. Cuvintele sunau ridicol deoarece nimic din cele spuse nu mai putea fi adaptat noilor condiţii. La spovedanie nimeni nu putea fi sincer, întrucât nimeni nu avea de mărturisit niciun păcat.

Înţelegerea, pacea şi mulţumirea domneau în această colectivitate umană. Nu se mai foloseau cuvinte dure şi fiecare i se adresa celuilalt pe numele mic.

Când se năştea un copil, bucuria era fără margini; noul născut era primit de societate ca un dar al naturii, a cărui valoare nu era preţuită la rentabilitatea unui capital aducător de beneficii pentru părinţi, dar nici ca povară sau pedeapsă.

Dacă un tânăr şi o tânără voiau să fie prieteni şi să facă împreună un copil, îl anunţau pe Lasse. Acesta sărbătorea imediat fericitul eveniment printr-o petrecere, fără ca numele celor doi să fie consemnat într-o carte şi fără să fie obligaţi să-şi jure credinţă şi supunere veşnică. Dacă unul voia să mănânce smochine şi celălalt banane, nicio lege nu-i putea obliga să mănânce acelaşi lucru şi, întrucât nu existau odăi care să trebuiască să fie măturate şi nici vase de spălat, nicio femeie nu era obligată să-i fie sclavă bărbatului. Nu exista unirea prin masa comună şi patul comun, deoarece nu erau nici mese şi nici paturi, ci doar un aşternut de frunze sub un copac.

Totul era cât se poate de liber, nesilit, şi în cele din urmă simplu şi firesc. Mamele n-aveau de ce să-şi păzească fiicele, atâta timp cât ginerii nu puteau fi vânători de zestre, pe de-o parte, iar pe de alta naşterea copiilor era considerată o binecuvântare; de aceea fata care aştepta un copil se chema că este „binecuvântată”.

Un singur lucru tulbura pacea acestei insule a fericirii; amintirea trecutului, care se strecura mai ales în visele oamenilor. Adesea unii scoteau în somn strigăte disperate.

Un fierar bătrân visa mereu că era deţinut şi simţea atunci lovitura dureroasă în şale, cu care paznicul îl trezea din somn. Un dogar, care furase pentru droaia lui de copii, îşi visă noaptea ţâncii strigând că vor pâine. Când se trezi şi văzu soarele peste pomii încărcaţi de roade, plânse de bucurie, căzu în genunchi şi-i mulţumi lui Dumnezeu pentru tot binele cu care îl dăruise.

Uneori, însă, îi tortura ideea viitorului, la care nu găseau nicio consolare! Gândul acesta era un adevărat demon al lumii fericite pe care şi-o încropiseră aici. Când îşi savurau din plin clipa prezentă nu puteau să nu se cutremure la gândul că într-o bună zi putea să apară la orizont o navă care i-ar fi putut duce înapoi.

Nimeni nu suferea de dorul patriei, întrucât fiecare lăsase în urmă doar ani grei de închisoare sau de cazarmă; după un astfel de trecut nu puteau tânji.

Amintirea trecutului şi frica de viitor erau deci imaginile terifiante care le tulburau liniştea sufletească şi atât doctorul cât şi Lasse căutau o rezolvare, dar fără succes.

Şi iată că ceea ce nu puteau găsi ei, le-a adus întâmplarea. Într-o zi fierarul o porni prin pădure să se răcorească după o noapte în care nu putuse închide ochii de căldură. La intrarea unei peşteri văzu o tufă încărcată de poame albastre, cum nu mai văzuse niciodată până atunci. Culese câteva şi le mâncă. Nu erau grozave la gust şi merse mai departe fără să le mai dea importanţă. Apoi se-ntoarse acasă, adică la copacul sub care îşi avea culcuşul de frunze. Acolo îşi găsi femeia. Fierarul avea chef de vorbă şi sporovăia în prostie.

— Pare-mi-se c-ai tras o duşcă zdravănă de rachiu, îi spuse femeia, care nu putea scăpa de imaginile trecutului.

— Ce-i aia? spuse fierarul mirat.

— Rachiu! repetă femeia şi plescăi din limbă.

— Rachiu? Dar n-am auzit niciodată de-aşa ceva! continuă fierarul să se mire.

— Nu mai ştii ce este rachiul? dar, că ai stat în închisoare la Karlskrona, sper că n-ai uitat.

— Karlskrona? Nu te mai înţeleg deloc, femeie.

— Atunci ţi-ai pierdut minţile, şi nu-ţi mai aminteşti nimic! îl repezi exasperată nevasta.

Într-adevăr, chiar aşa i se întâmplase fierarului. Secretul fusese dezvăluit. Doctorul culese îndată o anumită cantitate de boabe albastre şi le împărţi la toţi membrii comunităţii ca leac împotriva insomniei. Toţi mâncară din ele, chiar şi doctorul.

Lasse însă le aruncă pe ale lui, fără să se observe, deoarece nu poţi şti niciodată ce folos poate să-ţi mai aducă trecutul, atunci când viitorul îţi este pe deplin necunoscut.

IV

Trecuseră trei ani de când se aflau pe insulă. Lasse pătrunse cât mai adânc în ţinuturile încă necunoscute pentru a se asigura dacă pământul pe care-l locuiau avea destule rezerve pentru întreaga populaţie, al cărui număr crescuse considerabil în ultimii doi ani.

Înaintase într-o canoe mică de-a lungul râului pe sub frunzişul boltit al bananierilor până-n inima insulei. Obosit de atâta tras la rame, coborî din barcă, îmbucă repede câteva fructe sub un cireş şi se culcă. Dar nici nu adormi bine că fu trezit de un foşnet venit de sus, din vârful unui bananier alăturat.

Privi printre frunze şi observă sus de tot o maimuţă aşezată pe o creangă, descojind cu ghearele bananele pe care şi le vâra apoi cu lăcomie în gura acoperită de o barbă stufoasă.

Lasse deveni neliniştit deoarece individul era oricum un concurent la care nu se aşteptase, cu atât mai mult cu cât, probabil, nu era singur. Se hotărî deci să-i întindă maimuţei o cursă ca s-o prindă sau s-o omoare cu un pietroi. Căută un pepene mare cu miezul galben roşiatic, şi ţinând într-o mână fructul îmbietor şi în cealaltă piatra se apropie de copacul în care se afla maimuţa.

Plescăi din limbă să se facă auzit; maimuţa îl zări imediat şi-i aruncă o banană în cap.

— Koko, continuă să-l aţâţe Lasse şi-i arătă pepenele.

Maimuţa nu răspunse, ci se căţără tot mai sus în vârful copacului, care se îndoi sub greutatea animalului ca un arc.

— Koko, băiatule, îl ispiti Lasse din nou, vino încoa să-ţi dau ceva bun.

Dar Koko nici nu se gândea să-l asculte, ci continuând să-i arate dosul, se comporta atât de necuviincios, încât Lasse îşi ieşi din fire şi răcni:

— Diavol afurisit!

La aceste cuvinte, Koko se aşeză pe o creangă, cuprins parcă de o tulburare adâncă. Îşi frecă nasul de scoarţa copacului şi lacrimile îi şiroiau ca nişte pârâiaşe prin barbă. Lasse îl auzi suspinând, dar nu îndrăzni încă să se apropie.

— N-auzi, diavol afurisit, nu vii odată să guşti din pepenele meu?

Emoţia maimuţei păru să crească şi Lasse la rândul său fu zguduit când auzi o voce omenească venind din bananier.

— Sunete de pe meleagurile natale! Patria mea şi prietenii mei, ochii mei plâng soarta urmaşilor! Niciodată limba suedeză nu a mângâiat mai dulce auzul meu şi inima mi-o simt plină ca un vas, ca o tărtăcuţă ce se umple de lapte şi seminţe sub soarele verii târzii.

— Să mă ia dracu, dacă ăsta nu-i pastorul Axonius, strigă Lasse.

— Chiar el în persoană! şi pastorul se năpusti asupra compatriotului său; se îmbrăţişară bărbăteşte, îşi striviră piepturile păroase şi obrajii umeziţi de lacrimile părintelui.

— Pentru numele lui Dumnezeu, cum aţi ajuns aici? a fost prima întrebare a lui Lasse. Doar v-am aruncat în mare. V-a înghiţit vreo balenă şi v-a scuipat pe mal?

— Nu m-a scuipat nimeni pe mal, am înotat până am dat de pământ.

— Spuneţi, spuneţi...

Preotul îşi şterse ochii cu o frunză de bananier şi se aşeză pe o piatră. Începu să povestească.

— Îmi amintesc ca prin vis, acum, după ce tu mi-ai amintit (îmi permit să te tutuiesc devreme ce ne-am întâlnit în asemenea condiţii) că am fost aruncat în mare; pentru ce anume, nu mai ştiu.

— O, povestea aceea îşi avea şi ea rosturile ei! „Ratio sufficiens”, cum ar spune Aristotel.

— Cine este Aristotel? întrebă pastorul.

— Se vede treaba că şi el a mâncat din boabele acelea albastre, gândi Lasse. Povesteşte mai departe şi lasă-l pe Aristotel.

Povestea pastorului

Îmi amintesc că am înotat o bună bucată de vreme până ce am simţit pământ sub picioare; ajunsesem pe o insulă, care semăna cu aceasta.

După ce m-am înfruptat cu poame şi mi-am răcorit gâtlejul cu apă proaspătă, m-a invadat o pace şi o linişte, cum nu mai cunoscusem până atunci. Natura mi se dezvăluia ca o carte deschisă şi unitatea dintre creaţie şi creator mi se revela în toată simplitatea ei. Simţeam că lăsasem în urmă un trecut

întunecat, dar nu mai ştiam ce anume. Capul îmi era uşor şi nu mă frământa niciun gând iscoditor. Senin şi bine dispus, cum nu mai fusesem niciodată, am pătruns în interiorul insulei.

Nici nu apucasem să merg prea departe, când am văzut un bărbat îngenuncheat în faţa unei icoane reprezentând chipul unui idol.

Ha, ha! deci am ajuns într-o ţară păgână, mi-am zis, – gândurile mele erau încă stăpânite de imaginile întunecate ale trecutului.

Scos din minţi de o asemenea erezie, prin care omul ajungea să se închine unui chip făcut de mâna omului, am luat o piatră şi am spart icoana. Să-l fi văzut atunci pe bărbatul acela. Striga şi-şi smulgea părul din cap, şi mă numea păgân.

După ce se mai linişti, îl întrebai cărei religii îi aparţine?

Îmi răspunse că este adeptul prea blândei învăţături nicaeene.

Cum nu cunoşteam o asemenea învăţătură îl rugai să-mi explice.

Cred că era cea mai idioată dintre toate doctrinele religioase, de care auzisem până atunci. De altfel nici nu obţinuse decât o majoritate de patru voturi la Sinodul de la Nicaeea.

L-am rugat să mă lămurească la care Dumnezeu se-nchina şi dacă existau de fapt mai mulţi Dumnezei.

Nu, îmi răspunse el, se-nchinau la singurul Dumnezeu adevărat.

Prea bine, atunci ne-nchinăm şi noi la acelaşi. Dar ce are asta de-a face cu omul din icoană, care atârnă în spânzurătoare?

A, ăsta este fiul lui Dumnezeu!

Doar un Dumnezeu rău îşi poate lăsa fiul spânzurat, cugetai eu. Dar interlocutorul meu îmi răspunse că nu puteam încă înţelege toate acele adevăruri.

Îi dădui dreptate, iar el îşi exprimă speranţa că dacă Sfântul Duh ar fi coborât în inima mea, aş fi găsit calea cea adevărată.

Sfântul Duh? Aveţi deci trei zei?

Îmi răspunse că diavolul mă stârneşte încă, dar dacă voi reuşi să mă smulg din ghearele lui, îmi va fi mai bine.

O, dar iată că aveţi patru zei! şi dacă mă stăpâneşte diavolul, prinţul lumii acesteia, atunci am să-l implor să mă lase să-l slujesc. Dacă el a creat toate minunile lumii, dacă el este stăpânul a tot ceea ce este pământesc, vreau să-i aparţin lui.

Căzui în genunchi şi mă închinai prinţului lumii. Omul din faţa mea scoase atunci un strigăt îngrozitor şi chemă o ceată întreagă de adepţi care mă legară fedeleş.

Legat mă duseră într-o casă mică şi ciudată, care avea o spânzurătoare pe acoperiş.

Cine locuieşte aici? întrebai.

Dumnezeu, este casa lui Dumnezeu, îmi răspunse un om negru – toţi erau de altfel îmbrăcaţi în veşminte negre.

O, Doamne, Prinţ al lumii, strigai eu, trăsneşte toată obrăznicia lor cu un fulger de-al tău! Tu care locuieşti în ceruri şi ai soarele şi luna şi stelele la picioarele tale, să stai într-o colibă?!

Cel mai bătrân dintre cei negri veni atunci spre mine şi-mi spuse că credinţa nicaeeană este credinţa blândeţii, de aceea voia să mă câştige prin blândeţe. Mă întrebă dacă eram în stare să iubesc un evreu, care suferise şi murise pentru această învăţătură.

I-am răspuns simplu: „nu!” în primul rând pentru că nu cunoşteam niciun evreu şi în al doilea rând pentru că nu voiam să-l iubesc decât pe Dumnezeu.

Atunci se supără şi îmi spuse să mă duc în iad.

Deoarece îmi închipuiam că iadul trebuia să fie, după preceptele sale pline de blândeţe, un loc prielnic îi răspunsei: Cu plăcere!

Cum? strigă el, vrei să te duci în iad?

Da, bineînţeles, am insistat în hotărârea luată.

Mă conduseră în casa lui Dumnezeu! La uşă se afla un bărbat cu o puşculiţă care cerea bani. Îl întrebai dacă mi-l arată pe Dumnezeul lui pentru bani. Un slujitor mă lovi cu un baston în cap. Îl rugai să fie mai blând cu mine, deoarece mi se promisese că voi învăţa doctrina blândeţii. Mă lăsară în faţa unui tablou uriaş, care reprezenta iadul. Sus se putea vedea un om mânios cu o barbă mare, deasupra lui un porumbel, la picioarele lui un miel, în jurul său o mulţime de zei mărunţi cu aripi. Sub ei se întindea iadul. În orice caz nu părea prea ispititor. Nenumăraţi zei negri apucau cu nişte cleşti înspăimântători bărbaţi, femei şi copii de părţile cele mai sensibile şi-i aruncau în flăcări.

Dar asta este odios, le spusei, şi un îndemn nebunesc mă cuprinse să-i pot converti pe aceşti nenorociţi de la religia lor

funestă. Dacă asta este blânda învăţătură nicaeeană, şi dacă iadul este aşa, atunci nu vreau să devin adeptul ei.

Şi căzui în genunchi rugându-mă pentru ei:

O, Doamne, Creatorule şi Stăpânule al acestei lumi, priveşte în inima acestor nenorociţi şi mişcă-le lor spiritul încremenit în rătăcire...

N-am mai putut continua, deoarece am fost trântit la pământ şi dus afară.

A doua zi urma să fiu ars de viu, deoarece nu voiam să cred în învăţătura nicaeeană. L-am întrebat atunci pe cel mai bătrân dintre ei, dacă doctrina lor blândă nu cunoştea şi o pedeapsă mai blândă pentru păcatul meu. Mi se răspunse că nu.

Rugul era pregătit. Fusese împodobit cu imaginile cele mai ruşinoase ale prinţului lumii; acesta avea coarne pe cap şi scotea limba de un cot! Ce păcătoşi, mă gândeam, când eram dus la grămada de vreascuri. Mă pregăteau de moarte cântându-mi cântece şi arătându-mi icoane. Nu mi-aş fi imaginat niciodată că insulele pot fi locuite de oameni atât de sălbateci. Dar momentul sosise şi eu credeam că se sfârşise cu mine.

Dintr-odată însă cerul se acoperi de nori şi fulgere năprasnice loviră icoanele cu idoli.

Vedeţi, vedeţi, Dumnezeu îşi dărâmă propria casă, mai credeţi şi acum că locuieşte în ea?

Cei îmbrăcaţi în haine negre o luară la fugă şi eu mă văzui liber.

La ţărm am găsit o barcă şi am vâslit în larg, deoarece preferam să mor de mâna lui Dumnezeu, decât ucis de aceşti păgâni.

Şi acum sunt aici şi vreau să vă conving să veniţi cu mine, să-i convertim pe aceşti păgâni la adevărata credinţă.

Lasse ascultase cu luare aminte povestea preotului, dar ochii lui nu se puteau dezlipi de vulcanul care scotea un nor subţire de fum.

— Să mergem mai întâi acasă şi să vorbim cu prietenii noştri, înainte de a porni să-i convertim pe păgânii aceia.

Se aşezară în barcă şi tot drumul discutară despre diferitele secte de păgâni ai despre originea erorilor umane.

Când ajunseră acasă, cerul era deja acoperit de fum şi un tunet încă slab se auzea venind de departe. Toţi erau neliniştiţi

şi nimeni nu ştia ce pericol îi ameninţa. Întoarcerea pastorului nu-i tulbură prea mult, deoarece cu totul altceva le stăpânea acum întreaga atenţie. Toată noaptea vegheaseră şi-şi pregătiseră bărcile, pe care din precauţie şi le păstraseră.

Cerul eră roşu ca focul; cei ce se căţăraseră în pomi să-şi facă provizii, puteau să vadă, la lumina trâmbei de foc ce ţâşnea din vulcan, poamele pe care le culegeau.

Toată ziua următoare bărcile fură umplute cu apă, fructe şi frunze, pentru că oamenii aveau toate motivele să se teamă de foame, de sete şi de frig.

Bubuitul se înteţi şi pământul începu să se clatine.

În ziua a treia se auzi un tunet înspăimântător şi din vulcan începu să curgă lava încinsă cu creste incandescente de metale topite, ca o cascadă.

Toţi se năpustiră spre bărci, şi cu plânsete şi suspine părăsiră insula fericirii, care-i hrănise şi adăpostise timp de trei ani, trei ani în care trăiseră fără certuri, într-o deplină pace; şi-acum nu ştiau ce destin le stătea în faţă.

Când se aflau deja în larg, insula începu să se scufunde. Copacii dispărură în valuri, iar dealurile mărunte se pierdeau încet, încet. Ultimul vârf care mai rezista talazurilor era craterul vulcanului.

Fiecare asalt al apei scotea un abur uriaş, când roşu, de la dogoarea lavei încinse, când albastru, de la topirea sulfului, când verde, de la celelalte metale ce ardeau în cuptorul acela uriaş.

Aşa dispăru Insula Fericiţilor sub ochii nefericiţilor, care pluteau în voia valurilor în întâmpinarea morţii sau a cine ştie cărui destin şi mai cumplit.

V

Când, după cinci zile de rătăciri pe mare, călătorii zăriră pământul, erau aproape morţi de frig. Priveliştea care li se oferea privirii părea să fie un sol stâncos sau în orice caz o insulă foarte mare.

Când puseră piciorul pe uscat, proviziile lor de fructe erau terminate. Se repeziră deci cu lăcomie asupra unei grămezi de scoici aruncate pe ţărm. Pe măsură ce înghiţeau carnea gelatinoasă, îşi refăceau caloriile pierdute.

Ţărmul la care acostaseră părea să aibă o climă mai rece, cât despre raiul de fructe şi flori din Insula Fericiţilor, nici vorbă. Pădurea era alcătuită din fagi, stejari şi mesteceni; pe coastele muntoase creşteau pini şi molizi. Flămânzi cum erau încercară să mănânce ghindă şi ştir; nu reuşiră să se sature, iar gustul acestor fructe era de-a dreptul scârbos.

Printre copaci alergau iepuri, căprioare, capre sălbatice şi oi, iar în tufişuri se ascundeau cocoşi uriaşi de pădure. Înţeleseră curând că aici trebuiau să trăiască din vânat şi pescuit şi că blana animalelor le era absolut indispensabilă, dacă nu voiau să îngheţe.

Lasse convocă îndată sfatul şi supuse următorul plan spre discuţie:

În prima zi fiecare urma să meargă pe ţărm să se hrănească cu scoici şi să-şi caute în grote sau scorburi de copaci adăpost pentru noapte. Cei care îşi făcuseră deja rost de un culcuş sigur, trebuiau să adune scoici şi să care apă pentru cei care făceau arcurile de vânătoare. Dar, neavând cuţite, pentru a putea construi arcuri era nevoie şi de procurarea unor pietre tăioase.

Când se lăsă întunericul de-abia reuşiseră să adune pietrele ascuţite necesare. Se târâră în scorburi şi peşteri sau în bărcile răsturnate cu fundul în sus şi adormiră istoviţi.

În dimineaţa următoare începură lucrul la arcuri. Câţiva dintre ei uciseră chiar nişte animale aruncând cu bolovani în ele, iar pieile fură degrabă jupuite şi folosite ca îmbrăcăminte pentru cei mai mici.

În ziua a treia, când dispuneau deja de un număr mare de arcuri, bărbaţii şi femeile, cele care nu erau gravide şi cele care nu aveau copii de supravegheat, plecară la vânătoare. Nevoia

de hrană devenise extrem de acută deoarece toate scoicile aduse de ultima furtună la ţărm fuseseră devorate.

Vânatul din ziua aceea nu fu prea bogat. Pastorul şi fierarul, care ochiseră amândoi acelaşi iepure se luară la ceartă, pretinzând fiecare că el îl omorâse; s-ar fi ajuns şi la bătaie, dacă nu intervenea Lasse să le rezolve conflictul prin împărţirea prăzii.

— De-acum ne putem aştepta la bătaie, spuse Lasse ca pentru sine; şi ieşirea aceasta făcu o impresie neplăcută asupra celor de faţă.

Animalele trebuiau mâncate crude, ceea ce era respingător. La masă apăreau şi femeile însărcinate şi cele care aveau copii de îngrijit şi cereau de mâncare. Nimeni însă nu voia să împartă cu ele. Lasse fu silit din nou să intervină, poruncind fiecărui bărbat care era tatăl unui copil născut sau încă nenăscut, să-şi împartă vânatul cu femeia lui.

Dar cine mai putea să ştie care erau taţii adevăraţi, când, în cei trei ani petrecuţi pe Insula Fericiţilor, femeile se uniseră cu bărbaţii, fără să mai ţină cont de paternitate?

Se iscară din nou certuri şi Lasse trebui să găsească o soluţie. După ce împărţi bărbaţii şi femeile în două tabere îi ceru fiecărei femei să-şi aleagă un bărbat.

Odată îndeplinită această măsură, femeile fură obligate să promită în mod public că nu vor mai întreţine relaţii cu alţi bărbaţi, câtă vreme cei aleşi de ele le asigurau hrana şi îmbrăcămintea, atât lor cât şi copiilor lor. Toţi găsiră această rezolvare foarte convenabilă.

Peter Snagg însă, care avea mereu ceva de obiectat, puse în discuţie problema infidelităţii femeilor. Ce urma să facă un bărbat în eventualitatea în care femeia lui îi devenea necredincioasă? Lasse găsi răspunsul imediat, hotărând că bărbatul înşelat nu mai era obligat să-şi întreţină femeia adulteră, având dreptul chiar s-o alunge, întrucât în natură nu există nicio lege după care unul trebuie să plătească plăcerile celuilalt cu munca sa.

— Şi iată că am ajuns din nou la căsătorie... gândi Lasse pentru sine.

Toţi copiii mai mărişori trebuiau să-şi facă cârlige din oasele animalelor vânate şi, cu sfori confecţionate din iarbă împletită, să înceapă să deprindă pescuitul.

Pentru început traiul întregii comunităţi s-a vădit destul de vitreg. Iarna în peşteri era foarte aspră, cu atât mai mult cu cât nu exista foc. Când veni primăvara toţi constatară cu spaimă că sălbăticiunile se împuţinaseră. Trebuiau să se adâncească tot mai mult în inima pădurii, ba uneori erau chiar siliţi să doarmă sub cerul liber, nemaivorbind de efortul pe care-l presupunea căratul vânatului până acasă. Certurile pentru pradă deveniseră din ce în ce mai frecvente. Pacea era tot timpul încălcată.

Şi iată că tocmai când întreaga comunitate era ameninţată să se distrugă din cauza neajunsurilor materiale şi a neînţelegerilor, pastorul Axonius veni într-o zi, exact la momentul oportun, cu o bucată de cremene. Pastorul voia să-şi păstreze în taină descoperirea, dar Lasse, singurul de altfel care mai avea memorie, încheie un târg cu Axonius.

Demult observase că poporul devenise nemulţumit, demult urmărea reacţia de silă împotriva muncii trudnice de procurare a hranei şi nostalgia după zilele fericite în care nimeni nu trebuia să muncească.

Nemulţumirea devenise generală şi dorinţa de a se sustrage de la muncă cuprinse întreaga societate ca o molimă sau ca un păcat. Lui Lasse şi Axonius, ocupaţi cât era ziua de mare cu controlul arcurilor, cu confecţionarea veşmintelor, cu aplanarea conflictelor, nu prea le rămânea timp pentru vânătoare. De aceea erau puşi în situaţia de a cere mereu de la ceilalţi, care le dădeau cu duşmănie şi numai ce prisosea din prada lor. Venise vremea să nu mai cerşească, deoarece, făcând comunităţii un asemenea serviciu, puteau să-i ceară un contraserviciu: acela de-a primi gratuit hrană şi îmbrăcăminte. Venea iarna şi nevoia de foc era mai imperioasă ca oricând.

Lasse convocă tot poporul. Le explică oamenilor că era absolut necesar să o apuce fiecare în altă direcţie spre a căuta noi ţinuturi de vânătoare. Acest lucru nu era posibil decât dacă oamenii puteau să-şi ia locuinţele cu ei. Perspectiva de a găsi în fiecare seară o grotă era destul de nesigură. Numai corturile puteau rezolva această problemă, dar pentru asta aveau nevoie de foc. Cei ce era în stare să creeze în fiecare clipă scânteia divină, merita să fie decretat cel mai mare om al erei noi. Pastorul Axonius fusese investit de zei cu harul de a pătrunde tainele naturii şi el Lasse folosise ştiinţa pastorului şi descoperise împreună cu el un mijloc de a face focul. Acum îşi

întreba comunitatea dacă accepta să-i hrănească pe el şi pe pastor în schimbul unor pietre de făcut focul.

Adunarea răspunse într-un singur glas: Da!

Lasse porunci să se înalţe o stivă de lemne. Îi puse pastorului o blană de vidră pe cap şi el însuşi îşi puse una de vulpe în jurul umerilor.

Întorcându-se cu faţa spre soare, se închină înaintea marelui astru, numindu-l izvorul focului, apoi murmură câteva cuvinte în ebraică, cărora pastorul le răspunse, de asemenea, cu nişte expresii de neînţeles.

Apoi le ordonă oamenilor să îngenuncheze. Preotul lovi piatra şi întregul rug fu cuprins de vâlvătaie.

— Acum – vocea lui Lasse deveni puternică rostind parcă o sentinţă – începe o nouă eră. Cu focul putem cuceri întreg ţinutul şi vânatul nu ne va lipsi niciodată. Heil, hokus, pokus, baraschit, baraj, Mahomet!

Întreaga comunitate dansa vrăjită în jurul rugului sacru. Pastorul, pe care oamenii îl căutau să i se închine, se ascunse în peştera sa.

După ce Lasse obţinu de la toţi promisiunea că va primi la timp tributul stabilit, le împărţi pietrele de foc şi le porunci să-şi facă corturi, şi apoi să se despartă în cinci clanuri mai mici alegându-şi fiecare drumul său.

Dacă aveau nevoie din nou de foc, puteau să vină şi să ceară.

În şapte zile corturile erau gata şi oamenii luaseră drumul pădurii cu legământul ca, în fiecare an, la schimbarea soarelui de iarnă, când zilele începeau să crească, să se întâlnească din nou, cu mic cu mare, spre a sărbători printr-un rug uriaş, întoarcerea soarelui şi descoperirea focului.

Lasse le mai aduse la cunoştinţă înaintea plecării că, datorită unor relaţii tainice cu zeii, pastorul Axonius nu mai putea fi văzut oricând şi oriunde, şi cu această ocazie le împărtăşi chiar dorinţa acestuia de a nu se mai numi Axonius ci simplu Uffka, o expresie cu un sens profund şi magic, ale cărui tâlcuri, însuşi el, Lasse, nu reuşise să le descopere încă.

Oamenii plecară.

Lasse şi Axonius, pe numele cel nou Uffka, nefiind obligaţi să vâneze, şedeau în casă la foc, bucurându-se de un trai comod şi tihnit. Având tot timpul hrană mai multă decât le trebuia, îşi cumpărară câţiva oameni, femei şi bărbaţi – care de asemenea,

nu prea aveau chef să se spetească muncind în pădure –, să le facă focul, să le pregătească masa şi să le coasă haine.

— Iată-ne ajunşi şi la stadiul de „stăpâni şi servitori”, îşi spuse Lasse; să vedem până unde vom mai evolua.

VI

Timpul trecea şi Lasse îşi ducea traiul tihnit bucurându-se din plin de tributul pe care-l primea.

Dar, cam la un an de la marele eveniment al descoperirii focului, darurile încetară să mai sosească şi foametea îl ameninţa fără scăpare. Atunci îl trimise pe Uffka, îmbrăcat într-un veşmânt din pene de corb, să-i mai impresioneze pe oameni şi să le smulgă tributul.

Dar Uffka se-ntoarse înapoi rupt şi jalnic la înfăţişare. Oamenii nu mai credeau în el şi nimeni nu mai avea nevoie de pietrele lui Lasse, de când Peter Snagg descoperise locul unde se găseau.

Lasse însă nu se dădu bătut. Puse la cale o nouă lovitură, deoarece era un om deştept şi singurul care-şi păstrase memoria. O convocare a întregului trib nu-şi avea rostul acum, trebuia să-l găsească pe Peter Snagg şi clanul acestuia, spre a-l înfrânge pe propriul lui teritoriu şi în prezenţa martorilor.

După un drum obositor de-o zi întreagă, ajunse în satul lui Snagg şi intrând în cortul acestuia îl salută plin de respect. Purtară discuţii lungi în secret şi căzură la învoială asupra unei noi descoperiri. Clanul fu convocat şi Snagg ţinu următoarea cuvântare:

Existenţa de vânător nu era, după cum ştiau cu toţii, lipsită de eforturi şi de riscuri. Ori avuseseră parte de carne prea multă, care se stricase, ori de lipsuri îngrijorătoare. Unele încercări de a conserva carnea prin uscare dădură greş, înşelându-le aşteptările. Iată însă că el, Peter Snagg, şi Lasse Hulling descoperiseră de curând o piatră capabilă să ferească peştele, carnea şi pieile de putrezire. Urmările acestei descoperiri erau inimaginabile. De acum înainte oamenii puteau să vâneze doar în anumite perioade şi în restul timpului să se odihnească, ceea ce era, de ce să n-o recunoaştem, cea mai mare, cea mai pură şi cea mai firească bucurie a vieţii. Era clanul dispus să le plătească tribut lui Lasse şi lui Peter pentru a beneficia de noua descoperire?

Un „da” izbucni din toate piepturile.

Atunci Peter începu să împartă o piatră albă sfărâmicioasă, pe care o numea sare, şi le ordonă oamenilor să vină în fiecare săptămână să-şi ridice partea cuvenită în schimbul tributului pe care urma să-l aducă.

Lasse se întoarse din nou acasă.

Tributul pe care-l primi fu însă destul de sărac, deoarece căpitanul Bart introdusese în clanul său altă metodă de conservare a cărnii, prin afumare, pentru care lua el însuşi tribut. Aşa se explică faptul că cei din neamul Bart nu mai aveau nevoie de sare şi nici de un tribut plătit în plus.

Cu introducerea sării, începură vremuri mai bune pentru întreaga comunitate şi viaţa oamenilor deveni mai stabilă. Dar obişnuiţi cu ocupaţii atât de grele, ei îşi scormoneau mereu mintea după alte invenţii.

Aşa, de pildă, doctorul descoperise un metal roşu – pentru care primea desigur tribut – care se lăsa ciocănit uşor şi era foarte indicat pentru confecţionarea săgeţilor. Metalul nu era altul decât arama, de la a cărei descoperire vânătoarea devenise mai uşoară. Ea servea la fel de bine la făcutul cuţitelor cu care se cojeau copacii.

Toţi căutau acum aramă, dar nimeni nu dădea de ea. Diferitele clanuri trimiseră emisari la doctorul Stachel pentru a afla locul de provenienţă al aramei. Acesta preferă să nu divulge secretul şi să vândă mai bine cuţite şi vârfuri de săgeţi în schimbul sării şi a cremenei de care ducea lipsă. Preţul pe care-l fixa pentru uneltele de aramă era însă atât de ridicat încât celelalte clanuri se supărară rău şi într-o bună zi fierarul Knip, care conducea el însuşi unul din aceste clanuri, năvăli în satul doctorului şi îi luă ostateci pe toţi locuitorii. Aceştia îl implorară să îi lase în viaţă, dorinţă care le fu îndeplinită cu condiţia să lucreze pentru fierar şi pentru clanul acestuia ca sclavi.

Înspăimântat de pericolul care îl ameninţa, şi mai ales invidios pe fierar şi pe căpitan, Lasse descoperi un metal nou, mai dur decât arama şi care nu se îndoia sub lovituri.

Cu aceste săgeţi şi securi de fier îşi înarmă clanul, care reuşi în scurt timp să-i ia prizonieri pe cei din triburile fierarului şi căpitanului.

Dar acum problemele lui Lasse se complicară mai rău decât şi-ar fi închipuit vreodată, căci era foarte greu să conduci şi să hrăneşti atâţia oameni înghesuiţi laolaltă în acelaşi loc, mai ales într-o vreme când vânatul se împuţina văzând cu ochii. Trebuia găsită altă formă de hrană, una mai la-ndemână, care să-i fi îngăduit un control permanent asupra oamenilor, fără să-l oblige să alerge după ei în pădure.

Porunci să fie prinşi de vii bivoli, oi şi capre şi să fie legaţi de copaci prin poiene. În felul acesta oamenii se puteau servi de laptele şi carnea lor ori de câte ori aveau nevoie. Cu această nouă măsură Lasse devenea stăpânul unui popor de păstori.

Iarna animalele trebuiau hrănite. În acest scop fură construite grajduri şi şuri, iar fânul fu adunat în căpiţe înalte.

Curând alimentaţia lipsită de varietate începu să nu-i mai satisfacă pe oameni, iar amintirile frumoaselor vremi de pe Insula Fericiţilor începură să li se agite în stomac.

Lasse, care nu-şi pierdea niciodată timpul în van, descoperise nişte specii de iarbă din ale căror seminţe pisate şi frământate cu lapte ieşea o mâncare delicioasă.

Mai găsise şi plante cu rădăcini groase care erau amare, când creşteau pe pământ uscat, în schimb foarte dulci, dacă aveau un sol bine îngrăşat.

Întrucât nu dispunea nici de plug, nici de animale de tracţiune, porunci ca pădurea să fie tăiată şi arsă. În cenuşă semănă seminţele de ierburi, morcovi şi sfeclă, redescoperind astfel agricultura.

Nu toate clanurile urmară imediat acest exemplu. Totuşi multe dintre ele aderară la el.

Odată cu tăierea şi arderea pădurilor, vânatul ameninţa să dispară cu totul. Unele voci din vecinătate se ridicară, condamnând fumul acela înecăcios şi deosebit de dăunător pentru sănătate. Foarte mulţi apreciau gustul plantelor cultivate, dar nu voiau nici să renunţe definitiv la vânătoare, distrugând pădurile. De aceea începură să facă unele incursiuni în ţinuturile lui Lasse, hotărâţi să-i devasteze pământul şi agoniseala prin atacuri şi prăzi repetate.

Lasse fu astfel obligat să-i izgonească cu ajutorul armelor – fapt care-l costa, întrucât oamenii care se războiau nu mai aveau timp să lucreze. Cei care rămâneau la vatră trebuiau să-i hrănească şi să le asigure îmbrăcămintea celor care plecau să lupte pentru apărarea moşiei. În acest fel Lasse instaură un fel de impozit pentru apărare.

Oamenii începură să-şi înalţe case renunţând definitiv la nomadism.

Dar traiul comod şi sedentar costa scump şi Lasse nu mai avea nicio zi cu adevărat liniştită, deoarece era nevoit să

intervină permanent în aplanarea unor conflicte, să inventeze mereu şi mereu legi şi decrete noi.

VII

Obiceiurile se aspriră. Viaţa dinamică în mijlocul sălbăticiei le ascuţise oamenilor simţurile, iar neputinţa de a păstra vânatul vreme îndelungată îi făcuse generoşi. Acum, când aveau posibilitatea să economisească, deveniră zgârciţi şi meschini.

Clanurile de păstori, care mai rătăceau prin pădurile mărginaşe, găseau că este o ruşine să-i furi vacii laptele pe care natura l-a hărăzit viţelului, iar unele suflete nobile hotărâră chiar să pună capăt prin forţă acestei torturi asupra bietelor animale. Vânătorii îi dispreţuiau demult pe aceşti „viţei”, dar dispreţul lor crescu atunci când văzură, cu ochii lor, cum se tăia o vită.

Animalul, legat cu gesturi brutale, fără drept la o minimă rezistenţă, era înjunghiat şi lăsat să se zbată până i se scurgea sângele. Pentru vânători, care nu erau obişnuiţi cu asemenea vărsări regizate de sânge, spectacolul tăierii era odios.

Peter Snagg, căpetenia vânătorilor, nu găsea cuvinte să-şi exprime amărăciunea şi dezgustul faţă de progresul cruzimii. Şi mai îngrijorător i se părea faptul că pădurile erau arse şi că oamenii mâncau iarbă ca vitele. În primul rând Peter era de părere că distrugerea pădurilor ducea la degradarea pământului, de asemenea, el găsea absurdă ideea să semeni seminţe de iarbă acolo unde suprafeţe uriaşe erau acoperite de paie uscate.

— Ce popor murdar, milog, idioţit, strigă el, când îi văzu aplecaţi peste lopată şi târnăcop, scurmând în pământ. Dar ceea ce atingea culmea mizeriei era faptul că pământul trebuia îngrăşat cu bălegar după fiecare recoltă.

Până unde a ajuns barbaria, iată-i mâncând scârnă! Nu cară ei acest bălegar din grajd pe câmp şi nu tot ei cară toate zarzavaturile şi cerealele, care au ieşit din bălegar, în şură? Ţi se face scârbă de astfel de oameni! Şi-apoi îşi construiesc barăci din scânduri în care nu poate intra aerul. Stau şi clocesc în ele şi se-mput şi se-afumă, iar când ies la aer li se face rău. Şi din toată lumea asta mare nu văd decât bucata lor de ogor ars şi scumpele grămezi de scârnă din faţa grajdurilor. Îmi închipui ce spirituali şi drăguţi trebuie să fie, când au asemenea preocupări.

Lasse îi spunea lui Peter – în discuţiile lor prieteneşti pe care şi le îngăduiau din când în când – că agricultura îi face pe oameni mai paşnici: cine are o recoltă – o avere sub cerul liber –

se fereşte să-şi facă duşmani, care l-ar putea prăda în timpul somnului.

Peter însă îi replică tăios, că un om care posedă ceva nu va putea niciodată dormi liniştit, de frică să nu-şi piardă avutul. Şi închipuie-ţi, continuă el, cum se simte omul acela legat de pământ; cât de greu îi este lui să se despartă de viaţa asta mizerabilă, ştiind că-şi lasă agoniseala fără stăpân. Şi-apoi orice grindină, orice trăsnet, un gard prăbuşit poate distruge în fiecare moment rodul muncii sale. Din aceşti râmători în pământ se va naşte un neam fricos, un popor de sclavi, laş şi îndobitocit, care va încremeni în ideea că întreaga lume constă doar din ogorul lui.

Lasse văzu curând urmările acestui fel de viaţă. Iobagii, care erau mult prea costisitori – trebuind să li se asigure hrana –, şi mult prea greu de păzit, fură eliberaţi. Aceştia luară îndată calea codrului şi se apucară de hoţii. Aşa se transformă în scurt timp toată provincia lui Lasse într-un ţinut de agricultori. Între aceştia se iscau tot timpul certuri pentru loturile de păşune sau pentru lizierele de pădure. Vitele unuia călcau mereu în ogorul celuilalt.

Stabilirea unui acord comun devenea indispensabilă şi Lasse se văzu nevoit să recurgă la primul drept din constituţie, şi anume, dreptul asupra pământului, prin care fiecare obţinea garanţia proprietăţii sale imuabile asupra terenului pe care îl stăpânea.

Curând se constată însă că legea nu era respectată. Trebuiau deci inventate pedepse. Cum tot erau ameninţaţi de-o creştere masivă a populaţiei, cum întreţinerea închisorilor ar fi presupus un impozit luat pe nedrept de la nevinovaţi, şi cum se găseau destui amatori să intre la puşcărie, de vreme ce primeau mâncare şi locuinţă fără să muncească, soluţia cea mai simplă şi cea mai rentabilă la care se ajunse fu pedeapsa cu moartea pentru cei ce încălcau legea. Viaţa tot nu-i era nimănui deosebit de plăcută, întrucât dacă încercai o comparaţie între traiul de acum şi cel minunat, de odinioară, de pe Insula Fericiţilor, atunci viaţa în sine nu putea fi privită decât ca o povară. Pedeapsa cu moartea fu deci primită cu urale şi odată cu ea fu promulgată legea penală.

Pe parcurs se iveau mereu alte încurcături. Lasse vedea că lucrurile începeau să se încâlcească, dar nicio rânduială nu mai era cu putinţă, deci nu-ţi rămânea altceva de făcut decât să

continui să mergi în direcţia pe care ai apucat-o. După câţiva ani de neînţelegeri permanente, urmate de decrete cu privire la convieţuirea paşnică, ani în care plângerile se adunau cu nemiluita, ba pentru închiderea unui curs de apă prin construirea unei mori, ba pentru abuzul de pescuit, ba pentru tăierea unui drum prin ograda altuia etc., se întâmplă ca într-o bună zi să moară subit un agricultor sau „ţăran” cum li se spunea acum. El avea urmaşi o nevastă şi şase copii, trei fii şi trei fiice. Toţi voiau să devină proprietarii gospodăriei. Dar pământul acela îmbucătăţit nu-i putea hrăni pe toţi. Lasse însuşi prefera un ţăran înstărit celor şase moştenitori pârliţi, de-aceea trebuia să repună în funcţiune şi dreptul ereditar, prin care primul născut al proprietarului moştenea întreaga gospodărie, având obligaţia de a-şi întreţine mama.

Ceilalţi fraţi şi surori trebuiau să plece aiurea în căutare de lucru.

Datorită acestei legi, ţăranii începură să fie mai precauţi la făcutul copiilor, de aceea în ultima vreme, niciun ţăran nu-şi mai îngăduia mai mult de doi copii, pentru că niciun părinte nu dorea să-şi vadă odraslele slugărind pe la alţii.

Din rândurile celor care nu primiseră pământ prin lege se constitui acum o clasă de nemulţumiţi.

Aceştia erau foarte periculoşi; neavând nimic de pierdut nu aveau nici de ce se teme. Apucaseră drumul codrului, neputând să înţeleagă de ce erau ei obligaţi să-i servească pe alţii, care beneficiau de roadele muncii lor.

Lasse se retrase zile în şir cu pastorul şi împreună căutară să găsească răspuns la această problemă capitală: de ce unii trebuiau să muncească pentru ca alţii să mănânce? Dar toate speculaţiile lor fură în van.

Întrucât pământul nu putea fi împărţit conform legii, în ani de belşug, se ajungea adesea la recolte foarte mari, mai ales la unele produse, pe care ţăranul nu le putea consuma pentru nevoile proprii. Aşa se născu ideea schimbului de mărfuri şi în curând toţi ştiau exact când şi unde puteau fi găsiţi cei care aveau ceva de schimbat. Oamenii se întâlneau în pieţe. Acolo veneau vânzătorii cu blănuri, sare, peşte, vânat ca să le schimbe pe cereale, brânză, unt şi vite.

Spre a facilita tranzacţia oamenii inventară plăcuţe din zinc pe care ştampilau cifre, folosindu-le apoi ca mijloace de schimb.

Introducerea acestui procedeu înlesni acumularea de averi, şi invidia dezmoşteniţilor crescu atât de mult, încât începură să se dedea la jafuri şi distrugeri.

Întreaga comunitate era ameninţată de aceşti venetici, iar Lasse se văzu silit să-i strângă într-o armată permanentă cu care lărgi cadrele vechii armate. Această situaţie duse inevitabil şi la perceperea unor impozite noi pentru întreţinerea militarilor.

Ţăranii plăteau impozitele fără să obiecteze, dacă ştiau că sunt păziţi. Dar aşa-zişii oşteni erau nişte derbedei, care mâncau şi beau, dansau şi jucau în turnul cel nou. Nu aveau nicio obligaţie şi de aceea erau de fapt mai feliciţi decât râmătorii de pământ. Obiceiurile lor erau crude; nu aveau niciun respect pentru Lasse. Ieşeau adesea în grupuri pe străzi şi îi atacau pe cei ce se întorceau cu mărfuri de la piaţă.

O dezaprobare surdă se făcea auzită tot mai insistent în rândurile ţăranilor, care n-aveau niciun chef să hrănească nişte tirani. Pedeapsa cu moartea nu speria pe nimeni, deoarece toţi aşteptau ca după moarte să ajungă din nou pe Insula Fericiţilor; de aceea mergeau la execuţie, cum mergi la o serbare.

Lasse trebuia aşadar să găsească neapărat ceva care să le insufle frică de moarte, ceea ce şi reuşi destul de repede.

Uffka, adică pastorul Axonius, care se cufundase într-un fel de hibernare, fu trezit şi trimis să predice religia iadului.

Punctele cele mai nobile ale acestei frumoase învăţături erau următoarele: toţi oamenii care nu primiseră pământ erau de fapt nişte nenorociţi. Ce-i drept erau şi ei creaturile Domnului, dar fuseseră nesupuşi şi a fi nesupus faţă de superiori este păcatul capital. De aceea toţi cei care neavând pământ nu voiau să lucreze pentru alţii erau condamnaţi să ajungă în iad, unde aveau să fie prăjiţi de vii în vecii vecilor.

Prostia aceasta nu produse la început niciun efect asupra spiritelor sănătoase, dar încet, încet, Uffka reuşi cu ajutorul unor poze înfricoşătoare să le insufle femeilor teama de moarte. Acesta a fost primul pas.

La luptători însă Uffka întâmpină o rezistenţă inimaginabilă. Aceştia se ţinură doar de şotii cu preotul, bătându-şi joc de el. Lasse trebui să aplice deci faţă de ei altă tactică. Îi mitui. Ţara fu împărţită în comitate şi în fiecare fu numit conducător unul dintre luptători. În felul acesta ţăranii puteau fi ţinuţi în frâu. Căci fiecare comandant avea un turn şi o garnizoană. Şefii îi

asupreau pe ţărani fără milă şi începură să ia impozit şi de la negustorii care treceau prin ţinutul lor. Impozitul fu numit vamă, fiind menit chipurile să păzească negoţul (de hoţiile „protectorilor” poate?).

Progresul era în floare.

Între timp Lasse se căsătorise şi acum avea şi urmaşi. Cheltuielile deveniseră mai mari, ceea ce îl determină să mărească dările. Ţăranii se revoltară, spunând că au şi aşa prea multe guri de hrănit ca să-i mai hrănească şi pe alţii, dar fură curând reduşi la tăcere. Tocmai în această conjunctură băieţii şi fetele începură să facă copii, fără să se sinchisească de nimic şi de nimeni. Acest fapt atrase după sine un nou decret, conform căruia persoanele care nu deţineau pământ sau altă proprietate imobilă, erau pasibile de pedeapsă, dacă făceau copii.

Pentru a avea o evidenţă strictă asupra celor apţi de a procrea, fiecare cetăţean care urma să se căsătorească, trebuia să se anunţe la Uffka. Acesta le făcea mai întâi o iniţiere în doctrina iadului, după care fiecare bărbat tânăr şi fiecare fată bună de măritat trebuiau să depună un jurământ. Părinţii făceau plângeri peste plângeri, dar asta nu folosea la nimic, întrucât puterea armată decidea acum în toate problemele morale.

În ce priveşte situaţia femeilor, cele care datorită copiilor beneficiau de ocrotirea bărbaţilor, deveniseră atât de dependente de soţii lor, încât aveau un statut de servitoare. Femeia îndeplinea cele mai umilitoare munci în gospodărie iar surorile, care nu moşteneau nimic, trebuiau de asemenea să-şi slugărească fraţii.

Fiecare fecior de ţăran, bun de însurătoare, nutrea temerea că întemeindu-şi o familie, cheltuielile sale vor creşte, de aceea foarte multe fete rămâneau nemăritate. Părinţii se văzură deci siliţi să le dea o dotă, ajungând până la jumătate din întreaga moştenire. Cele care moşteneau mai mult se măritau mai uşor, decât cele ce nu aveau nicio zestre. Marii proprietari de pământ ţineau unii cu alţii unindu-se împotriva celor ce nu posedau nimic; aşa apăru o aristocraţie rurală subordonată unei aristocraţii a jafului.

Aristocraţia jafului se constituise de fapt din aventurierii îmbogăţiţi, care mai păstrau nostalgia frumoaselor vremuri când vânătoarea era în floare. Puşi pe petreceri, aceştia îşi împărţiră

puţinele terenuri de vânătoare care le mai rămăseseră, iar ţăranilor le interziseră portul de armă.

Un obicei inventat de ei şi care stârni indignarea ţăranilor era domesticirea lupilor, un fel de dresaj, prin care aceste animale îşi ascultau stăpânii muşcându-i pe ceilalţi. Iniţial lupii domesticiţi trebuiau să fie folosiţi la vânătoare, dar ei de fapt erau puşi să păzească cu străşnicie averile adunate prin jaf de stăpânii lor, când aceştia nu se mai trezeau zile-n şir din chefurile şi orgiile ce se ţineau lanţ. Revolta ţăranilor faţă de odioasa legătură dintre tâlhari şi animalele sălbatice rămânea fără consecinţe deoarece sătenii încetaseră demult să mai spere ca ar putea găsi înţelegere la plângerile lor.

Setea de vânătoare a stăpânilor începu să ţintească şi domeniile unora de aceeaşi teapă. Dar şi atunci, tot ţăranii sufereau, deoarece câmpurile le erau devastate de caii cotropitorilor. Şi aceste animale deveniseră apanajul stăpânilor.

Ţăranii lipsiţi de arme nu puteau să le ţină piept bărbaţilor înarmaţi, cailor şi câinilor lor sălbatici. De aceea i se plânseră până la urmă lui Lasse. Acesta observase demult ce întorsătură complicată luaseră lucrurile şi, negăsind altă ieşire din impas, hotărî să-şi înarmeze ţăranii şi cu ajutorul propriului său popor să-i pună la punct pe stăpâni.

Aşa se şi întâmplă.

Un singur pas mai trebuia făcut; se lăsă deci proclamat comandant suprem peste toţi comandanţii, adică rege. Spre a da evenimentului mai multă strălucire, îşi sărbători încoronarea. Înveşmântat într-o blană roşie, de lup, garnisită cu pielicele de arici, purtând o căciulă de biber cu pene de corb pe cap, fu uns de Uffka cu răşină de brad în jurul gurii. Ceremonia avu loc pe una din marile câmpii ale ţării, unde tot poporul adunat depuse un nou jurământ pe scriptura iadului, prin care recunoştea în Lasse un trimis al lui Dumnezeu şi întreaga dinastie Hulling ca urmaşă directă a lui Noah, fiul lui Japhet.

Prin acest legământ de credinţă toţi comandanţii îi deveneau supuşi, fiind obligaţi să-i plătească impozite, ceea ce nu îi împovăra prea mult, deoarece nu aveau decât să mărească dările ţăranilor.

Aşa fu uns rege, prin graţia lui Dumnezeu şi voinţa naţională, Lasse I din dinastia Hulling.

Dar cum numele unui rege trebuia să aibă o rezonanţă şi un prestigiu anume, îşi adăugă titlurile de Lasse I Hugo, Hulling von Japhetsson.

Cu acest eveniment epocal se înscăună o epocă mai liniştită în ţară. Sfânta Scriptură a iadului reuşise să se impună şi spaima de moarte era atât de mare, încât numărul infractorilor scăzuse considerabil.

Apăru o clasă nouă de oameni lipsiţi de pământ. Unii dintre aceştia, nemaiavând dreptul să trăiască fără căpătâi din hoţii şi vagabondaj, ceea ce se pedepsea prin lege, se aşezară în jurul turnurilor cetăţii, ocupându-se cu confecţionarea îmbrăcămintei şi încălţămintei garnizoanei. Nu erau prea bine plătiţi, dar se bucurau de protecţia comandantului, cu alte cuvinte erau obligaţi să plătească impozit pentru că munceau pentru o bandă de trântori. Simţurile oamenilor deveniseră atât de confuze încât bieţii croitori şi cizmari nici nu-şi mai dădeau seama de această înşelătorie. Terorizaţi de frica morţii, oamenii preferau să trăiască cu preţul oricărei umilinţe sau mizerii, decât să rişte să-şi piardă viaţa.

Dar cizmarii şi croitorii voiau să mănânce şi să bea, iar în jurul turnului nu creştea nimic. De aceea ţăranii începură să le aducă alimente primind în schimb haine, încălţăminte, ba chiar bani.

Stăpânii construiră atunci un zid, care încercuia întreaga aşezare din jurul turnului şi o poartă, unde stătea un funcţionar (obicei care s-a prelungit multă vreme). Acesta percepea o taxă de la fiecare ţăran pentru dreptul de a intra în cetate şi de a vinde. Sătenii nu prea înţelegeau de ce erau obligaţi să-şi plătească efortul de a aduce alimentele la oraş, şi de fapt nimeni nu prea înţelegea, dar „aşa stătea scris”.

Într-o zi în faţa lui Lasse se înfăţişară negustorii explicându-i că agricultura va decade, dacă ţăranii îşi fac toată ziua de lucru la oraş. De aceea se oferiră să cumpere ei direct de la producători, plătind pentru acest drept un impozit „căciulii de biber”, adică regelui. Lasse fu de acord cu propunerea. Ţăranii însă se cam codeau să le vândă acestora. Dar iată că în oraş izbucni foametea şi sătenii fură siliţi sub ameninţarea pedepsei cu moartea să-şi vândă produsele negustorilor. În furia lor, ţăranii ridicară preţul la mărfurile lor. Dar Lasse stabili imediat tarife fixe la vite şi cereale.

Cu această, măsură viitorul oraşului şi al hoţilor era asigurat şi pacea şi fericirea se instaurară vreme de cinci luni.

Oştenii îl porecliră pe Lasse, „Lasse – Lacăt de grajduri”, pentru că el însuşi ţinea cheile de la grajdurile ţăranilor pe care le deschidea şi le închidea după plac.

VIII

Pacea era doar aparentă şi nu te puteai bizui pe ea. Ţăranii bătrâni, care trăiseră toate prefacerile, nu prea aveau ce-i drept respect pentru Lasse, cu care se tutuiseră odinioară, dar acum el deţinea puterea şi ei, obosiţi de atâta hărţuială, se supuseră. Ce să-i faci? şi deoarece nu exista niciun răspuns se obişnuiră să tacă şi să rabde.

Cu tânăra generaţie treburile nu mergeau aşa de uşor. Aceştia nu se lăsau domesticiţi cu una cu două. Ei nu se supuneau nici tatălui, nici mamei, cu atât mai puţin unor persoane străine. În zadar încerca Uffka să-i sperie cu iadul. Gândurile lor încă tefere sesizau cu uşurinţă tot absurdul care se ascundea în dosul acelei păcăleli penibile. Îşi băteau joc de Uffka. Erau sălbatici şi dezlănţuiţi, nu suportau să stea în colibe nesănătoase şi urât mirositoare şi fugeau în pădure şi pe câmpuri în căutarea aventurii.

Părinţii îi biciuiau, dar băieţii dădeau foc la bordeie şi fâneţe şi fugeau în codru.

Societatea era serios ameninţată şi unii propuseseră chiar ca fiecare al doilea băiat să fie scopit, dacă voiau să mai aibă în viitor muncitori.

Lasse însă se opuse unei asemenea măsuri ce atenta la natură. El ştia altă metodă pe care căutase s-o amâne cât mai mult, din cauza inumanităţii şi a perversităţii ei. În adolescenţă făcuse el însuşi această cură, a cărei amintire îl teroriza şi acum, ca cel mai groaznic lucru din câte există pe pământ.

Fiecare sat primise sarcina să-şi amenajeze un spaţiu adecvat de pedeapsă, în care copiii urmau să fie închişi pe termen de şase ani. Zi de zi, pe stomacul gol şi sub lovituri de baston sau de nuia, erau deprinşi sistematic cu sclavia, trebuind să asculte de dimineaţă până seara scriptura iadului şi încă o doctrină morală nouă inventată de Lasse şi Uffka, prin care li se insufla respectul şi supunerea faţă de stăpânii lor, calităţi cu care natura uitase să-i înzestreze.

Metoda era în cel mai înalt grad imorală, dar îşi atingea la fel de bine ţelul ca o castrare. La început sa pierdu mult timp cu scrierea manualelor, dar noua instituţie era menită să aducă un câştig atât de mare încât merita să-i sacrifici oricât de mult timp şi grijă.

Când construcţia fu gata şi prima măsură intră în vigoare, se văzu îndată că ţelul fusese atins. Copiii erau închişi dis-de-dimineaţă şi primul lucru pe care îl învăţau era tăcerea. Aceasta era pesemne cea mai importantă din toate, căci de acum încolo clasa suprapusă nu mai avea de ce se teme de critica clasei subordonate ei.

Al doilea element ce trebuia respectat era ascultarea, înţelegând prin aceasta supunerea la voinţa altora şi absenţa oricărei opinii proprii.

Închiderea mai multor copii într-o singură odaie avu un succes strălucit, deoarece aerul nesănătos le alteră sănătatea şi odată cu aceasta le anihilă puterea şi voinţa.

Obişnuinţa de a tăcea, adică de a ascunde adevărul, aducea după sine şi un rău care fusese trecut cu vederea. Copiii descoperiseră repede că cei ce răspundeau „da” când ar fi trebuit să răspundă „nu” se bucurau de avantaje, erau răsplătiţi sau absolviţi de pedeapsă; aşa începu să prospere minciuna.

Ascultarea scoase la iveală falsitatea. Copiii găseau nedrept să-l ţină pe un camarad de-al lor, pe care învăţătorul voia să-l biciuiască, dar erau obligaţi să acţioneze împotriva a ceea ce considerau ei că este drept şi aşa se obişnuiau treptat să-şi calce în picioare convingerile.

Cei care minţeau cel mai bine, fiind şi cei mai ipocriţi, erau socotiţi copii cuminţi şi primeau prăjituri şi turtă dulce; cei care din contră rosteau adevărul şi se comportau cinstit erau bătuţi şi trebuiau să se ducă la culcare fără să mănânce.

Cu acestea bazele educaţiei fuseseră puse. Uneori Lasse era disperat de rezultatele obţinute, dar ce putea să facă, de vreme ce intrase în horă, trebuia să joace.

Biciuitorilor de copii începu să le fie greu să-şi umple tot programul educativ numai cu băţul; era cazul să se mai inventeze şi alte discipline formative.

La şcoală se învăţau în afară de minciună şi falsitate şi o sumă întreagă de neadevăruri care la erau transmise copiilor sub numele comun de „morală”.

Prima morală (poruncă) suna astfel: Dumnezeu l-a lăsat pe ţăran şi pe meseriaş spre a lucra pentru cei ce nu vor să lucreze.

A doua morală: Mulţumeşte-te cu ce ai! (Această poruncă nu îi deranja pe cei care avuseseră şansa de-a fi absolviţi de muncă;

pentru ceilalţi însă, care trebuiau să tragă de dimineaţă până seara, ea era insuportabilă.)

Morala a treia: Nu ai voie să te uneşti cu femeia, dacă nu ai doisprezece acri de pământ sau învoirea lui Uffka. (Un flăcău, care obiectă că morala ar fi trebuit să sune: Trebuia să fi fost prezent la împărţire şi să-ţi fi înhăţat doisprezece acri de pământ, spre a te putea uni cu femeia, fu aruncat într-o carceră întunecoasă.)

Morala a patra: Nu ai voie să-ţi însuşeşti averi străine. (O fată care îşi aminti că tatăl ei şi-a procurat averea furând din avutul obştei, a fost pe dată convinsă cu ajutorul nuielei să-şi retragă cuvântul.)

Morala a cincea: Nu ai dreptul să ucizi. (Un puşti se trezi întrebând dacă această poruncă este făcută şi pentru Lasse sau pentru călău, care omorau tot ce le scăpa vânătorilor în pădure, şi fu tras în ţeapă.)

Morala a şasea: Nu ai voie nici să gândeşti că situaţia actuală ar putea fi proastă (aceasta era cea mai subtilă dintre toate poruncile, întrucât ea omora orice idee şi totodată orice opoziţie încă în germene).

Codul moral nu schimbă mare lucru. Tineretul calomnia şi minţea pe unde putea, din când în când adevărul ieşea la lumină şi atunci societatea era din nou ameninţată. Oamenii erau sătui până peste cap de viaţă şi lăsau toate să meargă cum da dumnezeu, nemaisinchisindu-se de nimic.

Acceptau chiar să flămânzească, dar dacă poporul făcea foamea nemuncind, flămânzea şi clasa dominantă şi acest lucru nu era permis.

Spaima de iad încetă, întrucât toţi se convinseseră că iadul se afla pe pământ; şi mai rău de atât nu avea cum să fie. Lasse şi Uffka se văzură puşi în situaţia de a aduce unele modificări la doctrina iadului.

Preoţilor li se indică să predice mai mult despre bucuria viitoare a raiului care le este hărăzită tuturor celor ce au suferit trudind din greu. Afirmaţiile unor spirite recalcitrante, cum că, potrivit acestei teorii, Lasse şi clasa dominantă ar trebui să ajungă în iad, rămaseră fără ecou, iar cei care emiseseră părerile respective fură arşi pe rug.

Perspectiva de a ajunge în rai nu era decât un somnifer pentru societate, deci trebuiau găsite cât mai urgent alte

metode de reanimare. Lasse strânse în jurul său câteva haimanale care nu voiau să lucreze şi-i puse să compună cântece pentru trezirea conştiinţei poporului. În curând apărură o mulţime de poeţi. Aceştia se îmbrăcau prost, deşi aveau cu ce, fiind plătiţi de stat, dar voiau să impresioneze prin înfăţişarea lor de ţărani pe muncitori, să-i convingă că provin ca şi ei din „cele mai pure obârşii ale neamului”. Umblau de colo până colo, băteau drumurile ţării, cântând neîntrerupt că viaţa este frumoasă, şi că toţi oamenii sunt buni, mai ales Lasse, Uffka, comandanţi, părinţi, superiorii, educatorii, care vegheau neîntrerupt pentru binele claselor asuprite. Ei arătau în cântecele lor că nemulţumirile, datorate faptului că unii munceau iar alţii acaparau, nu aveau altă explicaţie decât invidia şi răutatea şi că de fapt totul mergea bine, dacă fiecare îşi vedea de treabă. Munca pământului şi meseriile erau munci, dar ele însemnau infinit mai puţin decât adevărata muncă, cea mai grea ce-i revenea zeului conducător, puterii militare şi lui Uffka. Lumea trebuia luată aşa cum era (şi mai ales, aşa cum devenise prin falsificările lui Lasse şi Uffka).

Această metodă avu efect. Oamenii învăţară cântecele pe de rost, le păstrară un timp în auz ca pe urmă să le primească şi în gânduri.

În curând însă apăru un fenomen neaşteptat. Clasele oprimate începură la rândul lor să folosească altfel de cântece în care atacau clasele conducătoare. Lasse vedea cu disperare norul apropiindu-se ameninţător; el învăţase multe de la trecut şi nu uitase nimic. Încercă mai întâi să amelioreze lucrurile acordându-le tuturor poeţilor salarii de stat.

Treburile se echilibrară un timp, dar apăru o asemenea inflaţie de poeţi care umblau după lefuri, încât fu nevoie să se mărească impozitele.

Văzând că nu se poate altfel, monarhul fu obligat să-şi alcătuiască o clică. Şaptesprezece dintre cei mai proşti poeţi fură aleşi şi declaraţi eminenţi şi inatacabili. Toţi ceilalţi care îndrăzneau să facă poezii erau socotiţi nişte nulităţi. În felul acesta opinia oficială reuşi să se impună. Poporul, care-i plătea cu munca lui pe cei şaptesprezece, spre a se lăsa dus de nas de ei, se deprinse din şcoală să-i considere eminenţi şi inatacabili. Datorită acestui fapt toţi ceilalţi poeţi nemulţumiţi fură reduşi la tăcere, pentru că nimeni nu mai cânta dacă nu era lăudat de cei

şaptesprezece. Aşa se ajunse la acel ciudat unison: toate cântecele se cântau pe o singură ştimă.

Numărul şcolilor crescu şi scrierea de mână a manualelor de morală deveni din ce în ce mai dificilă.

În ciuda riscului de a pune în practică o invenţie atât de periculoasă, Lasse înfiinţă o tipografie.

Ca măsură de precauţie împotriva unei eventuale reacţii antimonarhice sau antistatale din partea acestei instituţii introduse controlul asupra tiparului.

Prima foaie ieşită de sub teascul tipografiei regale fu o ordonanţă prin care se garanta libertatea tiparului. Membrii Societăţii conspirative „Nemulţumiţii" se întruniră într-o seară într-un pod cu fân; întâlnirea avusese loc imediat după apariţia ordonanţei. Paul Jäger, care primise un exemplar, voia să-l citească celorlalţi spre a-l supune unor discuţii critice. Toţi se aşezară cât mai comod să-l asculte.

Paul începu să citească:

Ordonanţă cu privire la libertatea tiparului. 1. Fiecare cetăţean are libertatea deplină de a se exprima prin intermediul cuvântului tipărit.

— Ura! răspunseră nemulţumiţii. Trăiască libertatea!

2. Doctrina evanghelică a iadului nu poate fi supusă nici unei critici, deoarece ea vine de la Dumnezeu.

— O, exclamară într-un glas nemulţumiţii. Păi asta ar fi prima care ar trebui criticată.

3. Fiecare scriitor este obligat să-i elogieze în scrierile sale pe Lasse, pe Uffka, pe comandanţi, pe militari, pe contabili, pe biciuitorii de copii şi pe toţi prietenii acestora.

4. Societatea de laudă reciprocă sau cei şaptesprezece eminenţi şi inatacabili au dreptul să interzică orice scriere care încalcă morala.

Rudolf Köhler îl întrerupse pe cel ce citea:

— Sper că ţineţi minte, ceea ce se înţelege prin morală!

Paul Jäger le aminti:

— Morala... unu: că toţi ţăranii şi toţi meseriaşii sunt născuţi să muncească pentru Lasse, Uffka, ş.a.; doi: că nimeni nu are voie să se unească cu femeia dacă nu are 12 acri de pământ sau aprobarea lui Uffka.

— Destul, destul, strigară nemulţumiţii; cunoaştem placa pe de rost. Continuă!

5. În afara societăţii de laudă reciprocă nu are nimeni dreptul să se pronunţe în scris asupra vreunui Lasse trecut în lumea drepţilor.

6. Fiecare cetăţean are libertatea deplină de a se exprima prin intermediul cuvântului tipărit.

Nemulţumiţii se despărţiră ferm hotărâţi să profite cu prima ocazie de noua libertate. Biciuitorii de copii fuseseră primii care intraseră în posesia produselor libertăţii tiparului: codul moral fu tipărit în mii de exemplare, afişat în colibe şi împărţit în rândurile clasei asuprite. Clasa dominantă, de fapt iniţiatoarea acestor norme, le ştia pe de rost.

Lasse îmbătrânise între timp şi se simţea obosit. I se apropia sfârşitul. Convocă două mii de ostaşi şi ceru să fie ales un urmaş la tronul ţării. În unanimitate fu votat fiul său, care încoronându-se primi titlul de Lasse al II-lea Axel.

Bătrânul Lasse izbucni în plâns de emoţie în faţa dovezii de iubire şi credinţă adusă de ostaşi familiei sale şi profitând de ocazie propuse ca tronul şi căciula de biber să se transmită din tată în fiu.

Această propunere a monarhului stârni unele glasuri de protest în rândurile comandanţilor, fapt care-l determină pe Uffka să se adreseze poporului ce se afla departe în spatele armatei, aproape de marginea pădurii. Poporul, care îi ura pe militari, auzind doar că aceştia spuseseră „nu”, strigă automat în cor „da”. În faţa acestui argument, militarii fură nevoiţi să cedeze.

Lasse mulţumi şi pentru această nouă dovadă de iubire din partea poporului; glasul, ţâşnit din „străfundurile neamului”, era pentru el asemeni glasului lui Dumnezeu; Lasse al II-lea se grăbi la rândul său să adopte lozinca pe cât de impresionantă pe atât de neadevărată: Iubirea poporului înainte de orice răsplată!

Copleşit de atâtea emoţii Lasse se întinse pe patul de moarte sătul de ani şi de onoruri. După ce le iertă duşmanilor săi toate greşelile şi obţinu de la Uffka asigurarea că va ajunge în rai, adormi.

Toţi cei şaptesprezece eminenţi şi inatacabili scriseră imnuri şi ode despre viaţa sa închinată unor cauze măreţe şi Uffka ţinu un discurs funebru având ca laitmotiv: „Fericiţi sunt cei ce mor întru Domnul!”

Lasse II îşi şterse lacrimile şi se urcă pe tron.

IX

Lasse II era un monarh blând care nu iubea războiul, ci dimpotrivă, îşi punea tot meşteşugul conducerii în slujba păstrării tradiţiilor şi înfloririi ştiinţelor şi artelor.

Prima sa iniţiativă de suveran fu însărcinarea celor şaptesprezece eminenţi şi inatacabili cu scrierea istoriei lui Lasse I. Aceştia se puseră pe lucru şi reuşiră să creeze o capodoperă durabilă. Lasse era numit în lucrare „cel Mare”, titlu de altfel meritat pe deplin, deoarece el întemeiase noul sistem social, având permanent în vedere bunăstarea poporului, ca ţel suprem al întregii sale vieţi.

Societatea Nemulţumiţilor scrise şi ea o Istorie a lui Lasse, în care regele era numit, nu tocmai elegant „Hulling cel prost”. Ei declarau că acesta ar fi introdus actuala sclavie prin hrană şi consum în general, prin impozite aplicate numai muncitorilor şi prin absolvirea trântorilor de taxe. I se imputa, de asemenea, că ar fi sădit răul în inimile tineretului prin existenţa închisorilor şi a flagelatorilor de copii şi că de fapt fusese un măgar, iar sistemul său social era foarte dubios.

Cartea fu confiscată şi arsă laolaltă cu autorii ei. Societatea de laudă reciprocă instituí un premiu de şase pfunzi de zinc pentru cel ce reuşea să scrie cel mai frumos epitaf pentru Lasse I Hugo, supranumit şi „cel Mare”.

Văzând însă Lasse II Axel cât de greu se putea înăbuşi nemulţumirea unei societăţi, dădu ordin să se scrie o Istorie a regatului. În această lucrare se sublinia – pe temeiul argumentelor existente în exemplarul din „Atlantica” de Rudbeck, moştenit de la Lasse tatăl – că actualul regat era cu adevărat cel mai desăvârşit dintre toate statele şi că de fapt el era Atlantica sau Insula Fericiţilor. Insula pe care ar fi locuit-o strămoşii şi pe care aceştia şi-ar fi închipuit că fuseseră fericiţi, nu existase niciodată.

Aceasta nu era decât o invenţie a Nemulţumiţilor, care voiau să semene nemulţumirea în rândurile poporului.

Un flagelator de copii alcătui un manual nou, pe care-l intitula: „Omagiu situaţiei actuale sau Cea mai înaintată dintre toate orânduirile sociale”.

Între timp o mulţime de copii de scribi şi de militari ajunseră la vârsta majoratului. Spre a evita cearta şi dezbinarea se

introduse obiceiul ca ocupaţiile să se moştenească. Dar întrucât scribii şi militarii se împerecheau în voie fără să mai ţină cont de cei doisprezece acri de pământ, putând dispune cum voiau de legea pe care o proclamaseră ei înşişi, ţara fu în curând invadată de copii proveniţi din rândurile clasei dominante, lipsiţi de orice ocupaţie. Aceştia erau întreţinuţi de către stat prin burse şi ajutoare, ca să nu fie obligaţi să fure sau să ucidă; pentru mulţi dintre ei se inventară chiar funcţii noi.

Cei care nu aveau nicio ocupaţie trebuiau să-şi găsească totuşi o îndeletnicire şi aşa ajunseră să descopere ei o preocupare cvasi-imbecilă. Unul de pildă se hotărî să colecţioneze nasturi, altul conuri de molizi, pini sau brazi; un al treilea făcu rost de o bursă de călătorie în străinătate.

Acesta din urmă se întoarse acasă după ce descoperi o limbă moartă, scrisă pe tăbliţe de lemn. Cum cheia acestei limbi îi stătea la dispoziţie, descifrarea ei fu o bagatelă. Descoperitorul o numi „limba Şoşo”, socotind o cinste specială faptul că el cunoştea o limbă pe care nu o mai ştia nimeni.

Cel ce colecţiona nasturi ajunse să posede o colecţie imensă, pe care nu mai ştia unde s-o depoziteze. Obţinu din bugetul de stat o sumă apreciabilă pentru inaugurarea unei Case de păstrare a colecţiei.

Instalat în noul local se apucă să-şi ordoneze nasturii. Sortarea putea fi făcută pe categorii de nasturi de indispensabili, de pantaloni, de sacouri etc.

Omului nostru însă îi veni ideea unui procedeu mai savant, care bineînţeles era şi mai dificil. Pentru aceasta avea nevoie de material argumentativ. Mai întâi redactă un tratat despre „Studiul nasturilor din punct de vedere ştiinţific!”. Apoi înaintă către Tezaur o cerere de a înfiinţa o catedră de „bumbologie” cu un post de profesor şi două de asistenţi. Cererea fu aprobată mai mult din dorinţa de a găsi un mijloc de pierdere a vremii pentru cei lipsiţi de ocupaţie, decât pentru afacerea propriu-zisă, a cărei rentabilitate nu putea fi încă stabilită. Cum colecţionarul în cauză – se numea Hylling (se bănuia că fusese făcut de Hulling fără aprobarea lui Uffka) – avea doi fii nelegitimi, cărora nu avea de unde să le plătească instrumentarul de flagelare, posturile de asistenţi rămaseră deocamdată nedeclarate. Hylling avea să uimească în curând lumea cu primul sistem de bumbologie ştiinţifică. Îl pusese la

punct în decurs de doi ani şi realizase o operă monumentală, deoarece în grupele şi subgrupele sistemului respectiv puteau fi inseraţi toţi nasturii din lume. Sistemul arăta în felul următor:

Nasturi

Zinc	Cupru	Cositor	Fier	Os	Lemn

Cu găuri

1. Clasa: cu 1 gaură
2. „ cu 2 găuri
3. „ cu 3 găuri
4. „ cu 4 găuri

Fără găuri

1. Clasa: fără gaură 1
2. „ fără găuri 2
3. „ fără găuri 3
4. „ fără găuri 4

Cu inele

a) inele rotunde
   α) găurite
   β) negăurite
b) inele ovale
   α) găurite
      1) găurite parţial
      2) găurite total
   β) negăurite
      1) libere
      2) libere

Acest sistem stârni o impresie nemaipomenită.

Cel care colecţionase conuri de conifere nu se lăsă mai prejos şi uimi în curând lumea cu un sistem extraordinar prin care toate conurile din lume puteau fi orânduite în 67 de clase, 23 de familii şi 1500 de ordine.

Demult se preconizase lărgirea cursurilor de învăţământ şi întrucât nu era drept ca fiii celor din clasa de jos să înveţe la fel de mult cu cei din clasele sus-puse, se luă hotărârea să se

înfiinţeze o Universitate. Existau trei ştiinţe: Limba Şoşo, Bumbologia şi Conologia. Aceste discipline deveniră obligatorii.

Dar cum ţăranii înstăriţi şi meseriaşii îşi trimiteau şi ei copiii la facultate, se organizară colocvii şi seminarii particulare la care nu aveau acces decât copii proveniţi din clasele înalte. Chiar dacă un fiu din clasa de jos reuşea la examenul de absolvire, nu primea nicio funcţie, întrucât funcţiile se moşteneau.

Lasse II Axel muri – acest lucru nu putea fi împiedicat prin lege. După moarte i se dădu titlul de „Cel înţelept”.

Fiul său, care îi urmă la tron, se numea nici mai mult nici mai puţin decât Anders VII Cel-ce-e-Altfel; de ce primi acest nume nu se ştie, se bănuieşte că din pricina unor precedente istorice.

Sub domnia sa îşi făcură apariţia artele frumoase. Un fecior de brutar se trezi într-o dimineaţă şi începu să frământe aluatul; voia să facă o pâine, dar făcu până la urmă o capră. Profesorul de Şoşo, care trecea tocmai prin dreptul ferestrei la care stătea şi muncea tânărul, îi văzu talentul excepţional şi-i ceri să facă mai bine o capră din lut decât din aluat, pe care o arse în sobă.

Cu descoperirea picturii, lucrurile se petrecură mai altfel. Într-o anumită regiune a Insulei, asupra căreia era concentrată toată atenţia, s-a observat că o mulţime de culegători de cărbuni desenau cu bucăţi de lignit pe trunchiurile copacilor, mai întâi necuviinţe, dar cu timpul tot ce vedeau.

La început s-a crezut că a izbucnit un fel de epidemie maniacală sau o idioţie precoce, căci era cu adevărat straniu să vezi o mulţime de adolescenţi ţopăind încoace şi încolo ca nişte ciocănitori şi desenând tot ce vedeau. Desenau mese, picioare de scaune, case, pomi, pietre, morcovi, roabe, câini, pisici, – tot ce le ieşea în cale. În zadar încercau părinţii să-i convingă să-şi scoată gărgăunii din cap şi să se apuce de o treabă serioasă – totul era zadarnic. Băieţii plângeau şi spuneau că preferau să moară de foame decât să se lase de desen. Era cu siguranţă vorba de o manie.

Când această situaţie ajunse la urechile lui Anders Cel-ce-e-Altfel, acesta se întristă foarte, deoarece îşi iubea poporul aşa cum numai un principe adevărat îl poate iubi. De aceea porunci ca toţi acei nenorociţi să fie închişi într-o casă în care să se poată dedica nestingheriţi maniei lor, aflându-se sub protecţia regelui. Făcu experienţe cu ei şi într-o zi îi puse pe cincizeci de maniaci să deseneze acelaşi picior de scaun. Dar, ce să vezi,

niciun desen nu semăna cu celălalt. Fură chemaţi filosofii, care declarară că acest fenomen se datora concepţiei personale. Anders nu şi-ar fi închipuit vreodată că o concepţie personală cu privire la un picior de scaun poate fi o categorie filosofică. Acum însă îşi recunoscu eroarea şi înţelese sensul profund al desenului, ca moment hotărâtor în viaţa spirituală. Îl numi deci imediat pe cel mai talentat desenator, profesor peste ceilalţi.

Acesta scrise în scurt timp un tratat despre conţinutul şi forma desenului. Pornind de la exemplul plastic al piciorului de scaun ajunse la deducţia: conţinutul piciorului de scaun reflecta concepţia personală, forma piciorului de scaun era de fapt desenul. Când conţinutul şi forma se acopereau perfect într-o deplină întrepătrundere, atunci desenul era un desen desăvârşit sau ceva frumos. Tot ceea ce ni se înfăţişează sub forma desenului este frumos: o vacă ce se balegă nu poate fi frumoasă în sine, deoarece natura nu este frumoasă, dar o vacă desenată care se balegă este frumoasă, pentru că ea este animată de concepţia personală cu privire la o vacă ce se balegă.

Într-o zi apăru o mâzgălitură, înfăţişându-l pe Anders al VII-lea pe zidul faţadei academiei de desen. Trecătorii izbucneau în râs cum dădeau cu ochii de ea. Cel ce făcuse caricatura fu chemat şi i se porunci să-l deseneze din nou pe rege, dar de data aceasta frumos. Artistul afirmă că opera lui era frumoasă, deoarece era pătrunsă de concepţia sa personală cu privire la rege. De îndată însă ce i se promise titlul şi onorariul de profesor îşi modifică vechea concepţie personală despre Anders al VII-lea şi fu numit în consecinţă pictor de curte.

Anders se stinse din viaţă în al optulea an de domnie şi cei şaptesprezece eminenţi şi inatacabili îl numiră protector al desenului.

La tron îi urmă Peter Erich I.

Acest suveran avea o fire sălbatecă, nepermiţându-şi o clipă de răgaz. Purtă război cu vânătorii şi omorî el însuşi pe mulţi dintre aceştia.

Poporul se plângea însă de greutăţile războiului şi nu putea vedea niciun folos de pe urma acestor bătălii interminabile. Spre a le lumina mintea, Peter dădu ordin să se editeze un nou manual, care fu introdus în şcoli. Se numea „Cartea regilor” şi cuprindea Omagiul adus tuturor monarhilor de la Lasse I până la Peter Erich. De o cinstire deosebită se bucurau în această carte

incursiunile şi campaniile sângeroase făcute pe teritoriile altor ţări.

Sub Peter Erich războaiele se ţineau lanţ deoarece luptătorii iubeau onoarea şi mai ales însuşirea avuţiilor străine: pendule, veselă şi monezi.

Unul din societatea Nemulţumiţilor publică o broşură intitulată: „Comparaţie între diferitele categorii de furturi particulare sau publice, sau Hoţia din punct de vedere legal, însoţită de o trecere în revistă a fraudelor internaţionale, comise sub domnia ultimilor regi din Casa Hulling”.

Broşura fu arsă ca de obicei, împreună cu autorul ei.

Peter Erich muri datorită alcoolismului şi (suntem obligaţi ca istoriografi să dezvăluim crudul adevăr) după toate probabilităţile şi de pe urma unor boli lumeşti. Fu plâns de toţi războinicii şi numit „Regele erou” sau „Neasemuitul”.

Cu el se stinse neamul Hulling, întemeiat de Lasse cel Mare. De vreme ce toată lumea ştia că regii erau numiţi prin graţia lui Dumnezeu, alegerea unui nou rege dintre băştinaşi nu era deloc uşoară. Poporul nu îl puteai convinge cu una cu două, că unul care ieri a fost comandant de oşti, astăzi putea fi ales rege prin graţie divină. Fu organizată o expediţie pe meleaguri îndepărtate, la nişte popoare necunoscute, de unde fu adus un principe. Botezul şi încoronarea se făcură în grabă, iar spre a fi iubit de către popor fu numit Lasse al III-lea, lăsând să se înţeleagă că era înrudit cu neamul Hullingilor. Dar cum acesta nu cunoştea limba şi nici istoria ţării spre a putea guverna, puterea îi reveni lui Uffka (un urmaş de-al pastorului Axonius). Acesta făcu totul spre a întări învăţătura iadului şi îi obligă pe toţi profesorii de la Academia de desen să deseneze iadul; imaginea aceasta fu atârnată în toate bisericile.

Lasse muri şi fu numit după moarte „Cel Sfânt”. Sub domnia urmaşului său, Peter II Erich, izbucni un război religios cumplit între provinciile ţării. Un fanatic a început să răspândească ideea că în iad nenorociţii nu erau ciupiţi cu cleşti ci împunşi cu furci. Un sinod mare fu convocat şi timp de şaisprezece zile şi şaisprezece nopţi se discută numai despre cleşti şi furci. Partidele primiră numele de cleşti şi furci după obiectele ce făceau subiectul dezbaterii. Majoritatea înclina în favoarea cleştilor, dar şi furcile erau neclintite în credinţa lor, necedând nici la ameninţarea cu arderea pe rug. Furcile, care reuşiseră să

cucerească peste noapte puterea într-o provincie, se apărară împotriva furiei cleştilor. Încolţiţi, adversarii trimiseră soli la Peter II Erich după ajutoare.

Regele îşi convocă poporul şi cu lacrimi în ochi jură să apere adevărata învăţătură a iadului sau să plătească cu viaţa. Porni deci la luptă.

Războiul dura de cincisprezece ani şi acasă soseau lăzi pline cu pendule, una după alta; oamenii erau ridicaţi din orice, şi impozitele creşteau văzând cu ochii.

Dar furcile se apărau eroic. Când deodată veni îngrozitoarea veste: Peter Erich căzuse. Doliul fu însă mai uşor de îndurat când oamenii aflară că cleştii culeseseră din două provincii şase mii de steaguri şi tobe, cinci sute de pendule şi trei milioane de monezi de aur şi argint.

Corpul neînsufleţit al lui Peter Erich fu adus acasă şi peste rămăşiţele lui pământeşti se construi o biserică cu următoarea inscripţie: „Regelui erou, apărătorului adevăratei învăţături a iadului. Mort pentru cleştele său. Sufletul său să se odihnească întru Domnul!”

Aceasta a rămas cea mai frumoasă pagină în cartea de aur al Hullingilor.

Furcile însă rămâneau fidele crezului lor şi reuşiră chiar să instaureze libertatea cultelor religioase. Existau chiar unii (printre nemulţumiţi) care afirmau că toată lupta se dăduse de fapt pentru o nimica toată; în definitiv era totuna dacă în iad erau ciupiţi cu furcile sau cu cleştii de vreme ce iadul tot nu exista.

Urmaşul lui Peter Erich fu Johan Philipp I, primul organizator de spectacole pentru menţinerea bunei dispoziţii în rândurile Nemulţumiţilor.

Când aceştia însă începură să se ocupe şi de dramaturgie, operele lor fură declarate nocive; se construi şi un teatru naţional, pe scena căruia se jucau piese inspirate din cartea de aur şi din războiul cleştilor împotriva necredincioşilor.

Acestea urmăreau înaltul scop de a-i insufla poporului respect pentru „tradiţiile sacre” ale neamului.

Sub Johan II Peter, noul urmaş la tron, apăru ziarul.

Acesta întruchipa pe de-o parte nemulţumirile ce mocneau în popor, pe de alta necesitatea de a răspândi punctul de vedere a clasei dominante. Sarcinile ziarului erau: să explice neobosit că

tot ceea ce gândea, vorbea şi scria clasa exploatată era o minciună sfruntată, că toate acţiunile acestei clase erau dictate de impulsuri josnice, de interese egoiste, invidie şi răutate. Ziarul urmărea să sublinieze superioritatea societăţii actuale, al cărei ţel era fericirea; să propovăduiască învăţătura iadului ca cea mai blândă, profundă, spirituală din toate învăţăturile, neputând fi înlocuită de nicio altă ştiinţă, întrucât toate celelalte erau proaste şi necuviincioase.

Apariţia ziarului fu întâmpinată cu entuziasm şi primi denumirea de „Opinie generală” sau „Armistiţiu binecuvântat”.

X

Societatea atinsese cel mai înalt stadiu la care putea ajunge o lume întoarsă pe dos. Tot ce era folositor stârnea dispreţul, iar ceea ce nu servea la nimic se bucura de înaltă preţuire.

Era o onoare mult mai mare să desenezi un măr – fapt pentru care puteai ajunge profesor sau cavaler – decât să plantezi un pom, fiind obligat pe deasupra să plăteşti şi o taxă. Interpretarea unei piese îţi aducea mai multe onoruri şi era mai demnă de stimă decât scrierea ei.

Publicul entuziast se înhăma adesea la trăsura vreunei actriţe şi o purta în ovaţii de la teatru până acasă, când o piesă întrunea sufragiile spectatorilor. Toţi cei care se opuneau dreptăţii şi măsurilor de ameliorare a situaţiei, toţi cei ce contribuiau la menţinerea mizeriei, şi-i pedepseau pe nevinovaţi erau evidenţiaţi prin funcţii, rente şi distincţii speciale.

Viaţa oraşelor se dezvolta cel mai spectaculos.

În capitala regatului locuiau trei sute de mii de oameni pe un teren ce nu depăşea câţiva acri de pământ.

Când priveai acest cavou de piatră, ce constituia mândria locuitorilor, puteai cu uşurinţă să calculezi cantitatea de îngrăşământ natural pe care se sprijinea, deoarece în oraş nu se strângea zilnic murdăria. Duhoarea, pe care populaţia nu o mai simţea, provoca molime.

Şi tipul de construcţii contribuia în mare măsură la aceasta. În loc să fie concepute cu terase largi, orientate spre soare, casele erau clădite în dreptunghiuri înguste şi lungi, înghesuite unele în altele, printre care se lăsau pasaje de trecere pentru pietoni. Acestea erau atât de strâmte încât numai foarte puţini locatari se puteau bucura de lumină în camerele lor. Atmosfera întunecată şi umedă aducea după sine o boală specifică popoarelor care trăiau în văi înguste aşezate între munţi foarte înalţi, cunoscută sub numele de cretinism, morb ce afecta funcţiile creierului, determinând în ultimă instanţă instalarea unei idioţii ereditare.

Orăşenii deveniră cu timpul atât de cretini, încât ţăranii nici nu le mai înţelegeau graiul. Obiceiurile lor se încurcaseră în asemenea hal, că ajunseră să doarmă în timpul zilei, iar noaptea să se îmbuibe şi să benchetuiască, abuzuri care favorizau şi mai mult îmbolnăvirile.

Înghesuiţi într-un spaţiu insuficient, începură să nu se mai poată suporta, de aceea era de aşteptat să se insulte, să se înghiontească şi să se calce reciproc pe picioare.

Cretinismul progresiv avu ca urmare un fel de neajutorare organică, asemănătoare cu cea a copiilor. Mii de mărci de aur se cheltuiau cu întreţinerea paznicilor care împânzeau străzile îndeplinindu-şi cu demnitate funcţia de poliţişti, conducându-i acasă pe beţivi şi pe accidentaţi, dându-le apă celor care-şi pierdeau cunoştinţa, învăţând toate numerele pe de rost, unde locuia bărbierul, prostituatele, unde izbucnea un incendiu etc. Această aşezare de idioţi era permanent invadată de feciori şi de fete de la ţară, care nu aveau nimic de moştenit.

Băieţii erau luaţi în robie, iar fetele aşteptau ocazia să ajungă sclave sau să devină femei. La oraş era dificil pentru un bărbat foarte tânăr să-şi întemeieze o familie, de aceea fetele erau dezonorate, iar copiii lor nu puteau ridica pretenţii asupra ocupării vreunei funcţii sau a practicării unei meserii.

Văzându-se atât de nefericiţi, orăşenii îşi aflau uitarea în băuturi alcoolice, consumate oricând şi oriunde, mai ales în localuri publice. De câte ori se ivea prilejul unui consum mai mare de alcool, – fapt frecvent în societatea bărbaţilor – se obişnuia să se închine un pahar în sănătatea soţiei, rămasă acasă, deoarece n-avea cu cine să-şi lase copiii, un alt pahar pentru căminul în care pe mai toţi îi aştepta un pat şi o nevastă. Beţiile cele mai mari începeau cu un pahar dat peste cap în cinstea regelui, unul în cinstea patriei şi uneori şi cu unul pentru învăţătura iadului.

Această populaţie urbană ideală, de trei sute de mii de oameni, susţinea că munceşte pentru prosperitatea poporului. Cel ce mergea însă dis-de-dimineaţă la poarta oraşului sau la piaţă, unde veneau ţăranii cu mărfurile lor, putea să-şi dea seama imediat cine pe cine hrăneşte.

Ţăranii primeau în schimbul produselor o sumă de bani, pe care o cheltuiau pe impozite; cu timpul li se îngădui să privească picturi în ulei, să asculte prelegeri şi să vizioneze piese de teatru, ei bieţii, care nu aveau timp niciodată, şi aceasta numai din vina lor; în definitiv aveau acces la toate oricând voiau, bineînţeles, în schimbul unei taxe de intrare.

Li se puse la dispoziţie chiar şi învăţători, care le predau Scriptura Iadului şi Cartea Regilor, de asemenea contra unei

taxe speciale; duminica trebuiau să facă penitenţă, deoarece pastorul le repeta într-una că sunt nişte păcătoşi şi că aveaţi să fie castraţi dacă nu-şi plăteau impozitele.

Toate acestea – roadele binecuvântate ale culturii – le erau dăruite ţăranilor (contra cost), drept mulţumire că aduceau provizii la oraş pentru cei ce ar fi murit de foame, dacă într-o bună zi sătenii nu s-ar mai fi prezentat la piaţă. Această consideraţie îi flata, înăbuşindu-le orice reacţie.

Dar în oraş existau săraci şi nemulţumiţi, de care trebuia să se ţină seama, pentru că ei deveneau periculoşi. Pentru ei se fondau cămine filantropice, numite închisori; aici se experimentau condiţii de trai, care urmau să stabilească minimul de care avea nevoie un om ca să trăiască. În urma acestor testări se ajunse la concluzia că muncitorii huzureau. Şi cum aceştia îşi permiteau uneori să neglijeze munca, – la început voluntară –, aceasta deveni în curând obligatorie, şi oamenii începură să fie duşi cu arma la spate la lucru.

Când nemulţumirile şi tensiunile interne se accentuară, impozitele devenind insuportabile, întreaga vină fu aruncată asupra conducătorului, care inventă un nou sistem de guvernământ numit – după împrejurări – sistem parlamentar sau constituţional.

Cum o mulţime de ziarişti fură siliţi prin legea cu privire la libertatea tiparului să fie înlocuiţi de aşa-zişi responsabili, pentru a evita unele neajunsuri, regele îşi alese grabnic miniştrii, care trebuiau să poarte răspunderea prostiilor sale. În felul acesta regele era absolvit de orice acuzaţie. Responsabilitatea în schimb nici nu era chiar atât de riscantă. Un ministru, care îşi lua asupra-şi o prostie regală, era destituit ca să devină conducător de comitat sau cavaler al unui mare ordin. În consecinţă posturile de răspundere erau de fapt foarte plăcute şi deosebit de disputate.

Acestei stări de lucruri îi corespundea întru totul sistemul de palavrageală sau forma de guvernământ parlamentar. O minoritate de bogătaşi se întrunea o dată pe an şi căuta prin cuvântări meşteşugite să desemneze victimele cărora urma să li se aplice noi impozite. Când erau deosebit de perfizi se uneau între ei, fie spre a nu-şi fixa impozite nici unuia din tagma lor ori se ţineau în şah ameninţându-se şi trecând greul dărilor când la unul când la altul.

Un exemplu, caracteristic acestui tip de conducere, era actul parlamentar, referitor la breasla tăbăcarilor.

Şase tăbăcari produseseră douăzeci şi cinci de ani în şir piele proastă la preţuri scumpe. Într-o bună zi vânătorii care mai trăiau încă în vecinătate îşi propuseră să scoată pe piaţă piele bună la preţuri ieftine; poporul era entuziasmat de această noutate. Cei şase tăbăcari însă, care erau reprezentanţi în parlament făcură propunerea să se fixeze o taxă anume pentru pielea procurată de vânători. Industria autohtonă trebuia ocrotită, fiii ţării nu puteau fi înghiţiţi de venetici, etc...

Taxele fură aplicate! Din cauza acestor şase tăbăcari poporul fu obligat să cumpere în continuare piele proastă la preţuri ridicate. Această măsură fu denumită protecţie vamală deoarece datorită ei interesul particular era ocrotit.

Ministrul de resort profită de această ocazie spre a trece în funcţia de conducător de comitat; simulă pentru moment o adâncă mâhnire pentru pierderea rangului de ministru, dar se aranjă foarte bine în noul post şi obţinu imediat Ordinul Heruvimilor, care se acorda numai bărbaţilor eminenţi pentru merite excepţionale.

Simptomul cel mai neliniştitor în această societate era adâncirea cretinismului, care devenea cu timpul o tară congenitală, ca orice debilitate fizică.

Cretinii constituiau de altfel cercul inteligenţilor (de la intelligere – a înţelege, a recunoaşte), dar pentru că ei nu-şi recunoşteau cretinismul (lucus a non lucendo) degenerară cu timpul până într-atât, încât îşi pierdură conştiinţa propriei lor debilităţi mintale, considerându-se dimpotrivă cei mai înţelepţi oameni în stat.

Având puterea armată în mână, reuşiră să transforme societatea într-un adevărat balamuc, ai cărei pacienţi, răsculându-se, îşi arestară doctorii şi paznicii. Se ajunse astfel la cele mai demente incidente.

În dezbaterile furtunoase ce se ţineau în senat fură emise păreri „autorizate”, în virtutea cărora Atlantica – aşa se numea acum regatul – ar fi putut face faţă, cu numai cincizeci de mii de oşteni unui război împotriva Aquiloniei, care avea un efectiv de luptători de douăzeci de ori mai mare.

O altă idee acceptată în unanimitate fu aceea că societatea ar fi fost ameninţată cu dispariţia dacă poporul nu înţelegea să le

plătească impozit unor anumiţi cabotini. De asemenea, un pericol imanent pândea statul, dacă poporul nu-i asigura unui stăpân, a cărei ocupaţie de predilecţie era să înfigă gândaci în bolduri, un salariu corespunzător şi dreptul de a-şi exercita profesia.

Ca urmare a faptului că an de an cretinismul lua o amploare din ce în ce mai mare, fiind intens cultivat şi bine plătit, mulţi dintre locuitorii regatului doreau cu ardoare să devină cretini spre a obţine onoruri şi bani. Cretinismul urma să se răspândească şi în şcoli; acest proces se desfăşura mai lent, deoarece poporul mai era legat prin cultul amintirii de un trecut în care se manifestaseră din când în când raţiunea sau bunul simţ. Asistând însă toată ziua bună ziua, la ascensiunea celor ce împărtăşeau ideile conducătorilor, oamenii de rând se vedeau obligaţi, la rându-le, să rostească şi ei – împotriva voinţei lor – părerile unanim recunoscute; iar când ajungeau să-şi însuşească pe deplin opinia superiorilor, aceasta era demult perimată.

O hăituială neîncetată domnea în sânul societăţii, o permanentă iritare şi îngrijorare care aduceau după sine o nemulţumire cronică. Chiar dacă cei slabi se ridicau în masă împotriva celor puternici, reuşind să le smulgă acestora dominaţia, nu se schimba nimic; se repeta doar vechea istorie. Foştii asupriţi deveneau automat, după cucerirea puterii, asupritori. Ce ciudat, când altădată nici în vis nu ar fi putut accepta una ca asta!

Toţi marii gânditori atacară cu furie una şi aceeaşi problemă: Transformarea societăţii. Apăruseră secte, animate de un ţel sacru, acela de a pune capăt cu orice preţ nenorocirilor, mizeriei şi neînţelegerilor.

O sectă, numită „Şcoala Sobolilor”, susţinea ideea că întreaga comunitate ar trebui să se dezvolte în voie, ca un câmp necultivat, în care planta folositoare ar fi concurat cu buruiana la hrana pământului, fie şi cu riscul ca buruiana să fi ieşit învingătoare din această competiţie.

Cealaltă sectă, sociologii sau „Şcoala Păsărelelor”, milita pentru o uniune a celor mici, bolnavi, slabi, proşti şi leneşi. Dreptul celor slabi de a-i supune pe cei puternici având de altfel girul imuabil al unei legi divine.

O a treia sectă, cea a „bârfomanilor”, era de părere că singura salvare nu trebuia căutată în soluţionarea problemelor,

şi aşa irezolvabile, ci în aruncarea în aer a planetei Tellus; fiind apărută din nimic, trebuia să se întoarcă în matca ei originară.

În timp ce aceste secte şi altele, asemenea lor, luptau pentru supremaţie, societatea rămânea neschimbată, continuând să caute în trecut argumente pentru incomparabilele binefaceri ale prezentului, reactualizând forme vechi administrative, dictând hotărâri şi promulgând legi.

Niciodată nu a domnit un asemenea acord între bărbaţii de stat, care se străduiau să găsească pretutindeni dovezi că de fapt patria lor era Insula Fericiţilor, în timp ce poporul îşi întărea tot mai mult credinţa că patria nu era alta decât Insula Nefericiţilor.